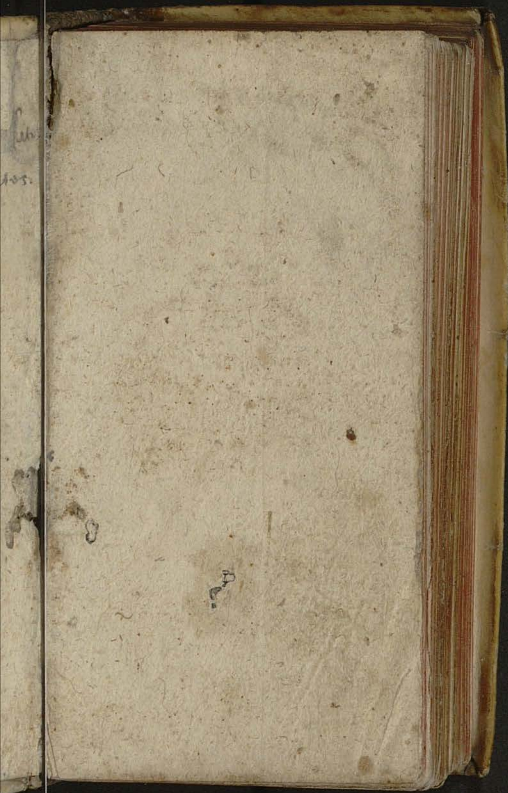
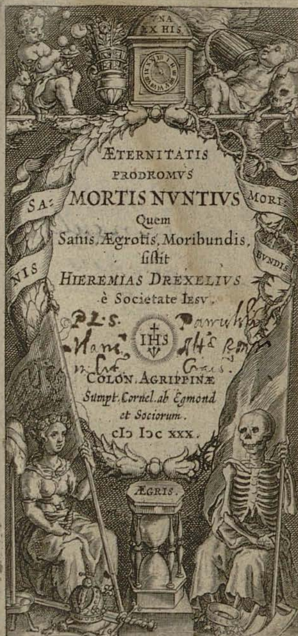

N S
Z S

O JESV!
Qui venisti salvare perditos
Noli damnare redemptos.

VNA EX HIS.
ÆTERNITATIS
PRODROMVS
MORTIS NVNTIVS
Quem
Sanis, Ægrotis, Moribundis,
sistit
HIEREMIAS DREXELIVS
è Societate IESV.
SA: NIS
MORI BVNDIS
IHS
COLON. AGRIPPINÆ
Sumpt. Cornel. ab Egmond
et Sociorum.
cIↃ IↃc XXX.
ÆGRIS.

SERENISSIMÆ
PRINCIPI
ELISABETHÆ,
SERENISSIMI
PRINCIPIS
MAXIMILIANI,
COMITIS PALATINI,
VTRIVSQVE BAVARIÆ
Ducis, & Electoris
conjugi;
Lotharingiæ ac Barræ
Duci,

Dominæ clementissimæ.

ANTE annos non adeo multos, Serenissima Princeps, initium felix accepit laudatissimi exempli Sodalitas, quæ Serenissimi nominis auspiciis & nata, & maximis jam incrementis educata est. Ita prorsus Aula Theodosiana, pia, sancta reflorescit. Novus hic rerum ordo est. Iam ab Aula Philosophia, seu, Mortis meditatio prodit, quæ olim è scholis petebatur. Nimirũ Ser.ti V.æ

parum fuit hactenus, Mortem meditari; alios etiam eadem utilissima meditatione imbuere; ipsos etiam mortuos immortalibus beneficiis ornare instituit.

Suidas. mihi pag. 647 col. 1. Suidas, velut rem mirissimam recenset, quod mortuus vivum occiderit: mirer ego magis, si vivus mortuum vita donarit. Niconi pugili, qui mille quadringentas coronas variis certaminibus obtinuit, statua fuit locata. Hanc Niconis æmulus iniquissimis oculis ferens, etiã verberare cœpit, perinde si Niconem ipsum plagis expositũ sauciaret. Statua vi verberũ quassata & loco mota in furentem adversarium ruit, miserumque obtrivit. Ita vivũ jugulavit mortuus memorando supplicio.

E diverso nobilissima Sodalitas (cujus fundamenta, cum Ser.^mo conjuge, Ser.^tas V.^a posuit) quicquid Mortis aut mortuorum est, non tantum non probro afficit, nec inter nauseanda numerat, sed amplissimis insuper honoribus illustrat. Ausim

dicere

dicere: Vestra Serenitas amabilem facit Mortis memoriam. Atque hîc fides oculis haberi potest. Quisquis templum illius, quā dixi, Sodalitatis ingreditur, quid nisi meram Mortis imaginem cernit? Mortem omnia loquuntur, subsellia, picturæ, parietes, aræ, epicedia, inferiæ, labara, vestes sacræ; quicquid demum oculos incurrit, Mortis admonet. Neque tantum parietes & altaria, in ritum lugubrem atro velamine vestiuntur, sed exesas mortuorum calvas, & pictos cadaverum cineres, ubique monstrant ingressis, & mortalitatis memoriam tacite instillant, non sine suavi ad Libitinam affectu.

Hoc laudabilissimum est studium, in Principibus summe admirandum; hoc agitur, ut vivos memoria mortuorum; & mortuos suffragia vivorum quam plurimum juvent: tam præclaro quam pio consilio, & de illis & de istis optime merendi. Ita vivi ad beatam mortem erudiuntur, mortui ad vitam beatam

provehuntur religiosissima munificentia. Hoc enim hujus est instituti, piis manibus exilium deprecari, & mortuos ad vitã non hanc mortalẽ, sed immortalẽ illã è pœnis evocare.

Neque in unam solummodo hanc urbem, hæc sese beneficentia effundit. Omnem hunc Orbem Principalis ista liberalitas complexa est, neque enim pro unius tantum oppidi, aut provinciæ defunctis, eleemosynæ & preces funduntur lõgius adeunt, ulterius excurrunt; Orbem universum amplectuntur tam pia in defunctos subsidia.

Sed ego hîc loquendi vices dignioribus tribuo. Loquantur nobilissimi viri fæminæque, magno numero, & ardentibus studiis suorum Principum exempla æmulantes. Illorum omnium pæne unus hic sermo est: *Quod Ser.mus Elector Maximilianus & Ser.ma conjux Elisabetha liberalissime cœperunt, id religiosissime etiamnum perseverant. Et pecunias suas, & suas lacrimas piis Manibus*

nibus impendunt, inter ſe certantibus Liberalitate & Pietate. In levi fuit Ser.mis Ducibus opes ad hoc inſtituti affundere; ſua ipſi etiam virtute, & luculentis exemplis iſtud in defunctos ſtudium mirifice in dies confirmant. Plurimum darent, etiamſi nihil præter exemplum huc conferrent. Nunc illud Eccleſiaſtæ, & oculis & animo noſtro fixiſſimum inhæret: Melius eſſe, ire ad domum luctus, quam ad domum convivii. *Ecc. c.7. v.3.* *Hoc nos pietas noſtrorum Principum docet, quos in lugubri hac æde tam crebros, & pæne quotidianos habemus comprecatores. Quin ergo ſequimur tantorum Principum veſtigia? an ſequi nos pudet, cum præeunt, viamque ſignant ſidera tam illuſtria?* Hos ſermones eſt audire: ſermones tantum? è verbis facta fiunt. Nam ſodalitium illud florentiſſimum in eam nunc amplitudinem excrevit, ut locus cetera non anguſtus confertæ multitudini non raro deſit, nunquam deſint homines loco. Ipſi hîc teſtes oculi loquuntur.

Neque vero novitium, quod forte
Ba- quis putet, hoc institutum est. Ante
ron. annos sexcētos, Ioanne XIV. sum-
tom. 10. mo Pontifice, Anno Christiano 984.
An. 984. Romæ sodalitiū ejuscemodi coaluit,
n. 5. in quo etiam maximi Præsules sua nomina profiteri non erubuerunt. Extat hodieque in æde sanctorum Cosmæ & Damiani tabula marmorea, quæ Sodalitatem illam, defunctorum bono, asserit constitutam.

Revixit hoc ævo tam pia in defunctos commiseratio, quam Monachium, ad suorum Principum exempla compositum, certatim ex-
2. hibet, docetque, *Sanctam & salubrē*
Ma- *esse cogitationem pro defunctis exora-*
cha. cap. *re, ut à peccatis solvantur.*
12. v. Sunt qui suam in alios misericor-
46. diam testentur, sed in rebus corporis tantum; suam alii solum in rebus animi; Sodalitas illa utrumque amplexa, & hoc & illud ingenti cum laude præstat; neque enim defunctos precibus tantum ac votis, sed etiam censu ac eleemosynis liberaliter

liter

liter ſtudet adjuvare. Quid ni beatos eſſe dixerim hos tales, nec uno nomine beatos? Multiplici ſane oraculo, *Beati miſericordes*, ii præſertim qui ſic curant mortuos, ut vivis minime deſint; ita juvant vivos, ut mortuis benigniſſime ſuccurrant. Eo ſpectat hæc Sodalitas, cujus aſſiduũ eſt exercitium, *Mortem meditari*, & *mortuis opitulari*.

Hæc vere Chriſtiana philoſophia eſt, quotidie vaſa conclamare; quovis momento Mortis falcem expectare; diem ultimum non quaſi pœnam, ſed quaſi naturæ legem aſpicere, animo ſemper ad Æternitatem intento. Vtinam hanc philoſophiam tandem capiant, ii præcipue, qui per omnem vitam nec vivere diſcunt, nec mori: omnia tanquam mortales timent; omnia tanquam immortales concupiſcunt, nec quidquam minus cogitant, quam quod maxime diſcendum, MORI. Alia præcepta tradit hæc Sodalitas, cujus omnes conventus non aliud habent initiũ,

non finem alium, quam *Memoriam Mortis*.

Et hæc me caussa impulit, cur hunc Æternitatis Prodromũ, Mortis nuntium Ser.^ti V.^æ potissimum inscriberem, quæ mortuorum tam benignam suscepit curam. His certe tam Christianis studiis jam pridem debebatur hæc scriptio, à mortuorum sacris minime aliena. Varia hîc monita sunt, sed quæ omnia unum hoc doceant, *Mortem prævidere, & mortalia despicere.* Quod vero aliàs, hoc iterum submississime rogo, ut sub Serenissimi nominis tutela, quæ Æternitatem in publicum eduxit, etiam Æternitatis Prodromo in lucem evolare liceat. Monachii, die altera Novembris, piorum Manium memoriæ sacra. Anno à Virginis partu M. DC. XXVIII.

Ser.^tis V.^æ infimus cliens,

Hieremias Drexelius,
è Societate IESV.

BENEVOLO LECTORI.

MOrtis nuntium tibi sisto, mi Lector; sed nuntium forsan ingratum. Ne trepida: fiet gratissimus. Ægrotas? suo hic nuntius venit tempore. Moreris? tempore tunc maxime suo adest. Atqui, ais, sanus sum. Nihilominus hunc tibi nuntium sisto, & quidem tuo bono Sanus hunc longe utilius nosse disces, quam ægrotus, quam moribundus. Quare, rogo te, liceat Reginæ Maximæ legato familiarius tecum agere, dum sanus es; & ausim promittere, ægrotum te, moribundum te vix quidquam terrebit. Ergo

Vive memor mortis, uti sis & memor salutis. *Ausonius.*

Neminem mors magis perterrefacit, quam à quo minus expectatur. Hoc te, Lector, volui non nescire, & optime valere: tibi & Deo vivere.

AD

AD

CAPUT I.

Imago I.

SANIS

SIC

CONSIDERANDA.

A. *Mors sanis fortasse dormit? cavete; evigilabit subito.*

B. *Sani tripudiant, non ægri; viaticum ad vitia est sanitas.*

C. *Coturnicum pluviæ, sanorum & otiosorum subserviunt gulæ.*

D. *Favonius blanditur, & flores spirat: sed hoc quamdiu?*

E. *Nunc Phœbus ridet, sed risum hunc sequetur nubium fletus.*

F. *Virtuti sanus sæpe contumax aries; vitiis cerea virgo est.*

G. *Insaniam hilarem ad momentum insaniunt; sed pendet ab hoc momento* ÆTERNITAS.

E
D
F
A
C
G
B

CAPVT I.

MORTIS MEMORIA PROPONITVR. SANIS.

§. I. *Lectori lux, & ingressus ad sermonem.*

MOrbo & Morti solatia innumeri scripsere. Idem ego facere meditor. Sed tantum abest, ut illi me absterreant, ut etiam provocent ad scribendum. Aliqui horum scriptorum (cum venia dixerim) prolixi nimis sunt, & ægrotum aut ægrotaturum infinitis præceptionibus onerant. Alii brevitatis non adeo obliti, sed ordinis, quem nimis concinnum volunt & accuratum. minus offendissent, si scivissent manum amovere de tabula, quod in Protogene Apelles desiderabat. Alii multa præclare disserunt, sed non satis, sic dicam, practice: Theoriã alibi commendemus; hic agere oportet & pro verbis monstrare facta. Alii ægris aut moribundis meros pæne terrores, formidines meras objiciunt, & exanimant etiamnum spirantes. Voti tui, mi Lector, scio esse, ad Mortem præparari quam fieri potest

Plin. l. 35. c. 10. post init.

levissi-

levissimis impendiis. Voto tuo respondere conabor, & *Breviter*, *Ordine*, *Hilariter*, ad Mortis ostium te ducam, ut pæne non sentias te duci. *Breviter* quidem, nam libellum scripturus sum, non librum, & libellum manuarium, qui suo domino nunquam non ad manus sit. *Ordine* non stricto illo & exquisito, sed, ut ita dicam, confuso. Ordo viæ est, etiam cum per ambages itur, præsertim si sint amœnæ. *Hilariter*, nec enim religioni ducam, etiam versiculos & epigrammatia rei opportuna miscere: stilum jacentem illum & flaccidum subinde temperare expediet erectiore, & hilaritatem non abhorrente. Hæc in antecessum debui præmonere.

§. 2. *Quotidiana mortis memoria.*

BEatus ille, qui semper & ubique sic vivit, ut ultimam quamque lucem tanquam non redituram consumat. Epictetus sapientissime hoc docens: Mors, inquit, & exilium, & omnia quæ in malis habentur, ob oculos tibi quotidie versentur; omnium vero maxime mors. Sic nihil unquam humile cogitabis, nec impense cupies quicquam. *Epict. Enchir. c.28.*

Misselli homunculi, quid longas spes præcipitis, quid tantam suscipitis rerum molem? cras forsitan futuri favilla & cinis. Cautos fige pedes, ô homo; illa atra Diva, cuique nostrûm super caput

caput quotidie ſtat, & ultimas vitalis clepſydræ arenulas inſopito & pervigili oculo expectat, & tu non expectes illam?

Ortum quicquid habet, finem timet;
Ibimus omnes,
Ibimus; immenſis urnam quatit Æacus umbris.

Neque ætas ulla delinit mortem. Cum naſcimur, ſubjicimur huic tributo, & mortis ſimus ſtipendiarii: Imo

---- cum tremuli ſeſe oculi exerunt
Primævamque avidi percipiunt diem,

Tunc ſane incipimus mori. Eadem mors reginæ imminet, quæ ancillæ. I-
Horat. lib. 1. epiſt. 4. taque omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum. Dic omni veſpere: Hodie ſto ad oſtium æternitatis.

§. 3. *Memoria mortis, potens in omnia peccata pharmacum.*

OMnem ſenſum voluptatis excutit ſeria mortis recordatio, & in abſynthium mella vertit. Chryſoſtomus id aſſerens: Mortis futuræ expectatio, inquit, haud quaquam ſinit, ut quas in manibus habent voluptates, ſeu delitias ſentiant. Et vero quid non poteſt, non extremis digitis, ac quaſi per capillum, ſed toto mors corpore cogitata? Nulli hæc ætati parcit, nulli dignitati

Chryſ. tom. 5. ſerm. de nequitia depulſa, initio, mihi p. 678.

tati

tati. Hic decedit juvenis, infans alter, ſenex alius. Ille ferro, veneno alius aut lapſu, lento alius ſtillicidio, celeri alius, & tanquam valido imbre aut fluctibus oppreſſus, aut fulmine tactus jacet. Inter tam dubia, tam varia, tam ſubita, quæ ſecuritas? aut quis peccandi animus inter tam incerta? Quid? quod quotidie morimur. Clepſydram cogita, ſive veterem aqueam, ſive recentiorem arenariam: nonne per ſtillicidia & arenas pars ſuperior evacuatur, impletur inferior? Idem de vita cogita, delabitur momentis ſingulis aliquid, & evacuatur præſens vita, ac alio diffluit. Nihil hîc tutum, non hora horæ, non momentum momento. Beatus, cui omnis dies poſtremus; beatior, cui omnis hora; beatiſſimus, cui omne momentum. Abſtinebit à ſcelere manum, quiſquis omnem horam decretoriam putat, quiſquis omne momentum ultimum. O ſpes inanis, quantos in fraudem impellis? quantos, dum promittis ſenectam, in medio tollis curſu? Evenire proinde credas poſſe tibi, quod multis. Quanti jacent nocente mente, innocente licet manu! quam multi meditato tantum crimine, mortem repererunt! quam multos medio in ſcelere mors occupavit, & medium ſecuit crimen! quam multi in ipſo ſceleris conatu abrepti, temerarii auſus pœnas dederunt! quam multi in ipſo inchoati ſce-

leris momento, scelus morte clauserunt?
Quid, si ex horum numero sis unus? aut
quæ certior tibi hora, aut momentum,
quam alteri? Iam quis ab illa mente cri-
Scriba- men expectet, quæ cum crimine mor-
nius in tem expectat, cum morte pœnam? Ne-
Polit. mo prudens inter Oceani fluctus in ta-
Christ. bula ludit: Nemo ab ingenti præcipitio
lib. I. pendulus scelera meditatur: Nemo inter
c. 27. medios armatos hostes inermis hilare-
scit. Stolidior his est, qui in perpetuo
mortis metu, omni hora dubia, omni
momento incerto, ea audet quæ æter-
nùm infelicem afferunt mortem. O fa-
tui! quousque ruimus in æternùm pu-
nienda? Quin Siracidæ consilio pare-
Eccle. mus? In omnibus, inquit, operibus
c. 7. *v.* tuis, memorare novissima tua, & in
40. æternum non peccabis.

§. 4. *Bona vitæ clausula, quanti sit: è Seneca.*

Plin. l. DIc, mi Seneca, quem magnus ille
14. *c.* 4. Plinius, Principem eruditionis in-
med. videndo elogio appellat, dic quid sen-
tis de morte, præsertim immatura? Au-
dite juvenes, audite queruli senes: Quo-
Senec. modo fabula, sic vita, non quam diu,
epist. sed quam bene acta sit, refert. Nihil ad
77. rem pertinet, quo loco desinas. quocum-
fine que voles, desine: tantum bonam clau-
omnino sulam impone. Non aliter Epictetus:
Ench. Memento, inquit, actorem te esse fa-
c. 23. bulæ,

bulæ, qualem doctor voluit: si brevem, brevis; si longam, longæ. Nec aliter Varro dixit: Non eos optime vixisse, qui diutissime, sed qui modestissime vixerint. Planissime sic est: Non refert, Vbi, aut quando, aut quomodo desinamus. Cum Deus volet, desinendum est; modo nos clausulam apponamus bonam.

§. 5. *Omnis homo, nullus homo: ex Arbitro.*

Heu, heu nos miseros, quam totus homuncio nil est?

Vere sic est. Sed heu miseriores multo, quo minus agnoscimus esse miseros! Nil est totus homuncio (ut recte priscus Satyricus) sed ausim dicere, tunc aliquid esse incipit, cum se nil esse cognoscit. O homo nosce teipsum; nosce & sape. Mors namque lilia sentibus æquat. *Sæpe.*

O miseri & vani, quid nos, doctrina, fama, fumus? Ipsi pulvis, illa opinio, ista ventus. Et nos quoque qui vivimus, qui vigemus & floremus, dicemus brevi: *Viximus*. Hic omnes exitus unus habet. Vita nostra crescendo decrescit: & hūc ipsum quem agimus diem, cum morte dividimus. quotidie enim demitur aliqua pars vitæ. Quemadmodum clepsydram non extremum stillicidium exhaurit, sed quicquid ante defluxit: sic ultima hora, qua esse desinimus, *Seneca epist. 24. post med.*

non sola mortem facit, sed sola consummat.

§. 6. *Mortales unius diecula.*

FLos est, Hemerocallis, cujus vita & pulchritudo diaria est. Sed & volucris ad Hypanim fluvium est, Hemerobios dicta, quæ non ultra diem vivit, sed eadem omnino luce, qua lucem inchoat, finit; morientique soli commoritur: eodem die pueri, juvenis, senis ætatem experta. Mane nascitur, meridie viget, vesperi consenescit, & moritur. Sed & hoc magis mirum in hoc alato quadrupede, quod non minus unicæ dieculæ alimenta provideat, quam si corvi aut cornicis annos esset visurum. Animalculo huic simillima est humana vita. Ad fluvium illa est perpetuo fluentis temporis, sed & volucris est, magis quam avis ulla vel sagitta: & sæpe omnis suæ pompæ diem unicum, terminum habet, sæpe horam, sæpe paullo productius momentum. Quid ergo annos meditamur & sæcula, sæpe brævioris ævi quam flores, aut florum umbræ, aut si quid umbra vanius, brevius.

Plin. l. 11. c. 36. Hoc culicũ genus etiã in Arari nascitur, eodẽque die mortuũ aquis innatat, piscibus avidissime cõsectantibus. Lugdunenses piscatores vocant, de la mãne.

Grande profecto mirum est, hanc vitæ volucerrimam brevitatem à tot divinis vatibus proclamari, ab omnibus omnium sæculorum scriptoribus confirmari, nihilominus misellos homunciones

ciones adeo ad omnium voces obsurdescere. Clamat Ezechias per Isaiam : *Is. c. 38.*
De mane usque ad vesperam finies me. *v. 12.*
Clamat regius psaltes : Dies mei sicut *Psal.*
umbra declinaverunt. Clamat Hussæus *101.*
princeps: Homo quasi flos egreditur, & *v. 12.*
conteritur, & fugit velut umbra. En ho- *Iob. c. 14.*
mo bulla, vita tua omnis, umbrę fuga est, *v. 2.*
& tu mansionē cogitas, ac quietā habitationē? Quid avare congeris? Quid corradis, velut annos Nestoris victurus? Mors tibi à tergo hæret : Abibis hinc, priusquam abiturum te metuas, ni metuas mature. Accelera, instat Æternitas.

§. 7. *Idem confirmatius traditur.*

NVllius vita non brevis est, illorum brevissima, qui præteritorum obliviscuntur, præsentia negligunt, de futuris non metuunt. Optime Iobus : Et
qui eum, inquit, viderant, dicent : Vbi *Iob. c. 20. v.*
est? Velut somnium avolans non inve- *7. & 8.*
nietur (somniare inanissimum, volare celerrimum) transiet sicut visio nocturna. Idem de seipso : Dies mei, ait, ve- *Idem*
lociores fuerunt cursore, fugerunt & *c. 9.*
non viderunt bonum (hoc dixit homi- *v. 25.*
num opulentissimus) pertransierunt qua- *& 26.*
si naves poma portantes, sicut aquila volans ad escam. Hesterni quippe su- *& c. 8.*
mus, & ignoramus, quoniam sicut um- *v. 9.*
dra dies nostri sunt super terram. Vere, dies nostri sicut umbra super terram, &

nulla est mora. Nos epulamur, & choreas ducimus, *& nulla est mora*; Nos quieti liberalissime indulgemus, & ad ipsam usque meridiem stertimus, *& nulla est mora*; Nos temporis prodigi fabulamur, & aliud ex alio delicatum otium comminiscimur, & tamen *nulla est mora*: labuntur, fugiunt, avolant anni. Nemo tam Divos habuit faventes unquam, ut sibi crastinum posset polliceri. Ita dum somniamus, ad æternitatem transimus, vel illam cælitum, vel inferorum alteram. Præclare dixit Suidas: O mortales unius dieculæ, quotidianorum gnari, futura non prospicientes, perpendite, ad quam tenditis, Æternitatem.

Verbo Ephemerii hetri. mihi p.358.

§. 8. *Longa vita spes, & vota inania.*

Luca c.12. v.18.

QVid faciam, dicebat apud animum suum opulentus ille, quia non habeo quo congregem fructus meos? Hoc faciam, destruam horrea mea, & majora faciam. Miser, heu! bis miser. Tune horreum ampliabis? sepulchrum habitabis crastina, & ô si non tartarum. Hac nocte anima tua repetetur à te, quæ autem parasti, cujus erunt? Virtus, si quam amasti; vitia, quæ parasti, tecum ibunt: nec alios hinc habebis comites. Huic divitis fato simillimum illud Senecionis apud Senecam, qui vitam hanc volucrem, quam per mo-

momenta singula precariam ducimus, sæpius reputans: Omnis dies, inquit, omnis hora, quam nihil simus, ostendit, & aliquo argumento recenti admonet fragilitatis oblitos, cum æterna meditantes respicere cogit ad mortem. Senecio Cornelius, eques Romanus, homo summæ frugalitatis, non minus patrimonii quam corporis diligens, cum per totum diem amico graviter affecto, & sine spe jacenti, usque in noctem assedisset, cum hilaris cœnasset, genere valetudinis præcipiti abreptus, angina, vix compressum arctatis faucibus spiritum traxit in lucem. Intra paucissimas ergo horas, postquam omnibus erat sani ac valentis officiis functus, decessit. Ille qui & mari & terra pecuniam agitabat, qui ad publica quoque, nullum relinquens inexpertum genus quæstus, accesserat; in ipso actu bene cedentium rerum, in ipso procurrentis pecuniæ impetu raptus est.

Sen. epist. 101. init.

Ita fit, dum maxime agunt homines, agunt animam: uti venti, qui cum vehementissime flant, efflant vim suam, tunc plerunque celerrime posituri, cum plurimum sævierunt. Admirabundus Iob à Deo quærit, & pæne conqueritur: Et sic repente præcipitas me? Pulchre Tertullianus, & vere: Vis est, inquit, & illa navigiis, cum longe à Caphareis saxis, nullis depugnata turbinibus, nullis quassata decumanis fluctibus, adu-

Iob c. 10. v. 8.

Tertul. lib. de Anima.

lante flatu, labente cursu, lætante comitatu, intestino repente perculsu cum tota securitate desidunt. Non secus sunt naufragia vitæ, & tranquillæ mortis eventus.

Quam ergo stultum est ætatem disponere? Ne crastino quidem dominamur. O quanta dementia est spes longas inchoantium! Emam, ædificabo, vendam, exigam, honores geram, tum demum lassam senectutem in otium referam. Omnia, mihi credite, etiam felicibus dubia sunt. Nihil sibi quisquam de futuro debet promittere: id quoque quod tenetur, per manus erit, & ipsam preminimus horam, casus incidere potest & abrumpere. Nos vero navigationes longas, & seros in patriam reditus proponimus: militiam, curiam, lentas actiones, prolixa negotia, longam laborum seriem, officiorumque per officia processus destinamus, ævum Nestoris & fortunam Metelli speramus, cum interim ad latus mors est, & è vitæ colliculo in mare nos præcipitat Æternitatis.

§. 9. *Homo pulvis.*

Gen. c. 3. v. 19. MEmento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris. Triste hoc carmen, nostra nobis mater occinit Ecclesia, cum filiorum capitibus cineres inspergit, monetque mortalitatis, &

eo

eo quidem tempore,quo illa plerunque minime cogitatur. Aquilã hîc imitatur Ecclesia: illa cervum prælio aggressura, multum pulverem alarum volutatu collectum, excutit in oculos cervi, cornibus media insidens, & pennis ora verberans, donec præcipitet in rupes. Sic Ecclesia hominem in vetita ruentem, media quasi via adoritur, sternitque ferali hoc pulvere. Idem sacerdos facit, cum ad exequiarum epilogum, cadaveri jam intra suum conditorium reposito, ter glebam injiciens: Memento,inquit, homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris. Hæc non jacenti jam & mortuo, sed vivis & etiamnum circumstantibus opportune, & suo loco occinit.

Plin. lib. 10. c. 4.

Sapuit in hoc & Philippus Macedo, qui quotidiano illo carmine monitus (*Philippe, homo es*) moderatiorem se gessit.

Sed & grues hoc nos doceant. Hæ cum nocturnis temporibus excubias habent, lapillum pede sustinent, qui lassatis somno decidens, indiligentiam sono coarguat. Eædem, cum Pontum transvolant, arenam ferunt gutture. Mortales vanitatis arguat sepulchrale saxum, & arena qua conteguntur. Vitulus ab Hebræis adoratus,aureus quidem fuit,sed in pulverem redactus: Statua Nabuchodonosori visa, terribilis fuit, sed ictu lapilli contrita: Poma Gomorrhæa pulchra quidem sunt, sed

cum franguntur, in vagum pulverem fatiſcunt: formam & opes oſtentat faſtuoſus homo, demum hæc omnia in cineres rediguntur. Hoc humanæ pompæ principium, hic finis. Ergo age quod agendum eſt; inſtat Æternitas.

§. 10. *Homo verè miſer.*

Plin. proœmio in lib. 7. hiſt. nat.

NOn eſt ſatis æſtimare, Natura melior ne homini mater, an triſtior noverca fuerit. Ante omnia unum animantium cunctorum, alienis velat opibus: ceteris varie tegumenta tribuit, teſtas, cortices, coria, ſpinas, villos, ſetas, pilos, plumam, pennas, ſquamas, vellera. Truncos etiam arboreſque cortice, interdum gemino, à frigoribus & calore tutata eſt. Hominem tantum nudum, & in nuda humo, natali die abjicit ad vagitus ſtatim & ploratum, nullumque tot animalium aliud ad lacrimas, & has protinus vitæ principio. Ab hoc lucis rudimento, vincula excipiunt & omnium membrorum nexus: itaque natus, manibus pedibuſque devinctis jacet, flens animal ceteris imperaturum; & à ſuppliciis vitam auſpicatur, unam tantum ob culpam, quia natum eſt. Heu dementiam ab his initiis exiſtimantium ad ſuperbiam ſe genitos! Prima roboris ſpes, primumque temporis munus quadrupedi ſimilem facit. Quando homini inceſſus? quando vox?

vox? quando firmum cibis os? quamdiu palpitans vertex, summæ inter cuncta animalia imbecillitatis indicium? Iam morbi tot, atque medicinæ tot contra mala excogitatæ, & hæ quoque subinde novitatibus victæ. Videmus animalium cetera, mox naturam suam sentire, alia nare, alia ire, alia volare, alia serpere: hominem sine doctrina nihil scire, non fari, non ingredi, non vesci, breviterque non aliud naturæ sponte, quam flere. Vni animantium luctus est datus, uni luxuria, uni ambitio, uni avaritia, uni superstitio, uni immensa vivendi cupido. Nulli vita fragilior, nulli rerum omnium libido major, nulli pavor confusior, nulli rabies acrior. Denique cetera animantia in suo genere probe degunt: congregari cernimus, & stare contra dissimilia. Leonum feritas inter se non dimicat: serpentum morsus non petit serpentes: ne maris quidem belluæ ac pisces, nisi in diversa genera, sæviunt. Homini plurima ex homine sunt mala.

§. II. *Quid igitur est Homo?*

SI priscas gentes audiamus, Homo est *Arist.* Fortunæ lusus, Inconstantiæ imago, *Trism.* Corruptionis speculum, Temporis spo- *Plauto.* lium, Mortis mancipium, versatile se- *Sophoc.* pulchrum, fragile simulachrum, tenuis *Pindaro.* umbra, umbræ somnium, spirans cadaver,

ver, viva mors, pila qua ludit Deus.

Si Senecam interroges, *Quid eſt Homo?* reſpondebit. Imbecillum corpus & fragile, nudum, ſuapte natura inerme, alienæ opis indigens, ad omnem fortunæ contumeliam projectum, cujuslibet feræ pabulum, cujuslibet victima &c.

Si ſacros ſcriptores interrogemus, Homo eſt eſca vermium, ſaccus ſtercorum, calamitatis ludibrium, imbecillitatis exemplum; eſt nuntius præcurrens, navis pertranſiens, avis transvolans, fumus evaneſcens, gracilis ſpuma, invidiæ trutina, ſtilla ſitulæ, momentum ſtateræ, gutta roris antelucani, hoſpes unius diei; eſt flos, fænum, univerſa vanitas, pulvis & cinis, inane & nihilum.

Interim nos miſelli nomenclaturas ingentes teximus ſpecioſiſſimorum titulorum: grandia nomina operoſe ambimus, & ſine omni aurium vulnere audimus Magnifici, Perilluſtres, Felices, Pii, Potentiſſimi, Auguſtiſſimi, Invictiſſimi, Optimi, Maximi. *Quid reſtat, niſi vt Saporem Perſarum Regem imitemur, qui epiſtolam quam ad Conſtantinum Imperatorem dedit, ſic exorſus eſt: Rex Regum Sapor, particeps ſiderum, frater Solis & Lunæ, Conſtantino fratri meo ſalutẽ plurimã. ‡Aut ſi malumus, nomina trahamus ab rege Biſnagenſi, qui

Sen. Coſol. ad Marciam. c.11.

Iſai. David Bern. alios.

Ariſt. adſcribunt hæc: Homo quid eſt? Imbecillit. exemp. fortunæ ludicrũ invidiæ & calamitatis trutina &c. cetera, pituita & bilis. In hæc verba Georg. Poſſ. Mucus cornicẽ, egregiam edidit cantionem in ſuo Orpheo mixto.

* *Marcellin. lib.* 17.

‡ *Iarric. tom.* 1. *theſauri rer. Indic. mihi pag.* 653.

qui ſalutabatur, Sponſus bonæ ſortis, Magnarum Provinciarum Deus, Regnum potentiſſimorum Rex, omnium equitatuum Dominus, Magiſter & doctor loqui neſcientium, trium Imperatorum Imperator, omnium quæ videt, Conquiſitor, conquiſitorum Conſervator; quem octo mundi partes metuunt, Eques cui nemo par, & fortiſſimorum quorumque Debellator, Elephantorũ Venator, Dominus Orientis, Auſtri, Septentrionis, Occidentis & maris. Hæc Petrus Iarricus percenſet. Nunquid titulorum ſatis? Si lubet, addamus elogiorum ſeriem, quam Soldanus in litteris præmiſit hunc in modum: Salmander omnipotens ante Carthaginem; Dominus Iordanis, Dominus Orientis, Dominus Bethlehem, Dominus paradiſi, Præfectus inferni, maximus Imperator Conſtantinopoleos, Dominus aridæ ficus, Dominus qua Sol & Luna meant, Protector primi ſacerdotis Ioannis, Imperator, Rex Regum, Dominus Chriſtianorum, Iudæorum, Turcarum, Amicus Deorum. Non multo aliter Solymannus noſtro Cæſari ſcripſit his verbis: Carolo Quinto Imperatori ſemper Auguſto, Belgæ, coævus Solyman, ex victrici nobiliſſimaque Ottomannorum proſapia ortus, Imperator Turcarum, Rex Regum, & Dominus dominantium, Imperator Trapezuntinorum ac Conſtantinopolitanorũ, Dominator mundi,

& terræ domitor &c. Quid vultis amplius? O vere splendida miseria, ô cinis & nihilum, ô vanitas vanitatum! Turpissima est ignorantia, cum homo se hominem esse obliviscitur.

§. 12. *Ad rei funebris osores.*

ABite igitur non homines, sed milvi, qui etsi rapacissimi, semperque famelici, nihil tamen esculenti rapiunt umquam ex funerum ferculis: Vos, etsi cetera curiosissimi, nihil tamen, quod funus oleat aut pollincturam, facile unquam tangitis. Gratior vobis est quævis cœna sub quacunque arbore, quam vel lautissima sub taxo aut cupresso. Omnem Libitinæ apparatum pessime odistis, nec quidquam malletis quam omnem mortis memoriam abolere. At videte quam hîc largiter deliretis, cum *Eccles. c. 7. v. 3.* sacra pagina clarissime moneat: Melius esse ire in domum luctus, quam convivii. Vobis vero alia omnia potius agere lubet quam sancte lugere, & mortis meminisse. At cavete, ne dum brevem luctum cavetis, non caveatis æternum.

§. 13. *Omnis vita lacrima.*

Cypr. serm. de Patientia. VNusquisque nostrûm, inquit Cyprianus, cum nascitur, & hospitio mundi hujus excipitur, initium sumit à lacrimis. Quivis de se dixerit:

Vt la-

Vt lacrimis cœpi, lacrimis ita finio vitam;
Totum pæne meum vivere, flere fuit.
Sic omnes vitam ordimur, sic claudimus omnes.
Ad fletum flentes nascimur, & morimur.
Naufraga nos istis tempestas mergit in undis,
Quisque suis mersus sic sepelitur aquis.
Ille unus felix, qui fletum jam egerit omnem,
Ne lacrimas stillet post sua fata novas.

Vis totius humanæ vitæ summam & epitomen? Daniel Archiepiscopus & Imperii Rom. Elector Moguntinus, in precum libello, sua manu hæc vivendi monita scripsit: *Serar. in rebus Mogūt. mihi pag. 942. Daniel 97. Episcop. 57. Archiepiscop. 41. Elector Mogūtinus.*

1. *Vita brevis.*	6. *Victoria anceps.*
2. *Forma decipiens.*	7. *Concordia fallax.*
3. *Pecuniæ fluxa.*	8. *Senectus misera.*
4. *Imperium invisum.*	9. *Mors Felicitas.*
5. *Bellum perniciosum.*	10. *Sapientiæ fama perennis.*

Illius utique cælestis sapientiæ, quæ regna donat, nunquam desitura, nemini expugnanda, æterna.

§. 14.

§. 14. *Lacrimas solatur Deus.*

AGnosce vocem consolatoris simul,
Ps.90. & promissoris : Cum ipso sum in
v.15. tribulatione; eripiam eum & glorifica-
Ps.33. bo eum. Et vere, Iuxta est Dominus
v.19. iis qui tribulato sunt corde, & humiles
Aug. spiritu salvabit. De his promissis lucu-
tom.8. lenter Augustinus : Noli timere, inquit,
in Ps. quando tribularis, ne quasi non tecum
90. Deus sit: juxta est Dominus his qui tri-
ante bulato sunt corde. Adjuvat certamen
finem. (considera) qui certamen indixit. Non te sic spectat Deus in agone certantem, ut populus aurigam; clamare enim novit, adjuvare non novit : coronæ veniam parare potest, vires subministrare non potest. homo enim, non Deus est: & forte dū spectat, plus laborat sedendo, quam ille luctando. Deus quando spectat certatores suos, adjuvat eos invocantes : nam vox athletæ ipsius est in psalmo: Si dicebam, motus est pes meus, misericordia tua, adjuvabat me. Cum ergo turbari cœperis, erige fidem tuam, & noveris, quia te non deserit. Sed ideo putas te deseri, quia non, quando vis, eripit. Eripuit tres pueros de igne. Qui eripuit tres pueros, deseruit Ma-
Idem chabæos? absit. Et illos eripuit, & istos.
in Psal. Illos corporaliter, ut infideles confun-
33. derentur : istos spiritaliter, ut fideles
cōc.2. imitarentur. Iuxta est Dominus iis qui
post tribu-
med.

tribulato sunt corde, & humiles spiritu salvabit. Altus est Deus, humilis est Christianus. Si vult ut altus Deus vicinetur illi, ille humilis sit. Magna mysteria, fratres: Deus super omnia est. Erigis te? non illum tangis. Humilias te? ipse ad te descendit. Hunc ergo fidissimum adjutorem in vota voca, aderitque vocatus, gemitu etiam unico, modo serio. Absterget Deus omnem lacrimam ab oculis eorum: & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt. Verissime dixit idem Augustinus: Cum quanta suavitate plorat in gemitu, qui orat! Dulciores sunt lacrimæ orantium, quam gaudia theatrorum.

Apoc. c. 21. v. 4.

In Ps. 127. circa med.

§. 15. *Mors Nativitas.*

NOn finis (ait moriturus Thebanus) vitæ meæ, sed auctius initium & melius advenit. Nunc enim, commilitones, vester Epaminondas nascitur, quia sic moritur. Etenim quid attinet, aut humano dolori indulgeri, aut divino Numini invidiam fieri, quod immortalitatem suam nobiscum partiri voluerit.

Valer. Max. l. 3. c. 2 & l. 2. c. 6.

Trausi gens Thracibus finitima, quæ cum Thracum moribus cetera quidem concordat, unum illud habet peculiare, quod edito infante propinqui circumsedentes cum ploratu commemorent, quantum calamitatum illi sit perfe-

Herodotus l. 5. hist. Valer. l. 2. c. 1 Quintil. l. 5. instit.

rendum, vitam ingresso. Contra defunctum hominem cum lusu lætitiaque efferunt, recensentes quam multis malis subductus sit. Sapientiæ laudem merito sibi vendicaverit hæc natio, quæ natales hominum flebiliter, exequias cum hilaritate celebravit. Idem Causiani & Getæ dicuntur fecisse, qui puerperia luxerunt, funera plausu prosecuti. Removeatur itaque naturalis dulcedo vitæ, quæ multa & facere & pati turpiter cogit, & vitæ finis beatior principio reperietur. Mors non timenda, ut malum, sed ut malorum finis, excipienda. Sane Plinius Secūdus: Itaque, ait, multi extitere, qui non nasci optimum censerent, aut quam ocyssime aboleri. Ita Silenus, à Mida captus, rogatus est, quid esset homini optimum? Diu tacuit. Tandem ut diceret adactus, respondit: Optimum est nunquam nasci, proximum, quam celerrime extingui.

Stobæus in Encomio mortis.

Plin. Præfa. in l. 7. hist.

Illud non omiserim ter mirum, inauditum, & narratu jucundum. Ludovicus Cortusius Iureconsultus Patavinus, lamentationes & lacrimas testamento suis omnibus interdixit, voluitque adesse ad funus aulædos, citharædos, & omnis generis musicos, qui una cum candidato clero funeris pompam partim præirent (numero quinquaginta) partim sequerentur: singulis dimidium aureum dari præcepit. At feretrum portari jussit à duodecim innuptis puellis,

quæ

quæ prasina aut viridi veste indutæ, alta voce cantarent, quicquid lætitia suggereret. Harum virginum singulis certa pecunia dotis loco destinata. Ita sepultus est in tēplo S. Sophiæ Patavii; centum funalibus, dum efferretur, stipatus, præeunte omni Clero, & totius urbis monachis, iis tantum exclusis, qui nigri habitus essent, hos enim testamento à suo funere amovit, ne hilaritatem publicam atris cucullis funestarent. Atque hac ratione exequiæ in nuptias migrarunt. Obiit nuptialis hic homo, Anno Christiano 1418. 17. Iulii, die divi Alexii.

Præclare dixit Bernardus: Illi mortuos suos lugeant, qui Resurrectionem negant: Illi sunt plorandi, qui post mortem à dæmonibus sepeliuntur in inferno, non illi qui ab Angelis collocantur in cælo. Pretiosa mors sanctorum, pretiosa plane tanquam finis laborum, tanquam victoriæ consummatio, tanquam vitæ janua, & perfectæ securitatis ingressio. Aperte Hebræus Sapiens: Melior est, inquit, dies mortis, die nativitatis.

De modo bene viv. serm. 70.

Idē de transf. Mal.

Eccles. c. 7. v. 2.

§. 16. *Vbique mors.*

TOrqueant se miseri, quibus extingui quam superesse utilius est, trepido & anxio consilio, quanam ratione vita exeant, quærentes: Ferrum acuant,

venena temperent, laqueos apprehendant, vaſtas altitudines circumſpiciant, tanquam magno apparatu aut exquiſita molitione opus ſit, ut corporis atque animi infirmo vinculo cohærens ſocietas dirimatur. Nihil horum Coma ille Diogenis frater, ſed intra pectus incluſa anima finem ſui reperit. Enimvero minimo ſtudio retinendum bonum eſt, cujus caduca poſſeſſio tam levi afflatu violentiæ concuſſa dilabitur. Vbique mors eſt, omnibus locis, omnibuſque momentis inſidiatur; quaqua venias, paratam invenies; nuſquam non præſto eſt, occurrit undique.

Cum vero una tantum mors uni homini ſit oppetenda, quid eſt quod ante mortem illam ultimam, tot miſellum hominem mortes jugulent, ut quis non immerito quærat:

Guttula cum mihi ſit vitæ tantum unica, cur me
Mille necis ſpecies, funera mille premunt?

Lib. de honeſt. vitæ. Idē in medit. c. 3. de dignit. animæ.

Bernardum audi: Summa tibi ſit philoſophia, mortis meditatio aſſidua. Et ideo varia te mors vellicat. Quicquid aliis accidit, ait Bernardus, tibi accidere poteſt, quia homo es. Homo de humo, limus de limo. De terra es, & de terra vivis, & in terram revertêris, quando venerit dies illa ultima, quæ ſubito venit, & forſitan hodie erit. Certum eſt quia morieris, ſed incertum quando,

quando, aut quomodo vel ubi. Quoniam mors ubique te expectat: tu quoque, si sapiens fueris, ubique eam expectabis. Nec aliter Annæus: Incertum est, inquit, quo te loco mors expectet. Itaque tu illam omni loco expecta. *Epist. 26. post. med.*

§. 17. *Mors sua cuique domi est.*

Nugamur, mortemque procul, procul esse putamus.
At mediis latet hæc abdita visceribus.
Scilicet ex illa qua primum nascimur hora,
Prorepunt juncto vitaque morsque pede.
Partem aliquam furtim, qua se metitur & ipsa,
De vitæ filo qualibet hora rapit.
Paullatim morimur; momento extinguimur uno,
Vt lampas oleo deficiente perit.
Vt nihil interimat, tamen ipso in tempore mors est:
Et nunc interea dum loquimur, morimur.

In Boreali oceano juxta Moscoviam piscis est, cui nomen MORS. Hæc maris bellua maxime dentata est, ideo ex ejus dentibus, quod Cardanus refert, gladiorum capuli conficiuntur. Corpus cujusque nostrum, ô mortales, vivarium est, in quo piscem hunc, *Mortem*, alimus. Ideo non procul nobis hæc bellua quærenda est: *Mors sua cuique domi est.* *Hie. Carda. l. 10. de subtilitate mihi pag. 336.*

§. 18. *Mors inexorabilis.*

SVrda ſit & cautes, & cæca tigridis ira,
Sit licet & rabidi vis furioſa freti.
Hanc Zephyri mulcent, componitur illa receptis
Pignoribus, ſcopulos unda manuſque domant.
MORS *habet indomitos precibuſque minisque furores,*
Et ſaxo, & pelago, & tigride ſæva magis.

Parcas, in quarum colos, licia, ſtamina, forfices, vitæ neciſque mortalium jus omne tranſtulere ſuperi, inexorabiles eſſe, profana finxit antiquitas. Cum enim

Certo veniant ordine Parcæ
Nulli juſſo ceſſare licet,
Nulli ſcriptum proferre diem.

Sed nec Lanificas ulli exorare ſorores fas eſt: quem ſtatuere diem, ad amuſſim obſervant. Atque hoc ingenio *Mortem*, omnis ut ita dicam, hominis expertem, & pictorum pingunt pueri, & alii fingunt artifices. Caret auribus, ne precantes obaudiat; caret oculis, ne lugentium miſeratione moveatur; caret fronte ac genis, ne ſævitiam ipſa ſuam erubeſcat; caret lingua ac labiis, ne ſolatiolum aliquod vocale ab ea expectes; caret denique carne, ut humanitatis ſenſu careat: Soli nervi, & artus, & muſculi,

musculi, sola ossa supersunt, arcus videlicet & sagittæ, spicula & amenta ad miseros mortales ex destinato feriendos. Et sane, si quando, tunc maxime ea se feritate ostentavit, adeoque insultavit Orbi ea Bellua, cum Christum filium Dei, vitæque omnis auctorem, frustra gementibus saxis, trepidante terra, lugentibus stellis, expallescente sole, mœrentibus Angelis, infando ausu sustulit, heu in ipsius Vitæ vita dirissime paratragœdians. Quisquis es, si homo es, mors tibi inexorabilis est. Ergo, Vive memor lethi, fugit hora, hoc quod loquor, inde est. Ergo, dies omnis velut ultimus ordinandus est, aut velut primus æternitatis. *Perf. sat. 5.*

§. 19. *Mors certissima, est incertissima.*

QVid in rebus humanis certius morte? (exclamat Bernardus) quid hora mortis incertius invenitur? Senibus quidem in januis, adolescentibus in insidiis est. Ergo, Ne glorieris in crastinum, ignorans quid superventura pariat dies. Sed nec Venusinus vates hoc nescit: *De Conv. ad Clericos c. 14.* *Pro. c. 27. v. 1* *Horat. lib. 4. ode. 7.*

Quis scit, an adjiciant hodiernæ crastina summæ
Tempore Dii superi? -----

Iacobus Apostolus luculentissime, Ecce nunc, inquit, qui dicitis, Hodie aut crasti- *C. 4. v. 13 & 14.*

craſtino ibimus in illam civitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus (qui ignoratis quid erit in craſtino. Quæ eſt enim vita veſtra? Vapor eſt, ad modicum parens, & deinceps exterminabitur) pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit: &, ſi vixerimus, faciemus hoc aut illud.

2. *Reg. cap.* 14. *v.* 14. Omnes ibimus, omnes, omnes. Siquidem, Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur. Neque tu ignorare potes, ita te eſſe procreatum, ut memineris à rerum natura, & accipiendi ſpiritus, & reddendi, eodem momento temporis legem dici: atque ut mori nemo ſolet qui non vixerit, ita nec vivere quidem aliquis poteſt, qui non ſit moriturus; quando ſit moriturus, incertiſſimum.

Marci c. 13. *v.* 33. 35. 36 & 37. Idcirco Chriſtus fideliſſimo præmonitu nos excitans: Videte, inquit, vigilate & orate: neſcitis enim quando tempus ſit. Et hoc ipſum mox repetens: Vigilate ergo, inquit, (neſcitis enim quando dominus domus veniat: ſero, an media nocte, an galli cantu, an mane) ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico, VIGILATE.

§. 20.

§. 20. *Mors plurimis repentina; pæne omnibus insperata.*

QVis non ſtabit in vigilia contra impetus mortis, quæ omnibus horis imminet, quæ & nullum ſibi deſtinavit tempus quo debeat occurrere? quæ repit, volitat, inſilit, nixu tacito, gradu ſuſpenſo, nullis antecedentibus ſignis, nulla cauſſa, nulla cautione, in morbo, in valetudine, in periculo, in ſecuritate; ita nihil ab ejus unguibus ſanctum eſt aut tutum.

Sanus erat & hilaris Tarquinius cum piſciculi ſpina ſuffocatus eſt. Sanus quoque Fabius, cum ei tenuis pilus, quem cum lacte hauſerat, vitæ reſcidit filum. Muſtela Ariſtidem momordit, & momento temporis extinxit. Cæſaris dictatoris pater hilariter ſurgebat è lectulo, & dum calceatur, egit animam. Alius Cæſar dum pede impingit in limen, properantem ſpiritum excutit. Legatus Rhodiorum cauſſam in ſenatu magna cum admiratione oraverat, in limine curiæ protinus expiravit. Anacreontem poetam, & (ſi fides Luciano) Sophoclem etiam uvæ acinus necavit. Luciam Marci Aurelii filiam acus punctiuncula occidit. Cn. Bebius Pamphilus, prætura functus, cum à puero quæſiſſet horas, ſenſit illico horam ſibi ultimam adeſſe. Multorum animas præceps & in-

Plin. l. 7. nat. hiſt. c. 7.

insperata lætitia excussit, quod Chiloni Lacedæmonio, & Rhodio Diagoræ contigisse accepimus, qui cum filios in ludis Olympicis victores complecterentur, eodem loci & temporis vestigio sunt exanimati. Denique mors infinitos habet aditus, quibus in ædes nostras irrumpat, & irrepat. Modo enim per fenestras, modo per hypogæa, modo per projecturas, modo per tegulas sese trajicit, & nisi in urbe aut ædibus proditores repererit, humores dico corporis, morbos, catharros, pleuritides, & ceteras caussas, quibus ad sua consilia tanquā ministris uti solet, tormentario pulvere portas convellit, igne, aqua, peste, veneno, belluis, hominibus, cunctis denique machinis tentatā hanc vitā eripit.

Miphiboseth Saulis regis filius à domesticis latronibus, cum meridiaret in lecto, est interfectus. Puleo rex Hierosolymorum cum leporem venaretur, equo lapsus est, ejusque pedibus conculcatus, egit animam. Iosias omnium regum Iudæ (Davidem excipio) pietate, sanctimonia, liberalitate facile princeps, cum Nechao Ægyptiorum Regi, exercitum ducens occurrisset, inopinato sagittæ ictu vulneratus, in castris mortuus est. Divus Ludovicus annum agens quinquagesimum septimum, in ora Africæ, in medio exercitu, quem pestis populabatur, extinctus est. Egillus Rex Gothorum, princeps optimus, à furiali tauro,

tauro, quem facinorosi populares, qui legum severitatem ferre non poterant, emiserunt, crudeliter necatus est. Malcomus primus Rex Scotorum post multa justitiæ specimina, noctu cum regnū lustraret, suffocatus est. Nonne multi sani dormierūt, & obdormierunt, reperti mortui? In procinctu stet animus necesse est. Oza, vir in Davidis satellicio non ignobilis, nutantē Arcā, cum Hierosolyma triumphali curru veheretur, objectis manibus fulcire tentabat, repente tactus est de cælo. In prophetam qui cibum injussu Dei sumpserat, eductum è silva leonem Domini manus armavit, à quo est interfectus. Ananiam & Saphiram Christo primum initiatos, repentina vox Petri quasi fulmen in delicti expiationem perculit, quorum animas æternis suppliciis hac pœna subductas, bona pars theologorum sentit. Omittam vetera.

Anno 1559. Henricus II. Rex Galliarum in ludis, in triumphis, in communi hominum lætitia est interfectus. Dum enim Parisiis filiæ nuptias celebravit, in equestri certamine, pars fractæ lanceæ per illius oculum ea vi adacta est, ut expulerit animam. Anno 1491. Alfonsus Ioannis II. Lusitani regis filius, annum agens decimum sextum splendidissimi ingenii, & summæ expectationis princeps, Isabellam Ferdinandi Hispaniarum Regis filiam duxit uxo-

Iacob. Gorda. Chron. in hūc ann.

rem,

rem, cujus dos erat, ampliſſima paternor Regnorum hæreditas. Cele brantur nuptiæ ſexcentorum triumphorum apparatu; ubique ludi, Trojæ, equeſtres pugnæ, convivia; tantus autem erat luxus, ut calones & mediaſtini in Attalicis veſtibus fulgerent, quibus ſubſerica & holoſerica vilioris videbantur pretii. Sed pro dolor! vix menſis erat ſeptimus, cum miſer adoleſcens ad ripam Tagi fluminis in equo juveniliter exultans excutitur, & lethali plaga obtrito capite datur ad terram, defertur in caſam piſcatoris, quæ vix illum cum duobus famuliscaperet. Decumbit in ſtramentitia culcitra, ibi efflat animam. Accurrit Rex adoleſcentis pater cum Regina matre: vident ſpectaculum miſerabile, verſas in lamentationem pompas, ſurgentem filii adoleſcentiam, virtutes opeſque, quaſi naſcentes floſculos, ab improviſo Borea, decuſſas, infeſto tumulo ſepeliri omnia. O ſubitos rerum turbines! ô præcipites vel firmiſſimorum lapſus!

Hippol. Guar. l.6. de Abominãdis gẽtis hum. I.20.

Quid alios memorem? Baſilium Imperatorem cervus inter venandum, ramoſo cornu impetitum trajecit, quo vulnere non multo poſt extinctus eſt. Vetus monimentum, in caſtro Ambroſs, prope Oenipontum, teſtatur equum ab ephebo nobili ſubditis calcaribus admiſſum, ut foſſam viginti pedes longam tranſiliret; tranſiliit, ſed eques

&

& equus ſubita & una pæne morte conciderunt. Id equi exuviæ & ephebi veſtes hodieque loquuntur.

Sed repentinum hoc fatum probis cum improbis commune eſt, neque infelicem animæ arguit ſtatum, niſi forte quempiam in ipſo flagrantis ſceleris concurſu divinæ vindictæ feriat telum. Talis fuit Dathani & Abironis exitus, quos in Moſen perduelli animo obfirmatos hiatu diſcedens terra miſerabiliter abſorpſit. Talis mors Abſalonis, quem Majeſtatis pertinacem reum feralis haſta confixit. Tale quinquaginta ſatellitum, quos in Eliam parum reverentes cælum flammarum globis armatum devoravit. Tale fuit Hebræi hominis exitium, quem cum infami Madianitide vindex trajecit gladius, & lectulum genialem miſcuit cum funebri. *Vide Iuſta Henrici IV. Regis Gal. à Ludovico Richeomo ſcripta.*

Quot pori corporis, tot oſtiola ſunt mortis. Non ubique ſe mors prope oſtendit, ubique tamen prope eſt. Quid autem ſtultius, quam mirari id ullo die factum, quod omni poteſt fieri. Stat quidem terminus nobis, ubi illum inexorabilis fatorum neceſſitas fixit: ſed nemo ſcit noſtrûm, quam prope verſetur. Sic itaque formemus animum tamquam ad extrema ventum ſit: *Nihil differamus.* *Sen. epiſt. 101. med.*

NO-

NOTÆ

In priorem paragraphum.

MORS INFINITOS HABET ADITVS] Ita prorsus est; & dictis addo. Quidam, ut memorant, somniavit leoninis faucibus se necatum. Surgit, somnii negligens, ædem sacram cum sociis adit, & in vestibulo videt leonem saxeum hiante rictu, qui columnam fulserat: Hîc ille somnium inter comites non sine risu narrans: Et en, inquit, hic ille leo est, qui me hac nocte laceravit. Cum dicto manum in saxeas fauces immittit: Et, hîc habes, ait, tuum hostem, stringe dentes, si potes, mi leo, ac manum hanc præmorde. Vix ista dixerat, & lethale vulnus accepit in hoc innoxio, ut putabat, hiatu. siquidem latebat ima fauce abstrusus scorpio, qui ubi manum sensit, aculeum exeruit, tetigit, extinxit. Itane lapidi etiam sua bilis est? aut ubi mors non est, si vel saxei leones perimunt? Simili fato periit Hylas adolescens, quem in saxeæ ursæ faucibus delitescens vipera occidit. Quod lethi genus Martialis describit libro tertio, epigrammate decimo nono.

Quid memorem puerum stiria è tecto in subeuntis caput decidente occisum? Quem idem Martialis eleganti hoc carmine deflevit:

Lib. 4. Epigr. 18.

Qua

Qua vicina pluit Vipsanis porta columnis.
Et madet aßiduo lubricus imbre lapis,
In jugulum pueri, qui roscida templa subibat,
*Decidit hiberno prægravis * unda gelu.*
Cumque peregisset miseri crudelia fata,
Tabuit in calido vulnere mucro tener.
Quid non sæva sibi voluit fortuna licere?
Aut ubi mors non est, si jugulatis aquæ?

Sic omnino mors infinitos habet aditus, tunc sæpe vicinissima, cum minime putatur. *Eyß zapff.

§. 21. *Mortis repentinæ antidotum.*

HIc ego, Lector extra ordinem tres tibi precationes velut paradigma propono, repentinæ morti deprecandæ factas. Tui arbitrii est, aut omnes, aut unam solum quotidie ex animo pronuntiare. Eo numero factæ sunt, ut velut supplices, ter ad Christi Domini genua provolvamur, tanti momenti rem petituri. Atque hoc sciamus, hîc posse neminem, aut satis cautum, aut nimis esse providum.

Ad repentinam mortem avertendam,

ORATIO

Prima.

O Misericordissime Domine IESV, per lacrimas tuas, per agoniam & sanguineum sudorem

dorem tuum, per mortem tuam rogo te, à ſubitanea & improviſa morte libera me.

Secunda.

O Benigniſſime Domine IESV, per acerbiſſimam & ignominioſiſſimam flagellationẽ ac coronationem tuam, per crucem & paſſionem tuam amariſſimam, per omnem bonitatem tuam humillime te precor, ne permittas me ſine ſacramentis morte repentina ex hac vita migrare.

Tertia.

O Mi amantiſſime IESV, ô Dominus meus & Deus meus, per omnes labores ac dolores tuos, per pretioſum ſanguinem tuum, per ſacroſancta vulnera tua; per illas tuas, ô mi dulciſſime IESV, ſupremas in cruce voces: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me; per validum illum clamorem tuum: Pater, in manus tuas

tuas commendo ſpiritum meum, ardentiſſime te rogo, ne ſubito hinc tollas me. Manus tuæ, ô mi Redemptor, fecerunt me & plasmaverunt me totum in circuitu, ne quæſo ſic repente præcipites me. Da, oro, ſpatium pœnitentiæ, da felicem & in gratia tua obitum, ut ego te tota mente diligam, laudem, & benedicam in æternum.

Veruntamen, ô bone IESV, in manu tua ſita ſunt omnia, nec eſt qui tuæ poſſit reſiſtere voluntati. Vita mea pendet à tuo nutu: deſinet illa cum tu volueris. Neque ego aliud volo, mi amantiſſime Deus, quam hoc ipſum tuum velle. Quocunque loco, tempore, morbo extingui me volueris, ita fiat: hæc omnia ſummæ bonitati tuæ & divinæ providentiæ committo. Nullum locum, tempus; nullũ mortis genus quantumvis ignominioſum & acerbum excipio. Illud unicum rogo Chriſte Deus, ne improviſa & ſubitaria morte finiam. Veruntamen non mea, ſed tua voluntas fiat. Si ita placitum eſt in conſpectu tuo, ut morte ſubita tollar, non recuſo. Fiat voluntas tua in omnibus, ô Deus. Spero enim & confido per magnam miſericordiam tuam (per quam hoc ipſum unice precor) me tunc in gratia &

amicitia tua moriturum, in qua si moriar, non me mors quantumvis subita
Sap. c. 4. v. 7. separare à te poterit. Nam, Iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Improvisa mors non est, cujus vita fuit provida.

Quod si ergo spatium mihi & tempus futurum non sit (tibi soli, ô Deus, hoc notum) quo me tibi commendem: ecce illud jam facio, & quam possum submississime atqe ardentissime ad te in cælum de profundis clamo: *Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam: Fiat voluntas tua Domine, sicut in cælo, & in terra: In manus tuas commendo spiritum meum; redemisti me Domine Deus veritatis.* Benedicant, & laudent te,
Ps. 30. v. 1. Deus, creata omnia. In te, Domine speravi, non confundar in æternum.

§. 22. *Dies vitæ pauci, & mali.*

QVot es annorum? Sexaginta. Et quot tu? Septuaginta. Dic, & quotum tu agis annum? Octogesimum. Ah, ô boni, ubi sunt vestri anni? Vbi sunt tui sexaginta? Vbi tu tuos septuaginta reliquisti? Et ubi tu octoginta tuos invenies? Quid numeratis jam amissos? Eleganter Lælius ille sapiens dicenti cuidam: Sexaginta annos habeo: Hos, inquit, dicis sexaginta, quos non habes? Nec quod præteriit, nec quod futurum est, tuum est. In puncto fugien-

fugientis temporis pendemus; & magni est, modicum fuisse.

Ægyptius Rex Pharao patriarcham Iacob interrogans: Quot inquit, dies annorum vitæ tuæ? Respondit senex: Dies peregrinationis vitæ meæ, parvi & mali. Audite Tantali, qui sititis perituræ vitæ extentissimos annos: Peregrinos vos scitote, non incolas. Sed neque diuturni itineris peregrini estis. Via vestra & brevis, & mala est: brevis, quia forsitan prius finienda, quam hæc ipsa, quam cum morte dividitis, hora: malam esse nescire non potest, quisquis etiamnum in illa est. Rubos sæpius, quam rosas offert calcandos. Et tamen misellli adhuc hæretis, & immoramini his vepretis, tam immemores patriæ! Egregie docet Gregorius, vitam hanc viam esse ad cælum; viatorum autem multos viæ amœnitate sic pasci, ut magis eos diu pergere, quam citius pervenire delectet. Heu nos deliros homulos! flosculis capimur, & speciosiores lapillos legimus, negligimus immensas gazas. Terræ sordes & cavernarum spumam corradimus, obliti quantos & quam veros thesauros perdamus, dum falsos quærimus. Miseri & vani! Quid peregrino cum flosculis & lapillis, si ad patriam non perveniat? quid hæc reliquisse oberit, si patriam contingat? Laborare in hac via, lassescere, sudare, molestiarum quam plurimum pati, in ma-

Gen. c.47. v.8. & 9.

L.23. mor. c.24.

ximo lucro ponendum. Tanto enim patria placebit magis quanto diſplicuerit exilium.

§. 23. *Qua ratione juvenis, poſsit mori ſenex.*

VTi ſenes non ſenes, ſed pueros, ita juvenes reperias non juvenes, ſed ætate profectos. Barlaam eremicola, ſenex ſeptuaginta annorum, Ioſaphato Regi de ætate ſciſcitanti, annum quadrageſimum quintum ſe agere reſpondit, ac miranti adjecit, tacuiſſe ſe ſtudio viginti quinque annos; quod eos in mundi vanitates impenſos, crederet omnino periiſſe. Ita Similius qui curis Curiæ ſepultus, & potius Imperatori ſuo vixerat, quam ſibi, ſepulchro ſuo vixerat, quam ſibi, ſepulchro ſuo inſcribi juſſit: *Hic jacet Similius vetulus ſeptennis*. Regum faſti de Saule Hebræo
1. Reg. c. 13. v. 1. rege hæc memoriæ prodiderunt: Filius unius anni erat Saul cum regnare cœpiſſet, duobus autem annis regnavit ſuper Iſraël. Saul regni principio, tam ſceleris purus fuit, atque infans eſt unius anni, in hac tamen puritate vitæ, unico tantum anno perſtitit, licet univerſe viginti annis imperarit. Senium multi mature, & ante ſenectutem, adipiſcuntur; plerique nunquam, qui etiam ſenes vitia retinent puerorum. Hinc pueri centum annorum moriuntur.

tur. Vitæ bonum non est positum in *Seneca*
spatio ejus, sed in usu : potest fieri, imo *epist.*
sæpe fit, ut qui diu vixit, parum vixe- *49. ad*
rit. Quare nihil turpius est quam gran- *finem.*
dis natu senex, qui nullum aliud habet *& l. de*
argumentum, quo se probet diu vixisse, *tranq.*
quam ætatem. Eleganter sanctus Am- *c. 3.*
brosius de Agnete virgine: Computa- *Serm.*
batur, inquit, in annis infantia, sed erat *90. qui*
senectus mentis immensa. Divinæ Sa- *est de S.*
pientiæ oraculum proclamat: Senectus *Agn.*
venerabilis est non diuturna, neque an- *Sap. c.*
norum numero computata: cani autem *4. v. 8.*
sunt sensus hominis, & ætas senectutis *& 9.*
vita immaculata. Idcirco mores potius
quam crines venerandi. Reverentia pla-
ne uberiore dignus est, quisquis ante
annos sit senex. Proba vita, senectus
optima.

At potuit, inquis, tam immature mor-
tuus evadere vir magnus & Reipubli-
cæ perquam utilis. At potuit etiam
(quod justius timetur) fieri pluribus si-
milis. Aspice juvenes quos luxuria in
omne vitium propellit, quibus nullus
dies sine aliquo insigni flagitio exit.
Ergo ille raptus est, ne malitia mutaret *Sap.*
intellectum ejus, aut ne fictio decipe- *eod.*
ret animam illius. Consummatus in bre- *v. 11.*
vi, explevit tempora multa. Quicunque *& 13.*
ad extremum sui fati venerit, hic mori-
tur senex. Sæpe in longissima vita mi-
nimũ est quod vivitur. Gloriosius mul-
to est sua virtute quam temporis dono

ſenuiſſe. Satis diu vixit, qui bene vixit: ſatis diu pugnavit, qui vicit.

§. 24. PARADOXVM.

Quiſquis voluit, diu vixit.

l. 1. Tuſc. 41. BReve tempus ætatis, ſatis longum eſt ad bene vivendum, inquit Tullius. Nemo nimis cito moritur, qui diutius aut melius victurus, quam vixit, non fuit. Satis annorum vel ephebus numerat, qui virtuti, qui æternitati, ad quam natus eſt, vixit. An non ſatis locutus eſt, qui verbulo aut nutu perſuaſit? An non ſatis cucurrit, qui palmam obtinuit? An non ſatis navigavit, in portum feliciter pervenit? Optime enim omnium, qui citiſſime. Modo mors præmeditationem noſtram non præveniat; quo velocior, eo felicior erit.

Curt. lib. 9. c. 12. med. *Verum ego* (ait apud Curtium Rex Macedo) *qui non annos meos ſed victorias numero, ſi munera fortunæ bene computo, diu vixi.* Quanto verius is, qui vitam ſuam omnem Deo conſecrat, ſuoque ſolum domino placere ſtudet & ſervire, fidenter dicat: Ergo, qui non annos meos, quibus Deo ſervio, ſed deſideria mea numero, ſi beneficia Domini mei bene computo, diu vixi.

Sic eſt profecto: Centum, imo mille annos, imo ſæcula vivit, & Deo ſervit, quiſquis ex animo vereque cupit centenis vel millenis annis, aut multis ſæculis

culis Deo ſervire, ſi vivere tot annis liceret. Nam apud Deum voluntas pro facto ſumitur, apud quem ſerio voluiſſe facere, ſæpe tantundem eſt, quantum feciſſe. Sic & martyr eſſe poteſt, ſanguinemque Chriſtiana nobilitate profundere, licet ſua morte in lectulo defungatur: ſic & diu vivere, atque pro Chriſto fortiter & agere & pati poteſt, quiſquis ardenter cupit ideo diu vivere, ut multum & agat pro Chriſto & patiatur. Nemo non ſuo die moritur, quiſquis divinæ voluntatis decreto moritur.

§. 25. *Moriendum eſt, moriendum.*

AVguſtus Imperator capta Peruſia in *Suet.*
plurimos animadvertit. Orare veni- *in Aug.*
am vel excuſare ſe conantibus, hac una *c. 15.*
occurrit voce: *Moriendum eſt.* Ita tre- *Dio ait*
centos ad aram Iulio Cæſari extructam, *400.*
hoſtiarum more mactari juſſit.

Iuſtinus & Irenæus è priſcis nobiliſ- *Iuſtin.*
ſimi ſcriptores, acute obſervant, poſt *Mart.*
latam mortis ſententiam in Protopla- *in Trip. Iren.*
ſtum, mortalium omnino neminem, *ſe-* *lib. 5.*
cundum Dei Calendarium, diem integrum *contra*
vixiſſe. Nam Prophetis & Apoſtolis te- *hæreſ.*
ſtibus, Vnus dies apud Dominum ſicut *Pſ. 89.*
mille anni, & mille anni ſicut unus *v. 4. &*
dies: Atqui nullus hominum mille an- *2. Pet.*
nis vixit, ergo nec diem totum ullus. *c. 3.*
Moriendum eſt, etſi ad nongentos & am- *v. 8.*
plius annos ætatem produxeris, *Morien-*

dum est. Hoc ab oraculis divinis, humana ratione, & experientia certissimum. Oracula divina sexcenties proclamant, *Moriendum*. Ratio seipsam demonstrationibus evidentissimis convincit, rem è contrariis compositã, interitui obnoxiam, adeoque *Moriendum esse*. Experientia, stultorum ac sapientum magistra, digitum in immensos mortuorum cumulos intendens, vel oculis persuadet, hactenus neminem unum ex omni numero, mortis impetum elusisse, *Moriendum esse*. Sole ipso clarius est, *Moriendum esse*. Sed an ullum cæli tonitru tam valide aures omnium percellit, atque hoc ipsum? *Moriendum est*. Hîc nemini licet esse surdo. Velis nolis, admittere cogeris has voces; vel invitas aures penetrat hoc tonitru: *Moriendum est*, irato Deo propitioque.

Æschylus olim: Sola, inquit, Dearum mors munera non amat, non admittit dulcis partem spei. Quare sapienter Seneca: Hoc, inquit, affigamus animo, hoc nobis subinde dicamus: *Moriendum est*. Quando? melius hoc nescies. Mors naturæ lex, mors officium tributumque mortalium est, tunc dandum, cum exigitur. Quapropter omnibus omissis, hoc unum meditare, ne mortis nomen reformides: effice illam tibi cogitatione multa familiarem: ut si ita tulerit, possis illi vel obviam exire.

Nat. qq. l. 6. in fine.

§. 26.

§. 26. *Mortis memoria varie refricanda.*

1. AIunt cranium in furno arefactum, & pistillo in farinam redactum, admixto oleo, gangrænæ ac carcinomati felicissime mederi. Calvas & mortuorum ossa seria contemplatione velut commolere, & unguenti loco adhibere, omnem animi pestem persanat.

2. Plato tanto aliquem evadere sapientiorum censebat, quanto vivacius consideraret mortem. Ideo discipulis suis philosophiæ studiosis hanc legem dixit, ut iter ingressi pedes nunquam operirent. Voluit vir sapiens hoc ritu significare, extremum vitæ assidue cogitandum. *S. Hieronym. hujus memin. in c. 10 Matt.*

3. Nicolaus Christophorus Radzivilius, Princeps Polonus affirmat, in Ægypto eos qui prudentia & ætate ceteris antistarent, oblonga mortuorum ossa, ebore aut ligno effícta, aut etiam vera hodieque circumgestare, mutuo sibi monstrare, & ad meditandum obitum cohortari. Mensis etiam memoriam mortis inferunt Ægyptii, conviviaque claudunt tristi hoc acromate: Mementote mori. *Epist. 2. de itinere in Palæstin. mihi pag. 134.*

4. Calipha Rex Tartarorum in urbe Bagdad, die festo, quem ipsi Ramadam vocant, conspiciendum se populo daturus, mula vehens, & vestibus ex auro & argento contextis conspicuus; fulgenti-

bus in cidari gemmis pretiosissimis progreditur. Supra cidarim vero nigram *calanticam gestat; quo quidem ritu, omnem corporis ornatum, mortis tenebris occulendum significat.

Baron. tom. 7. Anno 565. 5. Iustiniano Imperatori mortuo, instrata vestis stragula, in qua opere Phrygio, victarum urbium, & barbarorum Regum, quos ipse debellarat, effigies textæ. Ecce tibi inter pugnas, triumphos, victorias, mortis simulacrum. Ludit certe mors in imperiis, & æquo pulsat pede pauperum tabernas, regumque *Antea Ottho Colũna dictus.* turres. Martinus V. summus Pontifex, hoc habuit symbolum loquentis picturæ, seu tacentis poeseos: In pyra jam accensa jacebant, brevi etiam arsura, Pontificis tiara, Cardinalium galerus, Antistitum infulæ, Imperatoris diadema, Regum coronæ, Ducum pileus & gladius. adscriptum lemma: *Sic omnis mundi gloria.*

De remedio utriusq; fort. l. 1. dial. 121 Franc. Petrar. cujus opera sæpius hic utẽdum. 6. Nautæ, nescio cujus responsionem probo, quem cum quidam interrogasset: Vbinam pater ejus obiisset? in mari, dixit. Cumque ille idem de avo & proavo, atque atavo nominatim quæsisset ex ordine, responsumque idem de singulis accepisset, subjecit: Et nunquid tu, ait, mare ingredi non times? Responsum nauta dissimulans, Et ubinam, inquit, tuus obiit pater? Suo, ait, iste, in lectulo. Sed ubi avus, ubi pro-

* Schlair.

avus, ubi ceteri majores tui? Omnes, inquit iste, suis in lectulis obierunt. Tunc nauta: Non tu, inquit, times lectulum conscendere, omnibus majoribus tuis fatalem? Eleganter quidem, aliquantoque plus quam nauticum fert ingenium. Quotidiana sit cogitatio nostra, quæ Iusti Lipsii fuit, fuit correptus morbo, decubiturus dixit: *Ad lectum, ad lethum.* Sæpe qui dormiunt, ducuntur ad mortem, somni sororem.

7. Ioannes, Patriarcha Alexandrinus, qui ab eleemosynis nomen traxit, superstes & sanus monumentum sibi extrui jussit, sed ideo non absolvi, ut diebus sollennioribus, præsente jam clero, rem sacram facturus, ab uno aliquo sic moneretur: Domine, sepulchrum tuum imperfectum est, jube igitur inchoatum absolvi, nescis enim qua hora fur veniat. *Leont. Cypror. episc. c. 18. in vita Ioannis*

8. Imperatorem Orientis recens creatum nemini prius alloqui licebat, quam latomus aliquot diversi coloris marmora exhibuisset interrogassetque: E quo genere lapidum, Majestas Tua monumentum sibi vult fieri? Quid hoc aliud erat, quam dicere: Ne supercilium tollas Imperator, homo es: morieris, sicut postremissimus mendicorum. Sic ergo regnum administra quod perditurus es, ne regnum perdas æternum. *Idem ibid.*

9. Domitianus Imperator primoribus *Xiphilinus in Domitiano, qui hoc epulo non mortis memoriam, sed risus vanitatem quæsiit.*

bus Senatorum & equestris ordinis, epulum dedit hunc in modum. Apparavit ædes omni ex parte nigerrimas. Laquearia, parietes, pavimentum, sedilia, atra omnia, & luctum spirantia. In hoc mortuale triclinium nocte introducti convivæ, absque comitibus; juxta singulos collocatum feretrum, inscripto cujusque nomine: additus & lychnuchus, qualis in monumentis solet. Ministri mensæ & ipsi colorem noctis vultu & veste referebant, cœnātesque saltatione funebri cingebant. Cœna interim magno silentio peragebatur; Domitiano insuper sermonem de iis quæ ad mortes & funera spectarent, super mensam ingerente, convivis extrema metuentibus, metuque pæne jam exanimatis. Quid itaque? Salubre sibi & Senatoribus documentum parasset Domitianus; sed montes parturiebant, natusque demum ridiculus mus. Rectius Ægyptii, qui convivii risus lugubri castigant epilogo.

§. 27. *Novum indusium, nigræ litteræ.*

Radz. epist. 3. Itineris in Palæstinã mihi pag. 176.

CAyri in Ægypto templum Turcicum (Moschæam vocant) hac ratione ædificatum est. Assanus Bascha vir tam vafri quam avari ingenii, nomen suum in Orbem vulgaturus, grandi aliqua substructione, sed nullis fere suis sumptibus, hoc invenit consilii. Vbivis locorum

rum proclamari jussit, constituisse se ingens Deo templum condere. Vt autem hoc opus feliciore successu eat, omnibus undecunqe adventantibus liberalissimam stipem erogatum iri. dictusque est certus & dies & locus partiendæ eleemosynæ. Evocavit hæc res immensum populum ex Ægypto universa: sed & aliis è regnis Cayrum plurimi confluxerunt. In adventum horum Assanus maximum indusiorum & tunicarum numerum parari jussit. Eos autem qui stipem accepturi venerant, ex amplissimo atrio in aliud æque amplum, per aliquot ostiola, & nō nisi singulos transire voluit. In hoc transitu singulis suæ vestes ademptæ, & indusium tunicaque nova vi obtrusa. Hoc eo astu factum, ut quicquid à tot millibus hominum, in viaticum fuisset assumptum, id omne dicto loco relinqueretur. Solent enim illic locorum pecuniam, quam itineri destinant, indusiis aut pileis insuere. Et quamvis nemo non maluisset suum indusium & tunicam etsi laceram retinere, cogebantur tamen universi suis relictis, nova sed vacua tunica superbire. Ploratus tandem ingens & ululatus populi coortus, veteres ab Assano vestes petiit. At ille irrisis plebeculæ clamoribus & lacrimis, quicquid vestium collectum est, rogo uno comburi jussit. Pecuniæ vis tanta è busto sublata, ut ea ædificio tam nobili suffecerit.

cerit. Simillime nobiſcum mors agit, veſtem veterem vel invitis eripit, & no-
2. Cor. vam ſepulchralem obtrudit. Nos qui-
c. 5. dem, uti Paulus loquitur, ingemiſcimus
v. 4. gravati, eo quod nolumus expoliari, ſed ſuperveſtiri. At fruſtra renitimur. Clamores & lacrimas noſtras mors ridet. Velis nolis, exuendum vetus amiculum. Exue, & abi. Omnes eadem conditio devinxit: Cui naſci contigit, mori reſtat. Intervallis diſtinguimur, exitu æquamur.

Sed audite, quomodo avariſſimi hominis crudelitas ſit vindicata. Imperator Turcicus Aſſani nequitia intellecta, Imbraimum Baſcham ad eum miſit cum litteris, quibus Aſſano ſerio præcepit: Quam primum ab Imbraimo litteras accepiſſet, ipſe ſuum caput Conſtantinopolim mox mitteret. Fatales ejuſcemodi epiſtolas Turcarum Imperator ipſe ſua manu ſolet ſcribere, & holoſerico nigro obvolvere. Harum epiſtolarum ſemper ſummarium eſt: *Mitte mihi tuum caput*. Quiſquis es, Rex an Cæſar, quando Imperator cæli nigras ejuſcemodi litteras tibi miſerit, reſiſtere non potes, excuſare non licet, deprecari nil juvat, effugere non vales, tergiverſari nequis, actum eſt. Hoc ergo age, & ipſam calca neceſſitatem: quod invitus facere cogereris, fac illud ſponte animi. Mitte caput tuum, non tyranno, ſed patri; non homini, ſed Deo.

Non

Non tantum morere, sed & velis mori. Cur enim quod necesse est, voluntas non occupet? Acquiescere necessitatis, velle virtutis est.

§. 28. *Omnis dies observandus.*

MUsonius apud Stobæum: Non est, inquit, præsentē diem recte transigere, nisi statuis eam quasi ultimam transigere. Et Augustini sapientissimum monitum est: Latet ultimus dies, ut observentur omnes dies. Diem mortis incertum salubriter constituit Deus, ut ultimum suum quisque salubriter cogitet. At, inquies, tristis hæc cogitatio est super morte, & ipsam adducit mortem. Falleris. Sapiens cum tranquillitate de ea cogitat: non aliter quam in mari aut navi ventos & vela spectat, quibus fertur in portum; nec tamen ipsa cogitatio eum transfert. Hæc stultitia & omnis error noster est. In fluctibus & inter undas jactari volumus; reformidamus, quo natura & ratione ducimur, pervenire. De natura scimus: Omnes eodem ducimur, Omnium

Versatur urna——

Sed & de ratione, quis ejus compos abnegabit? Quid hic nisi jactationes, curæ, miseriæ, corporis atque animi dolores? Ecce finem: quid reformidas? Ecce portum: cur non intras? Sed revera, ut ii qui in carcere sunt, elabi vellent

Tom. 10. l. 50. homilar. hom. 13. initio.

lent & subinde possent, nisi custos carceris teneret, sic in hac vita nos impedit phylacista ille, Amor vitæ. Pellendus est, & ut possit, sæpe cogitandum est, quod semel faciendum est. Et quia incertus ac ignotus est ultimus dies, suspectus sit omnis dies. Animus hoc modo fortior, vita emendatior, imo & lætior. quid enim terreat aut turbet? quem

—ille timorum
Maximus haud urget, lethi metus.

Prævisum jaculum minus ferit; mors sæpe cogitata mollius sternit.

§. 29. *Sandapila ultimum superbiæ nostræ solium.*

Gen. c.13. toti. ABrahamus ille Magnus, cum Dei jussu peregrinabundus huc illuc commearet, nihil potius habuit, quam ubi stabilem locum reperisset, animum adjicere sepulchro emendo. Hoc ita voluit esse suum, ut id omni jure modoque possideret. Hinc omnem pecuniam à venditore designatam sine cunctatione adnumeravit, *probata moneta publica*. Nec illi satis emptionem publice transigi, voluit insuper omnes loci incolas adesse testes emptionis. Qua in re vir fide plenus monstravit, sepulchrum esse hominis locum proprium, quem is vere, si quidquam aliud, suum diceret. Abrahami exemplo, optimus quis-

quisque inter primas curas numerat, rem sepulchri curare.

Maximilianus I. Imperator, Austriacus, triennio ante mortem, capulum funebrem è querno ligno, arcæ viatoriæ inclusum, circumferri secum jussit: cavitque testamento, ut exanime corpus suum, rudi linteo involutum, sine ulla exenteratione, illi imponeretur, naribus, ore, auribusque viva calce oppletis. Quid sibi voluit magnus vir? nisi monumentum illud assidue in oculis habere, quod diceret, *Cogita mori*. Quod amplius diceret, Quid te dilatas & extendis, quid multa possides, plura appetis? Quē tot provinciæ & regna non capiunt, loculus iste capiet. Cur autem & calcem cavis illis partium immisit? en aromata quibus condiretur. Maximiliane magnus fuisti! & res tuæ dicunt, tum & hæc circa mortem.

Quid memorem de feretro Ablavii, *Baron. tom.* 3. *Ann.* 326. *n.* 96. qui Præfectus Prætorio, inter Constantini Magni aulicos princeps, auri insatiabilis vorago, aurum sæpius cogitavit quam tumulum, quam cælum. Hunc manu prehensum affatus Constantinus: Quousque tandem ô bone, inquit, thesauros accumulamus? atque simul cum dicto, hasta, quam manu tenebat, feretri figuram in terra descripsit, &: Orbis, inquit, opes universas habeas, non majorem tamen post funus locum possidebis aut loculum, quam ego hîc de-

pinxi. Si tamen tantum terræ ſpatium ſis occupaturus. Vates fuit Conſtantinus, nam Ablavius fruſtatim diſſectus, non habuit quod daret tumulo

Carolus V. Auguſtæ memoriæ Imperator, Maximilianum, quem dixi, ſanctiſſime æmulatus, diu ante mortem Reipublicæ adminiſtratione ſe ſponte ſubmovit: & cum in filium jam validum ævi & animi curas tranſtuliſſet, in Hiſpania S. Iuſti monaſterio ſe abdidit, cum duodecim duntaxat familiaribus, Deo & quieti vacaturus. Interdixit autem aliter ſe quam Carolum appellari, Cæſaris atque Auguſti nomina cum rebus animo exuens, quicquid honorarii eſt contempſit. Imo hoc amplius ferunt, diu ante Imperium abdicatum, ſarcophagum ſibi conſtrui juſſiſſe cum funebri ſuppellectile, deportandum, clanculum tamen, quocunque iret. Hunc apparatum mortualem habuit apud ſe quinque annis, ubicunque locorum eſſet, etiam dum Mediolanum contra Gallos proficiſceretur, illumque diligentiſſime ſingulis noctibus in ſuo cubiculo reponi juſſit. Arbitrabantur quidam qui circa eum erant, theſaurum illic aſſervari, alii nonnihil librorum, in quibus hiſtoriæ veteres continerentur, alii aliud quidpiam magni. Cæſar vero ſibi conſcius quo animo eam arcam circumferret, ſubridendo dicebat: In rei ſibi chariſſimæ uſum, id ſecum deferri.

ferri. Sic assidue mortem cogitabat Carolus, poteratque diebus singulis dicere, VIXI. ita quotidie ad lucrum surgebat.

Carolum Imperatorem complures alii felicissime imitati, qui sandapilam mortis suæ monumentum quot diebus religiose sunt contemplati. Genebaldus Laudunensis Antistes, instar sepulchri lectulum habuit septennio toto, quo quidem tempore in magna asperitate vitam traxit. *Zach. Lippel. tom. 3. in vita S. Re. 1. Oct.*

Ida probatæ sanctitatis femina, diu ante supremum diem feretrum sibi construi curavit, quod quotidie bis pane & alimentis implevit, idem in pauperes bis liberalissime depletura. Virtutis studium, optimus ad mortem apparatus est: Virtutem nulla mors inquinat. Facile contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum. *Idem tom. 3. in vita S. Idæ. 4. Sep. Hier. epist. 103.*

§. 30. *Vita quid est?*

FLos est, Fumus est, Vmbra est, & Vmbræ umbra: Bulla, Pulvis, Spuma, Ros, Stilla, Glacies est. Iridis arcus, deficiens Cereus, Sacculus pertusus, ruinosa Domus, Cinis dolosus, Dies vernus, Aprilis constantissimus, unicus testudinis tinnitus est; Hydria fracta, fontis Rota, aranearum Tela, maris Guttula, vilis Stipula, solstitialis Herba, brevis Fabula, volucris Scintilla, *Vide P. Maxi. Sandæi Symb. vitæ hum. Anno 1626. edita Francofurti.*

 tristis

triſtis Nebula, Veſica vento plena, rutilans ad ſolem Columbula; Vita, Vitrum tenerrimum, Folium leviſſimum, Filum ſubtiliſſimum, Pomum aureum eſt, ſed intus putridum &c. Si nihil eſt umbra, dic quid umbræ ſomnium ? Sexcenta, mille talia, de vita humana recte pronuntiantur. Mihi omnium rectiſſime videntur dixiſſe, qui Vitam vocant, *Somnium umbræ breviſſimum.* Compendio rem dicamus: Vita eſt,

Somnus, Bulla, Vitrum, Glacies, Flos, Fabula, Fœnum;
Vmbra, Cinis, Punctum, Vox, Sonus, Aura, Nihil.

Ah, miſeri! quas opes ſtruere, quantos honores gerere, quas & voluptates percipere nobis videmur? quicquid horum eſt, Somnium eſt, ſed heu quam breve
Pſ.75. & quam ludicrum! Dormierunt ſom-
v.6. num ſuum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus ſuis. Divites & beatos, ô viri, vos eſſe ſomniaſtis, ſed ex iis omnibus quæ habuiſtis, quæ ſperaſtis, quid rerum obſecro retinuiſtis? hæc vigilantium ſomnia, hæc ſomniantium ludicra erant meriſſima. Oculos nunc aperit pœna, quos olim clauſerat culpa.

Vita igitur quid eſt? Compendio dicam. Vitæ humanæ tempus, punctum eſt: natura, inconſtantia: ſenſus, obſcuritas: corpus univerſum, concretio putreſcere facilis: Animus vagus: honores, fumus;

fumus: divitiæ, spinæ: voluptates, venenum. Et ut verbo dicam, omnia, corporis quidem, fluvius; animi vero, somnium: Vita, bellum, & hospitis in peregrina civitate mora, & innumerabilium miseriarū officina; fama post obitum, est oblivio. hoc Ausonio credamus:

Miremur periisse homines? momenta fatiscunt; *Epigr. 34.*
Mors etiam saxis nominibusque venit.

Ante mortem consummare vitam virtute, res pulcherrima est.

§. 31. *Vita Mimus.*

Comœdia est omnis vita. Nos histriones sumus; regem hic agit, ille mendicum; iste principis personam sustinet, ille medici, hic rustici. Quamcunque Deus imposuerit, eam decore exsequi oportet. Neque in eo laus sita est, ut Imperatorem agas vel Ducem, quamcūque egeris, plausum feres, modo eam bene agas. Opportunissime hoc Epictetus submonens: Actorem, inquit, esse fabulæ talis, qualis magistro probata fuerit, te memento: Si mendicum agere te voluerit: fac eam quoque personam ingeniose repræsentes. Ita si claudum, si principem, si plebejum. Hoc enim tuum est, datam personam bene effingere: eam autem eligere, alterius. *Euch. c. 23.*

Suet. in Aug. c. 99. Augustus Imperator, supremo vitæ die, admissos ad se amicos percunctatus est, Ecquid iis videretur mimum vitæ commode transegisse? Adjecit & clausulam: Ergo plausum date &c.

Epist. 80. med. Seneca præclare de hac vitæ comœdia: Sæpius, inquit, hoc exemplo mihi utendum est: nec enim ullo efficacius exprimitur hic humanæ vitæ mimus, qui nobis partes has, quas (nostra culpa & & inscitia) male agimus, assignavit.

Laertius in Zenone, bono histrioni similem esse sapientem ait, qui sive Thersitæ, sive Agamemnonis personam acceperit, utramque decenter exprimit & imitatur.

Non igitur attendendum est, qui jam simus, sed qui futuri simus, ubi larvam & personam posuerimus: nec refert, primi an ultimi actoris partes susceperimus, modo bene agamus.

§. 32. *Vitæ humanæ typus.*

Ioan. Damasc. hist. de his c. 13. ad finem. IOsaphato Regi Barlaamus senex, humanæ vitæ fallacia gaudia proponens: Vnicornem, inquit, ferocem belluam fugit quispiam. In fuga foveam irruit ingentem, in ipsa vero ruina, protensis manibus apprehendit arborem, & ita lapsum præcipitem stitit. Dum in arbore hæret sui periculi jam contemptor, duos mures conspicatur, album unum, atrum alterum: hi arboris radicem, certante

tante morſu vellicarunt, jamque ad ipſam pæne medullam penetrarunt dentibus. Sed oculis inſuper in imam ſcrobē dejectis, horribilem vidit draconem igneas minas ſpirantem. Dumque miſer huc illuc oculos circumvolvit, quatuor aſpidum capita è pariete prominentia obſervat. At his ille omnibus neglectis attollit vultum, & aliquid melis ab arbore ſtillantis cernit. Quare ſui ſecurus, jamque & unicornis inſectantis, & draconis minantis, & murium rodentium, & ſerpentum imminentium, & brevi caſuræ arboris oblitus, melleam dulcedinem avidiſſime lambit. Et hæc, inquit Barlaam, præſentis vitæ ſunt ludibria, quæ ſic explico. Vnicornis mortem repræſentàt, quæ humanam gentem ubique inſequitur. Scrobs, hic Orbis eſt calamitatum refertiſſimus. Arbor quam preſſis manibus tenemus, vita eſt certis limitibus concluſa. Duo mures nox & dies, qui arborem illam paullatim exſcindunt rodendo. Quatuor aſpides, quatuor elementa ſunt, quorum pax ſi turbetur, animus corpore pellitur. Igneus ille ac truculentus draco, inferorum fauces deſignat, quæ nunquam non apertæ ad glutiendum. Mellis guttulæ, putidas corporis voluptates, & lethalem vitiorum dulcedinem ſignificant. Hac noxia promulſide ineſcati, nec inferos horremus, nec cælum aſpiramus, contenti

ſuaviter perire. Hæc Barlaamus Ioſaphato. O vera, veriſſima omnia! ſi ſapimus, omnem horam credimus extremam. Ab omni vitæ momento pendet æternitas.

§. 33. *Vitæ prologus, narratio, epilogus.*

HVmanæ vitæ prologus eſt *Naſci*, narratio *Dolere*, epilogus *Mori*. Orationis hujus lumina ſunt, gemitus & fletus, aut gaudium fletu deterius. Egregie Seneca: Omnes agedum, inquit, mortales circumſpice: larga ubique flendi, & aſſidua materia. alium ad quotidianum opus laborioſa egeſtas vocat: alium ambitio nunquam quieta ſollicitat: alius divitias quas optaverat, metuit, & voto laborat ſuo: alium ſolicitudo, alium labor torquet, alium ſemper veſtibulum obſidens turba: hic habere ſe dolet liberos, hic perdidiſſe, ille nunquam habuiſſe. Lacrimæ nobis deerunt, antequam cauſſæ dolendi. Non vides, qualem vitam nobis rerum natura promiſerit, quæ primum naſcentium omen, fletum eſſe voluit? Hoc principio edimur, huic omnis ſequentium annorum ordo conſentit; ſic vitam agimus.

Conſol. ad Polyb. c. 23.

Illud lacrimis digniſſimum, nec ullis unquam ſatis eluendum, quod nemo noſtrûm ſerio cogitat, quandoque ſibi ex hoc domicilio migrandum. Cogitamus

hoc

hoc quidem, sed obiter, & velut somniantes. Hinc, vivimus tanquam semper victuri; vix unquam fragilitas nostra profundius subit animum, nec observamus, quantum temporis transierit, sed velut ex pleno & abundanti perdimus tot & horas, & dies & menses, & annos. Profusissimi sumus in tempore, nec illius irreparabilem jacturam æstimamus, cujus unius honesta est avaritia. Sic magna pars vitæ male agentibus elabitur, maxima nihil agentibus, tota fere aliud agentibus. Quis est qui tempori pretium ponat, qui diem æstimet, qui intelligat se quotidie mori? Hinc præteritorum obliviscimur, præsentia negligimus, futura non prævidemus. Cum ad extrema venerimus, sero intelligemus miseri, tamdiu nos, dum nihil agimus, male occupatos fuisse. Hoc ergo agamus, singulas horas amplectamur, tanquam hodie morituri; sic vitæ nostræ narrationem tractemus, tanquam statim peroraturi. Dum differtur vita, transcurrit.

§. 34. *Omnis vita brevis, etiam longissima.*

VEriſſime Annæus: Nulla, inquit, vita non brevis est. Nam si ad naturam rerum respexeris, etiam Nestoris & Statiliæ brevis erat, quæ monumento suo inscribi jussit: se annis nonaginta *Epist. 77. fine.*

novem vixisse. En, ut anicula glorietur senectute longa: quis eam ferre potuisset, si centesimum implesset?

Amaranthus (ut est in fabulis) rosæ adsitus dixit: O qualis flos Rosa, quam formosus, quam amabilis! beatam te jure dixerim, ob odorem, ob formam, & ob colorem, ô regina florum! Cui Rosa: Ego quidem, inquit, ô Amaranthe, forma præniteo, sed tempus brevissimum vivo; & quamvis nulla me manus violet, nihilominus tabesco. Tu vero continuo flores semperque recens vivis: malim ego minus habere formæ & plus vitæ. Mortalium vita est quæ Rosæ, brevis & fluxa. Et licet aliunde vis nulla eam extinguat, suo tamen defluxu sensim evanescit. Iure medicorum maximus exclamat: Vitam brevem esse, artem longam. Vitam ire non intelligimus, sed transisse sentimus. Temporis nobis concessi spatia tam velociter, tam rapide decurrunt, ut exceptis admodum paucis, ceteros in ipso vitæ paratu vita destituat. Exiguum temporis habemus, & ex hoc multum insuper per luxum aut negligentiam perdimus. O mortales improvidi, corpus quod circumferimus, non domus est, sed hospitium, quod relinquendum, ubi te hospiti gravem esse videas. Ideo, mi Christiane, propera pie vivere, & singulos dies singulas vitas puta. Qui hoc modo se aptaverit, cui vita sua quotidie

Hippocrates, initio Aphorismorum.

tidie fuerit tota, mortem securus provocabit. Male morietur nemo, qui vixit bene.

§. 35. *Non longissima, sed honestissima, vita optima.*

NOn ut diu, sed ut satis vivamus, curandum est. Sat longa est vita, si plena est. Impletur autem, cum quis sua voluntate in divinam plenissime transit, & quantulumcunque temporis, quod datur, bene impendit. Quid illum octoginta anni juvant, per inertiam exacti? Non vixit iste, sed in vita moratus est. Nec sero mortuus est, sed diu. Nam imprudenter & impie viuere, non tam est male vivere, quam diu mori. Sed, ais, octoginta annis vixit. Interest, mortem ejus ex quo die numeres. Alius viridis & in medio cursu raptus est, sed officia boni civis, boni Christiani exsecutus est. licet ætas imperfecta sit, vita tamen perfecta est. Ille alter octoginta annos numerarit, certe tot annis non vixit, sed fuit: nisi forte sic eum vixisse dicas, quomodo arbores dicuntur vivere. Actu & virtutum officiis metienda est vita, non tempore. Laudemus itaque & in numero felicium reponamus eum, qui quod vitæ habuit, bene collocavit. In *Ps. 11. v. 7.*
memoria æterna erit justus: Memoria justi cum laudibus. Vidit enim veram lucem,

Seneca epist. 93. paucis mutatis. lucem, non fuit unus è multis. Et vixit, & vivit nunc in cælo. Quid quæris, quamdiu vixerit? vixit ad immortalitatem, transiliit sæcula, & se in memoriam dedit. Et quemadmodum in minore corporis habitu potest homo esse perfectus, sic & in minore temporis modo potest esse perfecta vita. Bonum non est in temporis diuturnitate situm, sed in virtute. neque enim qui plurimum cithara cecinit, sed qui bene, commendatur. Quamdiu sis, alienum, quamdiu bonus Christianus sis, hoc tuum est. Id à teipso exige, ne ignobile ævum per vitia emetiaris; ut agas vitam, non ut præterveharis. Quæris, quod sit amplissimum vitæ spatium? Vsque ad veram sapientiam vivere. In omnibus velle, quod vult Deus, verissima est sapientia: qui ad illam pervenit, quandocunque moriatur, attigit non longissimum finem, sed maximum. Mors it per omnes; nec magno spatio alter alterum præcedimus. Qui occîdit, consequitur occisum. Minimum est de quo sollicitissime agitur. Quid enim ad rem pertinet, quamdiu vites, quod evitare non potes? Optima vita, non quæ longissima est, sed quæ honestissima.

§. 36.

§. 36. *Magnam vitæ partem non vivimus.*

QVod à prisco poeta dictum est, verum esse non dubitem : *Publio Mimographo.*

Exigua pars est vitæ quam nos vivimus.

Ceterum quidem omne vitæ spatium, non vita, sed tempus est. Vrgentia nos circumstant cum negotia, tum vitia, & in cupiditatibus infixos premunt. Vix unquã nobis ad nos recurrere licet: nobis ipsi rarissime vacamus, sed aliis: nemo fere suus est. Qui pecuniam suam dividere velit, nullus est; vitam miserrime laceramus, & modo in hæc, modo in illa negotia partimur, sæpe vana & inutilia. Ita magnã vitæ partẽ exigimus non vivendo; certe non cælo, non Deo vivimus. Et quã multum temporis mensa, relaxatio, lusus, colloquia, somnus, otium, quantum lites & morbi nobis eripiunt? Heu quot hostes vitam nostram suffurantur, nobis non sentientibus, quid perdamus. Hoc versiculi, licet parum teretes aut delicati, ad calculum sic revocant:

Vivit homo octoginta (haud plus communiter) annis,
Ex quibus ille decem in mensa, potuque ciboque,
Ac totidem ludo, viginti insumere somno
Dicitur, atque novem & septem puerilibus annis

Nil

Nil operæ facient ; dein morbis quatuor: Ergo,
Qua ſtudeat Muſis, ſtudeat qua rebus honeſtis,
Illi quarta datur totius portio vitæ.

O quam exiguum nobis de noſtro relinquitur! Multos reſpirare vix ſinunt mala ſua, plurimos ſua bona. Non enim apprehendimus tempus, nec retinemus, nec velociſſimæ omnium rei moram facimus, ſed abire ut rem ſupervacuam ac reparabilem ſinimus. Quis eſt qui nullum non tempus in uſus ſuos conferat, qui omnes dies tanquam ultimum vitæ ordinet? Ecquis cuſtos temporis tam parcus, ut nihil reperiat dignum, quod cum tempore ſuo permutet? Cum re omnium pretioſiſſima luditur, & pæne nullum ejus pretium habetur, quod ſatis æſtimari non poteſt. Quemadmodum qui in navigiis dormiunt, à ventis celerrime aguntur, etiamſi nihil ſentiant; cum evigilaverint, mirantur ſe jam in portu exponi: Ita vitæ noſtræ curſus properat, provehimur velociſſime, dieſque annique recedunt; nos interim dormimus, & pretium temporis inæſtimabile negligimus. Cum ad meliorem vitam evigilandum eſt, miramur nos jam ad exitum perductos. Mors eſt homini quod naviganti portus. Bene navigavit, qui in hoc portu naufragium non facit.

§. 37.

§. 37. *Maxima vitæ labes procrastinatio.*

OMnia differimus, excepta nequitia, quæ plerunque hodiernum diem occupat, non craſtinum. In ceteris ſemper promiſſores ſumus, & dicimus: Cras hoc fiet, altera hebdomade nulla erit mora, ſequenti anno iſtud expedietur. Ita dies, ita menſes, & anni labuntur, dum procraſtinamus, dum promittimus, & nunquam promiſſis ſtamus. Optime Seneca: Audies, inquit, pleroſque dicentes: A quinquageſimo in otium ſecedam: ſexageſimus annus ab officiis me dimittet. Et quem tandem longioris vitæ prædem accipis? quis iſta ſicuti diſponis, ire patietur? Non te pudet reliquias fæcemque vitæ reſervare Deo, & id ſolum tempus bonæ menti deſtinare, quod in nullam rem conferri poſſit? Quam ſerum eſt, tunc vivere incipere, cum deſinendum eſt? quæ tam ſtulta mortalitatis oblivio, in quinquageſimum & ſexageſimum annum differre ſana conſilia; & inde velle vitam inchoare, quo pauci eam perduxerunt. *Lib. de brevit. vitæ c. 4. adjectis paucu- lis.*

Sigiſmundus II. Rex Poloniæ, ob perpetuam cunctationem ac ſegnitiem in graviſſimis negotiis, *Rex craſtinus* vocabatur, Tales certe nos ſumus, *homines craſtini*: Omnia differimus, omnium liben-

libentissime, si liceret, dilaturi etiam mortem. Sed moriendi negotium moram non fert, dilationes non admittit: Cum mors pulsat, illico trahendum est pessulum. Ergo, quod veteri verbo dicitur: Si diu senex esse velis, mature fias senex, quod esse potes, nihil differendo. Rex Macedo ad tantum victoriarum numerum pervenit hac una re, nihil differendo. Nos, optima quæque differendo; omnia perdimus. Vere dixit Chrysologus: Semper homo bona facere tunc cupit, quando mors faciendi tempus ademit. Ad mortem his plerumque gradibus, velut qui ambulando dormiunt, pervenimus. Primo salubria differre quotidie ac procrastinare incipimus, dein aliquanto lentius agere, postremo penitus oblivisci & omittere facienda, ita suaviter obdormire & perire.

Serm. 125. med.

O mortales, sera nimis vita est crastina, vivite hodie: stipem hodie date, de peccatis hodie dolete: quis enim vobis spopondit crastinum? quod hodie fieri potest, cur in alios sors nunquam secuturos dies differtur? Differre honesta, semper serum ac noxium fuit.

Iamb. vet.

Iactura vitæ maxima, est dilatio:
Noluisse visus interim est, qui distulit.

Properemus ergo & cogitemus, quantum celeritati addituri essemus, si à tergo instaret hostis, si equitem adventare suspicaremur, ac fugientium premere vesti-

vestigia. Fit hoc. premimur. acceleremus & evadamus. Perducamus nos in tutum, & subinde consideremus, quam pulchra res sit consummare vitam ante mortem. Maximum mortis solatium est, NIHIL DISTVLISSE.

§. 38. *Venatus mortis.*

GVilielmus III. Dux Bavariæ, Pater pauperum, hominumque religiosorum omnium tutor, quem vita functum, etsi omnium voces siluissent, pro-funere satis laudassent tot comploran-tium voces & lacrimæ. Hic, inquam, laudatissimus princeps, ubi è Concilio Basileensi, cui Cæsaris loco præerat, Monachium rediit, somnium tale habuit. Videbatur sibi videre eminentissimæ staturæ cervum, qui altero quidem cornu campanulas, altero accensos cereos præferret. Fugientem hanc feram venator & canes certatim insequebantur. Interclusis omnibus evadendi viis territum animal in cœmeterium Divæ Virginis profugit. Hîc sepulchrum inhumando homini apertũ, præcipiti cursu irruens cervus, captus & occisus est. Evigilavit his visis princeps, & quid sibi hoc somnii vellet; secum ipse disquisivit. Altero die, quid somniasset, suis etiam proceribus narravit. Varias habuit interpretationes hoc somnium, Quibus auditis Dux Guilielmus: Ego,

Basil. gener. Concil. cœpit Anno 1431. & dur. ad An. 1441. Ioan. Nider lib. 2. Form. c. 3. qui quæ narrat, probe sibi cognita affirmat.

inquit, ſum cervus iſte, mortalem hanc vitam brevi finiturus; in illo ipſo beatæ Virginis templo humari volo. Omnia ordine facta, & præſagia eventum habuerunt. Brevi morbus & mors Guilielmi principis corpus in ſepulchri latebras coegerunt, animo utique in cæruleas illas oras evolante. Bona mors initium eſt æternitatis beatiſſimæ.

§. 39. *Cur quotidiana ſpectantes funera, mortem non cogitemus.*

DIabolus, pictor peritiſſimus, ita pingit ad * Optices legem, ut quod ante nos, proximum nobis eſt, putemus remotiſſimum. Hinc quaſi mille annis victuri, longiſſimam nobis ſecuritatem à morte pollicemur. Hinc funera ſpectamus & ridemus quaſi nos nunquam futuri funus. Quotidie morimur, tamen nos eſſe æternos credimus.

Thomas Morus, illud Angliæ ſidus, ne ulla cuiquam ætas liberalius vivendi ſpatium promitteret, hac hypotypoſi ſubmonens: Sicut qui è carcere, ait, ducitur ad patibulum, etſi longiore ducatur via, non tamen ideo patibulum metuit minus, quia eo perventurus eſt tardius: & licet firmis ſit pedibus, vegetis oculis, valido pectore, cibus potuſque etiamnum ei ſapiat, hoc tamen illum extreme angit, *Iam in via eſſe*: Et nos om-

* In die weite vnd *perſpectivâ.*

omnes ducimur ad mortis patibulum, in via jam ſumus omnes, & intervallis exiguis disjungimur. Non deſerunt nos morientes, ſed antecedunt. At dicas: Saniſſimus ſum, nec quidquam mortis ſentio. Quicquid dixeris: In via es; & nos una tecum in via ſumus, jam imus. At ego, ais, annum triceſimum nondum exceſſi. In via jam eras anno viceſimo, imo decimo, imo & primo anno, primaque hora; perge tantum, brevi eris in termino. At ſomnus, cibus, potuſque adhuc mire ſapiunt. O delire, hæc mors non curat: Iam in via ſumus, reſpice, jam tibi minatur patibulum; duceris, exiguum ſupereſt temporis, & expiraſti, tecumque omnis tua pompa, aut luxuria. Omnis noſtra vita, ad mortem eſt via.

§. 40. *Compendioſiſſima & optima mortis præmeditatio.*

VT *tibi mors felix contingat, vivere diſce:*
Vt felix poſſis vivere, diſce mori.

Hæc ſumma rerum; hæc ars artium eſt. Bene vivere, tota vita diſcendum eſt, & quod magis fortaſſe quis miretur, tota vita diſcendum eſt mori. Tot maximi viri, relictis omnibus impedimentis, cum divitiis, voluptatibus, officiis renuntiaſſent, hoc unum in extremam uſque ætatem egerunt, ut vivere ſcirent: plures tamen ex his, nondum *Sen. de de bre. vitæ c. 7. initio.*

ſe ſcire confeſſi, è vita abierunt. Et qua ratione hoc illi ſcient, qui nunquam id diſcere conati ſunt? Plurimi mortalium non curant, quam bene vivant, ſed quam diu; cum omnibus poſſit contingere, ut bene vivant; ut diu, nulli. Quidam tunc vivere incipiunt, cum deſinendum eſt. Hinc inanes omnium bonorum ſumus, quorum deſiderio, in fine vitæ laboramus, timidi mortis, inſcii vitæ. Quiſquis igitur diſcere cupit artem vivendi, diſcat prius moriendi. Supervacuum forſitan putat quis illud diſcere, quo ſemel tantum eſt utendum? Hoc ipſum eſt, quare omni ſtudio in hanc curam incumbere debeamus. Semper enim diſcendum eſt, quod an ſciamus, experiri non poſſumus. Res magna non eſt vivere, res magna eſt mori.

§. 41. *Hodie mihi, cras tibi.*

Delrii Adag. tom. 2. mihi pag. 576.

FRanciſcus I. Rex Galliarum à Carolo V. captus, cum Madriti in pariete legiſſet Caroli Symbolum: *Plus ultra*, adſcripſit: *Hodie mihi, cras tibi.* Non ſuccenſuit victor, ſed intellexiſſe ſe teſtatus, ſubſcripſit. *Homo ſum, humani nihil à me alienum puto.*

Greg. Naz. orat. contra bapiiſ. dilatū.

Eleganter Gregorius Nazianzenus: Caput, inquit, jam caneſcit, prope eſt æſtas vitæ; in nos forte falx acuitur, & timeo ne nobis dormientibus, & in una ſpe occupatis, repente accedat meſſor terri-

terribilis. Sed dices. Senes metuant, ego juvenis sum: Noli decipi. non definitur mors certo tempore ætatis. Idē feretrum hodie senem, cras elegantem adolescentem, perendie virum robustum, dein virginem aut vetulam effert. Ad rem Annæus Philosophus: Mors, inquit, tam juveni ante oculos debet esse quam seni. non enim citamur è tabulis censualibus, in quibūs juniores senioresque notati, & cujusque adeo ævum. Talis autem citatio in militia & dilectu obtinebat; at non in morte. Omnium morientium suprema salutatio & monitum est: *Hodie mihi, cras tibi.* Sed & mortuorum hoc carmen est, qui è tumulis acclamant: *Mihi heri, tibi hodie.* Memento mortis, memento æternitatis, quam ego hesterna, tu luce hodierna incipies aut crastina, uterque nulla finiturus. *Epist. 12. med.*

§. 42. *Ergo dum vivis, vive:*

NOn Genio, non corpori, non voluptati, sed virtuti, sed cælo, sed Deo. Vive & age, tam patiendo pro Deo, quam faciendo & laborando. Nescis enim quādiu subsistas, & si post modicum tollat te factor tuus. Saluberrime monet sapientissimus concionatorum: Quodcunque facere potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scien- *Iob. c. 32. v. 22. Eccles. c. 9. v. 10.*

tia erunt apud inferos, quo tu propeGal. c.6. v.9. & 10.
ras. Bonum ergo facientes non deficiamus, (hortatur Apostolus) tempore enim suo, metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes. Cœpisti laborare? laborem cœptum industria urge continua: nunquam quiesce, nunquam nec interrumpe quidem laborem illum qui cælum potest mereri. Nam vitæ tuæ momentum nullum est quo non possis lucrari, & cæleſtem tibi thesaurum augere. Hoc igitur modo sine cessatione labora; veniet tempus quietis, quam
Iob.7. v.1. labor nullus unquam interrumpet. Militia est vita hominis super terram, & sicut dies mercenarii dies ejus. Mercenarius, inquit Gregorius, quod grave perpendit ex labore, leve æstimat ex remuneratione. Mercenarius, ne dies ab opere vacuus transeat, sollicite curat, nā noctem quieti, diem vero labori scit esse destinatum. Tu ergo labora dum dies
Ioan. c.9. v.4. est, dumque licet laborare; Venit nox (clamat Veritas) quando nemo potest operari. Ergo, dum operi sol favet, operare. Est qui reddat labori tuo præmium. Habes operis tui perpetuum & attentissimum inspectorem Deum, qui uti capillos tui capitis habet numeratos, ita & minimas noxas tuas, ita &
Iob. c.31. v.4. minima opera tua, quæ ipsius honori facis: ne dubita, cunctos gressus tuos dinumerat. Vno saltu, imo passu unico pere-

peregisti totum iter ad æternitatem. Sed vide ut pedem bene ponas. Talis eris in omne ævum, qualem te in morte gesseris.

§. 43. *Si cras, quare non hodie?*

VNa est, sed ponderosissima catena quæ nos alligatos tenet, AMOR VITAE, qui ut non est abjiciendus, ita semper minuendus est: ut si quando res exiget, nihil nos detineat, nec impediat, quo minus parati simus, quod quandoque faciendum est, *statim facere*. Vita non est imperfecta, si honesta est. Vbicunque desines, si bene desinis, tota est.

Hipponensis præsul Augustinus, ad alium sibi familiarissimum Præsulem in extremis fatiscentem revisebat, cumque æger elata manu ad superos se migraturum significaret, subjecit Augustinus; Eum Ecclesiæ necessarium, vita longiore dignum. Ad hæc respondit æger: *Si nunquam, bene: si autem aliquando, quare non modo?* *Possidonius in vita Augustini c. 27.*

Mors omnes æque vocat. Eodem citius tardiusve veniendum est. Hoc scimus: nec de re, sed de die querimur. Quid ergo? Non tibi timidissimus omnium videtur & insipientissimus, qui magno ambitu rogat moram mortis? Nonne indignareris illi, qui inter perituros constitutus, beneficii loco pete-

ret, ut ultimus præberet cervicem? Hoc ipſum nos facimus. Magno æſtimamus, mori tardius. In omnes conſtitutum eſt capitale ſupplicium, & quidem conſtitutione juſtiſſima. Nam, quod maximum ſolet eſſe ſolatium extrema paſſuris, omnium cauſſa eadem eſt. Quid jam intereſt, priores aliis an poſteriores è vita, tanquam è theatro, exeamus: exeundum eſt. Si ergo aliquando, quare non modo? Hodie forſan mors parcit? Non effugiſti: cras irruet. Petet te gladius, petet lapis, petes febris. Nunquam & nullo loco tutus es. Exeundum eſt. Si ergo cras, quare non hodie? ſi aliquando, quare non modo?

§. 44. *Cur mors horribilis?*

MOrs quidem omnium par eſt, ea tamen per quæ venit, diverſa ſunt. Alius inter cœnandum expirat, alterius mors ſomno continuatur, aliquis in ipſo flagitio extinguitur: hic ferro transfoditur, ille aquis præfocatur, iſte in flammis finit: aliqui ſerpentum morſu exanimantur, aut ruina franguntur: aliis per longam nervorum contractionem minutatim extorquetur anima: aliorum vita in medio flore præſcinditur, aliorum interrumpuntur principia: alter adoleſcens decedit, alter ſenex, alius præter hos infans, cui nihil amplius con-

contingit, quam vitam salutasse. Aliquorum melior, aliquorum pejor dici potest exitus. Sed quantumcunque placida sit & mitis mors, semper tamen aliquid horroris adfert, idque ob eam caussam, quia videtur multa nobis bona eripere, & nos ex hac, cui assuevimus, rerum copia educere. hoc sui amor, & permanendi conservandique se insita voluntas valde refugit. Naturalis præterea tenebrarum metus est, in quas adductura mors creditur. hinc multorum ingeniis certatum est ad augendam mortis infamiam.

Illud autem morti nos maxime alienat, quod præsentia hæc jam novimus; illa ad quæ transituri sumus, nescimus qualia sint, & horremus ignota. Ideo multa exercitatione durandus est animus, ne horreat, ad quam transeundum est, æternitatē. Æternitas diu noctuque cogitanda est, sicut qui famis tolerantiam vult condiscere, quotidie nonnihil esuriat necesse est: sic animus è fluxu hujus temporis in stabile regnum transferendus, ad æternitatem quasi patiendam quotidie seipsum assuefaciat: Æternitatis ostium quotidie salutet, imo singulis momentis ad illud se stare credat: quicquid operis facit, æternitati faciat, ut actionum suarum hanc unam unicam habeat formulam: Æternitati lego, æternitati scribo, æternitati pingo, meditor, vigilo, loquor, omnia ope-

ror æternitati. Quisquis triumphos aspirat æternos, pugnare discat æternitati.

§. 45. *Inopina, sed formosa mors.*

Hist. c.92. CHeremon, uti Palladius Helenopoleos episcopus testatur, dum sedet, dum opus facit, dum omnia pro sano agit, moritur: ita sedens, & opus manibus tenens repertus est, sed mortuus. Omne genus mortis honestare potest virtus.

Mad. Philos. in Floridis. mihi pag. 579. Philemon vetus Comædiarum scriptor, fabulas cum Menandro in scena dictavit, certavitque cum eo, fortasse impar, certe æmulus. Hic, fabulæ partem quam recens fecerat, in scena recitabat. Cumque jam tertio actu, quod genus in comœdia fieri amat, jucundiores affectus moveret; imber repentino coortus, differri auditorii cœtum & auditionis cœptum coegit. Reliquum autem variis postulantibus sine intermissione, die sequenti dixit se perrecturum. Postridie igitur maximo studio ingens hominum frequentia convenere. Sese quisque exadversum quam proxime collocat. Serus adveniens amicis annuit; locum sessui impertiunt. Extimus quisque excuneati queruntur: Farto toto theatro, ingens stipatio. Occipiunt paulatim inter se queri. Qui non affuerant, percontari ante dicta: qui affuerant, recordari audita: cunctisque jam priorum

rum gnaris, ſequentia expectare. Interim dies ire, neque Philemon ad condictum venire. Quidam tarditatem poetæ murmurari, plures defendere. Sed ubi diutius æquo ſedetur, nec Philemon uſpiam comparet, miſſi ex promptioribus qui accirent. Atqui eum in ſuo ſibi lectulo mortuum offendunt. Commodum ille anima edita obriguerat, jacebatque incumbens toro, ſimilis cogitanti. Adhuc manus volumini implexa, adhuc os recto libro impreſſum. Sed enim animæ jam vacuus, libri oblitus, & auditorii ſecurus. Stetere paulliſper qui introierant, perculſi tam inopinatæ rei, tam formoſæ mortis miraculo. Deinde regreſſi ad populum, renuntiare, Philemonem poetam qui exſpectaretur, ut in theatro fictum argumentum finiret, jam domi veram fabulam conſummaſſe. Enimuero jam dixiſſe rebus humanis VALERE ET PLAVDERE: ſuis vero familiaribus dolere & plangere. Heſternum imbrem lacrimas illi auſpicatum: comœdiam ejus prius ad funebrem facem, quam ad nuptialem veniſſe. Proin quoniam poeta optimus perſonam vitæ depoſuerit, recta de auditorio ejus exequias eundum, legenda ejus eſſe nunc oſſa, mox carmina.

Si vitam ſolum præſentem ſpectemus, optatiſſima mors eſt, ſine metu mortis mori: longe tamen optatior eſt, agendo agere animam, & operi ſuo immori,

immori, ut mors ipſa non ſit otioſa. Cypriani martyris votum fuit, dum de Deo verba faceret, jugulari pro Deo. Maximæ profectò laudis eſt, non tantum à diabolo nunquam, ſed nec à morte otioſum inveniri.

Lippelo. 14. Septēb. mihi pag. 920.

§. 46. *Vigilandum, & orandum:*

QVia neſcitis qua hora filius hominis venturus ſit. Romani in armis vigilarunt, aliquando tamen ſine ſcuto, ne haberent quo fulcirentur ad ſomnum. Vigilandum tibi, ô homo, & armato vigilandum. Ardentia ad Deum vota, vera Chriſtianorum arma ſunt. Scutum quod ſomnum ſuadeat, vana longioris vitæ ſpes eſt. Fuerunt & illæ Romanorum militum in vigiliis frequentes voces: *Vigila, Vigila; Mars Vigila.* Hoc ſe mutuo hortatu ad vigilandi conſtantiā incitarunt. Hac te voce, ô mea mens, omnes ſuperi ad ſacram inſomniam animant. Cælum ipſum noctes atque dies pervigil ac laborans ſine quiete, vigiliarum te monet. Obſurdeſcis aut in ſomnum declinas? Chriſtum ipſum audi proclamantem: Vigilate & orate. Beato Marco narrante, Chriſtus concionem habuit, in cujus ſolum epilogo, hoc ipſum ter pronuntiavit: Primo, Videte, vigilate, & orate. Secundo Vigilate ergo, neſcitis enim quando dominus domus veniat, ſero, an media

Marc. c. 13. v. 33. 35. & 37.

media nocte, an galli cantu, an mane; ne cū venerit repente, inveniat vos dormientes. Tertio demum: Quod autē vobis dico, omnibus dico, Vigilate. Idem sæpius monens, & quidem Matthæi ore nos inclamat: Vigilate ergo, quia nescitis qua hora dominus vester venturus sit. Et repetit: Vigilate itaque, quia nescitis neque diem, neque horam. Nec aliud ad clivum Olivarium inculcat: Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Hoc ipsum beato Luca præcone promulgat: Vigilate itaque, omni tempore orantes. Ipsissimum istud, *Vigilate*, & quoties Paulus ingeminat? In nos fragores hi tonant, ut soporem nobis & torporem excutiant. Surdi sumus, imo mortui, nisi ad has voces evigilamus. Quicunque vitiis indormis, evigila. Fatum Ægyptiorum nosti? Media nocte percussor Angelus Ægyptum ingressus est, & stragem immensam dedit. Sortem illarum decem virginum recordaris? Media nocte clamor factus est, & quæ paratæ, à sponso ad nuptias admissæ, stertentes aliæ sunt exclusæ. Stultitiam servi illius heluantis meministi? Venit dominus illius die qua non speravit, & hora qua ignoravit venturum. Bonum patrem familiæ consideras? Omni hora vigilat, ut nulla hora fur suffossor domum irrepat. Servatorem tuum cogitas? Media nocte natus est. Idem post

Matt. c. 24. v. 42. &c. 25. v. 13. & c. 26. v. 41.

Luc. c. 21. v. 36.

Supremi judicis tubam media post mediam noctem (quod credibile) ad supremum Orbis judicium venturus est. Vigila, itaque, vigila; & omnem diem tibi puta ultimum.

nocte audiendam putat Barradius tom. 3. Concord. Evang. lib. 10. cap. 16. mihi pag. 653.

§. 47. *Deo fidendum.*

CVi Deus adest, stet ille licet mediis irati maris fluctibus, forti pectore procellas excipiet: Molestiæ vexent, dolores lancinent; diabolus frendeat & fremat, mors minetur & spiculum dirigat, non est quod expavescat animus Deo confisus; moveat Acheron, ruat Orbis, impavidum ferient ruinæ; victor emerget, & ut cautes Marpesia inanes pelagi minas despiciet. Ita Iobus, ita
Iob. c.17. v.3. David se gesserunt. Deum Iobus animo fidentissimo allocutus. Pone me, inquit, juxta te, & cujusvis manus pugnet contra me. Provocat, insultat, exprobrat castris hostium Dei: veniat qui volet, prodeant gigantes, duello depugnabimus.
Ps.22. v.4. David autem: Nam etsi, ait, ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. En, fiduciam! Quamvis in summo vitæ discrimine sim; etsi me, ait, noctis æternæ nigror horridus undique involvat, & mors jam aurem vellicans, tam propinqua stet, quam est umbra corpo-

ri,

ri, securus, sola Dei præsentia fretus contemnam illa omnia. Certissimus sum, in hac præsentia tutissimum mihi refugium, validissimumque esse præsidium. Nam quia Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo. Dominus illuminatio mea, & salus mea; quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Si consistant adversum me castra non timebit cor meum: Si exurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo. Deo fidendum est, idque tanto magis, quanto minus sibi ipsi. Sub hostium muris aciem struit, qui Deo sincere fidit. Deo fidere, est omnibus hostibus superiorem esse.

Ps. 26. v. 1. & 3.

§. 48. *Quando Domino visum.*

AD beatam vitam nil facit longa series annorum: neque enim annis aut rugis æstimanda est vita, sed actionibus præclaris. Verum illud, QVANDO, plerosque omnes homines ægre habet. Moriendum sibi sciunt, & mori volunt, sed nondum; cupiunt naturæ solvere quod debent, sed nondum; desiderant solvi corporis vinculis, sed nondum. Adeo miselli ingeniose insanimus; ut cupiamus desinere esse miseri, sed nondum; ut felices & beati esse velimus, sed nondum. Ita mori nolumus, qui mori optamus. Iniqui prorsus

sumus,

ſumus, qui ſimul dolemus, & miſeros nos eſſe,& miſeriam noſtrā deſinere.Nō eſt dolendi,nō eſt flendi locus,ubi deſinis eſſe quod invitus eras. Quid,homūcule,tam altum ipſe tibi patibulū ædificas,ut multos gradus habeas, per quos ad mortē te ire diutius ſcias? quid vitæ tuæ tot optas annos,quibus funus tuum proſpicias,cogitationum lento tormento? Eundum eſt ſeu hodierna, ſeu craſtina.

Tobias laudatiſſimi ſenis, non degener filius & cognominis, ſed & ipſe ſenex, ætate proceſſit uſque ad annum
Tob. c.14. v.16. nonageſimum nonum. Sacræ paginæ teſtantur: Et completis annis nonaginta novem, in timore Domini, cum gaudio ſepelierunt eum. Potuiſſet Tobias, ſenſu noſtro, expoſtulare cum Deo & queri: Cur Domine jam mihi abrumpis vitam,cur non pateris me complere annos centum? Quid hîc aliud Deus reſponderit,quam hoc ipſum: Sic mihi viſum; tu jam morere, & annos omnes præteritos in lucro pone. Ergo moriendum, quando Domino viſum, non quando Tobiæ, aut Ragueli,aut Ananiæ, aliiſve placet.

At ſcio, quid multos decipiat: cum mors pulſat, ante tempus adeſſe putant importunum exactorem. Stulti; tunc tempus eſt, *Quando mortis Domino viſum eſt.* Quid tergiverſaris, mi homo, quid immaturam ætatem obtendis, quid inducias

ducias poscis, quid moram rogitas? Ad mortem maturus pridem fuisti: sed nec concessa mora te paratiorem faciet aut promptiorem. Nam & post hanc morari voles, minus forsitan paratus, quo plus moratus. Induciæ non paucos deteriores fecerunt. Mala ad mortem præparatio est, mori nolle. Facti dimidium habet, qui tunc vult, quando is, qui nihil mali vult. Excutienda vitæ cupido est, discendumque nihil interesse, quando patiaris, quod quandoque patiendum est. Quam bene vivas, refert, nonquam diu: sæpe autem in hoc est bene, ne diu. Ergo tergiversationem tolle, & dic ex animo: Quando Domino visum, sic fiat. *Seneca epist. 101. fine.*

§. 49. *Ad Deum in omnibus recurrendum.*

HEu nos misellos! imo, heu nos stultos! Cum nobis ægre est, sæpe totum Orbem cogitationum nostrarum alis pervolamus: à rebus creatis solatiola mendicamus, plane pudenda mẽdicitate. Amicos, inimicos, in nostri subsidium lacessimus; opem omnium imploramus: solum Deum præterimus, aut omnium adimus ultimo, aut sæpe nec adimus quidem rogando solatio. Quæ hæc insania est, juvari velle à quibus non possis: ab eo juvari non cupere, à quo uno & possis & debeas?

Ergo quandocunque & quotiescunque tibi male est, primus omnium gemitus, primæ preces, primæ querelæ & voces ad Deum eant: Deo expone tuam caussam, tuaque omnia quæ pateris. Quid discursas per Orbem, & ante mendicorum tuguriola mendicus stipem flagitas? Quid transvolantibus rhedis blanda jactas basia incassum? Ad divitis illius januam procumbe, qui salvare possit animam tuam de necessitatibus. Ita Moses fecit, qui in omni dubio recursum iteravit ad tabernaculum, in quo Deum audivit consultorem. Sic Iosue deceptus à Gabaonitis est, quia os Domini non prius interrogavit. Ad Deum in omni re, præsertim adversa recurrendū. Mulier illa quæ erat in profluvio sanguinis, annis duodecim, & fuerat multa perpessa à compluribus medicis, & erogaverat omnia sua, nec quidquam profecerat, sed magis deterius habebat: tandem ad medicorum medicum venit, à quo uno, momento unico impetravit, quod à pluribus non potuit per totum duodecennium. Maximi refert scire, à quo beneficia postules. Extremæ inopiæ argumentum est, à mendicis mendicare.

Ps. 39. v. 8. lege totum.

Ios. c. 9. v. 14.

Marci c. 5. v. 25. & 26.

Lege l. 3. de Imit. Christi. c. 35. & c. 43

§. 50.

DIximus recurrendum ad Deum in omni re. Ergo etiam felix obitus, non

non ab alio quam à Deo petendus. Ejus rei brevissimum paradigma subjicimus.

I. Oratio.

OCTO VERSICULI è Psalmis Davidicis à S. Bernardo selecti, quos ipse quotidie pro felici mortis hora dixisse traditur.

Illumina Domine oculos meos Ps. 12.
ne unquam obdormiam in v. 4.
morte : Ne quando dicat inimicus meus, Prævalui adversus eum.

In manus tuas commendo Ps. 30.
spiritum meum : redemisti me v. 6.
Domine Deus veritatis.

Locutus sum in lingua mea, Ps. 38.
Notum fac mihi Domine finem v. 5.
meum.

Et numerum dierum meorum, quis est: ut sciam quid desit mihi.

Fac mecum signum in bonum, Ps. 85.
ut videant qui oderunt me, & v. 17.
confundantur, quoniam tu Domine adjuvisti me & consolatus es me.

Psal. 115. v. 7. Dirupisti Domine vincula mea: tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen Domini invocabo.

Psal. 141. v. 5. Periit fuga à me: & non est qui requirat animam meam.

Psal. eod. v. 6. Clamavi ad te, Domine, dixi, Tu es spes mea, portio mea in terra viventium.

Omnipotens sempiterne DEVS, qui Ezechiæ regi te lacrimabiliter deprecanti, vitæ spatium protendisti; concede mihi indigno famulo tuo ante diem mortis meæ tantum vitæ spatium, ut omnia peccata mea valeam deplorare, & veniam ac gratiam te miserante merear accipere.

Omnipotens, benigne ac misericors DEVS, te oro humiliter per mortem Filii tui, concede mihi horam felicem ac beatam, cum anima mea discessura est è corpore.

Domine IESV Christe crucifixe, per illam amaritudinem mortis, quam sustinuisti pro me in

in cruce, maxime cum anima tua egressa fuit de corpore tuo, miserere animæ meæ in egressu suo. Qui vivis & regnas, cum Deo Patre, & sancto Spiritu, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

II. ORATIO.

PRO FELICI EXITV ex hac vita.

MIsericordissime Domine IESV, si sic agitur cum homine morituro, & in talibus periculis & angustiis erit vita spiritus mei ex hoc sæculo migraturi, quo fugiam nisi ad te DEVS meus? tu erue animam meam, ut non pereat in hora illa tremenda: præsta mihi obsecro secundum multitudinem miserationum tuarum, & per illum amoris æstum & dolorem, quo ipse, qui vita es, mori pro me voluisti, ut mortis corporalis agonem semper præ oculis habeam, & hoc agam

modo vivens, quod moriens optarem me egisse, utque nulla in re tantum operæ ac studii ponam, quam ut mihi ipsi spiritualiter moriar, & cunctas sensuum meorum mortificem passiones, sicque tecum post hanc vitam felix ac beatus vivam in æternum.

III. ORATIO.

EFFICACISSIMA
Hugonis de S. Victore, pro obtinendo SS. Eucharistia viatico in extremis.

O Dulcissime ac benignissime Domine IESV Christe, ob tui sanctissimi corporis reverentiam quod ex intacta virgine Maria sumpsisti, concede mihi misero peccatori, ut corpus tuum pretiosissimum animæ meæ finalis sit refectio, Amen. Pater noster &c. Ave Maria &c.

O dulcissime & amantissime Domine IESV Christe propter nomen tuum sanctissimum, concede

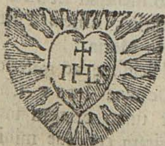
cede mihi misero peccatori, ut gloriosissimum nomen tuum, quod est IESVS, sit mea finalis locutio, Amen. Pater noster. Ave Maria.

O dulcissime ac clementissime Domine IESV Christe, propter Passionem tuam acerbissimam, concede mihi misero peccatori, ut tuum in cruce ineffabile tormentum sit mea finalis cogitatio, Amen. Pater noster. Ave Maria.

O dulcissime ac misericordissime Domine IESV Christe, propter tuam omnem sanctissimam vitam concede mihi peccatori miserrimo omnes affectiones, cogitationes, & operationes meas in sancta tua vulnera defigere, Amen. Pater noster. Ave Maria.

O dulcissime ac piissime Domine IESV Christe, propter omnes miserationes tuas, imprime cordi meo tuæ mortis

exinanitionem, & omnium vulnerum tuorum passionem. Amen. Pater noster. Ave Maria.

Coro-

Coronis
PRIMI CAPITIS AD LECTOREM.

HOc age, hoc cogita, mi homo, & dum ſanus es diſce ægrotare, diſce mori. Vtrumque raræ artis eſt, quam utrum ſcias, experiri non licet, niſi cum errare non licet ſine diſpendio æternæ felicitatis. moriendo ſemel tantum erratur, ſed hic error nunquam emendatur in omnes æternitates.

Quapropter tanquam migraturus ſemper habita: ex parte vero maxima *tecum habita*, & quotidie omnes conſcientiæ tuæ latebras explora. Quicquid circa te jacet rerum, tanquam hoſpitalis loci ſarcinam ſpecta. Non licet plus efferre, quam intuleris. Ergo age & ſatage, Deo te proba. Tranſeundum eſt. Omni momento ad oſtium æternitatis te ſtare cogita. Tranſeundum eſt. Tota nobis imminet ÆTERNITAS. Brevis eſt voluptas, ſupplicium æternum; modicus eſt labor, præmium ſempiternũ.

Sanum ergo inſtruximus: mortem contemnendam, ſed mortis memoriam nunquam deponendam eſſe monuimus. Idem nunc monebimus Ægrotum.

Ioan. Godef. Bamb. & Herbipol. Episc. qui A. Christ. 1622. die 29. Decẽb. Ratisp. in comitiis ſanctè obiit Hic optimus Antiſtes, æternitatis aſſiduè memor, dicere ſolebat: Omni momento ſto ante januam æternitatis. *Atque hæc iſtius dicti origo eſt.*

AD CAPVT II.

Imago II.

ÆGROTIS SIC CONSIDERANDA.

A. *Instat hiems, cadunt folia; mors vigilat, & securim tollit; Tu quoque vigila ægrote.*

B. *Quod torcular uvis, hoc morbus est ægrotis; modo neutris desit maturitas.*

C. *Quædam aves cadendo vincunt; plurimi hominum ægrotando sanantur.*

D. *Grando spicas, invaletudo sternit homines: præstat sic cadere, quam male stare.*

E. *Hæ rerum vices sunt; Post nubila Phœbus, post Phœbum denuo consurgunt nubila.*

F. *Aculeus morbi, & mortis spiculum vitari non possunt, vinci possunt patientia.*

G. *Eques in undis, æger in morbis fluctuat; incertum, an evadant.*

E
D
F
C
B
G

CAPVT II.
MORTIS MEMORIA COMMENDATVR ÆGROTIS.

§. 1. *Ingressus ad Sermonem; & an Morbus malum.*

Strabo l. 14. CAVNVS, Cariæ oppidum est, pestilente cælo, & iniquo incolis. Hos Stratonicus citharædus, homo facetus, cum esset intuitus, Homeri versiculum in eos recitavit:

Iliad. 6. *Tale quidem genus est hominum, quale est foliorum.*

Nimirum luridos omnium vultus, pallidosque sugillabat. Caunii vero cum hominem inhumanius salutassent, quod eorum urbem ut morbidam infamaret, Stratonicus eis iterum: Ego, inquit, morbidam dicere non ausim, ubi & mortui ambulant? Vrbanius multo salsiusque illos notavit quam ante.

Sed quid negamus, aut quid supercilium attollimus? foliis simillimi sumus. Dilucide Iobus: Contra folium, inquit, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam. Ac si dixisset: Cum folium sim, quod vitæ imcommodis omnibus obnoxium est, quod ventos

Iob. c. 13. v. 25.

omnes timet, & vel ad leviſſimam aëris commotionem tremit ac difflatur, ne tu, ô DEVS, indignationis tuæ vento me præcipites; cadam ultro, te etiam non impellente. An non folia ſunt homines, quos morbi tanquam exuccos flores aridaque folia huc illuc vario ludibrio impellunt? Nec aliter Clemens Alexandrinus hac de re ſentiens: *Agite, inquit, obſcuræ vitæ homines, generationi foliorum ſimiles, imbecilles, ceræ figmenta, gens inſtar umbræ, evanidi, involucres, unius tantum diei vitam habentes.* Certe folia ſumus, ad omnem auræ motum decutimur. Vnica quandoque febricula: quid dico? tuſſicula, imo guttula unica oſtiolo ſuo non illapſa, hoc tale folium peſſundat, & in tumulum abjicit. *Clem. Alex. l. 4. Strom. ex Ariſtoph.*

Sed nunquid ſanitas bonum eſt, morbus malum? *Non, mi homo, non eſt,* inquit Epictetus. *Quid ergo? Recte ſanitate uti, bonum eſt; male, malum. licet ergo vel è morbo capere fructum Deo tuo. An non & è morte? De morbo quid ſtatues? Oſtendam ejus naturam, excellam in eo, tranquillus ero, bene mecum agi putabo, medico non adulabor, mortem non optabo. Quid requiris amplius? Quicquid mihi dederis, id ego efficiam beatum, proſperum, honorabile, expetendum.* Sed eſt qui abnuat, dicatque: *Cave ne ægrotes, mala res eſt.* Cui denuo Epictetus: *Per-* *Epict. l. 3. diſſert. c. 40.*

inde

inde, ait, iſtud eſt, ac ſi quis diceret: Cave ne quando tibi fingas tria eſſe quatuor; malum eſt. Quomodo malum? Si de eo ſic exiſtimaro, ut decet: quid porro mihi nocebit, ac non potius proderit? Si ergo de paupertate, de morbo, de perturbatione ſtatus publici, ita ſenſero, ut decet, nonne id mihi ſatis eſt, nonne profuturum?

Veritas te amet, Epictete, quam hæc omnia vere, & ad amuſſim Chriſtianæ legis! Hoc fundamento poſito, nos hîc docebimus, in morbo mortis meminiſſe, & adventum ejus non expaveſcere.

Sed quæſo te, Lector, ne hæc eo ſcripta putes, ut ſolum ea legas ægrotus: tu ſanus lege, ut tibi proſint ægroto.

§. 2. *Ægrotus ad Amicos, ad Morbum, ad Morbi lethalis initium, ad Mortem, ad Chriſtum Dominum.*

Ad Amicos.

ABite cum vano luctu intempeſtivi. Non hîc querelis locus aut precibus. At immaturus à vobis abeo. immaturus? videte ne erretis. Maturus ad mortem fui, quam primum natus, imo antequam natus. Quid enim querar? Quid natus ſim, ſcio: imbecillum corpus, fragile, ad omnem contumeliam projectum, morbi pabulum, mortis victima. En quiſquis es, ſume ſpes, aut res, animo cras non future, aut alibi future.

Ad

Ad Morbum.

ERgone jam ægrotandum? Venit tempus quo experimentum mei caperem. Non in mari tantum aut in prælio vir fortis apparet. Exhibetur etiam in lectulo virtus. Ægrotandum itaque? Non poteſt iſtud toto ſæculo fieri. Aut ego febrim relinquam, aut ipſa me. Semper una eſſe non poſſumus. Hactenus fruebar ſanitate; nunc cum morbo mihi res erit. Morbus, nō neſcio, primus mortis nuntius eſt. Gregorio id credo, qui pie ac vere: Dominus pulſat, inquit, cum per ægritudinis moleſtias mortem vicinam eſſe deſignat. Cui confeſtim aperimus, ſi hunc cū amore ſuſcipimus. *Hom. 13. in Euāg.*

Primum hunc mortis nuntium æquo animo admittere, etiam apologi me docent. Senem ajunt graviter decubuiſſe. Cumque jam mors raptura hominem adeſſet, rogavit æger, feralem manum tantiſper à ſe abſtineret, dum teſtamentum conderet, ceteraque pararet quæ tanto itineri forent neceſſaria. Cui mors: Eho ſilicernium, inquit, parare te non poteras tot annis, toties à me admonitus? Ad quæ ſenex: Obſecro, ait, fidem tuam, non commemini, me unquam à te monitum. Cui mors iterum: Vt audio, etiam ſenes mentiuntur: Centies, ſexcenties, millies te monui, cum non ſolum æquales tuos, quorum vix ullus ſupereſt, ſed & juvenes,

pueros,

pueros, infantes te ſpectante, te ingemiſcente raperem. Sed & ego tuam fidem appello, obliviofe ſenex, non te monui, cum oculi tui hebeſcerent, pili caneſcerent, nares ſtillarent, aures ſurdeſcerent, ceterique ſenſus deficerent, omneque corpus tabeſceret? Hi nuntii mei ſunt, hi fores tuas pulſarant, ſed tu negaras te eſſe domi. Sat crebro, ſat diu, monitus es: nil differo; Veni, & una mecum choreas ingredere. Ad mortem raro bene ſe parat, qui ſe parat tam ſero.

Ad Morbi lethalis initium.

CVm vitam meam cogito; cum vitiorum meorum multitudinem, raritatem virtutum conſidero, eheu, Deus, coarctor nimis, & anguſtiæ mihi ſunt undique. Sed melius eſt, ut incidam in manus Domini (multæ enim miſericordiæ ejus ſunt) quam ut annos augeam, & ſimul vitia. Quis futurus eſſem, tu, ô Deus, noſti. fortaſſis gratia tua exciderem, ſi non jam vita. Mors ades; irrue in me: vitam promptus paratus amittam, modo ſervem Dei mei gratiam, aut illa me ſervet potius, quod unum toto pectore à te, Chriſte IESV, & per te flagito.

Ad Mortem.

QVid lenta me tabe necas, mors ſæva? paratu
Non opus eſt tanto; vincere nolo; feri.

Cur

Cur in me pharetram sic vis consumere? vitæ
Ferre potest spolium sola vel aura meæ.

Quid enim est homo? Navis quassa & rimosa, quæ sola jactatione vehementiore solvitur. non magna tempestate opus est; ubicunque arietaveris, dissipatur. Humanum corpus ex infirmis fluidisque contextum, lineamentis exterioribus nitidum, frigoris, æstus, laboris impatiens, ipso rursus situ & otio, iturum in tabem, alimenta metuens sua, quorum modo inopia, modo copia rumpitur, soli semper sibi nutrimentum vitiosum & inutile, anxie tuendum & servandum, precarii spiritus, & male hærentis, morbis innumeris obnoxium. & absint morbi, à seipso paullatim depascitur, & ad mortem defluit. Miramur hoc semel mori, in quo mille reperias mortis latibula? Nunquid enim ut concidat, res magni molimenti est? Odor illi saporque & lassitudo, & vigilia, & humor, & cibus, & sine quibus vivere non potest, mortifera sunt

Ad Christum Deum.

CHriste mori nolo, sed vivere. Vivere quærit;
Christe tuo quisquis quærit amore mori.

Non sane sum in metu eorum, quæ ex decreto, ô DEUS, immittis. Sequor te, benigne parens, sequor. Et quidni faciam, cum propius ad te vocas? Dissolvi

Philip. c. 1. v. 23. & esse cum Christo, multo magis melius. Et hoc ipsum desidero. Mihi enim vivere Christus est, & mori lucrum.

§. 3. *Mæroris Antidotum.*

QVid turbaris, aut quid angeris? In manu Dei es; & ipsi de te cura est. Atqui male afficeris & ægrotas? Quid hoc tandem mali, cum sit à summo Bono? Deus te suum esse vult, & ideo quibusdam quasi morbi cancellis sepit & coercet, ne abeas in diversa, & à via aberres, quæ ad cælum.

Avicula caveam quidem indignatur, libertatem quærit, & reluctatur: at dum in cavea capta est, ab hero suo & amatur, & alitur. Quis libere errantem ab aucupis seu visco seu laqueo securam dicat? Ita mihi crede, magnum quid est, *Domini Dei captivum esse*, uti est ægrotus. Maximi beneficii loco censendum, exiguo tempore, vinciri, uri & secari ab eo, qui vult æternum parcere.

§. 4. *Non semper mulsum.*

DEvs tibi, mi æger, calices nunc ingerit amariores; mulsum biberas, dum sanus eras: jam bibendum est absynthium. Quid os torques, & aversaris hoc poculum? amarum est, fateor, sed salubre. Illud Iobi

Iobi cogita: Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus? Ingrati mortales, bona nostra vix aliter cognoscimus quam perdendo: amissæ valetudinis bonus æstimator eris imposterum. Et meministi utique, quod dum valeres, sæpius te plusculum invitaveris, subinde etiam sobrietatis metas egressus. Nunc ergo, me suasore, amarulentum hoc poculum lætus capies, & comessationibus anteactis honorariam hanc mulctam irrogabis. Olim Latinarum feriis (teste Plinio) cum quadrigæ certarent in Capitolio, absynthium bibit, qui vicit; tu jam bibe, ut vincas.

Iob. c. 2. v. 10.

Plin. l. 26. nat. hist. c. 7.

Dulcia non meruit, qui non gustavit amara. *ante med.*

§. 5. *Christiana generositas, mortis contemptus.*

NEmo vitam bene rexit, nisi qui contempsit. Tam imperiti non sumus, ut nesciamus nobis quandoque moriendum esse, tamen cum propius mors accesserit, tergiversamur, tremimus, ploramus. Sed nonne tibi stultissimus videbitur, qui fleverit, quod ante annos mille non vixerit? æque stultus est qui flet, quod post annos mille victurus non sit. Hæc paria sunt: non fuisti, nec eris. Vtrumque tempus alienum est. In istud, quo vivis, punctum conjectus es, quod

Seneca epist. 77.

ut extendas, quousque extendes? Quid fles? quid optas? perdis operam. Eo ibis, quo eunt omnia. Quid tibi novum est? ad hanc legem natus es: hoc patri tuo accidit, hoc majoribus, hoc omnibus ante te, hoc omnibus post te. Ratum & fixum est; Mors grassatur in omnes. In hoc nascimur ut defungamur. Cerne animo longam præeuntium, longamque sequentium te, & hac ipsa hora tecum obeuntium catervam. Multa millia hominum & animalium, hoc ipso momento, quo tu mori trepidas, animam variis lethi generibus emittunt. Pulchra hæc contemplatio est & vera. Totum Orbem vide, notum, ignotum: multa millia omnibus momentis nasci, mori, certum est; & quosdam eodem mortis genere. Tu autem fortasse non putabas te aliquando perventurum ad id, ad quod semper ibas? Nullum sine exitu iter est. Mors ad quietem perpetem tutum est iter; nec in morte aliquid mali est, nisi timor mortis. Proinde si volumus tranquille degere, anima in expedito est habenda. Ego mei finem timeam, cum sciam me sine fine non esse, imo cum sciam omnia esse finita? Ego ultimum suspirium, quod finem dabit omnibus suspiriis, formidem? Eccur reddere dubitem, quod ea lege accepi ut reddam? At difficile est, inquis, animum perducere ad contemptū animæ. Est facile, sed scienti vivere.

Seneca epist. 77.

Sum-

Summum diem probus nec optat,nec timet.
Quin mors habeat aliquid terribile, non negamus, sed ideo discendum qua ratione mortem non timeamus. Nemo discit, ut æquo animo in rosa jaceat, ut hilaris ad offertam mensam accumbat, sed in hoc duratur, ut doloribus non cedat. Hilaris venientem mortem excipit, qui se ad illam diu composuit. Et hoc maximum animi generosioris argumentum est, si exire non metuit. Scit enim quo exiturus sit, qui unde venerit meminit. Theodosius Imperator talis, de quo Ambrosius dicere solebat: Dilexi virum, qui cum moreretur, magis de Ecclesiarum statu, quam de suis periculis angebatur. Tu ergo mortem ut nunquam timeas, semper cogita.

§. 6. *Mortis contemptæ specimen.*

NInachetus, prætor Malacensis in India, jussus magistratu se abdicare, non tulit ignominiam, veri honoris & solidæ virtutis ignarus. Confestim ex aloe aliisque odoratis lignis extructa pyra, quadratum juxta suggestum nobilissimis aulæis, ceteraque pretiosa veste constravit. Ex eo suggestu ipse aurea toga gemmisque præfulgens, ad circumfusam concionem de rebus ab se gestis totoque vitæ suæ cursu disseruit: expositisque beneficiis, quæ in captivos Lusitanos difficillimo tempore

Pet. Maffe. l. 5. Ind. hist. mihi pag. 150.

contulisset, nullo suo delicto, spoliari se dignitate, dolenter admodum & acerbe conquestus est. Tum Lusitana ingenia detestatus (adeo funestas humano pectori subdit faces ambitio) se in ardentem rogum injecit, mortis contemptor.

Ælia. l. 5. var. hist. c. 6. De non absimili mortis contemptu Ælianus: Est, inquit, & Calani finis dignus quem laudemus, alius dixisset, quem admiremur. Fuit autem ejusmodi. Calanus sophista Indus, cum Alexandro, Macedonibus, insuper & vitæ longum vale dixisset, in pulcherrimo Babylonis suburbio pyram è lignis odoratis Cedro, Thyo, Cupresso, Myrrho ac Lauro extruxit, obitoque consueto cursus exercitio, pyram conscendit, mediaque strue lignorum stetit coronatus, affulgente, quem ipse adorabat, sole. Quo facto signum Macedonibus dedit, ut pyram incenderent. Ardente jam rogo, flammis involutus Calanus constitit immotus, neque ante collapsus est, quam expirasset. Alexander viri animum obstupescens dixisse fertur: à Calano potentiores hostes debellatos quā à se. Nam Alexander cum Poro, Taxila, Dario bellum gesserat, Calanus cum Labore & Morte.

Ergone tantum robur vanissimis hominibus fuerit in mortem, & Christiani Deo adjutore freti trepident concidantque animis? Non est malum mors, sed

ſed malum eſt, mortis metus. Obſecro res ipſas examinemus, non umbras rerum. Si Senecæ credimus, mors optimum naturæ inventum, malorumque omnium remedium eſt. Quid ergo ad extrema trepidamus? Excipiet nos magna & immortalis pax, voluptas æterna. Invicti eſſe poſſumus. Tranſeundum eſt. Ex ipſa igitur longioris ævi deſperatione ſumendus eſt animus. fiat virtus quod foret neceſſitas. Certe Chriſtianus ſapiens nihil facit invitus, neceſſitatem omnem effugit, quia vult quod ipſa coactura eſt. Ergo libenter faciamus, quod non poſſumus non facere: æquo animo expectemus noſtri aut finem, aut potius initium. Sereno ſemper eſt animo, qui mortem ſcit contemnere.

Seneca Conſol. ad Marciam c. 20. & lib. 6. nat. qq. fine.

§. 7. *Animus ad Mortem promptus.*

ZEno Citticus, ut Suidas memorat, ſchola exiens impegit, digito pedis vulnerato. At ille vocari ſe ratus *ad plures*, terram manu pulſavit, hac voce adjecta: *Venio, quid me vocas?* Ita nonaginta annorum ſenex, nunquam ægrotus, deceſſit. Fames Zenoni amiciſſima fuit, nam ea ſe inedia frequenter confecit, ut deficeret. Sed libenter ſic ægrotabat Zeno, ne ægrotaret, & ut ſenectutem obtineret tranquillam atque à morbis immunem. Vtrumque aſſecutus

Suidas mihi pag. 155. col. 1.

est ex voto. Ne miremur nos brevis ævi, & incertæ valetudinis esse; nimirum inter mensas & pocula valetudinem ac vitam consumimus. neque enim cœnasse nos credimus, nisi venter ad omnem satietatem fartus tumeat ut tympanum. Ridiculi, imo insani homines, quo vitam producere deberemus, eo præscindimus. Sed hoc inde est, quia persuaderi nolumus, tantas esse vires abstinentiæ ad extendendam ætatem. Sed quotidiana loquitur experientia, optime dictum esse: Quantum adimes escæ, tantum adjicies vitæ. Sed ad lineam.

Vide Leon. Lessii Hygia.

Greg. lib. 4. dial. c. 11.

Vrsinus sacerdos (beato Gregorio teste) in morbo cælestibus visis recreatus, sæpius exclamavit: *Venio, venio: gratias ago.* Cumque adstantibus, quos cælites videret, exposuisset, easdem voces iteravit: Ecce venio, ecce venio. Inter quæ verba abiit è vita.

Promptus ad mortem animus ita loquitur: *Venio, ecce venio.* Hic diu tricari velle, ferum nimis est. frustra reluctamur. Natura mater est, non noverca. Ecquid naturam accusas, mi Theophraste, quasi minus homini quam bestiis faventem? magis certe huic quam illis voluit. Quid enim melius, cito pati quod non timeas amplius, quā diu timere quod tarde patiaris? Longum homini tormentum demit natura, cum vitam ei concedit brevem,

scilicet

—— *scilicet omnibus una*
Expectanda dies semper ——

Quid ergo cohorres? vita tibi eripitur? sed simul & mortis metus, & mala vitæ plurima. In omni pæne re, omnibus hic sensus est: malle cito pati, pati quod debeas, quam patienda tamdiu timere, quamdiu differre. Parvulum differt, ait Plinius Secundus, patiaris adversa, an expectes: nisi quod tantum est dolendi modus, non est timendi. doleas enim quantum scias accidisse; timeas quantum possit accidere. *Plin. Sec. l. 8 epist. 17.*

Ergo adsis, ô mors, habes me tuum stipendiarium: solvam quod debeo, quandocunque Deo meo visum me debere. Ergo libens volens

----*explebo numerum, reddarque tenebris:*

è quibus tamen ad lucem eamque immortalem me rediturum erectissimus spero. Non mors malum est, sed post mortem pœnas dare, hoc malum est. *Chrys. hom. 3. in epist. ad Ph.*

§. 8. *Mortem timent, qui non prævident.*

RES certa est: Nil æque terret quam inopina moriendi necessitas. Aspice, quemadmodum qui alieno imperio parent, subito jussi longum iter agere, solliciti ac tristes complicandis raptim sarcinulis inhiant: vide quam queruli & indignantes abeant, quod non

maturius moniti: dum discedunt, sæpè in tergum se vertunt, & nunc hoc nunc illud obliti murmurant. Atqui nulla via est longior quam *Mori*, nulla durior, nulla obscurior & incertior, nulla suspectior & latronibus infestior: quæ ut cuncta cessarent, certe irremeabilis via est. Tanto igitur attentius providendum, ne quid obliviscamur, quoniam hinc digressis, non subsistere, nec divertere, multo minus reverti licet. Ire illo necesse est milites, ajebat dux Romanus, unde redire non est necesse. Vnum hîc remedium est, ut parati animo simus semper, & vocati respondere, & jussi obtemperare, compositisqne omnibus ad primum ducis imperium, iter illud ingredi. Heu! quam male sibi consulunt, qui præparationē ad iter hoc inter minimas curas habent; cuticulā curant, & ut sibi bene sit, cetera cōmittunt aleæ.

Smindyrides, perditissimus ille juvenis jactare solitus est, se à viginti annis solem nec orientem nec occidentem vidisse: assidue scilicet in lecto aut in mensa occupatus. Nescio an non illi similes reperias inter Christianos, quorum maximum negotium, mensa, lusus, otium. Nimirum, ita nos morti paramus, sic æternitati præludimus. His eveniet, quod Bruto in epistolis vere olim vaticinatus Cicero: Mihi crede, inquit, opprimemini, nisi provideritis: Sic accidet incautis omnibus qui futu-

futura non provident. In cunctis quidem rebus necessaria est providentia, in iis tamen maxime, quæ amplius quam semel fieri nequeunt: ubicunque pes lapsus fuerit, actum est: unus error multa trahit errorum millia. Hæc ratio mortis est; unicus in ea error, infinitos trahet errores; hîc semel errasse, æternum est periisse. O cæci mortales! Eveniet vobis, quod his qui contra hostilis ferri aciem oculos claudunt, quasi periculum quod non vident, nec sensuri sint. Feriemini, moriemini, sentietis. an cæci autem, an videntes, id in vestra manu est. Recusatis ecce mortem cogitare, quam brevi & cogitare oportebit, & pati. Ejus perpessio facilius sequeretur, si cogitatio præcessisset.

§. 9. *Mortem timent, qui vitam negligunt.*

NEque hîc res dubia est: Illi potissimum mori metuunt, qui vivere nesciunt; quibus omnis felicitas est in corpore; quibus hoc unum sapit, bene comedere, bene bibere, bene dormire; qui cælum suum interpretantur nunquam extra voluptatem esse: homines certe obedientissimi, sed suo ventri, non divinę voluntati, quorum maximum est negotium, cuticulam in bona pace curare, & indulgere genio, dum licet. De his verissime dixit Gregorius: Deside- L. 14. mor. rium c. 13.

rium cæleſtium neſciunt,qui cor in terrenis voluptatibus defigunt.

Chiſtianus ſapiens, cui non alia corporis, quam vilis mancipii cura, mortem non aliter quam digreſſum matutinum è nocturno quopiam inamœno & incommodo prorſus hoſpitio ſpectat. Quiſquis es, poſſes vitæ hujus exitum non timere, ſi alterius ingreſſum ſperare poſſes; tuus hic timor inde oritur. Quamvis enim formidati vulgo exitus multæ tradantur cauſſæ, omnes tamen ſpe beatioris vitæ propoſita evaneſcunt. Qui cælum ſerio aſpirat, ad hæc ludicra non trepidat Huic tali homini labor, mœſtitia, dolor, contemptus, ignominia, damnum, orbitas, ſervitus, paupertas, ſenium, mors ipſa nihil aliud ſunt niſi experientiæ ſchola, campus patientiæ, gloriæ palæſtra.

§. 10. *Tria morbi gravia.*

Seneca epiſt. 78. IN omni fere morbo gravia ſunt, *Mortis metus, Dolor corporis, Intermiſſio voluptatum.* Quemadmodum vero calida frigidis, frigida calidis curantur, ſic & illa ſuis curanda ſunt antidotis. Videat hîc æger, ne erret, & æſtum æſtu mitiget. Adoleſcens fuit qui medicamentis egebat frigidis, hic tamen clam medicis, domeſticorum ſuaſu, diebus non paucis jus bene piperatum jejuno ſtomacho tranſmiſit, & pectus balſamo

inun-

inunxit, aliaque calidissima fomenta suo morbo admovit, & seipsum pæne morti. *Ergo Timorem mortis*, amore curabimus, sed divino: modicum divini amoris omnem vanæ formidinis fumum dispellit. Qui Christum amaverit, minus amabit vitam, Christumque sentiet redamantem. Hoc non fit verbis: Marce, ut ameris, ama. *Mart. l. 6. epigr. 11.*

Dolor corporis demulcendus est conscientiæ tranquillitate. Mens bene sibi conscia ægrum mirifice solatur. si quidem pura conscientia potens est pharmacum in omnes cruciatus. Illud etiam dolorem lenit, quod Gregorius suggerit his verbis: Mitigat vim doloris, considerata æquitas ferientis. Longe facilius dolores æger tolerabit, si alte in animum admiserit hoc unum: Iustissimus Deus vult me hoc pati.

At *voluptatum Intermissio* nihil affliget eum, qui voluptates cogitaverit æternas. Illæ, quas relinquimus, vanæ, breves, & plerunque fœdæ sunt, & sæpissime priusquam deserantur, ipsæ suos amatores deserunt: eæ, quas patria pollicetur, immensæ, stabiles, æternæ sunt. Facile spernit voluptatem fluxam, qui sincere sperat æternam.

§. II. *Morbus virtutum ludus.*

Bene pungeris, inquit Bernardus, si compungeris. Morbus, virtutum schola; *In Ps. 31.*

schola; vitiorum quoddam veluti macellum dicitur. Quisquis ægrotus est, in hoc ludo discipulus est. Valetudo contra plurimis virtutum macellum est, & schola vitiorum: dum valent, furiunt; si male valerent, recte agerent. dum sani sunt, sexcentis negotiis intricantur, Dei negotium in postremis habent. Quam multi casti sunt dum ægroti sunt: cum convalescunt, in pristinas libidinum sordes revolvuntur. Hi longe tutius ægrotarent, quibus tam periculosa & pestilens sanitas est. Hos ergo Deus in lectum compingit, ut sibi vacent, &
Eccli. rem salutis curent; vana vanis relin-
*c.*31. quant, & cælum suspirent. Infirmitas
v. 2. gravis sobriam facit animam. ut ad calculum res redeat; Morbus multis quidem tædiis implicat corpus, sed multis
2.*Cor.* explicat animum. Divini Pauli vox est:
*c.*4. Et licet is qui foris est noster homo, cor-
*v.*26. rumpitur; tamen is qui intus est, renovatur de die in diem. Hinc quamvis mala, quamvis pessima ægritudo videatur, optima esse incipit, cum ægrum sanctiorem efficit. Multi cum sentiunt pœnam, corrigunt culpam. Nusquam prius quam in sano corpore æger animus habitat.

§. 12. *Morbus corporis, animi salus.*

INvalida valetudo hortatrix parsimoniæ, dehortatrix libidinum, & magistra

ſtra eſt modeſtiæ. Tu pone ſollicitudinem, quicquid corpori evenerit, ſalvus es, ſi modo valetudo animi ſit bona. Enimvero plurimis ad animi valetudinem profuit ægritudo corporis. Ille vir altus ex humili, ex aquis evectus ad ſidera, cælique claviger, cujus vel ſola umbra moleſtias morboſque corporum pellebat, interrogatus aliquando, cur ſuam ipſe filiam gravi morbo preſſam ſineret, reſpondit: *Sic expedit ei.* Tu quid ſcis, an non & tibi ſic expediat? Ille idem, de quo loquor, filiam mox ut tuto ſanam fieri poſſe cognovit, & ſanavit, & ſanandis aliis habilem fecit. Et tu quoque facito, ut tua tibi ſecura ſit ſanitas, fortaſſe ſanabere. Denique quod tuum eſt, animum ante omnia cura, eumque cæleſti medico curandum offer. De reliquo, ſi non quod optas, at profecto quod expedit, ſpera. Miſera valetudo comes eſt quidem injucunda, ſed fidelis, quæ te crebro vellicet, iter ſignet, & conditionis tuæ admoneat. In periculis tutiſſimum eſt præſidium fidus monitor. Quod ſi morbus ſine remedio ſit, ſile & gaude; è carcere ruinoſo facilius ac citius egredieris. Optime dixit Gregorius Nazianzenus: Anima morbo affecta, Deo propinqua.

Petrus Apoſt.

Orat. ad cives.

§. 13.

§. 13. *Morbus Æternitatis monitor.*

QVantum hoc boni eſt, quod mala vitæ præſentis, brevi guſtu perennis admonent ſupplicii? Æger itaque infinitas amaritudines declinare ſtudeat, quando horis pauculis tam impatienter hæc amariuſcula tolerat; doloribus non longis diſcat evadere ſempiternos, quibus nec pharmacopola, nec medicus, nec herba, nec dies criticus, neque mors ipſa medebitur, malorum hîc omnium medicina. Viæ ad mortem diverſæ, unus omnium terminus eſt æternitas.

Anaxagoras peregre moriens, An in patriam referri vellet, amicis interrogantibus, Nihil neceſſe eſt, inquit; & adjecit cauſſam: Vndique enim ad inferos tantundem viæ eſt. Hoc reſponſum non minus convenit ad cælum adſcenſuris, quam caſuris ad inferos. O febrium felix incendium ac utile, quia breve! O inferorum rogi formidabiles, quia æterni!

Ex quibuſdam malis remedia conflantur, & ſæpe parvus præſenſque dolor, ut venturis ac gravibus occurreretur admonuit, fuitque utilis qui moleſtus erat: ita morbus quicunque, quo magis infeſtat & torquet, eo magis æternitatis admonet, ſive in delitiis ſive in in flammis ducendæ. Videant ſani, atten-

attendant ægri quo eant. Voluptas omnis, sed & omnis mœror brevissimis clauduntur spatiis. Mortale est omne mortalium bonum; eodem hoc circo mala omnia coercentur:

Carceres metasque nescit gloriosa æternitas;
Comparatum æternitati tempus omne perbreve est.

§. 14. *Morbus igitur optandus.*

Optanda sæpe est, inquam, corporis imbecillitas, quo maturius liber sis ac victor. Optavit hanc qui dixit: Pro me autem nihil gloriabor, nisi in infirmitatibus meis. Cum enim infirmor, tunc potens sum. Nam virtus in infirmitate perficitur. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus. Vt in vagina lacera sæpe bonus gladius, sic in corpore imbecilli ac morbido fortis subinde animus latet. Hoc robur est optabile, quod nec dies minuit, nec fortuna. Ægrotus non quidem idoneus est vectandis oneribus, aut arvo fodiendo, sed exercendæ patientiæ, sed erigendæ fiduciæ. Sic in navi robustior quisque remum agit, at prudentior clavum regit. Vita quasi navis, rerum fluctibus & mundi pelago jactata suos remos habet suumque gubernaculum: si à vilioribus repulsus es officiis, ad nobiliora convertere. Vera & generosa vis hominis in

2. Cor. c. 12. v. 10.

animo eſt. Corpus animi domus quam robuſta, quam fragilis ſit, nihil ad hoſpitem, paucorum præcipue dierum: ſi domus corruat, migrandi neceſſitas in aliud, idque perpetuum domicilium hinc excluſos transfert. *Virtus in infirmitate perficitur.* Et quamvis morbus videatur deterrimus, optabile tamen hoc malum eſt, quod mali remedium ſit majoris. Plurimorum ſane valetudo tunc eſt proſperrima, cum maxime adverſa.

§. 15. *In morbo quid legendum.*

ZEno Demii filius, quem proxime nominavi, cum oraculum conſuluiſſet, qua ratione optimam vitam duceret, reſponſum ei ferunt: Si mortuis concolor fieret. Vel, Si mortuorum conſuetudine uteretur, hoc eſt, ut Suidas explicat, ſi veterum ſcripta legeret. Cum libris habitare, eſt inter mortuos degere. Atqui hæc cum mortuis conſuetudo, vita optima. Sed ſicut ægrotis plena macella aut penora, ſic & plenas iis bibliothecas aperire, & grandia obtrudere volumina inſania eſt: juſculum illis aut oluſculū quandoque ſatis eſt in lautiſſimam cœnam, ſic & libellus unus alterve in aliquot menſes. Subinde legendum aliquid eſt, etiam ægrotis, ſi morbus aut dolor id ferat: ſed legendum iis ſicut comedendum. Quod comedunt, non ſtatim glutiant, ſed prius

Suidas mihi pag. 366.

man-

mandant, & cibum pæne in ore, velut ſtomacho primo, concoquant: ſic etiam quod legunt, nō oſcitanter tranſſiliant, ſed unam alteramve ſententiolam expendant, & velut digerant. Aliter legere, eſt negligere. Sed ut ægrotis librorum, quos lecturi, delectus ſit, ſyllabum ſubjicio breviſſimum.

E Latinis.

Robertus Bellarminus de Arte bene moriendi.
Aut de Gemitu Columbæ.
Aut de Æterna felicitate Sanctorum.
P. Stephani Bineti Schola & Recreatio ægrorum.
P. Antonii Balinghemii ſolatium afflictorum.

E Germanicis.

Academia Ægrotorum Neoburgi Anno 1625. edita.
Liber de Imitatione Chriſti, omnium pæne linguarū, omnibus utilis.

Ex horum librorum aliquo æger velut apis libare poterit quæ ſolentur, quæ erigant, quæ doceant pati. Si morbus aut vitæ ratio alios libros reſpuat, liber ægroto unicus ſit, IESVS Chriſtus crucifixus. Hunc ille librum aſſidue legat, tot in eo reperturus ſolatia, quot verba, quot vulnera.

§. 16. *In morbo ſemper orandum.*

ITa ajo: Semper orandum in morbo. Neque hoc difficile morbido, ſi velit. Aut enim lingua (ſi ea tam potens) ad Deum divoſque fundendæ preces: aut, ſi lingua torpeat, vel vocem dolor intercludat, animus ad Deum attollendus ſupplex & obſecrans, quieto corpore: niſi quod ardentiores ſubinde gemitus tam ſecreta cum Deo colloquia recte diſtinguunt. Sed is ſæpe morbus eſt, qui non ſolum vocem impediat, ſed & animum deprimat, jubeatque ſibi pæne ſoli attendere: atque tunc patientia & tollerantia dolorum pro precibus offerenda ſunt Deo. gratum illi ſacrificium eſt Dolor, cui jungitur Patientia. Bene precatur, qui bene patitur. Neque orare tantum, ſed & exorare Deum credendus eſt is, qui ad illum legatos mittit tam diſertos DOLOREM & PATIENTIAM. At ſit ægrotus, cujus vocem quandoque ſupprimat, & animum frangat, & patientiam vincat dolor, etiamnum tamen modus eſt quo oret. Circumſpiciat ſaltem; videbit aſſidentes, adſtantes paratos juvare, promptos ſuccurrere. Quam facile tunc ægro unam alteramve voculam mittere: Quæſo te, mi amice, mi frater, linguam meam dolor hebetat, tuam tu mihi commoda, & has preces percurre, hos

& hos

& hos pſalmos recita, hoc aut illud è libello prælege. Quis tam durus ſit, qui hanc operam neget decumbenti? Ergo, cum æger ſuis ipſe verbis precari non poterit, poterit alienis. Ergo & repeto: *In morbo orandum ſemper.*

Nunquam Deum importune adire poſſumus.

§. 17. *In doloribus, & alias per diem quid cogitandum, quid agendum.*

HOmo Deo fretus, tametſi ærumnis preſſus, doloribus plenus non male dixerit: Dum ſpiro, ſpero, & ſemper meliora, quo mea ſcilicet fini propiora cerno. De dolore optime philoſophatus Seneca: Nemo, inquit, poteſt valde dolere, & diu. Sic nos amantiſſima noſtri natura diſpoſuit, ut dolorem aut tolerabilem, aut brevem faceret. Nam ſummi doloris intentio invenit finem. Hoc itaque ſolatium vaſti doloris eſt, quod neceſſe eſt deſinas illum ſentire, ſi nimis ſenſeris. Illud autem eſt, quod imperitos in vexatione corporis male habet: Non aſſueverunt ſolo animo eſſe contenti, nimis multum negotii eis cum corpore eſt. Quocirca, mi ægrote, aſſueſce paullatim animum à corpore deducere, & multum cum meliore ac divina tui parte verſari; cum corpore, parte fragili & querula,

Epiſt. 78. ante med. Notum illud poetæ: Si longus, levis eſt; ſi gravis, ille brevis.

non plus quam necesse est. Et quia raro tam assiduus dolor est, ut non subinde intermittat, subinde etiam remittat, ideo non statim omne animi exercitium omittendum cense, cum in morbo cubas, cum dolores sentis. Ante omnia, vide, ut si ullo modo possis, preces matutinæ, & aliquod conscientiæ examen vesperi suum habeant progressum: si vox langueat, oret animus. Rei divinæ interesse non potes, & Deum panis albedine velatum cernere? in lectulo tuo tempus tibi destina, quo Deum animo præsentem aspicias. Noctem vero & somnum nunquam ordire, quin prius conscientiam per nota quinque capita discusseris. Interdiu, cum nullus dolor, aut remissior est, pium libellum cape, unam alteramve periodum perlege, & lecta expende. Quotidie, unam saltem horulam tibi selige, quam ordiaris orando, & labentem illam piis gemitibus aut jaculatoriis precatiunculis distinguas, eamdemque orando finias. Sic horam integram orasse censeberis in cælo. Si nec hoc potes (quod vix ullus dolor coget non posse) saltem mediam tibi horulam defini, qua aliquoties ad Deum mentem erigas, & per intervalla cælum suspires, hoc enim dolorem (quemcunque tandem) & mitigabit & minuet.

Ad omnium precum tuarum principium & finem, divinæ voluntati te totum

totum & ad omnia paratum consecra. Hæc omnia tam non difficilia sunt, ut ea vel moribundus præstet, ne dum is qui in dolore est non adeo sævo. Quod si horum omnino nihil possis, aut rectius, nihil velis; saltem unica illa hora, eum quem pateris dolorem, fer patientius. Noli obsecro mala tua facere tibi ipsi graviora, & te querelis onerare: levis dolor est, si nihil illi opinio adjecerit. Contra, si exhortari te cœperis, ac dicere: *Nihil est, aut certe exiguum est, duremus, jam desinet*: levem illum, dum putas, facies. Omnia ex opinione suspensa sunt; ad opinionem etiam dolemus. Tam miser est quisque quam se esse credit.

§. 18. *Aliter sani, aliter sentimus ægri.*

LAcides philosophus, cum plurima rei domesticæ amisisset: Nos, inquit, aliter in scholis disputamus, aliter domi vivimus: ita sani solatiorum copiam ægris suggerunt; ubinam est æger ille qui seipsum satis soletur? Nimirum, tu si hîc sis, aliter sentias. Ah, quam vitrea est virtus nostra, levi collisu frangitur! Ænei nobis videmur, cum sani sumus: dicta fundimus speciosissima, & dolores pæne provocamus: cum adsunt, fugimus, cadimus, jacemus ante ullum cum hoste congressum. Sumus homines, inquis, & moribunda corpuscula

vim doloris ferre non valent. Humana corpora non negem fragilia, sed non usque adeo, quin ad tolerantiam omnis adversi sat virium habitura sint, nisi multo major infirmitas esset animorum. Hæc nostra mollities est, quæ virtutis innumeros desertores facit, dum omne difficile tanquam intolerabile respuitur. Virtus periit, si tollatur ejus materia, difficultas.

§. 19. *In omni ægrimonia, pia ad Deum suspiria.*

Hier. c.16. v.19. DOmine, fortitudo mea & robur meum, & refugium meum in die tribulationis.

1.*Reg.* c.3. v.18. Dominus est: quod bonum est in oculis suis faciat.

Iob. c.34. v.36. Pater mi, probetur servus tuus usque ad finem; ne desinas ab homine iniquitatis.

Psal. 118. v.71. Bonum mihi, quia humiliasti me, ut discam justificationes tuas.

2.*Cor.* c.12. v.10. Placeo mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo. Cum enim infirmor, tunc potens sum.

Tob. c.3. v.6. Nunc Domine, secundum voluntatem tuam fac mecum, & præcipe in pace recipi spiritum meum.

O IESV & Maria, amor meus, finite me pro amore vestri, & pati & mori; non sim meus amplius, sed vester TOTVS.

Sic orabat bonæ memoriæ*Alphonſus Rodriqueſius.

*Qui obiit Anno 1617. ipſa nocte Sanctorum omnium, dum ultima hæc verba pronuntiaret: Ah, IESV. Annum vitæ 87. complevit.

§. 20. Ægroti quædam vitia.

PRimum. Libenter audire curioſa, nova, nugatoria.

II. Non libenter audire mortis monita.

III. Conqueri de iis, qui ſui curam gerunt.

IIII. Cibos ut male paratos non probare, rejicere.

V. Lectum ut male ſtratum exprobrare.

VI. Credere non ſatis ſe curari, ideo murmurare & indignari.

VII. Rarius de Deo & divinis cogitare & loqui.

VIII. Non in omnibus *Reſignatũ*; ſeu divinæ voluntati ſubjectũ eſſe.

IX. Quædam cenſere intolerabilia, nec omnia Chriſtiana patientia concoquere.

Et quæſo, quid ad te, mi æger, quid in Gallia, Belgio, Italia aut Hiſpania fiat? Tu potius quære, quid fiat in cælo, quid inter divos, quid rerum agatur apud inferos. Hoc tu quære, quicquid demum alii inter ſe ſciſcitentur. Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. Iam tibi curæ Matt. c. 8. v. 12.

curæ ſit, cura ſalutis tuæ unica; Vnum enim eſt neceſſarium. Quid tibi cum curioſis illis aut novis plerunque fictis? Tibi his non prodes, aliis offenſioni es. Et quid eos averſaris, qui vicini te periculi monent? agnoſce illos, feciales ſunt mortis. Obſecro te, ſenes illos, quorum ſors plures noviſti, ne imiteris, quibus de morte loquentes audire, mors fuit. Et amabo te, non plus hactenus profeceris, quam ſic pueriliter mortem timere? Non didiceris tot annis, libenter, tranquille, & imperturbate mori? Quid trepidas? Voluntati Dei quam integerrime te committe, & negotium hoc pæne omne confeciſti. Si velis credere altius veritatem intuentibus, *Omnis vita ſupplicium eſt.*

Seneca Conſol. ad Pol. c.28. 29. & 30. Romanum ſapientem hic tibi opportune ingero: In hoc, inquit, profundum inquietumque projecti mare, alternis æſtibus reciprocum, & modo allevans nos ſubitis incrementis, modo majoribus damnis deferens, aſſidueque jactans, nunquam ſtabili conſiſtimus loco: pendemus & fluctuamur, & alter in alterum illidimur, & aliquando naufragium facimus, ſemper timemus. In hoc tam procelloſo, & in omnes tempeſtates expoſito mari navigantibus, nullus portus niſi mortis eſt.

At ſua quemque credulitas ſeducit, & in eis quæ diligit, voluntaria mortis oblivio. Quotidie præter oculos noſtros tranſ-

transeunt notorum ignotorumque funera: nos tamen aliud agimus, & subitum id putamus esse, quod nobis tota vita denuntiatur futurum. Non est ista Naturæ iniquitas, sed mentis humanæ pravitas, rerum omnium insatiabilis, quæ indignatur inde se exire, quo admissa est precario. Iniquus est, qui muneris sui arbitrium danti non relinquit: avidus, qui non lucri loco habet quod accepit, sed damni quod reddiderit. Ingratus est, qui injuriam vocat finem voluptatis: stultus, qui nullum fructum esse putat bonorum, nisi præsentium. Nimis angustat gaudia sua, qui eis tantummodo quæ habet ac videt, frui se putat. Cito nos omnis voluptas relinquit, quæ fluit ac transit, & pæne antequam veniat, aufertur. Gaudeamus ergo omnes eo quod datur, reddamusque id cum reposcemur. Alium alio tempore mors comprehendet, neminem præteribit. In excubiis stet animus, & id quod necessarium est, nunquam timeat, quod incertum est, semper expectet. Vtrumne stultius sit, nescio, legem mortalitatis ignorare, an impudentius, recusare. Omnes, imo omnia in ultimum diem spectant. Quisquis ad vitam editur, ad mortem destinatur, ad æternitatem præparatur.

§. 21. *Tres theses omnibus viribus, ægroto propugnandæ.*

Prima.

Circa Deum.

NEfas contra Deum, optimum parentem, quidquam queri, quasi morbum aut nimis molestum aut intempestivum immiserit. Cum Iobo potius dicendum: Sicut Domino placuit, ita factum est: Sit nomen Domini benedictum. Et cum pia turba succlamandum: Bene omnia fecit. Sive enim vulneret, sive sanet Deus, semper benignissimi patris erga nos curam gerit, & adfectum.

Secunda.

Circa ipsum ægrum.

MOrbus gravior, non longas aut assiduas vult preces, sed longam & assiduam patientiam; qua facile fit, quicquid difficile censetur. Morbi condimenta sunt, crebri ad cælum gemitus, malorum à sanctis omnibus toleratorum memoria, iteratæ & jaculatoriæ precatiunculæ, quibus modo sanctissimæ Trinitati, modo soli Christo; nunc beatissimæ Virgini Matri, nunc aliis Divis supplicandum pro constanti patientia, & felici ex hac vita transitu.

Tertia.

Circa alios homines.

MEdicis tam corporis, quam animi parendum integre. Ad ægrotum revisentibus, patientiæ, & animi bene compositi specimen præbendum. Et licet morbus affligat, multa turbent; quædam displiceant, plurima non sapiant, aliqua ad nutum non fiant, nunquam tamen murmurandum: sed omnia molesta, spe præmii condienda; dicta factaque omnia submissione & patientia commendanda.

§. 22. *Ægroti sitis quî curanda.*

ÆGrotorum plerique cruciantur siti, præsertim febrientes: nos illis fontes monstrabimus, unde hauriant pro libitu.

Latro plurimorum cæde nobilis, in Austria inferiore in rotam actus est, cruribus solum confractis, producendæ morti in gravius reo supplicium, & testatius ceteris exemplum. Sed virum se præstitit hic reus, & religiosissimus Christianus esse cœpit in tam diris suppliciis, nam quicquid dixit, patientiam spiravit & pœnitentiam. Assiduis vocibus Deo supplicare, scelerum veniam orare, patronos cælites implorare; imo & concionatorem agere, atque à flagitiis adstantes dehortari instituit. *Anno* 1590.

Iamque

Iamque dies in vesperam ibat, cum numerosus populus affluere: aderant etiam, sua opinione solatores tam gravia patientis, reipsa tam generosæ patientiæ spectatores. Nam ille in pœnas suas pronus, ut vitam quæreret meliorem, spe futurorum dolorem mitescere jubebat præsentem: sed & gratias Deo agebat, qui dum irasceretur, clementiæ meminisset, & sic castigaret ut parceret. In illo tamen tam lento tormento, quod ultra triduum putabatur duraturum, alterutrum orabat, vel maturitatem obitus ad finiendos dolorum furores, vel imbris opportunitatem ad mitigandos saltem æstus & sitim. Vtrumque auxilium adfuisse observatum est. Nam sub occasum solis copiosa defluxit pluvia, & ipse paullò post pœna simul & vita defunctus est.

En mi Christiane, & tu tuam hîc rotam habes, sed longe molliorem, tuo tu lectulo, velut rotæ, impelxus es. Neque dubium, quin non tantum dolor, sed & sitis te premat. Quare ut opportunus in te imber defluat, in Golgotha monte lectulum tibi parari jube, ad pedem illius crucis, in qua pendet Servator Orbis, è cujus toto corpore cruenti depluunt imbres. Hîc bibe, hîc reficere, hîc saturare: tanto futurus sanior, quanto hîc biberis intemperantius.

§. 23.

§. 23. *Ægroti sudarium.*

CHrotildis Regina Francorum, uti *Lib. 3. hist. Franc. c. 10. initio.* Gregorius Turonicus refert, ab Amalarico conjuge crudeliter habita, Regi Childeberto fratri candidum linteum misit suo sanguine infectum, quod loco litterarum esset, & hoc quasi fratri diceret: Videsne hæc Childeberte, & pateris? cernisne quid soror patiatur, & connives? non vindicas, non defendis?

En, ægrote, Christus sudarium tibi quoque mittit, & quidem duplex; alterum ad Oliviferos colles, cruore suo liberalissime pinxit, in altero faciem suam sudore, sputis, sanguine, lacrimis, plagis deformatam impressit, dum sub cruce in Golgothæum montem duceretur. Hoc geminum tibi sudarium mittit Christus, qui utrumque suo ipse sanguine purpuravit, & hæc quasi verba inscripsit: Hunc mihi sudorem, ô mortales, scelera vestra expresserunt: videtis ista, & vitam priorem improbam non desinitis? Vtinam nos Childeberti nunc simus, & in nostram ipsi vindictam animemur. Certe patientem Christum nemo luget verius, quam qui ea, ob quæ passus est Christus, odisse incipit.

§. 24. *Ægroti lectulus.*

VRit ægrotum lectulus, etiamsi supra Sardanapali plumam, supra Smindyridis rosam sit mollis. Smindyridem Sybaritam nemo non novit mollitie vitæ infamem juvenem, quem cum mollissimæ plumæ inclementius fodicarent, experiri voluit, molliusne indormiret solutis rosarum foliolis. Sed hic etiam odoratissimus juxta & mollissimus torus, rigidus nimium erat & asper in tenerrimum latusculum. Nam bonus juvenis questus, per proximam priorem noctem adeo dura sibi fuisse lectisternia, ut etiam cicatriculas pustulasque, intractabilis strati argumenta possit monstrare.

Ælian. lib. 9. var. hist. c. 24.

Æger tametsi cubet in culcitris quæ vel pilum leporinum, vel plumas perdicum habeant, tamen rigidum dicet accubitum. Venia illi danda est; dolores hanc querelam extrudunt. Sed alios lectulos monstramus longe duriores. Laurentius martyr candentem pro lecto craticulam habuit, post illum Vincentius martyr, & alii complures hoc ipso repositi sunt lecto, heu nimium quantum aspero; eum tamen amor persuasit esse tolerabilem.

Supplicium olim de Christianis horribilissimum sumebant Persæ, quod Sca-

De quo vide Anton. Gallonium de martyribus. c. 1. mihi pag. 21.

Scaphiſmus dicebatur. Nam Chriſtianus excarnificandus geminis ſcaphis, velut ciſta oblonga & arcta ſupinus includebatur, capite ſolum, manibus ac pedibus extantibus. pro cibo mel & lac vel invito infundebatur, protrahendæ vitæ & augendis cruciatibus immaniſſimis. Nam interdiu ardentiſſimo ſoli opponebatur incluſus, oculi vi deducebantur, caput inſuper, manus, pedeſque melle ac lacte perungebantur, hinc culicum ac muſcarum ingentia examina partes illas velut atro panno tegebant; potus autem ingeſtus vitam quidem ſervabat, quia vero facile perfluebat, fædam in ipſa ciſta putredinem, & inde vermes generabat. Ita hominem in hoc lectulo jacentem foris crabrones & veſpæ, intus lumbrici & vermes miſerrime laniabant. Hinc fiebat, ut cum mortui corpus aperiretur, fæde à vermibus eroſum inveniretur. Atque hoc inauditum tormentum ad quindecim, ad ſeptendecim, ad plures etiam dies producebatur inter immaniſſimos martyris dolores. Hunc mihi lectulum, mi æger, hoc martyrum cubile heu miſerabile, & cruciatibus pleniſſimum conſidera. O quam ſuaves ſunt dolores tui ad iſtos, quam mollis eſt tuus lectulus ad iſtum, quam nihil eſt morbus tuus ad hæc tormenta? Sile igitur, & patientiã perſevera. Qui ſocius eſt crucis, ſocius erit & paradiſi. Et optime dixit

K beatus

Epist. 5. beatus Saluiamus: Mihi genus quoddam sanitatis esse videtur; hominem interdum non esse sanum.

§. 25. *Ægroti delitiæ, Christi Hortus.*

Ioan. c.18. v.1. Matt. c.26. v.37. Marci c.14. v.23. Luc. c.22. v.42.

HÆc cum dixisset IESVS, egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron, ubi erat *Hortus*, in quem introivit ipse & discipuli ejus. In hunc Hortum, mi ægrote, omnes Cælites te invitant: hîc audies mira, videbis mirissima. In hoc Horto ipsa cœpit Lætitia tristari. Tristis est, ait, anima mea usque ad mortem: Sustinete hîc & vigilate mecum. Permitte, obsecro, mi æger, ad te quoque spectare hæc verba; Sustine hîc & vigila paulisper cum tuo Domino. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Atque jam orantem audi: Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste: veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu. Paullo post hoc ipsum repetens: Pater, inquit, si vis transfer calicem istum à me, veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat. Sed & tertium eandem precationem ingeminat: Pater mi, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua. In supremis his angustiis, nemo unus hominum est, ô Christe, qui dolorem tuum vel minimum refocillet, nullus qui vicem tuam participet, qui mœrorem tuum verbulo

soletur.

ſoletur. etiam amiciſſimi deſerunt, ipſi etiam diſcipuli lingua quam animo meliores deſtituunt, paullo ante vinciri tecum & mori parati, jam ſtertunt, brevi & fugam circumſpecturi. Solus, ô Chriſte vigilas, ſolus precaris, ſudas, & laboras. O felicem te, Hortule à Domino tuo purpurate, & ſanguineis notis velut roſis ſtellate; tu arcanas illas voces atque gemitus, tu ſuſpiria lacrimis diſtincta, tu preces ſingultibus interruptas audiviſti, conſcius mœroris, qui Chriſtum; ſoporis, qui ſocios oppreſſerat. Garriant alii Adonidis aut Alcinoi hortos; nugæ ſunt, & mera dumeta ad te comparati: Elyſii campi, elyſii non ſunt præ tua dignitate. Non errem, ſi te feliciorem primo illo paradiſum dixerim. Et quis me transferat, ut olim Adamum, in nova hæc & beata tempe? Sed & ô felicem te terram quæ Domini tui cruorem combibiſti, nunquam tam pretioſo rore irrigata. Quis mihi det ut ſexcentis oſculis fatigem locum quem Servatoris veſtigia preſſerunt, genua contigerunt, cui ſeſe os, oculi appreſſerunt. Sed ô terra an non erubuiſti te premi tam ſacro pondere, te aſpergi tam nobili liquore? imo certe rubere cœpiſti, *minio* nimis pretioſo purpuraſcens, poſtquam rubentem tibi ſtillam novus hic hortulanus irroravit. Ab hoc hortulano diſcat precari æger: in hoc Horto flores legere, eſt actus patientiæ

varios conjungere. Sed hoc jam explicatius docebimus, ad istius Horti lectulum.

§. 26. *Christi inter Olivas lectulus.*

ÆGrotum vix quidquam efficacius soletur quam ille Christi in Olivifero vireto lectulus, sed heu rigidus nimis & plenissimus dolorum. Videte & attendite. Vix hortum Christus ingreditur, & mox pavere, pallere, angi, gemere; tristitiam aperire, tædium non diffiteri, angores vultu prodere, vigiliarum & precum societatem poscere, à sociis abire & redire sæpius, quietem tamen aut solamen nuspiam reperire. Et en, ut avellatur à suis, procumbat in genua, terræ faciem allidat, iratum Patrē exoret, verba suspiriis distinguat, precationem perseveret, imminentem sibi mortem averti postulet, non tamen suæ potius quam summæ voluntati satisfieri flagitet, preces easdem ter repetat, ad suos ter revisat, toties se terræ alternat, cruentum denique liquorem membris omnibus manantem exprimat, in hoc rigido terræ lectulo. O spectaculum hominibus, & vel ipsis Angelis
Luc. c.22. v.44. luctuosum! *Et factus est sudor ejus, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.* Ita Christus toto plorabat corpore: undique prorumpebant lacrimæ, & quidem sanguineæ. Ita nimirum amor di-
vinus

vinus festinabat in nostram salutem, ut illi tarda nimis visa sint vincula, columna & flagra cunctari, morari vepres & clavi, crux ipsa nimium differri videbatur. Sic Deus dilexit Mundum. O amorem immensum, cui explendo mors una satis non fuit, qui ante mortem vitam ipsam mori coegit, ita quidem ut nostri amantissimus IESVS membratim interire, guttatim contabescere, & per lenta sanguinis stillicidia diversis viis animam abire voluerit: & tamen plus diligebat ille quam perferebat, plus perferre cupiebat, quam per humanam naturam valebat. Mors, illi pœnarum ejus levissima videbatur; nec ei sufficiebat, si semel tantum moreretur in Golgothæ cœmeterio, nisi prius fuisset etiam mortuus in Gethsemani viridario: parum ei erat si inter latrones expiraret medius, nisi & ante sudore sanguineo sic fumaret, ut jam flagellatus videri potuisset. O Christe! nondum hîc ullus est è Brutiorum gente Romanus carnifex; nondum hamata te flagella lacerant; nondum aculeati sentes divinum verticem perfodiunt, nondum prægrandes clavi manus pedesque configunt, & tamen jam nunc tam uberes cruoris fonticuli fluunt. Quid cras fiet, cum totum corpus unus erit livor, vulnus unum? nimirum hodie rivuli currunt, cras dabis cruoris maria: atque hic lectulus inter Olivas cespite stratus,

Ioan. c. 3. v. 16.

mollis videri poteſt, præ illo crucis rigidiſſimo.

In alterutro horum teipſum, mi ægrote, colloca, & mox omnes dolores tuos ſenties miteſcere. Longe ſuavius tuos perferes, ſi tui Domini cruciatus æſtimaveris.

§. 27. *Mater Domini, ad ægrotum reviſens, his eum compellat.*

ERigere, & ſurge; ambulandum eſt. Et, niſi poſſis aliter, in hac lecticula tua ab angelis tutelaribus deferri te curabo ad montem, in quo mundi medicus habitat, qui pharmaca non è pharmacopolio emit, ſed è corpore ſuo promit, imo corpus ſuum porrigit in pharmacum, & ſanguinem ſuum propinat in medelam omnium non tantum morborum, ſed & mortis. In Golgotham ergo deferri vis? En, delatus jam es, quia deferri voluiſti. Hîc mihi ſolos præbe oculos: nullum aliud membrum à te poſtulo in opus; nullum laborem impero: ſolum hîc *videre*, laborare eſt. Attolle igitur oculos, & en oculos tui Creatoris ſanguine & lacrimis plenos; in morte natantes. Sed & ceteras capitis partes vide. Nares fœtore, os felle & aceto, aures ludibrio, vertex vepreto cruciatur. Vultum jam dignoſcere difficile eſt, per hoc palloris, cruoris, livoris velum. Cetera membra

membra omnia numera, vulnus unum reperies. Nihil hîc ſanum, nihil dolore liberum.

At tu, mi cliens, dolores ſentis? Hic meus filius majores. Angeris? Filius meus magis. Parum ſolatii habes? Minus iſte. Multum pateris? Plus iſte. Non adeo multum tibi videris peccaſſe? Nihil iſte: & tamen quicquid peccatis omnium debebatur, unus iſte & ſolus excepit. Vide caput, brachia, pedes; vide totum corpus: nullum membrum, pars nulla cruciatibus vacat. Non tantum manus pedesque clavorum tormenta ſentiunt; ſui ſunt & auribus, & linguæ, & oculis clavi. Nec quicquam in eo deſignare eſt, cui non ſuum ſit tormentum. Vide ergo, fili mi, filium meum, & ipſius doloribus tuos mitiga. Cruciatus tui guttulas, cum hoc tormentorũ Oceano miſce. ita dolores tui plus habebũt præmii, minus tormenti.

§. 28. *Humanæ voluntatis cum divina conſenſus, & conſpiratio.*

VTi ſanis, ægrotis, moribundis nihil eſt factu facilius, ita nil omnino utilius, quam, *Velle quod vult Deus*. Hoc dies noctesque, hoc mane, meridie, veſperi, hoc horis omnibus, hoc aſſidue, hoc ſanis & ægrotis, hoc nemini non inculcandum. Epictetus ſola præceptrice natura ſapientiſſimus hac in re ma-

Epict. lib. 4. differt. c. 7. circa med. gister effectus: Melius, inquit, illud judico quod Deus vult, quam quod ego. Adhæreo illi ut minister & pedissequus: cum illo desidero, cum illo expeto: denique quod ille vult, idem & ipse volo. Atque ut modum ostendat, quo in rebus humanis omnibus voluntas divina Idem Ench. c. 13. & c. 78. est sequenda, istud insuper addens: Semper, inquit, illud potius volo quod fit. Quicquid enim fit (peccatum excipimus) divina voluntate fieri certum est. Hoc ergo fieri potius velimus quod fit, quicquid denique nobis ipsis vel aliis quibuscunque fiat. Ea de caussa hic ipse sapientissimus philosophus quemlibet monens: Ne postules, inquit, ea quæ fiunt, arbitratu tuo fieri. Sed, si sapis, ita fieri quæque velis, ut fiunt. Necessitati qui probe se accommodat, sapit; estque rerum divinarum conscius.

Hoc ipsum de humana voluntate ad divinam conformanda longe confirma- Lib. 3. differt. c. 5. tius docens Epictetus: Mihi quidem, inquit, optabile est à morte invadi, nulla alia re nisi voluntate mea curanda occupatum, ut perturbatione vacuus, & citra impedimentum dicere possim Deo: Nunquid præcepta tua violavi? Nunquid ad alia sum abusus facultatibus quas mihi dedisti? num sensibus? num te unquam incusavi? num gubernationem tuam reprehendi? Ægrotavi, quia voluisti. Ægrotarunt & ceteri, sed ego volens. Pauper fui te volente,

sente, sed lætus. Non imperavi, quia tu voluisti. Nunquam appetivi imperium. Nunquid me unquam hac de caussa tristiorem vidisti? Nunquid unquam vultu minus hilari te accessi? Paratus, si quid mandes, si quid imperes. Vis me nunc ludorum celebritate abire? Abeo. Gratiam quam possum maximam habeo, quod me dignatus es ad ludos tuos admittere, & ad spectanda opera tua, & ad ministrationem tuam intelligendum. Hæc me cogitantem, hæc scribentem, hæc legentem occupet mors.

Superi! quam hoc Christianè, quam hoc sapienter, quam divine! Quid agimus, Christiani, aut quæ frons nostra, si ad hæc talia non erubescimus? Bruta sumus pecora, imo saxa sumus & durissimæ cautes, si sensus nobis non redeat ad luculentissimam hanc Naturæ informationem. Sed audiant divinæ voluntati rebelles, audiant & respondeant Epicteto æquissima postulanti: Ostendite mihi aliquem, inquit, qui ægrotet, & beatus sit: qui & in periculo sit, & beatus: qui & moriatur, & sit beatus: Animum ostendat aliquis vestrûm hominis, qui idem cum Deo sentire velit, posthac nec Deum nec homines culpaturus, qui nulla re frustretur, qui nullo casu lædatur, qui non irascatur, qui invideat nemini, qui non æmuletur: qui (quid enim ambagibus est opus?) ex homine

Lib. 2. dissert. c. 19. post med.

homine Deus fieri desideret. Certe fieri licet hac voluntatum conjunctione. Quocirca ægrotus cum eodem Epicteto sapere non recuset, dicatque: Duc me, ô Deus, & tu voluntas divina, eo quo sum à vobis destinatus. Sequar enim alacriter. Quod si noluero, & improbus ero, & nihilominus sequar coactus. Ergo, si Deo ita visum fuerit, ita fiat.

Ench. c. 77. & c. 79.

Aut igitur velimus in rebus omnibus, in morbo etiam & morte, quod vult Deus; aut fateamur, nos data opera quod bonum & rectum est, aversari & NOLLE. Malus esse vult, qui studio recusat esse bonus.

§. 29. *Desperationi occurrendum.*

Nihil desperatione periculosius, nihil pejus salutis hostis invenit. Cetera enim suis cuncta remediis leniuntur, hoc malorum maximum atque ultimum, ubi abeuntem animam oppresserit, nullus jam remedio locus est. Huic ergo cum semper, tum in fine vehementius obsistendum est, quod & tunc urgere acrius solet, & nihil jam est reliqui quo salutis consilia cunctando rejicias. Extremæ horæ negligentia prorsus irreparabilis est: non resurget, qui hîc lethaliter ceciderit. Ergo vel tandem evigila, ægrote. pejus est nunquam quam ad vesperam expergisci, & omnino quicquid male differtur, pejus omittitur.

tur. Oculos in altum erige, cerne patulum crucifixi Domini pectus, aperta ad amplexum brachia, parata ad medendum vulnera. Neque hîc oratione longa est opus: Pœniteat te erraſſe, & perorasti. Dic ex animo, *Peccavi*, Deum tibi propitiasti. emendationem ſponde, & veniam impetraſti. Nullum tam magnum eſt hominis peccatum, quin multo major ſit Dei miſericordia. Hanc ſpera; ſpes non confundit. Suavis Dominus univerſis, & miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus. Ipſum Dominum audi: Nunquid abbreviata, inquit, & parvula facta eſt manus mea, ut non poſſim redimere? aut non eſt in me virtus ad liberandum?

Ex homolog. non neglecta.

Rom. c. 5. v. 5.
Pſal. 144. v. 9.
Iſa. c. 50. v. 2.

Sed nos freqenter omni ex parte fallimur: in peccato fervidi, poſt peccatum gelidi, peccando quidem exultamus, memorando peccata deſperamus. Multi ſpe veniæ peccant, cum peccaverint, veniam deſperant. Vtrumque male, ſed hoc alterum multo peſſime. Ergo infauſtam peccatorum ſarcinam quam primum abjice, eſt qui exoratus ab humeris illam tuis transferat, qui graviora jam tranſtulit; cui nil grave, nil difficile eſt. Tu tantum ne differas. Et quamvis pigra dilatio excuſatione careat, laude tamen non caret vel ſera emendatio. ſatius eſt ſero quam nunquam reſipiſcere. Ergo animo præſenti utere, & reſpira; paucæ lacrimulæ in-

Ps.50. v.19. ferorum incendium extinguunt. Cor contritum & humiliatum DEUS non despiciet.

§. 30. *Spes vitæ melioris miserias mitigat.*

Sen. ad Marciam consol. c.17. & 25. CUm Seneca ex te quæro, mi æger, Quid miraris miserias tuas? Ad hoc genitus es, ut perderes, ut perires, ut sperares, metueres, aliosteque inquietares, mortem & timeres & optares, &, quod est pessimum, nunquam scires, cujus esses status, nec unquam in eodem statu durares. Præter hoc quod omne futurum incertum est, & ad deteriora certius: facilius ad superos iter est, animis cito ab humana conversatione dimissis, sic enim minus fæcis ponderisque trahunt. Nempe leviores ad originem suam revolant, si liberentur antequam altius terrena concipiant. Nec unquam magnis ingeniis chara in corpore mora est, exire atque erumpere gestiunt; ægre has angustias ferunt, vagi per omne sublime, & ex alto assueti humana despicere. Inde est In Phæd. quod Plato clamat: Sapientis animum totum in mortem prominere; hoc velle, hoc meditari, hac cupidine ferri in exteriora tendentem. Et quam illud clare Plato de meliore vita: Mihi videtur, inquit, vir qui revera vitam in studio sapientiæ posuerit, cum fiducia moriturus, plenus

plenus bonæ ſpei, quod magna ibi præmia conſequetur, ſi obierit. Hoc priſci viderint in tenebris, tu in ſole id non videas? Quid ergo, mi æger, res terræ te turbant? brevi cælum habitabis. Illuc aſpira, & quicquid miſeriarum ſentis, minus ſenties.

§. 31. *Spes vera vitæ beatiſſimæ.*

POetas aut philoſophos tibi hîc non ingero: res ſeria eſt. Ex ipſo divini eloquii fonte propinabo tibi puriſſima fluenta. Ergo mœrorem mitte, ſpeque certa dic cum Doctore Orbis: Scio cui *2. Tim.*
credidi, & certus ſum, quia potens eſt *c. 1.*
depoſitum meum ſervare in illum diem. *v. 12.*
Quid trepidas curtæ ſpei homo? Siracidem etiam audi: Qui timet Dominum, *Eccli.*
nihil trepidabit, & non pavebit: quo- *c. 34.*
niam ipſe eſt ſpes ejus. Timentis Do- *v. 16.*
minum, beata eſt anima ejus. Ad quem *uſque*
reſpicit, & quis eſt fortitudo ejus? O- *ad 21.*
culi Domini ſuper timentes eum, protector potentiæ, firmamentum virtutis, tegimen ardoris, & umbraculum meridiani, deprecatio offenſionis, & adjutorium caſus, exaltans animam & illuminans oculos, dans ſanitatem & vitam & benedictionem. *Regius vates quam hîc fortis, quam intrepidus, etiam funus ſuum proſpiciens:* In pace, *inquit*, in idipſum *Pſ. 4.*
dormiam & requieſcam, quoniã tu Do- *v. 9.*
mine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me.

Qua-

Ps.60. *Quanam illa? alibi exprimit:* Quia factus
v.5. es spes mea, turris fortitudinis à facie
inimici; inhabitabo in tabernaculo tuo
in sæcula: protegar in velamento alarum tuarum. *At dicas: Impatientia mea male me jubet sperare. Hic iterum tibi re-*
Ps.70. *medium.cum Davide clama:* Quoniam tu
v.5. es patientia mea Domine; Domine spes
mea à juventute mea. *Neque satis huic regi, frequentissime exclamasse:* Spes mea
in Deo est; Deus spes mea. *Sed & alios*
Ps.61. *ad idem hortatus:* Sperate, *inquit*, in eo
v.9. omnis congregatio populi, effundite
coram illo corda vestra. *Cur tu non sequaris, toties voce præeuntem? dic ergo animo:*
Psal. 118. Memor esto verbi tui servo tuo, in quo
v.50. mihi spem dedisti, hæc me consolata est
Hier. in humilitate mea. *Et cum Hieremia va-*
c.17. *te:* Et ego non sum turbatus te pasto-
v.17. rem sequens, & diem hominis non desideravi, tu scis. Non sis tu mihi formidini, spes mea tu in die afflictionis. *E-*
Idem *undem alibi monentem audi.* Quiescat vox
c.31. v.16. tua à ploratu, & oculi tui à lacrimis, quia est merces operi tuo, & est spes no-
Iob.c. vissimis. *Iobus in hoc confidentissimus:* Etiãsi
13.v. 15.& occiderit me, in ipso sperabo. *Idem*
c.17. *jam in mortis vicinia degens:* Rursum, *ait*,
v.12. post tenebras spero lucem. Scitote, *cla-*
Eccli. *mat Siracides*, quia nullus speravit in
c.2. Domino, & confusus est. quis enim
v.11. permansit in mandatis ejus, & dereli-
12.13. ctus est? aut quis invocavit eum, & despexit illum? quoniam pius & miseri-

cors est Dominus, & remittet in die tri- Os.
bulationis: & protector est omnibus ex- c.12.
quirentibus se in veritate. *Et Oseas*: Spe- v.6.
ra in Deo tuo semper. *Nam*, Omnes qui 1. Mac.
sperant in eum, non infirmantur. *Siqui-* c.2.
dem, Bonus est Dominus sperantibus in v.61.
eum, animæ quærenti illum. Bonum est Thren.
cum silentio præstolari salutare Dei. *Ve-* c.3.v.
re, bonus Dominus & confortans in die 25.&
tribulationis, & sciens sperantes in se. 26.
Sed & nos, scimus quoniam cum appa- Nahu.
ruerit, similes ei erimus, quoniam vide- c.1.
bimus eum, sicuti est. Et omnis qui ha- v.7.
bet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut 1. Ioa.
& ille sanctus est. Spem ergo firmissi- c.3.v.
mam concipe de Dei bonitate; & ille 2.&3.
sperantem in se non deseret. Videbis Psal.
Deum in regione vivorum. 114. v.9.

§. 32. *Tranquillitas è vera spe.*

Convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi. (Psal. 114. v.7.) Quid fatigaris per tam varia laborum genera? En, adest Dominus, omni labori tuo finem impositurus. Desine ergo, mea anima, velle misera esse, & tot laboribus intabescere. Quietis tuæ initium morbus & mors. Laboriosa inquis, initia. Ita est, sed scis; plerunque nulli dies minus quieti quam qui quieti proximi; nulli minus festi, quam qui festos antecedunt. Idem hîc. Requies tua, æterna requies:

Nunc

Nunc * Parasceue te fatigat; brevi sequetur Pascha nunquam finiendum. Age, & brevem adhuc seu laborem, seu dolorem exhauri: jam portam spectas, non tantum illam per quam è vita hac egressus, sed & per quam ingressus est in illam æternam. Etsi vix laborare cœperis; tunc tamen satis est laboratum, quando id ille censet, cui laboratur. Tu ergo, mea anima, vanis vana dimitte, & ad Deum te verte, qui benefecit tibi. Beneficia illius in te summa & innumera: arenam maris citius numeraveris quam ista; quibus utique ad cælum tibi viam (ita bene spera) non ad inferos voluit aperire. Bernardus Clarevallensis hoc ante obitum suis unice commendavit, ut in tutissimo divinæ clementiæ sinu spei anchoram firmarent. Illud igitur carmen regium in corde & ore ver-
Ps. 30. semus assidue: In te Domine speravi,
v. 1. non confundar in æternum.

*Auff den Carfreytag folgt Ostern.

§. 33. *Solatium è doloribus.*

Iob. ET hæc mihi sit consolatio, ut affli-
c. 6. gens me dolore non parcat, nec con-
v. 10. tradicam sermonibus sancti. Hoc igitur solatio, interim dum me dolores urunt, incalescam, & animum viresque colligam, quando cruciatuum magnitudo certam mihi mortis spem est allatura.

Scio

Scio enim dum me dolores velut parturientem excruciant, fore ut tandem salutis & incolumitatis spiritus, vitæque alterius requies atque tranquillitás parata mihi sit, ut Dei misericordia super me resplendeat, sive cum mortem infert, sive cum vitã tuetur. Nulla igitur mei commiseratione retardetur Deus, nam si moriar, liber & securus à peccandi metu evadam, nec unquam deinceps Dei voluntati resistam, ut qui ex hujus vitæ & mortalium inconstantia recesserim. Valde videlicet imbecillitati meæ timeo, ne forsan in via recta & proposito sancto deficiam. Cum itaque hactenus, per summam Dei misericordiam & gratiam, in bono permanserim, aut inde avulsus, cito redierim, nollem ab vitæ innocentia recedere; quamvis spes mihi firma sit fore ut nunquam Deo contradicam. Non est igitur cur mortem timere debeam, sed potius est cur eam constanter expetere ac expectare possim. quam cum tandem immittere in me voluerit Deus, tantum abest ut illam deprecari velim, ut pro magno potius beneficio eam sim habiturus. Sanctus enim esse, cum conari debeam, à sanctissimo & purissimo spiritu, Deo, nihil iniqui, aut parum mihi utile accipere possum. Adeste igitur dolores, exercete me, prout vobis à Deo concessum. Incipere mori & non dolere, vix ulli contigit.

Scio, hæc ſacra aliter non conſtant. Per dolores ad mortem itur: hæc via regia eſt. Exiguo tempore dolemus, ut non doleamus æternum.

§. 34. *Dolores omnes frangit Patientia.*

DOlor, res acerba, immitis, horrida, triſtis, amara; naturæ adverſa, ſenſibus odioſa, ſed quæ virtutis ope ſi non dulceſcere, certe leniri frangique, fors etiam, ſi virtus animum armaverit, aut ſentiri parcius, aut quodammodo nec ſentiri quidem poſſit. Ita dico: qui in hac lucta non volens terga dat, ſed toto niſu ac bona fide reſiſtit, ſemper eſt ſuperior, ſemper abit victor. Quid ô lutum murmuras contra tuum figulum? illi ab æterno deſtinatum, vas iſtud in honorem, hoc in contumeliam, aliud in alium uſum, omnia tamen fragilia fingere & mortalia. Quid ergo indigna-
Hegeſ. l.2. ris? Querelæ & indignatio nil aliud quam acceſſio mali ſunt; Nihil enim tam exaſperat fervorem vulneris quam
Seneca l.3. de Ira c.16. ferendi impatientia. Omnis indignatio in tormentum ſuum proficit. Sic laqueos fera dum jactat, aſtringit; ſic aves viſcum, dum trepidantes excutiunt, plumis omnibus illinunt. Nullum tam arctum eſt jugum, quod non minus lædat ducentem, quam repugnantem. Unum eſt levamentum malorum etiam ingentium, PATI, & neceſſitatibus
ſuis

suis obsequi. Quid igitur morbo corporis, animi morbum addere juvat, teque miseriorem facere murmurando, & illum tibi reddere infestiorem, qui labores hominum ex alto videt, patientiamque considerat, remedio illam compensaturus & præmio.

Sed objicit æger: Quicquid dixeris, non facies ut non sentiam quod sentio. Mi delicate æger, saltem in tuis auribus, si non alibi apud te, permitte habitare patientiam. Non ego dolorem, dolorem esse nego, sed eum opprimi posse dico patientia. Hæc si non omnem doloris sensum eripit, at doloris certe victoriam concedit, dum vires sufficit ad illum viriliter ferendum. Quapropter excitandus & armandus est animus, contraque suos hostes in aciem educendus. Lentus, imparatus, atque impatiens animus sæpe minimis dejicitur. Sicut pavidus miles qui hoste viso diffugiens abjicit arma, & ipse sibi periculum facit, ubi periculum non fuisset impavido: sic ignavum animum, & sensibus obsequentem sola cogitatio doloris exanimat, qui si patientiam, ut scutum objecisset, doloris victor evasisset. Patientia non modo animi vim auget, sed ipsam doloris asperitatem imminuit. Quod si dolor sit acerrimus & maximus, sperare incipe, ipsa doloris magnitudo finem promittit: quod jam supra demonstratum est. Nam sicut

ad extrema gaudii perveniſſe principium eſt doloris, ſic extremitas in dolore, principium gaudii ſit oportet. Contrariorum hæc lex eſt; alterum ex alterius fine naſcitur.

Sed an non erubeſcimus, tot è Chriſtianis pueros ac puellas tuliſſe cum gaudio, quod nos viri ſine fletu & queſtibus non ferremus? Nos ergo non poſſimus, quod iſti & iſtæ?

Quid trepidas? erige te anime, ſpera in Deo: mox erit finis. Gravia ſint iſta; ſed ſunt brevia. Noli, oro, ſuccumbere. Pulcherrimum eſt & vere Chriſtianum nec voluptati cedere, nec dolori.

§. 35. *Patientiæ ſpecimen Mendicus.*

Ioan. c. 5. à v. 1. ad 16. VIde mihi, obſecro, ad Hieroſolymæum illum probaticum amnem, jacentem mendicum. mendicum tantum? ægrotum etiam. Heu! ipſa ex ſe ſola paupertas, & diuturnus & gravis morbus eſt: ſi corporis dolores accedant, geminatur malum, quod tolerari non poteſt niſi geminata patientia, qualis certe in hoc paralytico. Pauper fuit & pæne extra legem aliorum. Nam adeo æris & opis inops erat, ut hominem non habuerit, qui ipſum turbatis undis admoveret. Servulum ſibi conducere non poterat, omni Codro & Iro pauperior. Sed nec fuit qui miſericordia ſe moveri ſineret, ut tam indi-

genti opem ferret, aut manum ſuam commodaret. Nullus miſerabatur, nemo ſolabatur; nemo juvabat, reſpiciebat nemo; deſerebant omnes, quiſque rem ſuam agebat. Ad hoc paupertatis malum acceſſit ſæva paralyſis. Ah! quã difficile eſt ſimul & pauperem, & ægrotum eſſe! Neque morbus iſtius hominis, unius menſis aut anni fuit: ipſos triginta & octo annos, membrorum uſu deſtitutus, graviſſime jacuit, quid niſi ſpirans cadaver, & funus ante mortem, & pæne dum viveret, ſepultus? Ægrotis plerunque dies unus menſe ſtat, menſis anno, annus ſæculo. quot ergo ſæculis putes ſtetiſſe huic ægroto tot annos? Et tamen (vide patientiam & imitare) animi manſuetudinem non perdidit, poſtquam omnia perdidit. digniſſimus erat cui alii primas deferrent in piſcinæ motæ acceſſu, & cujus valetudini ſuam omnes alii poſtponerent, & tamen nullus ceſſit: omnes properarunt morbum ſuum primi in undas excutere, & qui ſecundus eſſe vellet, nullus erat. Neque tamen hic deſperatæ valetudinis homo ſpem omnem & patientiam conſumit: ſed nec ulli invidet, nulli indignatur, nulli convitiatur; neminem accuſat, neminem crudelitatis damnat, nulli alteri ſortem ſuam imprecatur: ſed nec ſibi malignus eſt; non ſe diris devovet, non execratur ſuum ortum, non turpiter lamentatur,

non culpat fortunam, non suos parentes: multo minus in Deum est impius, non obmurmurat, non superos nimis rigidos clamat, non se immerentem affligi queritur, non mortem lentam increpat, non laqueum parat; sed opem patienter expectat; post longam desperationem etiamnum sperat; non importune sanitatem à Christo postulat, non contumaciter urget, contentus ærumnas suas Servatori non celasse. Tu, qui ægrotas, imitari hæc potes, imo debes, aut cælum non speres.

§. 36 *Patientiæ typus, Princeps Magnus.*

QVeri posses: aut nimis cælestes, aut etiam nimis viles & plebejas animas tibi in exemplum patientiæ proponi. Quid jam, mi homo? Christum in cruce imitari non potes, aut Laurentium in craticula? imitare Lazarum semesis stipulis immorientem: æmulare Alexium angustis latebris immorantem, & in iisdem finientem. Nimium, inquis, duri lectuli, & exempla nimis prisca. Ergo recentia vis? Non desunt certe quæ sequi possis. Scio te tam delicatum qui craticulas & cruces æquo animo non tantum non feras, sed nec aspicias quidem vel audias. Ergo blandius tecum agam, & docebo in rebus arctioribus non queri.

Sunt

Sunt (fortaſſis tu illorũ unus es) qui ut valetudinem ſervent, aut læſam reparent, nullos ſumptus, nullas aliorum moleſtias, ſed nec decorum aut leges ullas penſi habent; modo illi ſani ſint, etſi leges violatæ.

Vide mihi magnos principes, qui paucis abhinc annis, ſic corporis ſanitatem quærebant, ut animi non amitterent.

VVolfgangus LVIII. Archiepiſcopus Moguntinus, Elector XLII. extrema invaletudine laborabat. incidit hæc incommodùm in ipſum annuum jejunium. carnes morbus poſcebat, lex Eccleſiæ prohibebat. Suadebant aulici, amici monebant, medici pæne præcipiebant, Pontifex ipſe annuebat, ut morbi cauſſa potius carne quam piſce veſceretur. At ille ſolus ſuæ cauſſæ adverſarius, maluit offenſiorem habere * Hygejam quam Eccleſiam: & ne ſibi plus quam aliis ſacræ leges indulgere viderentur, nihil ille indulſit corpori.

Serarius de rebus Mogunt. mihi. pag. 968.

**Valetudine.*

Idem fecit, in eodem ſacro ſolio proximus ante ipſum, notus ille cælo terræque Daniel. hic in tanto divitiarum & dignitatis faſtigio, in tanta curarum & negotiorum mole, & in tanto morbi & dolorum incurſu, ſibi hoc perſuadere non potuit, ut vernum illud jejunium vel unico aviculæ aut oviculæ fruſtillo minimum violaret, præſertim cum per morbum vel naturam, nec piſcibus quidem veſci poſſet. Ovis igitur & ju-

sculis contentus tantus princeps, omnem aliam aulæ lautitiem mensa sua exclusit; voluitque non solum non aliis, sed nec sibi esse offensioni. Sic Ecclesiam matrem, se vero filium professus est, cujus scilicet esset, matris leges sanctissime potius servare, quam eas explicare in suum favorem. Ergo in lethali morbo ab omni pecude tam squamosa quam pilosa constanter abstinuit. Atque hoc primum: Alterum; in eodem morbo preces Canonicas nunquam omisit. Sed & illud in illo præclarum: Cum querela esset ad ipsum delata; feras segetibus nocere: Bene est, inquit, facile huic incommodo medebor: malo ego ferina omni carere, quam propter illam subditos in damno esse.

Vbi jam illi queruli ægroti, sibique tam indulgentes, qui cum non omnia ad nutum fluunt, cælum terræ miscent. Vel saltem purpuras sequantur, si nolunt centones. mendiculos nuda humo cubantes æmulari renuunt? duces & principes in lectulis decumbentes imitentur. Lazari aut Laurentii exempla nimis antiqua sunt aut ardua? Tantorum præsulum recentissimis factis paria facere conentur. Nimis ignavi militis est, non tantum non commilitonis, sed nec ducis exemplo moveri.

§. 37. *Patientiæ speculum, Rex Maximus.*

BOno animo nulli cruciatus corporis sunt extimescendi, ac ne mors quidem. Cur hanc vel illos metuat? qui sibi probe conscius est, novit homini nihil hîc timendum præter peccatum. Mortem desiderant boni, ut portũ naufragii, ut finem dolorum, ut belli diuturni ac periculosi lauream; sciunt se probari hac ratione, non damnari.

Philippus II. Hispaniarum Rex, grande posteris exemplum, tam iniqua valetudine conflictatus est, ut omne genus deterrimorum morborum in eum unum conjurasse videri potuerit: totius corporis doloribus gravissime oppressus jacebat, quid nisi spirans cadaver. Dixisses hunc Principum Regumque maximum, *Calamitatis trutinam & Morborum tabernam* congrue vocari. Morbi, quibus simul eodemque tempore conflictabatur, hi præcipue numerantur. 1. Arthritis, seu morbus articularis. 2. Manuum pedumque ulcera. 3. Apostema genu & dextri musculi. 4. Febris continua. 5. Hydrops, & sitis perpetua, maxima. 6. Febris Tertiana. 7. Dysenteria. 8. Insomnia 9. Accessit, quod nullam in partem moveri potuerit. Horum morborum pæne singuli satis fuerint ad cruciatus

Describit hoc Cerverra Turrianus de felici excessu Philip. II. Hispaniarum regis. ideomate Hisp. Franciscus Guillimānus Latinè.

& mortem inferendam : quid non fecerit omnium simul incursus? Sed ille animo, quo valebat, generosissimo, & vere Christiana patientia, hos omnes morborum impetus sustinebat, tanto sanior ac vegetior mente, quanto minus corpore, illustrissimum prorsus patientiæ Christianæ speculum. Hoc Philippus à Iobo didicit, magno illo in terra Hus principe, quem tot abacti greges, tot ademptæ opes, tot ruinâ oppressorum pignorum inopinatus interitus, statu movere non potuerunt. Nudum ipsa nuditas, miserum ipsæ miseriæ quasi oblectabant. Nudum se ingressum, nudum egressurum canebat, & tanquam pro beneficiis Deo gratias agebat, & laudes psallebat: Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum. Non illum criminationes amicorum, non aliorum contemptus, non uxoris blasphema irrisio, & acerbissima insultatio vincebat: hanc increpabat, illos refellebat, omnes monebat: diceres etiamnum in throno sedere regnantem. Plaga pessima totum corpus percussum scatebat ulceribus, sanies defluebat, omnibus membris velut cavernulis erodentes vermiculi erumpebant, vivum erat cadaver: his cruciatibus nec tantillum frangebatur: saniem velut otiosus sui spectator testa radebat; putredinem sororis, vermium agmina fratrum loco

loco amplexabatur; & (Tertullianum agnosce) erumpentes bestiolas in eosdem specus & pastus foraminosæ carnis revocabat. Vnde murus hic aheneus, & robur triplex circa pectus tam calamitosum? Quia nihil sibi male consciũ erat, nullis culpis pallescebat. Fortunæ illud regnum diabolus abstulerat; proprium animæ patientis & æquæ imperium nec abstulerat Iobo, nec ulli nostrũm potest auferre. Vis videre & audire Iobo potentiorem? Attende, nam & ipse attentionem postulat.

§. 38. *Patientiæ specimen, typus, speculum, exemplar absolutissimũ, Christus Dominus.*

O Vos omnes qui transitis per viam; attendite & videte, si est dolor sicut dolor meus: ad te Christus de cruce clamat. Per viam hanc Calvariæ transis, cum adversa pateris; sed transis tantum, quia dolores tui quicunque, ad hoc dolorum æstuarium ac pelagus nihil sunt, doloris imagines sunt. Istius crucifixi verus est dolor, in quo toto nihil est quod dolore sit liberum. Ossa, nervi, venæ, & si quid horum à flagris & spinis illæsum, per funium ultimam extensionem, immaniter jam cruciatur. Nec est qui hæc tormenta tanta vel verbulo molliat. Amici plorantes (& quot eorum?) nil prosunt; fugitivi discipuli deserunt; insultantes inimici affli-

Thren. c.1. v.12.

affligunt, & quem antea clavis, jam probris & lingua configunt. Sed nec afflictissima mater juvare potest. Ipse Pater iratus derelinquit in tormentis filiū; cujus oculi sputis, tabo, lacrimis pleni nil nisi lacrimantem matrem & triumphantes hostes aspiciunt; aures contumeliis saturæ nil nisi sarcasmos & blasphemias audiunt; lingua felle corrupta, siti exusta, frigidam rogat, nec impetrat; nares cadaverosus fætor ad extremum usque halitum cruciat; flagella & vepres recentissimos etiamnum rivulos sanguinis protrudunt; membrorū compagine luxata ossa numerari cupiunt; purpurati clavi dimissuros se negant nisi mortuum. Quicquid designes toto corpore, certū cruciatum ostendis; animum extreme afflictum omne solamen destituit. Et tamen in tantis suppliciis non questus, non indignatus, nulli male imprecatus, imo veniam deprecatus est omnibus; tot patientiæ dedit documenta, quot tulit vulnera, quot injurias. Attende jam & vide, si sit dolor tuus, sicut dolor tui Domini, tui Servatoris. Christum non amas, si pati recusas.

§. 39. *Panoplia ægroti Patientia.*

INterrogatus Demosthenes, quid in eloquentia judicaret præcipuū, respondit: *Actio.* Roganti, quid proximum? respondit: *Actio.* Roganti, quid tertium?

Nil aliud respondit, quam *Actio*. Ita
primum præmium actioni; sed & alte-
rum ac tertium eidem attribuit. Si quæ-
ratur, quid ægroto maxime sit necessa-
rium? optime responderit qui dixerit:
Patientia. Si denuo quæratur quid uti-
lissimum ægro? Idem quod ante respon-
dendum: *Patientia*. Iterum quærenti
quid decentissimum in morbo? Hoc
ipsum repetendum: *Patientia*. Vna sibi
Patientia triplex hîc præmium depo-
scit: uni eidemque prima, & altera,
tertiaque est assignanda laurea. Hoc ori *Luc.*
divino credamus. In patientia vestra *c.21.*
possidebitis animas vestras. Nec aliter *v.19.*
Paulus: Patientia, inquit, vobis neces- *Hebr.*
saria est, ut voluntatem Dei facientes *c.10.*
reportetis promissionem. Ecquid tibi vis *v.36.*
ô impatiens? Quoniam per multas tri- *Act.*
bulationes oportet nos intrare in re- *c.14.*
gnum Dei. Quo pungeris, inde nasci- *v.21.*
tur rosa qua coroneris. Veritas procla- *Luc.*
mat: Qui non bajulat crucem suam & *c.14.*
venit post me, non potest meus esse di- *v.27.*
scipulus. Igitur Augustini consilium ad- *Aug.*
mitte, &, Patere quod non vis, ut asse- *in Psal.* *79.*
quaris quod vis. Hoc ipsum Salomon *Prov.*
inculcat: Disciplinam Domini, fili mi, *c.3.*
ne abjicias: nec deficias cum ab eo cor- *v.11.*
riperis, quem enim diligit Dominus, *& 12.*
corripit: & quasi in filio complacet sibi.

A Tutelari tuo Angelo idem tibi quod
Tobiæ dictum crede: Quia acceptus e- *Tob.*
ras Deo, ideo necesse fuit, ut tentatio *c.12.*
probaret *v.13.*

Tob. c.3. à v.21. ad 24. probaret te. Hoc autem pro certo habet omnis, qui te colit (ô Deus) quod vita ejus si in probatione fuerit, coronabitur: si autem in tribulatione fuerit, liberabitur: & si in correptione fuerit, ad misericordiam tuam venire licebit. Non enim delectaris in perditionibus nostris: quia post tempestatẽ tranquillum facis, & post lacrimationem & fletum, exultationem infundis. Sit nomen tuum Deus Israel benedictum in sæcula.

Luc. c. 6. v.21 Ergo, Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. Ecclі. c.27. v.6. Vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribulationis. Mich. c.7. v.9. Ægrotus igitur ad omnem patientiam compositus dicat: Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei: donec caussam meam judicet, & faciat judiciũ meum, & educet me in lucem, videbo justitiam ejus. Quod si divina ira tam gravis est quæ purgat, quam erit gravis quæ damnat? Hanc nulla, illam vel mediocris flectit patientia. Quapropter, mi ægrote, ad omnigenam te patientiam compone: Patientia tibi ante omnia summe necessaria est. * Cibus tibi fortasse non sapit? Patientia: commune hoc ægrotis est, & plerunque primum, eduliorum gustum non habere. Somnus tibi brevis & interruptus? Patientia: ægroti vix unquam tam bene dormiunt ac sani. Dolores te urunt? Patientia: hoc morbi pro-

*Sit illud fortasse minus elegãs, certe prudẽs Anton. Guevarai dictum est: Non erit clamor in valetudinario, si patientia fuerit in infirmo, & charitas in infirmario.

proprium, hoc ægrotare est. Fortaſſe negligentius tibi miniſtratur? Patientia: ægroto in omnibus ſatisfacere, difficillimum. Fortaſſe deſunt qui recreent & ſolentur? Patientia: Chriſtus Dominus cõſolator eſt optimus. At multa deſunt, quæ neceſſaria videntur? Patientia: deſint omnia, unica modo adſit Patientia, & ſalva erunt omnia. Ad Carolum V. Imperatorẽ articulari morbo laborantem Elector Brandeburgicus Ioachimus reviſit, monuitque medicorũ opera utendum. Cui Carolus: Optimum hîc remedium, inquit, eſt patientia. Ita prorſus: Ægroti Panoplia eſt Patientia, hac ille ſe armet, & nec morbũ, nec dolores, nec mortem nimium formidabit. Cum his ille hoſtibus fortiter congredietur, & certo vincet: Nam Patientia vincit omnia.

§. 40. *Tandem migrandum eſt; hoſpites ſumus.*

VIta noſtra hoſpitio ſimilis. Nos in domo aliena & precaria verſamur; vix in eam admiſſi dimittimur, & cum abeunte abit recordatio, *tanquam memoria hoſpitis unius diei prætereuntis.* Non credis? redi poſt dies pauculos, & narra te ibi pridie hoſpitatum, negabit diverſitor, ſe tot ſupervenientibus ullius meminiſſe: ſic fluctus fluctum elidit, nubes nubem. Luculentiſſime Auguſtinus:

Cic. in Cat.
Sap. c. 5. v. 15.

Aug. tom. 10. serm. 31. fine, De verbis Domini.

nus: Omnes, inquit, peregrini sumus. Ipse est Christianus, qui & in domo sua, & in patria sua peregrinum se esse cognoscit. Patria nostra sursum est, ibi hospites non erimus. Nam unusquisque hîc & in domo sua, hospes est. Si non est hospes, non inde transeat. Si transiturus est, hospes est. Non se fallat, hospes est: velit, nolit, hospes est. Sed dimittit illam domum filiis suis; hospes hospitibus. Quare? Et in stabulo si esses, non alio veniente discederes? Hoc facis & in domo tua. Cessit tibi locum pater tuus; cessurus es locum filiis tuis. Nec mansurus manes, nec mansurus relinques. Si omnes transimus, aliquid quod transire non potest, operemur: ut cum transierimus, & illo venerimus, unde nō transeamus, opera nostra bona ibi inveniamus. Quando igitur hospites sumus, migrare non recusemus. Non est lætius iter peregrino quam in patriam.

§. 41. *Certus vitæ terminus.*

Iob. c. 14. v. 5.

NVmerus mensium ejus, apud te est. Constituisti terminos ejus, qui præteriri non poterunt. Quicquid agas, ô homo, quicquid moliaris, vitæ tuæ dies jam annumerati sunt tibi. Orbis medicos ad te convoca; Podalyrios, Machaonas, Æsculapios, Hippocrates & Galenos omnes reviviscere jube, non hi omnes vel horulam annis tuis

appo-

apponent, ultra quam velit Deus, *Pharmacopolia exhaurias, aurum & uniones glutias, ut vitam extendas, tamen terminos qui præteriri non poterunt, non promovebis. Cautus sis, quantum velis, vitæ pericula omnia declines, morborum principiis obstes, numerum mensium tuorum non augebis. Optes, voveas, roges, nihil agis; vitæ tuæ termini jam constituti sunt, nec unquam (quicquid resistas) præteriri poterunt. Arenam maris tu quidem innumerabilem credis, sed & hanc numeratam habet is, qui vitæ tuæ annos, menses, dies, horas, momenta habuit numerata jam ab æterno. quicquid vel ars tua, vel industria tibi promittant, spatium vivendi nec unico momento tibi reddent auctius. Ciborum tibi præstantissimorum copia sit & selectus; vini florem bibas; nunquam labores nisi ad sanitatem; tantum somni capias quantum & lex archiatrorum, & ratio valetudinis poscit; ad numerum & caleas & algeas, nihilominus mortalis eris, & ubi vitæ tuæ metam (quam Deus ab æterno prævidit) contigeris, age valedic rebus humanis, & ad rationem reddendam te para; tribunal te vocat. Nullam hîc moram, nullas inducias, nullam comperendinationem quære. eundum est; ne tergiversare: ratio reddenda est; ne excusa: mora omnis præcisa est; ne dilationē postula. Numerus

*De ultimo vitæ termino sermo est.

mensium cujusvis hominis apud te est, ô Deus: cõstituisti terminos ejus qui præteriri non possunt, non possunt, non possunt. Neque Senecam hoc latuit; Nemo, inquit, nimis cito moritur, qui victurus diutius quã vixit, non fuit. Tulit suum,

Consol. ad Marciam c. 20.

— *metasque dati pervenit ad ævi.*

Fixus est cuique terminus : manebit semper ubi positus est : nec illum ulterius diligentia aut gratia promovebit. Lecticam tuam centum medici, sexcenti amici, mille cognati sepiant, eorum tamen nemo iuvare te potest, unus & solus Deus potest. Actum est de te, ô homo, actum est, & quidem actum est in æternum, si tunc hostem habeas Deum. Æternum periisti, si hoc mortis momento à Deo recessisti, aut, si prius recesseris, ad Deum non accessisti, receptus in gratiam. Vltimum vitæ tuæ momentum sententiam de te pronuntiat. Qualis moreris, & cadis, talis resurges, talis vives in omnem æternitatem. Ah! sapere incipe, & Deo vivere. Quicquid agis, memento æternitatis.

§. 42. *Prima ægroti Objectiuncula.*

FAcile meipsum solari potui cum sanus & valens fui: facile provocabam mala absentia : ecce dolor, quem tolerabilem esse dicebam : ecce mors, contra quã multa animose locutus sum,

Nunc

Nunc animis opus Ænea, nunc pectore firmo.

Nimirum aliud sensi cum steti, aliud nunc sentio cum jaceo, in lectum dejectus. Extra arenam hostem lacessere facile est; in hanc inferre animum illum quem extra hanc conceperis, difficile. Mortem passim contemnimus, sed cum extra mortiferi teli jactum nos esse credimus. At vero cum homo se in eodem cum morte circo conclusum videt, hostem quem spreverat, timere incipit. Atque adeo aliud est, luctam meditari, aliud luctari: illud etiam timidi norunt, hoc non nisi fortium est.

Quid ais, mi ægrote, quid contra teipsum quereris? quid pristinam eamque bonam mentem mutas? Quasi vero pugilis sit, cum in umbra est, sapere, & animos altos gerere; cum luctæ suæ pulverem ingreditur, desipere & animo collabi. Bonus gladiator etiam in arena consilium capit, etsi prius inops consilii. Sta, mi homo, & aude: vicisti, si velis vincere; si possis non desperare. Editorem & Munerarium tuum Christum aspice te aspicientem. Certaminis tui non spectator tantum est, sed & adjutor: & omnia arma quibus ipse usus, quasi manu tibi porrigit. At tibi illa forsan, uti Saulis Davidi, habilia non sunt? flagra, spinas, crucem recusas? Scutum cape PATIENTIAM: hoc tectus eris & tutus. Cetera bono Deo

Gen. c.22. v.8. committe. Nosti illud Abrahami ad filium: DEUS PROVIDEBIT.

Objectiuncula altera.

ECce morior, qui diutius vivere poteram. Imo certe non poteras: nam si posses: puto viveres. Sed hoc dicere vis, volebam seu sperabam. Et hoc tibi crediderim, prout animus mortalium vitæ avidus, spei credulus est. Modicum vixi, ais. Quid si plus vixisses, nunquid ideo non vixisses modicum? Spatia vitæ hujus imparia & incerta sunt, cuncta tamen brevia: vixit aliquis octogi[illegible]a annis, quid hic quæso plus jam habet, quam qui octo? nisi forte curas, laboresque, & dolores, & tædia ac peccata in lucro ponimus. Aut quid plus haberet si vixisset octingentis? nisi virtutes illius numeremus, non annos. Certe etiam Mathusalæ nongenti sexaginta novem anni, quid fuerunt Iacobi c.4. v.15. nisi *vapor ad modicum parens?* Nullus omnino tamdiu vixit aut tantum, ut non sibi modicum vixisse videatur, & est plane modicum quicquid hîc vivitur: itaque si diu vivere delectat, vita illa quærenda est, ubi semper vivitur, quæ etsi hîc non sit, tamen hîc quæritur. Sed ego morior, inquis, dum bene agere cogitabam. Quid agere cogitabas, nec agebas? Sic forsitan in perpetuum cogitasses. Sunt qui bene agere semper

ſemper cogitent, nunquam tamen incipiant, nunquam agant. Tu, credo, unus illorum eras. Quod ſi bene agere cœperas, ne dubites, quamvis boni operis finem mors prævertat, apud infallibilem rerum æſtimatorem nil tibi ſubtrahitur; integra merces tua eſt, non actuum modo, ſed & votorum. Bono ſis animo. Rectum & breve iter ad præmium eſt, MORI.

§. 43. *Contra alias ægroti querimonias.*

ÆGrorum innumeræ plerunque querelæ ſunt. Vix loquuntur, quin ſimul & querantur. Quoties illæ voces ægroti audiuntur? Heu me miſerum, me afflictum, me oppreſſum doloribus? quoties ex alto ſuſpirioſum Ah, &, Heu, æger ingeminat? Sed ſi rem ad veram trutinam examinarit, ſtilum vertet, dicetque ſæpius: Bene eſt, bene habet: ſic Deo placet; ſic meo Creatori viſum eſt: me felicem; beatum me inter verbera non tyranni ſed patris: Deo laus; Deo gloria: cælum ſit in præmium omnibus mihi bene facientibus. Sic, ægrote, ſic decet, ſic oportet. Seneca ſapienter hoc monens: Noli, ait, mala tua facere tibi ipſi graviora, & te querelis onerare. Detrahendas præteritorum dolorum conqueſtiones puto, & illa verba: Nulli umquam fuit pejus. quos cruciatus, quanta mala pertuli nemo me *Epiſt. 78. med.*

ſurrecturum putavit. quoties deploratus ſum à meis, quoties à medicis relictus? In equuleū impoſiti non ſic diſtrahuntur. Etiāſi ſunt vera iſta, tranſierunt. Quid juvat præteritos dolores retractare, & miſerum eſſe, quia fueris? Quid, quod nemo non multum malis ſuis adjicit, & ſibi ipſe mentitur. Circumcidenda igitur duo ſunt, & futuri timor, & veteris incommodi memoria: hoc ad te jam non pertinet, illud nondum. Quid ergo fruſtra quereris, & dolores ipſe tuos impatientiæ ungue fodicas? Miſer ſum, inquis. Imo beatus es: Bono loco res humanæ ſunt, quod nemo

Prov. c.3. v.12. Hebr. c.12. v.6. Iob. c.5. v.17. & v.18. niſi vitio ſuo miſer eſt. Beatus homo qui corripitur à Deo; quem enim diligit Dominus, corripit, & quaſi pater in filio complacet ſibi: flagellat autem omnem filium quem recipit. increpationem ergo Domini ne reprobes: quia ipſe vulnerat & medetur; percutit, & manus ejus ſanabunt. An neſcis, vulnus quod à chirurgo eſt, medicamentum eſſe & initium valetudinis? Tu ergo non vulnus, ſed manum vulnerantis attende, & fateberis te jam eſſe multo ſaniorem (certe animo, ſi velis) quam cum

Seneca epiſt. ead. 78. eſſes ſaniſſimus. At dolorem, inquis, gravem ſentio. Quid ni ſentias, ſi illum muliebriter tuleris? Quemadmodum pernicioſior eſt hoſtis fugientibus, ſic omne incommodū magis inſtat cedenti & averſo. Sed gravis eſt cruciatus. Non

eſt

eſt fortium, levia tantum tolerare. Cogita, non dicam tot centena millia fortiſſimorum martyrum; ſed alios tibi non ignotos doloris victores. Narrat Seneca fuiſſe quemdam, qui dum varices præberet exſecandas, legere librum perſeveravit. Martyres aſpicis? mutilatos, ſectos, laceratos, uſtos, confoſſos, frixos, ſtillatim ac guttatim mortuos vides. In hos memoriam ſparge; & mirare te illis cetera ſimillimum, illorum tamen patientiam diſſimillimã eſſe impatientiæ tuæ. Sed nihil, inquis, agere me ſinit morbus. Itane, nihil omnino? Vide quæſo: corpus tuum invaletudo tenet, non animum. Itaque, ſi curſor ſis, tibi pedes ſunt ligati; ſi ſutor aut faber, manus impeditæ. Quod ſi animus tibi eſſe in uſu ſolet, ſuadebis, docebis, audies, diſces, quæres, recordaberis etiam ægrotus. Quid porro? nihil agere te credis, ſi temperans æger ſis? ſi oſtendas morbum poſſe ſuperari, vel certe ſuſtineri. Eſt, mihi crede, virtuti etiam locus in lectulo. Habes quod agas; bene luctare cum morbo, & ſatis egiſti. *Ibidem*

§. 44. *Ægrotus ad ſeipſum, contra ſeipſum.*

QVid ago? ſiccine ante canos morior, nec mihi, quod aliis, conceditur, ſeneſcere? nimirum in hoc omnes errore verſamur, ut non putemus ad

mortem, nisi senes inclinatosque jam
vergere: cum eo statim infantia, & ju-
Sap. ventus, ætasque omnis nos ferat. Ætas
c.4. senectutis vita immaculata. senectus
v.9. omniū pulcherrima est. *proba vita.* Me-
lius est, cani sint sensus hominis quam
caput. Senectutis dotibus abunde di-
ves est, qui coluit Deum, qui prudenter
vitam instituit, qui bene vixit. Et por-
ro gloriosius est, virtute sua quam tem-
poris dono senuisse. Quicunque ad ex-
tremum fati sui venerit, diu vixit, & se-
nex moritur. Stat sua cuique dies, ad
quam cum venerit, metam attigit. Sed
ea vitæ avaritia est, ut, cum moriendum,
omnes nobis juvenes, hoc est, immaturi
ad mortem videamur, etiam octogena-
rii senes. Sed quid frustra annorum
tuorum paucitatem numeras? Deus ti-
bi vivendi spatium scripsit in tabulis
providentiæ suæ, istud tu nō ampliabis.
Eccli. Hoc judicium à Domino omni carni;
c.41. & qui supervenient tibi, in beneplacito
v.6. Altissimi: sive decem, sive centum, sive
& 7. mille anni. Non est enim in inferno ac-
cusatio vitæ. In Orbe altero, nulli Deum
accusant quod vitam non dederit lon-
giorem; seipsos accusant, quod vitam
non vixerint meliorem. Tu igitur hoc
age, & annos æternos in mente habe.
Nulla est jactura punctum temporis a-
Curt. mittere, & æternitatem lucrari. Gene-
l.9. rosissime dixit Rex Macedo: Ego me
c.12. metior non ætatis spatio, sed perenni-
tatis.

tatis. Tu quoque te metiaris, non annorum termino, ſed æternitate, quæ nullum habet terminum.

§. 45. *Ægrotus ad Deum.*

DEus meus, & deſiderium cordis mei. Ego miſellus homuncio, & vermiculus viliſſimus, hîc lectulo affixus jaceo, ſine manuum & pedum uſu: otioſus, iners, torpidus, inutilis ſervulus; terræ grave pondus, nullos pro te labores perfero. Deſidero tamen, ô Deus, deſidero tui cauſſa quam plurimum laborare: deſidero pro te algere, æſtuare, fatigari, vexari, cruciari pro te: famem & ſitim, moleſtias pro te quam plurimas perferre, dolores pro te acerbiſſimos tolerare deſidero.

Hoc me deſiderare docuit beatus Dominicus, qui cum maximis doloribus ſolito gravius urgeretur, monitus eſt à ſocio, rogaret Deum mitius ſecum agi. Cui vir ſanctus ſubiratus: Niſi, ait, de tua ſimplicitate mihi conſtaret, te protinus hinc expellerem, quod hæc dicere non veritus ſis. Et mox in nudam humum ſe abjiciens: Gratias, inquit, tibi ago, mi amantiſſime Deus, pro his quæ mihi dediſti perferenda. Auge dolores, multiplica cruciatus, da centū morbos: dabis etiam, ſat ſcio, ſimul patientiam. *Chron. S. Dominici.*

Ecquid ego aliud dixero, quam hoc ipſum: Exiguum nimis eſt quod patior,

ô Deus, his doloribus (alios, atque alios adde. Sæviora longe verbera sum meritus,quã tu mitissime Deus parcente manu infligis.Hîc Domine ne parce, hîc ure, hîc seca, hîc lacera, modo parcas æternum.Si mihi sint centũ corpora, centum ego cruces,tui amore,vestire velim : modo tibi placeam, modo inter tuos numerer,ô Pater amantissime, quicquid mihi tandem doloris aut laboris sit sustinendum. Nullos labores, nullos dolores respuo, nullos excipio. Tua in me voluntas, Domine, integre fiat. Scio enim, quam bonum sit & facile, tibi, Deus, servire; apud quem opus, & operis faciendi voluntas æquali sæpe præmio afficiuntur : apud quem voluisse facere, & fecisse, ejusdem esse pretii & meriti potest.

Ego jam ad quietem, à te, ô bonitas, componor : nox mea mihi venit, qua nil amplius operari possum.Sed tamen, licet posse operari morbus mihi eripuerit, non tamẽ eripuit velle operari.Volo,Domine,volo,& dum in me superest vel halitus, tui amore & facere & pati paratus sum quicquid centũ, quicquid mille famulorum tuorum tuo amore flagrantissimi faciunt & patiuntur. Dic tantum Domine, quid me vis facere? quid pati me vis? Plenos ego tibi bonorum desideriorum Mundos offero. Ad Indos curram & extremos Iaponas, sed voluntate curram & desiderio: non ob-

stabunt

ſtabunt huic montium juga, non præcipitia vallium;illa conſcendam, hæc ſubibo : animum meum non morabuntur nivium cumuli,non eluviones aquarum; hos tranſmeabo, illas perrumpam: non ſaxa, non ignes revocabunt; illa percalcatum, hos ſuppreſſum ibo. Irriſiones etiam,contemptum, convitia, falſas accuſationes pro te lubens volens patiar ; propter te, ô æterna Sapientia, ſtultus haberi non tantum non recuſo, ſed ambio; ſed & verbera pro te & tela accipere affecto, millies pro te mori ardenter concupiſco. Nihil nimis arduum,nil nimis acerbũ; nihil nimis difficile, nil erit inexpugnabile. Omnia ſuperabo ; pervincam & expugnabo omnia, te duce & adjutore. Et quicquid per vires non licebit, quocunque pedibus aut manibus perreptare non potero, illuc deſiderio accedam, eo ex peditis cogitationibus pertingam,id voluntate ſaltem & animo evincam.

Sed nunquid hæc tanta deſideria ſi in opus prodeant,cælum mihi reſerabunt? nunquid ſi hæc omnia factis repræſentaro, aſpectu Dei dignus ero? Ah! Domine Deus meus, ſi patiar & faciam, quicquid omnes unquã ſanctiſſimorum hominũ paſſi ſunt & fecerunt,quicquid etiam pati aut facere voluerunt,non tamen ideo dignus ſim qui vel momento te fruar; quanto minus ero, cum hæc exigua & opere caſſa deſideria tibi offero,

offero. Quibus ergo modis iter ad cælum mihi expediam ? O infinita bonitas, si mei misereri nolis, actum est de me: in cælum nunquam admittar, si tua misericordia excludat. Vnicum ergo mihi asylum restat, unicum refugium ab ira tua & justa in me indignatione. Misericordia tua, Domine, Oceanus est & immensissimum mare, in hunc ego me Oceanū, in hoc mare præcipitabo, cum me voluerit mors de hoc vitæ colliculo dejicere. Sed etiam nunc dum colliculum hunc occupo, in inexhaustum tuæ, ô Deus, infinitæ misericordiæ pelagus me abjicio, certa spe, in his aquis tutum me fore ab inferorum incendiis. Clamo igitur cum Davide:

Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam.

Et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam.

Sed & in extremis meis angustiis; in suprema & ultima vitæ meæ horula, cum animæ meæ jamjam erit è veteri sua tabernula migrandum, hoc ipsum pro me clamare volo singulas respirationes meas: imo jam superstes & sanus deliberatissime & ardentissime volo, & jubeo, ut in ipso mortis meæ momento, aut proximo ante illud tempore, singultiens spiritus meus, tam Angelis quam

quam hominibus vel ſingultiendo ſignificet, ſe ad te, ô Deus, clamare, neque vero aliud quam hoc ipſum:

MISERERE MEI DEVS, SECVNDVM MAGNAM MISERICORDIAM TVAM.

§. 46. *Ægrotus cum Deo paciſcitur.*

SVmmum illud ac pæne ultimum Eccleſiæ Africanæ decus, Fulgentius, Ruſpenſis Pontifex, doctrina & vitæ ſanctimonia conſpicuus, ſeptuaginta diebus ante obitum, aſſidue ingeminabat has voces:

Domine, da mihi modo patientiam; poſtea indulgentiam.

Hoc vir ſanctiſſimus contra vim morbi, velut ſcutum objiciebat. Imo quo vehementius urebat dolor, eo ardentius precabatur hic præſul:

Patientiam, ô Domine, patientiam; poſtea da indulgentiam.

Hoc eſt cum Deo ſuaviſſime paciſci; nec præmium ante laborem, nec triumphum cupere ante victoriā, nec amœniſſimum montis jugum ſine ſudore velle conſcendere. Obiit Fulgentius ipſis Ianuarii Calendis, novum utique annum exorſus in cælo nunquam finiendum.

Beatus Richardus Ciceſtrenſis Antiſtes, ille aliis tam benignus, ſibi rigidus, qui tria millia pauperum pane unico refecit, qui non hiſpido ſolū cilicio,

ſed

ſed & ferrea corpus lorica domuit: hic in fatali morbo, jam ultimæ lineæ admotus, illud Chriſti Domini creberrime repetiit:

In manus tuas, Domine, commendo ſpiritum meum.

Subinde & Matrem Domini his vocibus inclamabat:

Maria, Mater gratiæ,
Mater Miſericordiæ,
Tu nos ab hoſte protege,
Et hora mortis ſuſcipe.

Inter quas voces animam reddidit Conditori. Nimirum quibus dura vita eſt, vix dura mors eſt. Et quemadmodum mori, pœna improbis, ſic portus eſt probis, & ingreſſus ad immortalem vitam. Ita mors invitis imperat, volentibus ſervit.

§. 47. DEO GRATIAS, *aſſiduum ſit ægroti canticum.*

Bonav. de vita Chriſti c. 33. Virgo beatiſſima, Domini mater, MARIA, ne unquam Deum benedicere ceſſaret, uti Bonaventura loquitur, illud unum in ore ſemper habuit: *Deo gratias.* Neque aliud fere reſpondere ſolita eſt, quam hoc ipſum, *Deo gratias.* Hanc loquendi conſuetudinem Eccleſia in tali auctore pie reverita, ſuis omnibus voluit eſſe uſitatiſſimam. Hinc illa Chriſtianis olim, uti jam Religioſis, in omni ſalutatione & con-

Vide hic c. 3. §. 21.

congressu familiaris vox: *Deo gratias*.
Divus Cyprianus cum à Proconsule Galerio interrogatus brevissime respondisset, recitata tandem è tabella sententia: *Thascium Cyprianum gladio animadverti placet*: dixit Cyprianus, *Deo gratias*. Spiculatori vero aureos viginti quinque numerari jussit à suis diaconis. Laurentius Martyrum antesignanus, in candente craticula assatus gratias egit. Thelica quoque fortissimus martyr dum ungulis laceratur, hoc ipsum inter carnificum rabiem ingeminavit: *Deo gratias*, Euplius etiam martyr, qui demum suspenso ad collum Euangelio plexus est capite, sæpius iteravit hoc unum, *Deo gratias*. Bonifacius itidem martyr, in sævissimis cruciatibus: Gratias, inquit, tibi ago, Domine I E S V. Beata Clara continuis viginti octo annis, morbo intabescens, assidue *Deo gratias* retulit. Anima quæ benedicit, impinguabitur. Verissime dixit Augustinus: Quid melius & animo geramus, & ore promamus, & calamo exprimamus, quam *Deo gratias*? Hoc nec dici brevius, nec audiri lætius, nec intelligi gratius, nec agi fructuosius potest. *Deo gratias*, qui te tam fideli pectore ditavit &c. In adversis, inquit Chrysostomus, infideles maledicunt, Christiani gratias agunt. Vide quanta sit hæc philosophia, cum Deum lætificas, diabolum pudefacis, quod male factum est, nihil esse facis.

Baron. tom. 2. Anno 261. n. 30.

Idem tom. 2. Anno 303. n. 39. & n. 146.

Prov. c. 11. v. 25.

Tom. 2 epist. 77. ad Aurel. Pont.

Tom. 4 hom. 8. in c. 3. epist. ad Coloss. mihi pag. 1159.

Nam

Nam & tu simul gratias agis, & Deus dolorem amputat, & diabolus abscedit. Nihil hac lingua sanctius est, quæ in adversis *Deo gratias* agit. Certe non est inferior lingua Martyrum; utraque pariter coronatur. Tertullianus Iobum commendans: Cum ille homo, inquit, ad omnem acerbum nuntium, nihil ex ore promeret, nisi Deo gratias.

De Patiēt. c.13.

Ioannes Avila peritissimus interioris hominis magister, dicere solebat: Plus valet in ærumnis & doloribus unum *Deo gratias*, quam sex millia in rebus prosperis & bona valetudine. Nam *Deo gratias* agere, inquit, tempore consolationis, est omnium; atqui tempore calamitatis, proprie proborum.

Quare, mi optime ægrote, per tuam te salutem oro, sic animum, sic linguam forma, ut quo pejus tibi est, hoc tu promptius dicas: *Deo gratias*. Tum denique imitator crucifixi Domini censeberis, cum etiam in doloribus audebis dicere: Fastidia vexent, mærores angant, desint plurima; *Deo gratias*: Sæviant dolores, augeantur cruciatus, tormenta crescant; *Deo gratias*: Discerpar, dilanier, occidar; *Deo gratias*. Hæ voces cælum penetrant, hæc musica Deo gratissima; gratiarum actio inter adversa & tormenta. Ad hoc hortatus Paulus: In omnibus, inquit, gratias agite: tam in morbo, quam in valetudine commoda, tam in inopia, quam in copia,

1. Thess. c.5. v.18.

copia, tam in perturbatione quam in tranquillitate, tam in adversis quam in prosperis. *In omnibus gratias agite.* Non enim minus, imo plerunque majus beneficium Dei est, morbus, inopia, solatii destitutio, honoris privatio, quam si omnia ad nutum fluant. In omnibus ergo agendæ gratiæ. In quacunque mentis positione sit ægrotus, dicat tamen: Benedicam Dominum in omni tempore; semper laus ejus in ore meo. Nullum sit momentum, nulli sint dolores, in quibus ægroto grave sit dicere; *Deo gratias.* In omnibus gratias agite. Tanto gratiarum actio nobilior, tanto patientia est gloriosior, quo morbus aut dolor vehementior.

Ps. 33. v. 1.

§. 48. *Ægroti vera in Deum fiducia.*

MOri, serium est negotium, & ars minime ludicra. Et merito possit ex ægroto quæri: * Visne te totum æternitatis aleæ committere? Viam inis & longam & ignotam, & quo pervenies? His optime responderit æger qui non miserorum illud mussitarit: *Debeo, Cogor.* Sed illud potius erecta mente dixerit: * Spiritum meum Deo meo libens volens impendam: ita me committo æternitati; ita lætus abeo.

N Sic

* Wilt es aber wagen?
* Ich wags auff Gott.

Sic prorsus, sic & sani sentiant, præsertim ii qui velut moribundi obeunt. Ex horum numero recte quis dixerit: Iam pridem mori cœpi, jam morior, jam delibor & consumor, jam iter ad æternitatem insisto. Et quia Dei misericordia finem nescit, & mensuram omnem excedit, sic pergo intrepidus: In te, Domine, speravi, non confundar in æternum (sic spero) in æternum, in æternum. Et quamvis è divinis paginis mille me oracula confirment, largissimam tamen rationis lucem, quam hîc Romanus sapiens allucet, non spreverim. Quid de morte, & vero etiam quid de reditu à morte ad vitam sit sentiendum, à priscis sic docemur.

Ps. 30. v. 1.

Seneca epist. 102. post med.

Cum venerit dies ille, qui mixtum hoc divini humanique secernat, corpus hoc, ubi inveni, relinquam: ipse me Deo reddam. Nec nunc sine illo sum, sed gravi terrenoque detineor. Per has mortalis ævi moras, illi meliori vitæ longiorique proluditur. Quemadmodum novem mensibus nos tenet maternus uterus, & præparat non sibi, sed illi loco, in quem videmur emitti, jam idonei spiritum trahere, & in aperto durare: sic per hoc spatium quod ab infantia patet in senectutē, in alium naturæ sumimur partū. Alia origo nos expectat, alius rerum status. Nondum cælum, nisi ex intervallo, pati possumus, proinde intrepidus horā illā decretoriā prospi-

ce:

ce: non eſt animo ſuprema ſed corpori. Quicquid circa te rerum vides, tanquam ſarcinas non aſportandas aſpice. *Tranſeundum eſt.* Dies iſte quem tanquam extremum reformidas, æterni natalis eſt. Depone onus. quid cunctaris? tanquam non prius quoque, relicto, in quo latebas, corpore exieris? Hæres & reluctaris: tum quoque magno niſu matris expulſus es. Gemis, ploras: & hoc ipſum flere, naſcentis eſt. Sed tunc debebat ignoſci; rudis & imperitus omnium veneras, ex maternorum viſcerum calido mollique fomento emiſſum afflavit aura liberior. Deinde, offendit duræ manus tactus; tenerque adhuc & nullius rei gnarus obſtupuiſti inter ignota. Nunc tibi non eſt novum ſeparari ab eo, cujus ante pars fueris: æquo animo membra jam ſupervacua dimitte, & iſtud corpus diu inhabitatum pone. Scindetur, obruetur, abolebitur. Quid contriſtaris? ita ſolet fieri. Pereunt ſemper velamenta naſcentium. Quid iſta ſic diligis, quaſi tua? iſtis opertus es. Veniet, qui te revelet dies, & ex contubernio fœdi atque olidi ventris educat. Hinc nunc quoque tu quantum potes, ſubvola: utique etiam neceſſariis, quæ cohærebunt, alienus. Iam hinc altius aliquid ſublimiuſque meditare. Aliquando tibi naturæ arcana retegentur, diſcutietur iſta caligo, & lux undiq; clara percutiet. Nulla ſerenũ umbra

Quis obſecro Senecæ hæc myſteria expoſuit?

turbabit : æqualiter ſplendebit omne cæli latus: dies & nox aëris infimi vices ſunt. Tunc in tenebris vixiſſe dices,cum totam lucem totus aſpexeris,quam nunc per anguſtiſſimas oculorum vias obſcure intueris,& tamen admiraris tam procul.Quid tibi videbitur divina lux,cū illā ſuo loco videris? Hæc cogitatio nihil ſordidum in animo ſubſidere ſinit, nihil humile nihil crudele.Deum omnium rerum eſſe teſtē ait.illi nos approbari,illi in futurum parari jubet, & *Æternitatem* proponere, quam qui mente concepit, nullos horret exercitus,non terretur tuba, nullis ad timorem minis agitur.

Quid quæſo ſanctius Chriſtiani? Hæc cogitemus, hæc meditemur. Nemo bonus male moritur, nemo malus, bene. Brevis ad *æternitatem* via eſt mors.

§. 49. *CONSTANTER.*

Conſtanter, obſecro, conſtanter. Nulla eſt patientia, ſi deſit Conſtantia. Sed erit qui dicat: Hæc jam altera, jam tertia, jam quarta vel quinta, jam nona hebdomas eſt, qua decumbo. Objiciet alius: Hic jam ſextus, jam decimus, jam decimus ſextus menſis agitur, ex quo male habere cœpi. Non deerunt qui querantur jam ſe altero, jam tertio, jam octavo, jam decimo tertio anno, & pluribus in morbo eſſe. O boni! non valde patientis

eſt

est animi, ad calculum tam exactum, dies, & menses, & annos revocare. Durate, quæso, durate & vosmet rebus servate secundis. Vere patiens, etsi annos plurimos decubuerit: Temporis punctum est, inquit, quo morbus me tenet, cum æternitatem specto. Omnis labor brevis est, requies sempiterna. Fuerunt qui pæne tamdiu ægrotarunt quamdiu vixerunt.

Beatus Servulus, qui Gregorium Magnum habet encomiastem, à prima ætate usque ad finem vitæ plurimis annis paralysi detinebatur, ita quidem ut nec manum ad os movere, nec in alterum se latus versare potuerit: nihilominus tota pæne biblia memoriæ mandavit audiendo. Istius vivere quid erat, nisi diu mori? Dumque sic quotidie tot annis moreretur, illud unum, *Deo gratias*, assidue usurpabat. Huic omnes in morbo anni, licet tam ærumnosi, nihil esse visi sunt ad æternitatem.

Greg. l. 4. dial. c. 14.

Beata Lydvvina virgo Schiedamensis, ipsos triginta octo annos diversis morbis cōflictabatur, *mendicum illum ad probaticam piscinam æmulata. Hanc virginem rectius dixisses mori quam vivere tot illis annis quos inter gravissimos, inauditos, & pæne continuos dolores exegit. Omnis cruciatuum varietas in illam conjuravit. Annis triginta vix tantum panis comedit, quantū viro robusto in triduum suffecerit; vix etiam tribus

Sur. Lydwida. Ita Zach. Lippeloo, & Franc. Harans 14. Apr. Obiit hæc virgo Anno 1433.

*De quo, hoc c. 2 §. 35.

tribus noctibus aliquid quietis cepit. Accessit ad tantam morborum sævitiem extrema paupertas, gravis & ipsa morbus. In hac ærumnarum congerie Lydvvina hoc unum assidue pronuntiavit: *O bone* I E S V, *miserere mei.* Huic etiam virgini triginta octo anni per maximos dolores acti, vix punctulum videbantur ad æternitatem.

Alii Nicolaam nominant, de qua Surius & Hæræus 6. Martii Obiit Anno 1447.

Sed est quæ & Servulum & Lydvvinam annorum in morbo consumptorum numero superet. Beata Coleta, virgo Corbejana incredibilem dolorum vim annis amplius quinquaginta patientissime sustinuit. Subinde octiduo toto vix horulā unam dormivit. Festis ac dominicis diebus dolores plerumque augebantur. Quandoque tam corporis quam animi ægritudine quatiebatur. Et, quod illa singulares Dei favores interpretabatur, omnia sanctorum martyrum tormenta sane horrenda gradatim experta est, aliis cruciatibus super alios divinitus immissis. Inter hos illa sæpius dixit: O si ego una omnium febrium æstus ac frigora pati possim! Theatrum esse cupio, in quo genus omne morborum ludat, ut inde Angelis & Deo spectaculum fiat. Lectulus, aliorum ægrotorum fomentum, clavis illi ac vepribus sparsus videbatur. Hanc illa formidabilem dolorum continuationem ac seriem, annis, ut dixi, amplius quinquaginta, admirabili patien-

tia toleravit. Verum & huic virgini tot anni vix momentum visi sunt ad æternitatem. Potuit & hæc virgo cum beato Bernardo dicere : Opus meum vix unius est horæ : & si plus, præ amore non sentio. *Bern. serm. 14. in Cant med. fere.*

Quare, mi ægrote, si dies & annos tui morbi computes, momentum voca; si patientiam atque constantiam, Beatorum æternitatem spera, labor est exiguus, brevis dolor, æterna merces.

§. 50.

VT tam sanus quam ægrotus ea quæ sancte apud animum suum statuit, in opus possit producere, & è verbis facere facta, sequentes orationes addimus, animo confirmando.

I. ORATIO.

SANIS, ÆGROTIS, Moribundis assidue dicenda.

DVlcissime Domine IESV Christe, in unione illius charitatis, qua teipsum Patri obtulisti in mortem, offero tibi cor meum, ut de me & per me fiat beneplacitum tuum. Dulcis IESV, hoc beneplacitum tuum eligo & desidero, quantalibet adversa,

morbus & mors, instent, & me totum fidelissimæ Providentiæ, sanctissimæq; Voluntati tuæ committo. Spero enim, & rogo, ut me, & omnia quæ circa me sunt, tu dirigas ad gloriam tuam, & animæ meæ salutem.

II. Oratio.

AD CONSERVANDAM cum divina Voluntate Conformitatem.

Domine Iesu Christe, qui ad gloriam tuam, & salutem nostram læta permisces tristibus, & ad profectum nostrum secunda adversaque evenire permittis, bonitati tuæ gratias ago, quod mei fueris recordatus, & hac exigua cruce servum inutilem visitaveris. Peto autem gratiam ut ex hac qualicunque visitatione tua, fructus & proventus, quem tu desideras, consequatur, neque impatientia vel ingratitudine mea impediatur. Tuam quæso manum porrigas, infirmo mihi, meque

que ſicut Petrũ Apoſtolum, cum mergi cœpiſſet marinis fluctibus, potenti dextra erige, ne ſub hac cruce labaſcam & concidã. Quod autem potes, id velis etiam rogo, ut præſentem & amarum, carnique moleſtum calicem à me transferas, ſicut Regem Ezechiam cum lacrimis orantem exaudiſti, & lethali morbo mirabiliter liberaſti. Veruntamen non mea, ſed tua (quæ ſemper juſta eſt & ſancta) voluntas fiat. Penes te ſtat omnis auctoritas de filiis judicandi atque decernendi, nec quiſpiam te rectius novit, quæ pharmaca morbis noſtris curandis conveniant. O mi amantiſſime Pater, argue, corripe, caſtiga, ure, ſeca hoc tempore, ut in æternum parcas, neque in furore tuo peccata noſtra inferni flammis exuras. Scio multis prodeſſe virgam tuam, cum dilectos filios corripis & corripiẽdo purgas, exerces, probas, priuſquam electos coro-

nes. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum, quomodo & quamdiu tibi placuerit, me virgæ tuæ paternæ ſubjici meamque patientiam in cruce probari. In te Domine ſperavi, non confundar in æternum. Me totum ſanctiſſimæ voluntati tuæ ſubmitto, atque committo. Etiamſi me occideris, tamen in te vitæ fontem ſperare non deſinam. In manibus tuis ſunt ſortes meæ.

III. ORATIO.

AD ACQVIRENDAM *Patientiam.*

NOſti Omnipotens Deus, quam vile ſit & fragile hoc manuum tuarum figmentum, quod ex pulvere formatum, à levi vento concutitur, frangitur, & tandem iterum in pulverem evaneſcit. Adeo nihil eſt quod meis ego viribus fidam, qui carne contra ſpiritum ſemper reluctante, tot ſentio motus indignationis,

tionis, impatientiæ, pusillanimitatis, diffidentiæ, aliarumque perturbationum, quando vel leviter tangor. Tuam igitur opem imploro, cælestis medice, divinum tuum pharmacum, quod PATIENTIA dicitur, mihi cupio communicari. Summum nempe in morbis etiam acerbissimis levamentum est PATIENTIA.

Da mihi quæso, Domine, præsenti & æquo esse animo, ut velut ambidexter læta & tristia, suavia & aspera non aliunde quam de paternis tuis manibus profecta suscipiam, mihique divinitus esse immissa certissimo credam, quoniam ad filiorum tuorum exercitationem ac profectum dirigis omnia.

Doceat me obsecro spiritus tuus, quo confortante possumus omnia, ut sciam animam meam in patientia possidere usq; ad mortem. Tu es Dominus qui aculeos & dolores omnium & singulorum

labo-

laborantium consideras: ego vero licet nondum ad sanguinem usque restiterim, tamen carnis imbecillitatem & recalcitrantis naturæ vim sæpe vel invitus experior. Tanto igitur magis adjuva, Domine, imperfectum meum, ut virtus & infirmitate perficiatur, & ego sincere testari possim, Virga & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Adhæc gratia tua duce respiciam sæpe in faciem Christi mei, & Filii tui crucifixi, qui se patientibus omnibus absolutum PATIENTIÆ speculum & exemplar præbet. Sed & lectissimi ac fidelissimi amici tui in cruce mea me consolentur, qui tanquam aurum in ardenti fornace à te probati ac purgati, atrocissima quæque supplicia pro te, uti patientissime, ita & fortissime pertulerunt, tanto nunc Capiti similiores in cælestibus deliciis, quanto antea patientiores fuerunt in gravibus tormentis.

IIII. ORATIO.

AD AVGENDAM *Patientiam.*

VIta hæc noſtra peregrinatio eſt ab exilio ad patriam. Et ne detineat nos amœnitas viæ, quo minus ad te, DEVS, recta & celeriter contendamus, excitas nos ſtimulis, & ſpinis pungis, ut concupiſcamus requiem & finem itineris. Sunt ergo morbi, fletus, luctus, mœror, adverſa omnia, velut calcaria quibus ſegnis hic equus, vel verius, aſinus urgetur, ne ſemper in via ſubſiſtat. Fac nos, Domine, obliviſci viæ, meminiſſe patriæ, atque ſi adjicis pondus adverſorum, adde etiam robur ne ſuccumbamus oneri, ad te perpetuo intenti & erecti. Ceterum, tua, Domine, ſunt omnia; fac de omnibus ſine exceptione, quod inſcrutabili tuo judicio viſum fuerit, hoc uno dempto, ne me tibi inimicum eſſe patiaris.

V. ORA-

V. ORATIO.

RESIGNATIONEM SVI in divinam voluntatem complectitur, è Ludovico Blosio.

DVlcissime Domine Deus meus, memor esto quæso benigneque considera me pauperem creaturam tuam esse, te vero Dominum & creatorem meum. Ecce ego me in æquissimum judicium tuum offero, & gratissimæ voluntati tuæ integre resigno, paratus hunc & alium quemvis cruciatum, quamdiu tibi placuerit, sustinere. Vtere me sicut vis, in tempore & æternitate. Quicquid tu pater cælestis in me & de me facere decreveris, facito, nam ad omnia qua possum humilitate, me totum tibi offero, trado, & resigno. libenter patiar pro te quicquid super me venire volueris, indifferenter enim volo de manu tua bonum & malum, dulce & amarum, lætum & triste suscipere, & pro

& pro omnibus gratias agere. Custodi me solum, ô Deus, ab omni peccato, & non timebo mortem nec infernum, dummodo in æternũ me nõ projicias, nec deleas de libro vitæ, non mihi nocebit quicquid venerit tribulationis super me. Adesto mihi Domine IESV, in omni loco & tempore, sitque hæc mihi consolatio, libenter pro te velle carere omni humano solatio. Et si tua mihi defuerit consolatio, tua voluntas & justa probatio erit mihi pro summo solatio. Sit nomen sanctum tuum nunc & in æternum super omnia benedictum.

VI. ORATIO.

EIVSDEM SENSVS, sed brevior.

O Amor ineffabilis, ô dulcissime IESV, Deus meus, si mihi dares optionem & promitteres, quæcunque peterem,

te daturum, non aliud peterem quam hoc ipsum quod patior, hoc millies peto, ut laudabilissima Voluntas tua secundum optimum beneplacitum tuum in me, de me, per me, & in omnibus semper fiat.

Hic legi possunt in Imitatione Christi lib. 3. cap. 29. & cap. 50.

VII. Oratio.

LITANIÆ ÆGROTIS
& Moribundis accommodatæ è sacris litteris.

KYrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison, Christe audi nos, Christe exaudi nos.
Pater de cælis Deus, Miserere nobis.
Fili Redemptor Mundi Deus, Miserere.
Spiritus sancte Deus, Miserere.
Sancta Trinitas unus Deus, Miserere.
Qui sanas contritos corde, Miserere.
Qui vulneras & mederis, Miserere.
Qui mortificas & vivificas, Miserere.
Qui deducis ad inferos & reducis, Mis.
Qui orantes in sua infirmitate curare consuevisti, Miserere.
Qui propter misericordiam tuam magnam, salvos facis omnes sperantes in te, Miserere.
Qui Iob ulcere pessimo percussum sanasti, Miserere.

Qui

Qui Ezechiam ad te clamantem à morbo liberasti, Miserere.
Qui dæmonium à Sara depulisti, Mis.
Qui Tobiam lumen cæli videre fecisti, Miserere nobis.
Qui Chananæam pro filia deprecantem exaudisti, Miserere.
Qui socrum Petri à febri liberasti, Mis.
Qui mulierem spiritu infirmitatis annis octodecim inclinatam, ad sanitatem perfectam erexisti, Miserere.
Qui filium Principis jam mori incipientem à febri salvasti, Miserere.
Qui puerum Centurionis verbo sanasti, Miserere nobis.
Qui paralyticos & leprosos curasti & mundasti, Miserere.
Qui à spiritibus immundis vexatos & obsessos liberasti, Miserere.
Qui mulierem per tactum fimbriæ tuæ à sanguinis fluxu sanasti, Miserere.
Qui surdos audire fecisti, Miserere.
Qui claudis gressum restituisti, Mis.
Qui mutorum ora aperuisti, Miserere.
Qui cæcos illuminasti, Miserere.
Qui omnes infirmos & ægrotos tangendo sanasti, Miserere.
Qui omnes oneratos & laborantes reficis, Miserere.
Qui omnes languores nostros portasti, Miserere nobis.
Qui filium mortuum matri viduæ vivum restituisti, Miserere.
Qui filiam Archisynagogi ad vitam re-

 vocasti,

vocasti, Miserere nobis.
Qui Lazarum quatriduanum à mortuis resuscitasti, Miserere.
Qui ægrotos visitasti, & visitantibus præmia æterna promisisti, Miserere.
Qui per umbram Petri multos ab infirmitatibus suis liberasti, Miserere.
Qui per sudaria & semicinctia Pauli multos infirmos curasti, Miserere.
Qui per ossa Elisæi mortuum ad vitam revocasti, Miserere.
Deus adjutor & protector noster, Mis.
Susceptor & liberator noster, Miserere.
Refugium nostrum, & cornu salutis nostræ, Miserere.
Fortitudo & Patientia nostra, Miserere.
Salvator & Redemptor noster, Miserere nobis.
Propitius esto, Parce nobis Domine.
Propitius esto, Exaudi nos Domine.
Propitius esto, Libera nos Domine.
Ab omni malo, Libera nos Domine.
Ab omni peccato, Libera.
Ab omni morbo & languore, Libera.
Ab omni impatientia & pusillanimitate, Libera.
A peste & omni contagione, Libera.
Ab insidiis diaboli, Libera.
A periculis mortis, Libera.
A doloribus inferni, Libera.
A subitanea & improvisa morte, Lib.
A damnatione perpetua, Libera.
Per tentationem tuam, Libera.
Per lacrimas & ærumnas tuas, Libera.
Per

Per labores & defatigationes tuas, Lib.
Per triſtitiam & tædium tuum, Libera.
Per pavorem & mœrorem tuũ, Libera.
Per ſitim & famem tuam, Libera.
Per agoniam & ſanguineum ſudorem tuum, Libera.
Per ſacroſancta vulnera tua, Libera.
Per pretioſum ſanguinen tuum, Libera.
Per crucem & Paſſionem tuam, Libera.
Per mortem & ſepulturam tuã, Libera.
Per glorioſam Reſurrectionẽ tuã, Lib.
Per admirabilem Aſcenſionẽ tuam, Lib.
In die judicii, Libera nos Domine.
Peccatores, Te rogamus audi nos.
Vt nobis parcas, Te rogamus audi nos.
Vt nobis indulgeas, Te rog.
Vt ſpatium veræ pœnitentiæ nobis concedas, Te rog.
Vt compunctionem cordis, & fontem lacrimarum dones, Te rog.
Vt nos viſitare & conſolari digneris, Te rogamus, audi nos.
Vt ſanitatem mentis & corporis largiaris, Te rog.
Vt indulgentiam & remiſſionem omnium peccatorum impertias, Te rog.
Vt gratiam & conſolationem ſancti Spiritus infundas, Te rog.
Vt veram ac Chriſtianam patientiam tribuas, Te rog.
Vt nobis in omni tribulatione noſtra ſuccurras, Te rog.
Vt nos in hora mortis contra omnes inſidias diaboli protegas, Te rog.

Vt nos in tua gratia mori, & ad finem usque perseverare facias, Te rog.
Vt extrema nostra benedicas & sanctifices, Te rog.
Vt spiritum nostrum in manus tuas suscipias, Te rog.
Vt post obitum nostrum paradisi januas nos gaudēter introire jubeas, Te rog.
Vt nos exaudire digneris, Te rog.
Fili Dei, Te rogamus, audi nos.
Agnus Dei, qui tollis peccata Mundi, parce nobis Domine.
Agnus Dei, qui tollis peccata Mundi, exaudi nos Domine.
Agnus Dei, qui tollis peccata Mundi, Miserere nobis.
Christe audi nos.
Christe exaudi nos.
Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster &c.
℣. Salvos fac servos tuos.
℟. Deus meus sperantes in te.
℣. Adjutor noster esto, ne derelinquas nos.
℟. Neque despicias nos salutaris noster.
℣. Adjuva nos Deus auxiliator noster.
℟. Et propter gloriam nominis tui libera nos.
℣. Domine exaudi orationem meam.
℟. Et clamor meus ad te veniat.

Oremus.

DEVS, qui Vnigeniti tui patientia antiqui hostis superbiam

biam contrivisti, da nobis quæsumus, quæ idem pro nobis pertulit, digne recolere, sicque exemplo ejus cuncta nobis adversantia æquanimiter tolerare.

DEUS, humani generis benignissime conditor, & misericordissime reformator, qui hominem invidia diaboli ab æterna felicitate dejectum, unigeniti Filii tui pretioso sanguine redemisti, vivifica nos famulos tuos gratiæ tuæ vigore, & jacentibus manum porrige salutarem: reple nos gaudio cordis & lætitia spiritus; expelle à nobis omnes hostiles insidias, & mitte nobis medicum salutis, Angelum pacis, qui nos in angustiis positos consolationibus tuis attollat, quibus in præsenti consequamur auxiliũ, & in futuro præmia obtineamus æterna.

Misericordiam tuam humiliter deprecamur, omnipotens Deus, quæ amissam gratiam nobis reconciliet, atque munus patien-

tiæ in illatis omnibus, ſemper & ubique protegendo impertiat. DEVS, ſub cujus nutibus vitæ noſtræ momenta decurrunt, ſuſcipe preces humiliter ad te clamantium, ut de omni adverſitate & ægritudine liberati, perpetua te gratiarum actione laudemus. Per Dominum noſtrum IESVM Chriſtum filium tuum &c.

VIII. ORATIO.

AD STABILIENDAM humanæ voluntatis cum divina conformitatem.

O Dulcis IESV, neque vitam, neque mortem, ſed tuum beneplacitum deſidero, te expecto: fiat mihi ſecundum voluntatem tuam. Si vis ut moriar, dulcis IESV, ſuſcipe ſpiritum meum. Et licet ad veſperam venerim omnium noviſſimus, da mihi, ut tecum, & in te requiem accipiam ſempiternam. Si vero vis, ut diutius vivam, dulcis IESV, hoc propono, & pro hoc gratiæ

gratiæ tuæ suffragium rogo, reliquum vitæ meæ corrigere, atque in holocaustum tibi totum offerre in gloriam tuam, & secundum beneplacitum tuum.

IX. ORATIO.

AD HOC IDEM IMPEtrandum, quod summe & unice est necessarium.

DOmine IESV Christe, obsecro te per amorem quo omnium hominũ c[illegible]era portasti, ut facias me onus tristitiæ meæ cum gratitudine suscipere de manu providentiæ tuæ, & de voluntate paterni cordis tui, & pro tui amore, quamdiu tibi placuerit, cũ plenissima mei ipsius resignatione, lõganimiter sustinere, ita dumtaxat, ut me tua gratia confirmes, ne unquam te vel in modico offendam, aut à sanctissima voluntate tua vel minimum recedam. Atque utinam possem omnium & singulorum, qui pro te passi sunt, hominum pressuras solus sufferre, ut

qualemcunque vicem redderem infinitæ charitati tuæ. Eja benignissime IESU, ita quæso unias voluntatem meam cum sanctissimo beneplacito tuo, ut aliud optare nequeam, quam quod tu vis.

X. Oratio.
AD IMPETRANDAM *Patientiam.*

O Domine Deus meus, confiteor me non vixisse, proh dolor, sicut debuissem & per gratiam tuã potuissem. Unde jam toto corde doleo, & me non satis dolere doleo. Obsecro igitur te Domine, & suppliciter rogo, ut non facias mihi secundũ peccata mea, sed secundum magnam misericordiam tuam, quæ superat peccata totius mundi. Tu Domine, qui exterius flagella irrogas, da interius indeficientem patientiam, ita ut laus tua nunquã recedat de ore meo. Miserere mei Dñe, miserere mei & adjuva me, sicut tu nosti quod mihi necesse est in corpore & anima. Scis omnia, potes omnia, qui vivis in sæculorũ sæcula.

XI.

XI. ORATIO.

POST SVMPTAM
in morbo SS. Euchariſtiam.

Ad IESVM Chriſtum Mundi Salvatorem.

GLoria tibi Chriſte, qui in dulcedine tua pauperem meam animam viſitare & refocillare dignatus es. Nunc dimittis ſervum tuum Domine, ſecundum verbum tuum in pace. Iam te teneo, dulcis amor, jam ultra non dimitto te. jam mundo & omnibus quæ mundi ſunt, lubens valefacio, jam gaudens ad te venio, Deus meus. Nihil amodo, nihil, ô bone IESV, me ſeparabit à te: tibi enim Chriſte conjunctus ſum, in te vivam, in te moriar, & in te, ſi volueris, in æternum permanebo. Vivo jam nō ego, vivit vero in me Chriſtus. Tædet nunc animam meam vitæ meæ; cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto: mihi enim vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Iam non timebo mala ambulans in regione umbræ mortis, quoniā tu mecum

es Domine, & ſicut deſiderat cervus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus: ſitivit anima mea ad Deum fontem vivum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei mei?

Benedic mihi, IESV amantiſſime, & nunc in pace dimitte me; quoniam vere tuus ſum ego, & in æternum ultra nunquã dimittam te. O ſi felici tibi copula nunc ſocier in æternũ, ô ſi totus in te immergi, totus abſorberi & ſepeliri in te merear, ô ſi anima mea inter amplexus tuos ſuaviter requieſcẽs abſorbeatur tota in te, & feliciſſime fruatur te Deo amatore ſuo. Quid mihi jam ultra cum Mundo, mi amantiſſime IESV? Ecce nec in cælis quidquam præter te volui. In manus tuas, Domine IESV, commendo ſpiritũ meum. Recipe me, dulcis amor, ut in æternum mihi bene ſit in te, & in pace ſuaviter in te obdormiam & requieſcam.

XII ORATIO.

AD B.mam VIRGINEM Mariam, matrem Domini.

O Mater misericordiæ, mater æterni Regis, perveniant ad te preces meæ. Scio me peccatis meis graves pœnas commeruisse, sed tamen impetra mihi à Filio tuo misericordiam, ut antequam moriar, ex animo convertar, & sinceram agam pœnitentiam. O mater Domini, assiste mihi & adjuva me patrociniis & meritis tuis, in omnibus doloribus meis & præsertim in ultima necessitate mea succurre mihi. O mater afflictorum non me deseras in hora mortis meæ.

AD SS. ANGELOS.

O Purissimi spiritus, Angeli beatissimi, assistite quæso mihi migranti ex hoc sæculo, & potenter eripite me ab immundorum spirituum insidiis, & animam meam in vestrum consortium assumite.

ſumite. Tu præcipue Angele bone, qui cuſtos es meus fideliſſimus, defende me in prælio, ut non peream in tremendo judicio. O vos omnes ſancti Angeli Dei, veſtris obſecro interceſſionibus defendar, ut infernalis canis mihi non noceat, & ut anima mea ad ſuum Creatorem pura perveniat.

AD PATRONVM, AVT *Patronos cælites.*

O Patrone optime, ſancte N. etiam in te ſpem aliquam ſubſidii & confidentiam collocavi. Tuis obſecro deprecationibus apud Deum, & nunc mihi adſis, & præſertim in extremæ neceſſitatis articulo. impetra mihi quæſo benignam ſententiã, ut à judice meo audire merear: Veni benedicte Patris mei, accipe regnum quod paratum eſt ab initio Mundi. Vt ita tecum ô ſancte N. communem & immortalem Dominum glorificem in ſæcula ſæculorum.

Coronis
CAPITIS SECVNDI AD LECTOREM.

HÆc eo diximus, ſanis & ægrotis partim recreandis ut reſpirent, partim excitandis ut vigilent, partim roborandis ut vincant, ad omnem mortis occurſum parati. Cuncta profecto experiri præſtat, quam mori male. Mala mors errorum omnium non ſolum peſſimus, ſed indelebilis, & inexpiabilis error eſt.

Itaque nunc moribundos accedimus, & iis documenta ſcribimus, non ut ea tunc primum legant, cum moriendum, ſed ut à ſanis lecta proſint moribundis.

AD
CAPVT III.
Imago III.

MORIBVNDIS SIC CONSIDERANDA.

A. *Ab hac securi, uno cadunt ictu vel altissimæ quercus* : FERIO.

B. *Ruit vetusta domus, veteres migrate coloni, sub terra tutius habitaturi.*

C. *Pisces capiuntur hamo, volucres visco, mortales mortis spiculo: hic nemo est eximius.*

D. *Neminem hic ventus terreat : mortalitas, illius semen est ; sed seges, immortalitas.*

E. *Vt aqua effunditur, sic & vita : sed expectat libra, quæ vitæ appendat opera.*

F. *Sol quidem occumbit, sed ut resurgat; homo moritur, sed ut reviviscat.*

G. *Actum est ; undique jam capta fera est: nihil usquam effugii;* MORIENDVM EST.

D
E
F
C
G
A
B

CAPVT III.

MORTIS MEMORIA REPRÆSENTATVR MORIBVNDIS.

§. I. *Ars bene moriendi compendio traditur.*

NESCIRE mori, inscitia omnium miserrima est. Vt ergo id discamus, quod tota vita discendum est, quinque potissimum observanda sunt, quæ mortem faciant bonam.

Primum, *Animus liber & intrepidus.* Res summi momenti hoc est, & ex quo pendeant cetera. Magna pro noxis satisfactio est, rem omnium charissimam
Ps. 53. tam prompte dedisse. Ideo David: Vo-
v. 8. luntarie, inquit, sacrificabo tibi. Nihil hîc æque Deo placet, & hominem juvat quam imperterritus, liber, promptusque animus, & generosa in Deum fiducia. Tergiversatio hac in re signum est voluntatis humanæ cum divina non consentientis. Ergo, si aliquando, cur non modo? Huic animo ad prompte moriendum comparando facit singularis affectus ad *Domini Passionem*, quæ singulis diebus Veneris, certis precibus, ac operibus colenda.

Alterum, *Testamenti ac debitorum expe-*

ditio. Error est de Testamento non cogitare, nisi cum mors in foribus est.
Dispone de bonis, dum adhuc mentis tuæ es. *Vet. Iamb.*
In iis porro legandis quæ nostri arbitrii sunt, regulam divus Ambrosius hanc suggerit : Fides sincera sit , & providentia perspicax : Seu , Charitas cum prudentia , prudentia cum charitate. Videat etiam qui dat eleemosynam, aut dari curat, ut apud Deum bono loco sit, & in gratia.

Tertium. *Cura salutis unica*. Hîc illud maxime locum habeat : Porro unum est necessarium. *Luc. c. 10. v. 42.* Beatus Augustinus exemplar bene morientium , decem ante mortem diebus neminem ad se admisit, nisi stata hora medicum , & eum qui cibum deferret ; ipse in continuas precationes , gemitus , lacrimas effusus , cum Deo de vita sua pertractabat, monebatque nos alios omnes his verbis: Nullus Christianorum hinc emigret sine digna & competenti pœnitentia.

Quartum. *Sacramentorum trium petitio*, nimirum Confessionis , Communionis, & extremæ Vnctionis. Non cogi velit ægrotus , sed ultro hæc petat , nec eo rem differat, dum animus in extremis labris hæserit. Multi male moriuntur, quia videri nolunt brevi morituri. In hoc negotio salutis distulisse , semper fuit noxium. Ergo qui de male actis serio vult dolere , mature doleat. Hîc crebra & robusta *Contritio* locum

 habet,

Bellarminus de arte mor. lib. 2. cap. 6. mihi pag. 181.

habet, de qua consule Bellarminum.

Quintum. *Sumet in divinam voluntatem oblatio quam integerrima.* Animus intrepidus forsan non æquè ab omnibus exhiberi potest, sed animus cum divina voluntate consentiens à nemine non potest. Quocirca millies, etiam uno die, repetat ægrotus illud Christi Domini: Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Ita Pater, Ita mi Pater &c. Vix perire potest, qui suum sibi judicem tam efficaciter conciliat, ne pereat.

Matt. cap. 11. v. 26.

§. 2. *Tempus male perditum, quomodo recuperandum.*

AMissum tempus quisquis revocare cupit, avertat se totis viribus, ab omni loco & tempore, seque in illud *Æternitatis Nunc* recipiat, in quo Deus: hîc in Deo deperdita omnia reperiuntur; hîc in Deum homo se immergat hoc modo:

O Æterne Deus, utinam, ô utinam omni eo tempore, quod à mundi origine ad usque finem durabit, tam purè, obedienter, & sanctè vixissem, sicut omnes ii homines vixere, qui in omni virtutum exercitio, in ærumnis & laboribus assiduis tibi placuerunt. Vtinam ex gratitudine & amore in te, omnes pelagi undas per oculos meos deducere, egenos omnes opor-

tune

tune juvare, mœſtos univerſos conſolari, & te Deum meum iis laudibus, eoque amore proſequi poſſem, quo te Beati omnes, & Angeli tui proſequuntur. Hæc enim omnia, Domine, amori tui promptiſſime impendere par eſſet. Nunc autem, mi Deus, miſerere mei, ſicut ſcis, & ſicut vis.

De his talibus jam olim pronuntiavit Pſalmographus: Et dies pleni invenientur in eis. Plenus dierum moritur, inquit Gregorius, qui per hæc tranſeuntia tempora, id quod non tranſit, operatur. Amiſſas horas reparavit, qui amiſiſſe ſincere doluit. *Pſ. 72. v. 10.*

§. 3. *Brevis vita quomodo extendenda.*

BOnæ mentis homini videndum, non quamdiu juvat, ſed quamdiu oportet. Sapientia clamat: Conſummatus in brevi, explevit tempora multa. Bene multa, quia & univerſa complectitur. Quomodo enim non explevit omnia tempora, qui tranſit ad æternitatem? Quanta ſane tempora non longævitate ſed longanimitate, hoc eſt, non annorum ſerie, vel dierum numero, ſed mentis devotione, & inextinguibili ſemper proficiendi deſiderio percurrere potuit, tanta ſibi in meritis non immerito vindicavit. Retinet quippe virtute quod amiſit in tempore. Merito multorum, *Sap. 4. v. 13. Bern. epiſt. 253.*

imo omnium temporum recipit vicem, qui nullo tempore voluit mutare bonam voluntatem & *Intentionem*. Itaque indefessum proficiendi studium, & jugis conatus ad perfectionem, perfectio reputatur.

§. 4. *Finis rerum omnium; æternitatis nullus.*

APud moribundum etiam hilarescere, & lætum canere quid vetat? præsertim si id ex usu nostro sit. Beatus Iacoponus vir festiva sanctitate præditus, versiculos scripsit, quibus mundi deliria, & mortis præcipitia non illepide descripsit; ex iis & hi sunt.

*Hos versus elegantibus modis musicis inclusit Sebastianus Ertelius.

1.

Cur mundus militat sub vana gloria,
Cujus prosperitas est transitoria?
Tam cito labitur ejus potentia,
Quam vasa figuli, quæ sunt fragilia.

2.

Dic ubi Salomon olim tam nobilis,
Vel ubi Samson dux invincibilis,
Vel pulcher Absalon vultu mirabilis,
Vel dulcis Ionathas multum amabilis?

3.

Quo Cæsar abiit celsus imperio,
Vel dives Epulo totus in prandio,
Dic ubi Tullius clarus eloquio,
Vel Aristoteles summus ingenio?

4.

Tot clari proceres, tot rerum spatia,

Tot

Tot ora præſulum, tot regna fortia,
Tot mundi principes, tanta potentia,
In ictu oculi clauduntur omnia.

5.

Quam breve feſtum eſt hæc mundi gloria,
Vt umbra hominis ſunt ejus gaudia,
Quæ ſemper ſubtrahunt æterna præmia:
In ictu oculi clauduntur omnia.

Omnia hæc vera ſunt, illud longe quam veriſſimum: *In ictu oculi clauduntur omnia.* Vox beati Gregorii eſt: Omnis longitudo temporis vitæ præſentis punctum eſſe cognoſcitur, cum fine terminatur. Quod idem Gregorius confirmans: Parum eſt, ait, quicquid finitur. Longum quippe nobis videri non debet, quod curſu ſui temporis tendit, ut non ſit: quod dum per momenta ducitur, ipſa hoc momenta ſua quæ differunt, impellunt: atque unde teneri cernitur, inde agitur, ne teneatur. Auguſtinus explicatiſſime, Totum hoc tempus, inquit, non dico ab hoc hodierno die uſque in finem ſæculi, ſed ab Adam uſque in finem ſæculi, exigua gutta eſt comparata æternitati. Rerum omnium exitus eſt, æternitatis nullus, heu nullus. In Orbe nihil eſt cui non ſuus immineat finis: convivia & choreæ finiunt, luſus omnis & riſus finiunt, nunquam finiet æternitas. Momento, ubi luſerunt, ſorbentur navigia; momento conferciſſima hilaritatis theatra corruūt:

Lib. 15. moral. c. 24. initio, & l. 7. mor. c. 14. poſt med.

Aug. in Pſ. 101. Conc. 2. med.

momento unico jucundum omne evanescit; unicum momentum, rerum omnium sepulchrũ est. Quid ergo tam vana sectamur & brevia? Magnũ animum delectare non potest, quod non duret. In ictu oculi clauduntur omnia, Quicquid cœpit, finiet, sola non finiet æternitas.

§. 5. *Hominis moribundi consideratio.*

Iob c. 14. v. 19. & 20. MAgister patientiæ Iobus: Lapides, inquit, excavant aquæ, & alluvione paullatim terra consumitur, & homines ergo similiter perdes. Roborasti eum paullulum, ut in perpetuum transiret: *immutabis faciem ejus, & emittes eum.* Quam non multis ceremoniis utitur Deus, hominem ex hoc in alium Orbem emissurus: immutat faciem ejus, & alio jubet proficisci. Tunc certe cum mors evocat, facies tota immutatur (& ut Hippocrates in suo prænotionum libello) sibi ipsi maxime contraria redditur: Acutus fit nasus, oculi cavi & reconditi, tempora collapsa, aures contractæ, aurium extremitates aversæ, cutis in fronte dura & rugata, color totius faciei pallidus, cereus, aut etiam plumbeus, niger, lividus, labra resoluta, pendentia, albicantia, dentes adusti, collum exesum & gracile, mutata omnia, ita ut nova homini persona videatur inducta. Sic ubi Deus hominis vultum mutaverit, emittit eum. I nunc homo,

homo, I modo in domum æternitatis tuæ. A tantillo mortis punctulo, tot sæculorum pendent volumina, nullis evolvenda sæculis.

§. 6. *Stantes mortui.*

VEspasiani Imperatoris scitum est: Imperatorem non decere nisi stantem mori. Ego dixerim, nec decere Christianum aliter mori quam stando. Sed quænam hîc optima standi ratio?

Anno millesimo sexcentesimo quinto Viennæ ipsa nascentis Christi nocte miles excubitor in lignea ædicula, frigore obriguit, mane stans quidem, sed non vigilans repertus est, jam enim & noctis & totius vitæ vigiliam finierat. Simili fato alius quispiam obiit, gelu itidem exanimatus, qui vivere desiit antequam equitare. Nam equus viæ gnarus fideliter Constantiam in publicum hospitium, pervexit suum dominum, sed mortuum. Q. Curtius attestatur, quosdam ex Alexandri Macedonis militibus applicatos arborum truncis obriguisse frigore, eos tamen non viventibus solum, sed etiam inter se colloquentibus similes esse conspectos, durante adhuc habitu, in quo mors quemque deprehenderat.

Poggius l. I. de miseria hum. qui hoc a se visum ait.

Curt. lib. 8. c. 9.

Leodegarius martyr capite plexus erexit sese, & ultra horam immotus stetit, Petrus itidem martyr decusso jam capi-

Lippolo 2. Oct. Bar. to. 3. An. 310. n. 10.

capite, submissis genibus corpore reli-
Zippelo quo mansit erectus. Sancta Ositha virgo
Oct. 7. regia suum ipsa caput jam amputatum
recto tramite ac firmis vestigiis incedens ad ædem Apostolorum ad tria pæ-
Baron. ne stadia tulit. Severinus Boethius &
tom. 7. ipse martyr, cum regius spiculator vul-
Anno nus ei lethale inflixisset, ille utraque
526. manu divulsum caput sustinuit, & in-
n. 7. terrogatus, à quo percussus esset, respondit: Ab impiis; progressusque est in templum vicinum, ubi flexis ante aram genibus sacra percepit & paullo
Surius post expiravit. Dionysius Areopagita
die 9. inter primos martyrū, caput suum cer-
Oct. vicibus abscissum, suis ipse manibus velut præmium accepit, & obviæ mulieri in manus tradidit. Idem hoc fecerunt
Sur. ævo Diocletiani & Maximiani, invicti
tom. 5. martyres, Ursus & Victor, cum sexa-
die 30. ginta sociis, quorum quilibet caput
Sept. suum à cervicibus resectum, ad certum
& Tho. viæ spatium suis manibus gestavit. At-
Bozius que hi profecto non tantum stantes sunt
de sign. mortui, sed & steterunt post mortem.
Eccl. l. His accensendus beatus Simeones, de
15. c. 9 quo Theodoretus admiranda comme-
Theod. morat, quæ vitæ probavit exitus. Si-
26. quidem hic ipse Simeones stans mortuus est, mansitque in statu suo post mortem immobilis: animus quidem jam cælum penetrarat, corpus ab inquilino suo desertum, ne sic quidem cadere sustinuit, sed locum sui certaminis mole

pressit

pressit erecta, tanquam si invicti athletæ victorias & triumphos loqueretur. Sic & Benedictus numerosissimæ familiæ laudatissimus pater, animam Deo stans reddidit, vere magnus Imperator, qui, quod gloriosissimum, in se maximam potestatem habuit, & seipsum inter spinas triũphavit æterna victoria. *Lippelo 21. Mart.*

Christianum non nisi stantem decet mori. Standum & pugnandum est morienti. Recte stetit, bene pugnavit, quisquis Deo nixus, mori non timuit.

§. 7. *Ante mortem mortui.*

SApiens Alexandridæ dictum est: Moriendum esse, antequam mori cogaris. Tarsensis Paulus, non semel duntaxat aut sæpius, sed quotidie mortuus est. De seipso id affirmans: Quotidie inquit, morior. *1. Cor. c. 15. v. 31.*

Gregorius Magnus, qui, quanto sublimius occupavit solium, tanto clariores sanctitatis emisit radios; hic vigilantissimus pastor sæpius ante mortem fuisse mortuus videtur. Siquidem non multo ante obitum, suam ipse conditionem describens: Me, inquit, amaritudo animi & assidua exacerbatio, atque podagræ molestia sic afficit, ut corpus meum tanquam in sepulchro siccatum sit: unde fit ut jam raro de lecto surgere valeam. *Epist. ad Rusticanã Patric.*

Cosmus Medices, jam morti vicinus,

cum à conjuge interrogaretur, Cur ita clauderet oculos, etiam vigilans, Respondit: Cuperem eos assuefacere, ut diutius claudi non moleste ferrent. Optimum hoc genus mortis est, oculos tunc præsertim claudere, cum eos mortifera voluptas illicit. O claude & vel sic morere, ne moriaris, quisquis pudicitiam amas. Sapientissime suasit Seneca Lucilio: Hoc denique tibi citra diem mortis præsta: moriantur ante te vitia.

Epist. 27. initio.

§. 8. *A seipsis sepulti.*

PAcuvius Tiberii Cæsaris procurator in Syria, vino & epulis tam largiter sibi quotidie parentavit, ut à cœna in cubiculum ferretur, inter famulorum plausus, qui ad symphoniam velut mortuo istud accinebant: *Vixit, vixit.* Quid hoc aliud erat, nisi quotidie seipsum efferre, & sepelire? Optime Seneca: Hoc, ait, quod ille ex mala conscientia faciebat, nos ex bona faciamus, & in somnum ituri, læti hilaresque dicamus: *Vixi.* Crastinum si adjecerit Deus, læti recipiamus, ille beatissimus est, & securus sui possessor, qui crastinum sine sollicitudine expectat.

Epist. 12. med.

Labienus, quia omnes dicaci ore lacerabat, Rabienus dictus, eo exosus fuit, ut omnes ejus libri fuerint combusti. Non tulit hoc Labienus, nec voluit suo ingenio superstes esse, sed in monu-

Cal. Rhodigin. l. 11. Antiq. c. 13.

monumentum suorum majorum se jussit deferri & includi: nec tantum finivit ipse se, sed sepelivit. Itaque Labienus à seipso sepultus est. Sed plus habet admirationis, *Vivus sepultus, insepultus mortuus.* Storax Neapolitanus, paucis abhinc annis, homo locuples, delicatus, fastuosus annonæ præfectus, cum mala fide munere suo fungeretur, plebs famis impatiens in hominem irruit. Ille latebras quærens in divi Augustini æde sepulchro sese abdidit: inventus tandem, lapidibus petitus, & frustillatim discerptus est, adeo ut sanguinem ejus non pauci lamberent, & ossa deessent sepulchro. Epitaphium illi hæc scriptū est:

Storax qui vivus subiit sepulchrum,
Mirum defunctus caruit sepulchro.

De presbyt. qui vivus sepultus, iterum in auras emersit. Greg. Turon. lib. 4. hist. Franc. c. 11. Vivi sepulti sunt

Sed profanæ sunt hæ sepulturæ, miseamus sacras. *Albertus Magnus ævi sui miraculum, deposita ultro Ratisponensi mitra Coloniam rediit, ad suæ Religionis eruditam paupertatem. Hic omnium pæne rerum memoriam, uti ei olim prædictum, amisit. Tam obliviosus tamen non fuit, quin quotidie felicissime meminisset, sepulturæ suæ locum accedere, ubi pro seipso ceu mortuo precationes funebres diebus singulis, octoginta septem annorum senex recitavit.

S. Seve-

SS. *Chrysanthus & Daria, S. Marcellus, S. Castulus, de quibus vide Baron.*

* *Ferdinand. Castilius in hist. S. Dominici & ord. Prædicat. par. 1. l. 3. c. 47. med.*

Rosweid. l. 1. mihi pag. 230. S. Severus Ravennas præsul, vivus conditorium ingressus, seque medium collocans inter filiam & vxorem, quam olim habuerat, expiravit.

Macarius Romanus collo tenus in terra stetit sepultus triennio.

Palladius c. 13. Heraclides c. 32. Philoromus Galata presbyter annis sex in sepulchris mortuorum habitasse dicitur, ut mortis formidinem superaret.

Seria hæc est & admiranda suiipsius sepultura, cui seriam simul & ridiculam attexo.

Pet. Maffejus l. 4. Epist. Indic. mihi pag. 115. Bonziorum in Iaponia princeps Combendaxis nomine, jam maturus ævi, seipsum ultro defodit scrobe cubitorum quatuor profunda quadratæ formæ. hãc aperiri severissimis verbis vetuit, nec enim in præsentia mori se; post aliquot millies millena millia annorum, virum quendam doctrinæ laude præstantissimum in Iaponis regna venturum nomine Mirozu, tum se quoque demum è fovea proditurum: interea diuturnis laboribus fessum corpus velle reficere. Circa ipsius sepulchrum lampades cõplures ardent è variis eo missæ provinciis, fatua prorsus superstitione.

Suidas V. Polemon. Polemon Laodicensis, Suida teste, Timocratis philosophi discipulus, Aristidis oratoris magister, cum annum ageret quinquagesimum sextum, se ipse in sepulchrum conjecit, ob arthritidis cruciatus, inedia solutus. Cum autem

amici

amici & propinqui lugerent cuperentque sic sepultum refodere, dixisse fertur: Date mihi aliud corpus, & ascendam.

Sed sanctioris exempli est, quod addo. Duo anachoretæ in rupe pterigia prope fluvium habitabant. Horum alter jam senex obiit, à socio sepultus in monte. Paucis post diebus defuncti senis discipulus ad agricolam, dum is aratrum duceret, descendens: Oro te, mi frater, inquit, hanc mihi gratiam præsta, ligonem ac sarculum sume, & sequere me præeuntem: Non gravate secutus rusticus, in montem pervenit cum duce. Anachoreta sepulchrum senis digito monstrans: Hîc, inquit, fode, dum ego interim oro. Effosso sepulchro finitisque precibus anachoreta complexus agricolam: Ora, inquit, pro me frater. & vivum se super magistrū suum injiciens, à seipso sepultus, animam efflavit.

Io. Mosch. in prato spir. c. 90. Rosweid. l. 10. mihi pag. 882.

Mirari hæc licet, non item imitari, nisi hac ratione, quam divinus Paulus ingerens: Mortui estis, inquit, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Optimum est illud philosophi monitum: LATENS VIVE. Siquidem bene vixit, bene qui latuit. Hic talis à seipso honestissime sepelitur, & magno suo bono. Plerunque. Qui notus nimis omnibus, ignotus moritur sibi. Quietissime vivit, quisquis seipsum vivus ita sepelivit.

Coloss. c. 3. v. 3.

Ovid. Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra Fortunam debet quisque manere suam.

§. 9.

§ 9. *Consideratio sepulchri.*

TErtia me Phthiæ tempestas læta locabit :

Dicebat Socrates jam de morte sua præsagiens, & vere. Phthia hîc civitatem nō aliam significat, nisi illam quam in lignea turri jacentes subimus & supini, hoc est, sepulchrum, quo quicquid spirat, properat. De magno Macedonū Rege Alexandro vetus poeta cecinit:

Iuven. sat. 10. v. 171.

Cum tamen à figulis munitam intraverit urbem,
Sarcophago contentus erit. Mors sola fatetur
Quantula sint hominum corpuscula——

Matt. Rader. par. 2. Virid. mihi pag. 203.

Nulla domus nostra, tam vere nostra est atque sepulchrum, Hoc beatus Iaconus vir tam religiosus quam facetus reipsa sic docuit. Civis Tudertinus par pullorum gallinaceorū emerat; domum missurus forte Iacoponum in foro conspicit, ad quem versus: Quæso te, inquit, hanc mihi gratiam gratificare, & hos pullos domum meam defer: sed cave mihi imponas. Iacoponus excipiens: Tu vero mihi fide, ait, domum tuam, uti jubes, hos deferam. Et recta in templum S. Fortunati abit, ubi civis illius sepulchrum fuit. In hoc Iacoponus pullos, ut potuit, abscondit. Civis domum reversus, primo ingressu de pullis quærit. domestici omnes negare, se

quid-

quidquam horum vidiſſe. Ita in forum recurrit civis, conſpectoque Iacopono: Nimirum hoc verebar, ait, ne faceres quod ſoles, & mihi illuderes: ſed dic ubi pulli mei ſunt? Huic Iacoponus: Domum tuam, inquit, detuli prout juſſeras. Atqui, ait civis, domeſticorum nullus id fatetur te feciſſe. Hîc Iacoponus: Veni mecum, ait, virorum optime, & vel oculis tuis fidem faciam. In templum ergo hominem deducit ad notiſſimum ſepulchrum, & ſepulchrali ſaxo nonnihil levato: Amice mi, ait, *Nunquid non tua hæc eſt domus?* Civis negare non auſus, & pullos recepit, & animum optimis cogitationibus imbutum. Iobus ergo veriſſime dixit: Scio, quia morti trades me, ubi conſtituta eſt domus omni viventi.

§. 10. *Teſtamenta novem.*

Veriſſime dixit Plinius Iunior: Falſum eſt nimirum quod creditur vulgo, teſtamenta hominũ, ſpeculum eſſe morum:

1. Ziska notæ improbitatis miles, pellem ſuam tympano, carnes volucribus ac feris teſtamento legavit, ſimulque ſuis præcepit ne templis aut monaſteriis parcerent. Imperio hîc nullo fuit opus; injuſſi & ſponte animi hoc feciſſent hæredes. Peſte Ziska obiit Anno Chriſtiano 1424. Ita Tabulæ ſupremæ affectus veros indicant. *D. Guarinonius l. 2. Abominand. c. 31.*

2. Fe-

Hist. de viris il-lustr. Cister-ciensiū.

2. Femina fuit quæ feli ſuæ teſtamento legavit quingentos philippeos, videlicet ut honeſta ſemper menſa frueretur felis. O ridiculas hominum inſanias, ô quantum eſt in rebus inane? De Herode olim Auguſtus dixerat: Herodis ego porcus eſſe malim quam filius: Quis hîc non ſimili voto precetur: Hujus ego feminæ felis eſſe malim quam famulus.

3. Illuſtris fœnerator morti proximus, Notario & teſtibus accitis, ſupremam voluntatem conceptiſſimis verbis ſic ſcribi voluit: Corpus meum reddatur terræ, è qua ſumptum eſt: mea vero anima dæmonibus detur. Cohorruerunt amici ad tam diras voces; monuerunt, & increparunt. At ille iterum ac tertium: Mea, inquit, anima detur dæmonibus, quia injuſte plurima corraſi. Iiſdem debetur anima uxoris meæ, & animæ filiorum meorum, qui, ut haberent quod in veſtes, in epulas, in luxuriam inſumerent, in fœnus tam varium me impulerunt. Iiſdem debetur anima confeſſarii mei, qui tam miti ſilentio improbitatem meam animavit. Dixit, & efflavit animam. O miſer! hæredes quidem habebis quos voluiſti, funus autem & exequias, quales meruiſti.

Hiero. decimo commē. in Iſa.

4. Divus Hieronymus hæredum avaritiam perſtringit hoc apologo: Porcellus parentis ſui mortem acerbo grunnitu flevit. At cum lectis teſtamenti tabulis, glandis acervum & aliquot farinæ modios

modios sibi legatos audisset, obticuit. Rogatus, cur tam subito fletum omnem comprimeret? Farina, inquit, & glandes os mihi obstruunt. Vere hîc hæredis fletus, sub persona risus erat. Ea mens est hodie plurimorum hæredum; legata inhiant, supellectilem asportant, monetam numerant, quicquid Manibus fiat legatoris: quiescat, ut meruit. Sed tabellas testamentarias sanctiores inspiciamus.

5. Sanctus Hieron martyr, quarto *Lippel.*
die antequam ad mortem educeretur, *7. No-*
matri & sorori facultates suas, Rusticio *vembr.*
autem, qui Ancyræ Rempublicam administrabat, suam manum iam abscissam testamento legavit. Sic Nicodemus Gamalieli ligneam Christi crucifixi statuam, legatum nobile reliquit.

6. Sanctus Hilarion cum annum ageret octogesimum, hæredem ex asse scripsit Hesychium absentem holographa hac scriptura. Omnes divitias meas, Euangelium scilicet & tunicam saccineam, cucullam & palliolum Hesychio amantissimo relinquo. Hæc totius supellectilis nomenclatura.

7. Antonius Magnus testamentum *S. A-*
nuncupavit in hæc omnino verba: Lo- *thanas.*
cum tumuli mei, præter vestram dile- *in vita*
ctionem, nemo noverit. Vestimentorum *Ant.*
autem meorum sit ista divisio: Melotem *c. 58.*
& pallium tritum, Athanasio episcopo date, quod mihi novum ipse detulerat.

Serapion epiſcopus aliam accipiat melotem; vos cilicinum veſtimentum. Et valete viſcera mea, Antonius enim migrat. Vix verba finiit, ruentibus in amplexum diſcipulis, pedes paullulum extendens, mortem hilari vultu admiſit.

Leont. in vita Ioan. c. 49. Roſweid. mihi pag. 203.

8. Sanctiſſimus Alexandrinus Patriarcha Ioannes Eleemoſynarius, ultimæ voluntatis tabulas in hunc ſenſum conſcripſit: Gratias tibi ago, Deus, qui me moriente non niſi unum tremiſſem ex omni theſauro, quem habui, ſupereſſe voluiſti. Cum Alexandria me ſuum dixiſſet antiſtitem, inveni octoginta centenarios auri: his addiderunt amici Chriſti pecuniam pæne innumerabilem, quam omnem, ut quæ Dei erant, Deo darem, in pauperes erogavi. Vnde qui remanſit tremiſſis, iiſdem dandus eſt. Hîc illud veriſſimum: * Expeditiſſima teſtamenti ratio eſt, ſi priuſquam finias, omnia in ſtipem conferas.

9. Hîc addendum cujuſvis Chriſtiani hominis teſtamentum: ſolum mutetur nomen, annus, dies; cetera omnia omnibus ſunt æqualia.

Ego Achatius Victor, curro ad æternitatem ab Anno 1581. à menſe Auguſto, à die 15. Auguſti, & annos æternos in mente habui. Nunc ſpiritum commendo Deo; & quia rē ſuam terræ negare

* Alles z'Almuſen vor ſeinem endt macht gar ein richtigs Teſtament.

negare non possum, corpus tabi & vermibus lego. E bonis nihil jam meum, nisi bona voluntas, quam mecum defero ad Dei tribunal. Cetera sic dispono:

1. Inimicis meis omnibus IGNOSCO de corde meo.
2. De peccatis meis omnibus sincere DOLEO.
3. CREDO in Christum Iesum redemptorem meum amantissimum, & in hac fide Ecclesiæ sacramenta expeto.
4. SPERO à Dei bonitate vitã æternã.
5. DILIGO Deum meum ex toto corde meo, super omnia, & in sanctissimam Dei voluntatem me totũ plenissime RESIGNO.

Valere, ægrotare, vivere, mori, quandocunque Domino visum, paratissimus: Fiat voluntas Dei.

Nisi Christianus quilibet, & vitam, & suprema sua sic ordinet, male vixisse, pejus mortuus fuisse censendus est. Consummat hora mortẽ extrema, non facit.

§. II. *Epitaphia novem.*

EPitaphia, Nævii superbissimum, Plauti vanissimum, Pacuvii modestissimum scriptor Atticarum Noctium proponit legenda. Nos ad alia. *Gell. l. 1. c. 24.*

1. In primaria Germaniæ civitate duo sunt sibi proxima sepulchra; senis & juvenis, atque idem, quod multi putent,

Gen. c. 5. pluribus versibus. epitaphium habent. Senis tumulus hanc habet inſcriptionem: ET MORTVVS EST. Quod & Adami, & complurium aliorum cœnotaphium eſt. Idem hoc etiam juvenis tumbæ inſcriptum: ET MORTVVS EST? Sed obſerva Lector, huic alteri additum interrogandi ſignum, quod à priore abeſt. Proinde prudens ſcriptor hoc voluit de ſene dicere: Senex iſte, plurimas æſtates, hiemes quoque plurimas vidit, tanquam ei mors parſura videretur; expertus varia, per humanas demum miſerias & ætatis fluxum, redactus eſt ad capulum, ET MORTVVS EST.

At vero Juvenis epitaphium, ET MORTVVS EST? ſic interpretandum: Hic juvenis ab opibus, à forma, à corporis viribus præſtans, Muſis & Apollini charus, Gratiarum & Fortunæ pullus, nondum annos viginti natus, mortis ſecurus, tanquam immortalis, omneſque Parcas decepturus vixit, ET MORTVVS EST? Capularem illum ſenem eſſe mortuum pauci dolent, nemo miratur: florentiſſimum huncjuvenem à morte abreptum mirantur omnes, plurimi dolent. Ergo mortuus eſt, quærunt, tam formoſus, tam vegetus, tam gratioſus juvenis? heu dolor! quam Parcæ neſciunt ulli parcere!

Huic ſepulchralem inſcriptionem addo, inter ceteras non numerandam, ideo illam velut in marginum notas rejicio,

rejicio, curioso solum lectori spectanda.

Extat epitaphium antiquum Bononiæ, quod multorum fatigavit ingenia; verba epitaphii hæc sunt.

A M. PP. D.

Ælia, Lælia, Crispis, nec vir, nec mulier, nec Androgyna, nec puella, nec juvenis, nec anus, nec pudica, nec impudica, sed omnia, sublata neque fame, neque ferro, neque veneno, sed omnibus; Nec cælo, nec aquis, nec terris, sed ubique jacet.

Lucius Agatho Priscius, nec maritus, nec amator, nec necessarius, neque mœrens, neque gaudens, neque flens, hanc nec molem, nec pyramidem, nec sepulchrum, sed omnia, scit & nescit, quid posuerit.

Hoc est sepulchrum intus cadaver non habens, Hoc est cadaver, sepulchrum extra non habens: Sed cadaver idem est, & sepulchrum sibi.

Sunt qui hoc ænigma interpretentur animum hominis, alii nubium aquam,

alii Nioben in saxum mutatam, alii alia. Commentarius in hoc epitaphiū scripserunt Ioannes Turius Brugensis, & Richardus Vitus Basinstochius Iurisconsultus, Anglus, cujus liber editus Durdrechti apud Ioan. Leonem Berevvout, Anno 1618.

Sed mittamus has umbras & nebulas; felicius exercetur ingenium in sole. Hæc autem ideo miscemus, ne meros luctus & pavores sedulo Lectori objiciamus, & ut subinde fesso fastidium detrahamus. Quod si mores spectemus & salubria mortuorum monita, en aliud epitaphium, quod Neapoli tale visitur.

Hæc mihi lapidea memoria posita est, imo tibi, qui hæc legis. Quisquis es, vigila dum vigilas; & in rem tuam mature propera. Horas scit nemo. Vale.

3. Cajetæ brevem hanc inscriptionem saxum exhibet.

Fui, non sum: estis, non eritis;
Silvius Palladius,
Vt moriens viveret,
Vixit ut moriturus.

4. Non omisero brevissimum illud, sed sensu non infœcundum.

Quo

Quo vadam neſcio.
Invitus morior.
Valete Poſthumi.
M. Poſthumius Eques.

5. Præ ceteris ſapere nos doceat, & vana ſpernere, epitaphium hoc, viro religioſo & gente nobili ſcriptum:

Heus viator, adſta & pellege; pauca te volo.

Hoc ſaxum vivus morituro mihi poſui, qui hîc anguſte jaceo, & te hoſpes atque fatalem Angeli tubam in tenebris expecto. At fors quæris meam proſapiam? Ab Adami purpura ſerus nepos ſum. Fors rogas & patriam meam? Mundus fuit. Doctrinam meam? umbra fuit. Famam meam? fumus fuit. Ætatem meam? heu punctum fuit, aut paullo productius momentum. Noſſe vis & opes meas? Paupertas fuit. Honores meos? Contemptus fuit. Libertatem meam? Obſequium fuit. Votum meum? Mors fuit,

& post mortem VERA VITA, quam ego tibi, viator, tu mihi reciproca prece serio adprecare & abi, LETI MEMOR.

6. Addo mœstissimum illud & vere lacrimabile, fratris à fratre occisi epitaphium.

Heu, Heu!

Hîc ante annos juvenis jaceo, morti ludibrium, Fratri funus, Patri mœror, Matri lacruma, Musis luctus. Iuvenibus exemplum, Senibus suspirium, Mihi tabum, cinis, nihil: Deo quid? Ah! viator cur rogas? Eheu jam audiam quod timeo, quod spero. Tu cras scies. Curiose civis abi.

7. Richardus de Marisco Dunelmensis antistes, funebrem epigraphen ipse sibi sane piam scripsit, nec sine illius ævi usitato lepore; inscriptio hæc est.

Sim. Majol. tom. 2. Canic. fine libri, mihi pag. 548.

Culmina qui cupitis, laudes pompasque sititis,
Est sedata sitis, si me pensare velitis;
Qui populos regitis, memores super omnia sitis:
Quod mors immitis, non parcit honore potitis.

Vobis

Vobis præpositis similis fueram; bene scitis.
Quod sum, vos eritis, ad me currendo venitis.

Nempe hæc prisci sæculi venustas amabilem spirat simplicitatem. Sed addo viri doctissimi monumentum.

8. Iustus Lipsius è scriptis notus, è sepulchro cum vivis ita loquitur.

Quis hîc sepultus, quæris? Ipse edisseram. Nuper locutus & stilo & lingua fui, nunc altero licebit. Ego sum Lipsius, cui litteræ dant nomen & tuus favor: Sed moriens ipse abivi, abibit hoc quoque; Et nihil hic Orbis, quod perennet, possidet. Vis altiore voce me tecum loqui? Humana cuncta fumus, umbra, vanitas, & scenæ imago, & verbo ut absolvam, NIHIL. Extremum hoc te alloquor; Æternum ut gaudeam, tu adprecare. Iustus Lipsius vixit Annos 59. Obiit Anno Christiano 1606. ipso die Christi morientis.

Ita demum docti indoctiq;, opulenti ac pauperes, unum omnes habent epitaphium, quod illis Moses scripsit: E T M O R T V V S E S T. Imperatores olim recens *Gen. c. 5. sæpius.*

recens inaugurati rogabâtur, quod saxi genus placeret in sepulchrum? Ego pæne idem ex te, Lector, quæro: Quæ forma placet epitaphii? Elige. Velis, nolis, hoc officii præstabunt alii vel invito, & linguam apponent tibi mortuo, si vivus tacere malis quam loqui funebria. Vnam insuper formam sepulchralis inscriptionis exhibeo; quam ego mihi, quam tibi, quam Christianorum plurimis accommodatam censeo, si paucula mutentur: ea hæc est.

Quisquis es, Lector; est quod ex te quæram.

9. Nostin' quis hoc arcto subterraneo carcere habitet? Ego, putredinis filius, & frater vermium. Hæc stirps mea. Nomen meum ne quære evanuit cum vita, quam post lacrimas & cunas in libris consumpsi, quos pæne simul cum vita clausi. Iam etsi vivere, non desii tamen vovere. Ah! hospes: quam vellem plus virtuti, & minus me permisissem vitiis: quam cuperem, sæpius ante mortem, fuissem mortuus affectui! Nunc ista mihi non nisi optare, tibi

tibi etiam præſtare licet. Quiſquis es (nam te non video in tenebris) dum potes, tuam ante mortem mature morere. Hoc vita tua erit probatior, quo in illa iſta crebrior. Vale, Lector, uſque dum cæli canat claſſicum, ad quod ut lætus reviviſcam, tu jam precare. Anno à pariente Virgine 1617.

Sed ne iſtud neſciamus: Mortem beatam non faciunt purpureæ exuviæ, non funebres pompæ, non tegmen holoſericum, non longus ordo comitantium, non ſexcentæ faces, non numeroſæ imagines, non inverſi clypei, non lugentes cognati, non vulgi præconia, non conjugis lamenta, non funereus laudator, nec defuncti titulus in marmore victurus, donec ſua quoque lapidibus mors veniat: ſed virtus, ſed animus inter mortis minas infractus & imperterritus. *Bene vixiſſe*, pulcherrimum omnium epitaphium eſt.

§. 12. *Cur æquo animo moriendum, cauſſæ novem.*

Cauſſa I.

ANte omnia Servatoris tui mortem cogita, & tuum feres æquiſſimo animo.

animo. Confer, obſecro, tuum lectulum cum ipſius cruce; culcitras tuas cum ipſius ſpinoſo diademate; cibos tuos cum ipſius felle, potum tuum cum aceto illius; dolores tuos cum illius tormentis. Tu inter amicos & ſolantes, ille inter inimicos & convitiantes obiit. Tu inter tot auxiliares manus, ille deſertus ab omnibus expiravit. Pro tua valetudine tot pharmaca laborant, illius extremæ ſiti ne quidem frigida ſuccurrit. Et ille tamen Dominus, & ſummus; tu ſervus, & quidē infimus atque viliſſimus. Illi hæc omnia inſonti & immerito, tibi ſonti eveniunt & meritiſſimo. Quare quod conqueraris, ſane non habes.

II. Maximus ſupremi Regis favor eſt, *Bona mors*. At bene mori, eſt effugere male vivendi periculum. Bene autem moritur, qui moritur libenter. Quis è rigido ſtrato non prompte ſurgit? ii ſolum cunctantur qui plumeo calore mollius foti, ægre deſerunt calentem nidum. Si tibi ægre fuit in hac vita, quippeni ad meliorem lubens tranſeas? Si bene; tempus omnino eſt ut finias, ne te proſperitas, ut multos, præcipitet ſera quidem ſed gravi ruina. Difficillima eſt mors felicium. Ad rogum non perveniſſet Cræſus, ſi non ad ſenium. Plurimi ſervorum, ſi in juventute, fuiſſent etiam in libertate mortui. Heu quot & quanti mortalium ad æternos rogos damnantur, quibus pueris aut juvenibus

ſi vi-

ſi vitam mors rapuiſſet,contuliſſet cælũ.

III. Cælites, & chariſſimi quique ad ſe nos invitant. Atqui, ais, à ſociis & amicis abeundum. Improvide: adeundi ſunt. Parentes tui ubi? In cælo ſperas, nonne? Sed & te quoque illuc perventurum. Multos tuorum ſeu amicorum ſeu cognatorum in cælo eſſe non credis? Atqui & tu ideo vivis, ut eo è vivis ad illos transferaris. At hæc certa non ſunt; ſperata ſunt tantum. Recte. neque enim quiſquam ſperat, quod videt, aut certum habet. Et ideo Deus, etiam hujus virtutis materiem tibi ſuggeſſit. Sperare te juſſit cælum, nunquam illud certa ſecuritate tibi polliceri voluit. Sed & hoc ſcias, te certa ſpe ferri, etſi in rem tibi adhuc incertam. Fideli debitori non habet quod diffidat creditor. Deus, ſe tibi, affirmate dico, debitorem conſtituit. Vide tu, cujus ſis creditor. An non ille hoc ipſo lætus qui clamat: Scio cui credidi. 2. Tim. 1. v. 12.

IV. Cogita, parvi animi homo, egregiam animi alacritatem, & ardens moriendi ſtudium divorum Martyrum, qui omnem mortis apparatum contemſerunt, qui ſæviſſimos quosque cruciatus ore renidenti ſubierunt. Certe non mors aut labor eſt terribilis, ſed laboris aut mortis timor. Propterea laudamus eum qui dixit: Mors non eſt malum, ſed turpiter mori. Pueri larvas horrent ob imperitiã. Mors quid eſt? Larva.

Inverte,

Inverte, & ita esse cognosces. At vero nec infantes, nec pueri, nec mente lapsi mortem timent; turpissimum ergo est, si eam securitatem nobis ratio non præstat, ad quam stultitia perducit. Mors tributum & vectigal est ab omnibus pendendum. Quid ergo tristaris, cum pendis quod debes, & facis quod nemo non facit? Neque quisquam hîc ullum sibi fingat privilegium: nullus hactenus ab lege eximius fuit, nullus erit. Non est unus omnium qui evadat. Mundus, inquit Basilius, mortalis est, & regio morientium.

In Ps. 114.

V. Longus mortis metus, quid nisi longum tormentum est? Diu vivis? diu etiam torqueris. Non possum, inquis, non timere malum, quod imminere video, tametsi lento passu. Ergo saltem tunc timere cessa, cum in eo res est, ut tibi omnis timor adimatur. Optime dixit Tertullianus: Non est timendum quod nos liberat ab omni timendo. Atqui, ais, res formidolosa est, in morbo sic prævidere mortem sensim adrepentem. Homo vermicule, quid tibi vis? An non tuus Servator triginta tribus annis, & amplius, suam ipse mortem, & eam quidem acerbissimam prævidit? tune illo melior? Sed quia non solam mortem, sed prævia mortis incommoda times, Epictetum audi: Tu vero, inquit, non animo firmo egredieris, sed tremens, propter vestimenta tua, pro-

pter

pter vasa argentea. Infelix, itane hactenus omne tempus perdidisti? Quid ergo si ægrotaro? Ægrotabis honeste. Quis me curabit? Deus, amici. Duriter decumbam. Sed ut vir. Domicilium commodum non habebo. In incommodo ægrotabis. Quis autem mihi victum parabit? Qui etiam aliis parant. Quis vero erit morbi exitus? Quis nisi mors? Non igitur cogitas, caput hoc malorum omnium, & degeneris animi, & timiditatis esse, non mortem, sed mortis metum: adversus hunc igitur te exerce: huc inclinent disputationes omnes, omnia quæ audis, quæ legis. Tum scies, hac sola ratione asseri homines in libertatem.

VI. Quantis heu malis per mortem liberaris? Mori, est officinam omnium miseriarum claudere. Optime dixit Plinius: Ea vitæ conditio est, ut mori plerumque etiam optimis portus sit, & præcipuum naturæ bonum. Quapropter hoc primum quisque in remediis animi sui habeat: ex omnibus bonis quæ homini tribuit natura, nullum melius esse tempestiva morte. Cæsar apud Sallustium. In luctu atque miseriis, mortem ærumnarum requiem, non cruciatum esse asserit; eamque cuncta mortalium mala dissolvere. Ideo sapiens semper cogitat, qualis vita, non quanta sit. Nam commorandi nobis natura, non habitandi diversorium dedit; & vi-

L. 25. nat. hist. c. 23. & l. 28. c. 1. fine.

Cic. l. 1. Tusc. qq.

tæ usu-

tæ uſuram ſicut pecuniæ, nulla præſtituta die. Quid eſt igitur quod querare, ſi repetit, cum vult? ea conditione acceperas.

VII. In morte carcer panditur, quid trepidas exire? Gaude potius & geſti; hucuſque captivus fueras, nunc liber eris: patet jam carcer; evola. Quid hactenus philoſophatus es, ſi hanc philoſophiam MORI tantopere reformidas? Ideo hoc corpus accepiſti ut redderes, & ideo reddes ut & denuo recipias cum ampliſſimo fœnore. O quam fatuum eſt illi ſpei, illi beatitudini non inniti, ut hinc lætus exeas ad id quod ſemper manet, & mortis compendio mutes, quod inperpetuum non tollatur. Patet carcer; evola ad meliora.

VIII. Mors via eſt; imo janua eſt per quam admittimur in patriam, ad æternam vitam, ad immortale gaudium. Mors enim non tam vitæ finis, quam ad vitam tranſitus eſt. Præclare dixit Bernardus: Moritur quidem & juſtus, ſed ſecure: quippe cujus mors, ut præſentis eſt exitus vitæ, ita introitus melioris. At dixeris: Diu vivere quamjucundum eſt? ſed ah quam incertum eſt, an divina gratia non prius tua culpa te ſit deſertura quam vita. Et quis eſt qui non ſubinde trepidet de ſua perſeverantia, quam nulla vitæ ſanctimonia mereri poteſt. Donum eſt hæc, & gratuitum. Ideo qui donum hoc ambit, donantē ſibi conciliet.

IX. Caussarum caussa est, voluntas Dei, cui ab æterno placuit te hoc tempore, hoc loco, hoc morbo, naturæ concedere. Quid vis amplius? Deo sic placet, ita Deo visum est. Hæc illa est voluntas quæ nil velle potest mali. Ergo, quod Siracides suadet, In tempore infirmitatis ostende conversationē tuam. *Eccli. c.18. v.21.* Sed has omnes caussas in compendium sic confero. 1. Mors Christi. 2. Gratia Dei. 3. Invitatio Cælitum. 4. Exempla præeuntium. 5. Finis timendorum. 6. Finis omnium malorum. 7. Egressus è carcere. 8. Ingressus in paradisum. 9. Voluntas Dei.

§. 13. *Mors igitur formidanda non est.*

FAc ergo libens, mi Christiane, quod vel nolens faceres. Quicquid fit à volente, fit levius, & desinit esse necessitas, ubi voluntas accesserit. Sapiens sic instructus est, ut, quibus non potest obsistere, consentiat. Ergo securus, nil timeas. Natura parens benignissima, nihil fecit horrificum; mortem adeo formidabilem error hominum facit, non natura rei provida. Mortem exhorrescimus, non quia mala, sed quia hominibus non est nota. Si quid magnum volvis animo, si quid altum struis, humiles & ineptas vulgi voces despice, verum illos suspice, quorum imitatio ad veram gloriam via est. Apud nos læte

feliciterque morientium innumerabilia sunt exempla. Non te terreant illorum verba, qui mortem vicinam affirmant.

Excerpta Senecæ mihi pag. 793. Imitare vel illum è priscis, qui mortis monitori minime asper hunc dedit dialogum. *Morieris* : Ista hominis natura est, non pœna. *Morieris* : Hac conditione intravi ut exirem. *Morieris*: Gentium jus est quod mutuum acceperis, reddere. *Morieris* : Peregrinatio est vita, cum multum deambulaveris, domum redeundum est. *Morieris* : Putabam te aliquid novi dicere. Ad hoc veni, hoc ago, huc me singuli dies adducunt. Nascenti mihi Natura protinus hunc posuit terminum. Quid habeo quod indigner? in hæc verba juravi. *Morieris* : Stultum est timere, quod vitare non possis. Istud non effugit, etiam qui diu distulit. *Morieris* Nec primus, nec ultimus. Multi me antecesserunt, omnes sequentur. *Morieris* : Hic est humani officii finis. Quis sanus auctorari moleste tulit? Quo transit Orbis, ego transibo. Ad hanc conditionem cuncta gignuntur. Quod cœpit, desinet. *Morieris* : Non adeo grave est, quod tantum semel patiendum est: æterna vere cruciant. Nunc certe minus mors formidanda quam olim: siquidem olim obstructo cæli aditu, hoc unum omnes ingemiscebant:

Noctes atque dies patet atri janua Ditis.

Nunc vero læti canimus:

Noctes atque dies patet alti janua cæli.

Ingenti

Ingenti itaque animo mors provocanda eſt, ſive nos horribili vaſtoque impetu aggrediatur, ſive quotidiano & vulgari exitu: nihil refert quam minax veniat, quod à nobis petit minimum eſt. Nunquam male de morte ſenſit, qui bene vixit; neque aliquid perdit, qui acquirit omnia.

§. 14. *Quomodo Sancti mortem deſiderent & tamen formidant.*

VIdeamus Paulum, inquit Gregorius, quomodo amet quod refugit; quomodo refugiat quod amat. Ecce & mori deſiderat, & tamen carne expoliari formidat. Cur hoc? quia etſi victoria in perpetuum lætificat, ipſa nihilominus ad præſens pœna perturbat: & quamvis vincat amor ſubſequentis muneris, tangit tamen non ſine mœrore animum pulſus doloris. Sicut enim vir fortis cum vicino jam belli certamine armis accingitur, & palpitat & feſtinat, tremit & ſævit: quaſi pavere per pallorem cernitur, ſed per iram vehementer urgetur: ita vir ſanctus cum paſſioni ſe propinquare conſpicit, & naturæ ſuæ infirmitate concutitur, & ſpei ſuæ ſoliditate roboratur, & de vicina morte trepidat, & tamen quod moriendo verius vivat, exultat. Ad regnum quippe non poteſt niſi interpoſita morte tranſire: & idcirco confidendo

L. 31. moral. c. 16. ante med.

quasi ambigit,& quasi ambigendo confidit : & gaudens metuit , & metuens gaudet , quia scit quod ad bravium quietis non perveniat, nisi hoc quod interjacet,transcendat. Hinc etiam sanctissimi viri ad mortis occursum nonni-
Isaiæ hil trepidarunt. Ezechias Rex invale-
c.38. scente ægritudine tabescens flebiliter
v.10. lamentatur,*quod in dimidio dierum suorum*
vadat ad portas inferi. Quid ? nonne ab
Psal. ipso Davide,vocem illam expressit mor-
101. tis formido : Ne revoces me in dimidio
v.25. dierum meorum? Quid de Abrahamo,
3.*Reg.* Iacob, Elia dicemus?qui etiã, ut è pagi-
c.19. nis sacris discimus, mortem timuerunt,
v.4. sed moderatè. Elias mortis fugitans,
**Sub* mortem tamen sub * junipero invitavit.
umbra Arsenius , vir centum viginti anno-
crucis rum , nullo unquam morbo tentatus,
Christ. postquam annis quinquaginta quinque
Surius servisset Deo , jam migraturus è vita,
in vita nonnihil trepidare cœpit, imo & lacri-
Arsenii mis madere. Præsentes hoc mirati: Eti-
c.27. am tu pater, ajunt, mortem metuis? At
die 19. ille : Revera, inquit,ex quo monachum
Julii. indui , hanc horam formidare nunquam
L.2. desii. Ad rem præclare dixit Seneca :
de Ira. Itaque & fortissimus plerunque vir ,
c.3. dum armatur,expalluit: & signo pugnæ dato,ferocissimo militi paululum genua tremuerunt : & magno imperatori, antequam inter se acies arietarent , cor exiluit : & oratori eloquentissimo dum ad dicendũ componitur,* summa rigue-

**Summa. hoc est, extremæ partes; manus, pedes, labia.*

runt.

runt. Hoc prorſus videtur eveniſſe Carolo V. maximo Imperatori, qui in omnibus bellicis expeditionibus animoſiſſimus, ad omnia pericula impavidus; qui ad nullum curulis tormenti tonitru expalluit, nec caput ſubmiſit: nihilominus cum ante prælium thorace ferreo armaretur, nonnihil cohorreſcere ſolebat, & pallore ſuffundi. At vero ubi jam galea capiti, gladius lateri, lorica corpori hærebat, leonem ſpirans, in hoſtem velut ferreus gigas ferebatur. *Guilł. Zenocar. l. 5. de vita Caroli V.*

Ita mortem optimi quique & deſiderant & formidant; cupiunt exire & metuunt. Sed præſtat cum Catone mori quam cum Antonio vivere. Mortem vicit qui dextre paſſus eſt à morte ſe vinci.

§. 15. *Mors mala vitam malam ſequitur.*

QVemadmodum arbor inciſa illac ruit qua propendet: ita plerumque qua propendemus dum vivimus, illac cadimus cum morimur: pede quo cœpimus, ſemper imus. Monſtro ſimile, ſi vitam peſſime actam mors claudat laudabilis. Quæ viventi fuere in deliciis, eadem recurſant morienti. Aulicus Regis Cœnredi famulus qui magis ſuo domino, quam Servatori Chriſto placere ſtuduit, cum ad extrema veniſſet, conſcientiæ curam non tam negligere quam differre *Beda l. 5. hiſt. Angl. c. 14. init.*

differre videri voluit. demum ubi cacodæmones cum ingenti flagitiorum codice triumphantes vidit, desperans salutis obiit. Dum impius Chrysaorius, *Inducias* clamat, *inducias vel usque mane*, negatis induciis expirat. Herodes Agrippa prout flagitiis vitam implevit, sic & mortem. Herodias saltatrix quæ Baptistæ caput carnifici secandum objecit, etiam suum caput glacie sectum amisit. Sic Iezabel & Athalia Reginæ, sic Reges Benadad & Balthasar, sic Antiochus, sic alii sexcenti, qualem egerunt vitam, talem habuerunt & mortem.

Greg. hom. 12. & l. 4. dial. c. 38. Baron. tom. 1. An. 46 n. 4. & 5. & Anno 33.

Mors sapientum gemenda, sed multo magis stultorum vita. Mors peccatorum pessima, & æternitatis luctuosissimæ ingressus sine ullo exitu irrevocabilis. Stulte mortem timet, qui vitam negligit. Qui luxuriæ vivit, vivus moritur.

Psal. 33. v. 22.

§. 16. *Mors bona vitam bonam sequitur.*

L. 1. de Civit. c. 11.

VEriſſime dixit Augustinus: Mala mors putanda non est, quam bona vita præcesserit. Neque enim facit malam mortem nisi quod sequitur mortem. Nimirum boni seminis bona messis est. Regia ad bonam mortem via est, vita bona: is gradus ad eam primus, is medius, & ultimus est. Vitam & mortem non male syllogismo comparem: syllogismi finis, conclusio est; vitæ, mors.

mors. At vero conclusio vera est aut falsa, pro antecedentium natura: sic omnino mors bona vel mala est, prout antecesserit bona vel mala vivendi ratio. Ita divinus Paulus severe pronuntians: Quorum finis, inquit, erit secundum opera eorum. *2. Cor. c. 11. v. 15.*

Memoranda mors fuit sanctissimi martyris Felicis, qui, cum ad supplicium duceretur, sibi ipse gratulatus alta voce: Virginitatem, inquit, costodivi, Euangelia servavi, veritatem prædicavi, nunc flecto cervicem Deo victima. Narrant religiosissimæ vitæ virum subita morte occupatum, repertum esse mortuum in museo, illo quidem corporis habitu, ut digitum servaret intentum sacris bibliis, & illi etiam paginæ, in qua Sapientia præmonet: Iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius, seu lenta seu subita. *Baron. tom. 2. Anno 302. n. 124. v. 7. Io. Raul. theol. par. 1. serm. quadr. mihi p. 345. Sap. c. 4. v. 7. Psal. 115. v. 15.*

Mellifluus ille Bernardus æternitati jam vicinus, suos ultimum affatus: Quia, inquit, non magna religionis exempla vobis relinquo, tria tamen, quæ magis à me observata memini, sedulo imitanda commendo. 1. Minus sensui meo quam alterius credidi. 2. Læsus à lædente vindictam non expetii. 3. Neminem unquam offendere volui: quicquid contra evenit, sedavi ut potui. Iam proximus morti, epistolam tamen ad Arnaldum Bonævallis abbatem dictavit *Auct. vitæ l. 5. c. 2.*

in hæc verba: Spiritus promptus eſt in carne infirma. Orate Salvatorem, ut tempeſtivum jam exitum non differat, ſed cuſtodiat. Curate munire votis calcaneum nudum meritis: ut is qui inſidiatur, invenire non poſſit ubi figat dentem, & vulnus infligat.

Gerardus & genere & religione Bernardi frater, hoc ipſum quod affirmamus (mortem bonam bonæ vitæ conjungi) affatim demonſtravit, ſed de hoc Bernardum ipſum, quem ipſe dolor diſertum fecit, loquentem audiamus: Vtinam, inquit, non te amiſerim ſed præmiſerim, utinam vel tarde aliquando ſequar te quocumque ieris. Non enim dubium quin ad illos ieris quos circa medium extremæ noctis tuæ invitabas ad laudem, cum in vultu & voce exultationis, ſubito erupiſti in illud Davidicum, ſtupentibus qui aſſiſtebant: Laudate Dominum de cælis, laudate eum in excelſis. Iam tibi, frater mi, nocte adhuc media dieſcebat, nox ſicut dies illuminabatur. Accitus ſum ego ad id miraculi, videre exultantem in morte hominem, & inſultantem morti: Vbi eſt mors, victoria tua? ubi eſt mors ſtimulus tuus? Iam non ſtimulus, ſed jubilus. Iam cantando moritur homo, & moriendo cantat. Vſurparis ad lætitiam mater mœroris, uſurparis ad gloriam gloriæ inimica, uſurparis ad introitum regni porta inferi, & fovea perditionis, ad in-

Serm. 26. in Can. propius finem.

ad inventionem salutis, idque ab homine peccatore. Iuste nimirũ, quia tu iniq; in hominẽ innocentem & justum potestatem temeraria usurpasti. Mortua es ô mors & perforata hamo quem incauta glutiisti, cujus illa vox est in propheta: O mors ero mors tua, morsus tuus ero inferne. Illo, inquam, hamo perforata, transeuntibus per medium tui fidelibus latum lætumque exitum pandis ad vitam. Gerardus te non formidat, larvalis effigies. Gerardus per medias fauces tuas transit ad patriam, non modo securus, sed & lætabundus & laudans. Cum ergo supervenissem, & extrema jam psalmi me audiente clara voce complesset, suspiciens in cælum, ait: Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Et repetens eundem sermonem, ac frequenter ingeminans, Pater, Pater, conversus ad me exhilarata facie, Quãta, inquit, dignatio Dei, patrem hominum esse? quanta hominum gloria, Dei filios esse & hæredes! sic cantabat, quem nos lugemus, in quo & meum (fateor) luctum pæne in cantum convertit, dum intentus gloriæ ejus, propriæ fere miseriæ obliviscor. Mori male non potest, qui non male vixerit.

Osea c. 13. v. 14.

§. 17. *Qualis vita, talis mors.*

Venator defessa toro cũ membra reponit,
Mens tamẽ ad silvas & sua lustra redit. *Thom. Morus.*

Nimirum quæ diurnis agitamus curis, recurſant nocturnis. Eodem prorſus modo, quibus in vita inſuevimus, ea placent & in morte. Hinc talis plerunque mors eſt, qualis præceſſit vita.

Aurifabrum ajunt fuiſſe, cui etiam in ipſa fati linea libuit eſſe negligentem ſalutis, & plus curare argentum quam cælum. Huic argentea Chriſti crucifixi ſtatua veneranda atque oſculanda porrigebatur, monebaturque mortem illius cogitaret, qui humanam gentem ab interitu revocaſſet tam acerbo leti genere. At ille inferorum ac cæli, ille ſui atque Dei, ille omnium ſanctiorum cogitationum oblitus? Et quæſo, ajebat, quod pondo eſſe cenſetis hanc imaginem? Aurifex miſerrime, non ſanctiora cogites, in hoc æternæ ſalutis punctiſtitio, in illo quo vita & mors diſtinguitur momento? Ita prorſus quod diurnis verſamus ſtudiis, ea nocturnis ſomniamus ludibriis, & quod in vita agimus, in morte cum agimus animam, raro definimus. An non hos tales vulpi ſimiles eſſe dixeris? quæ cum ad patibulum duceretur, ultimum adhuc plateam anſerum tranſire cupiebat: Ita qui aurum amant, qui voluptates inhiant, oculis jam morte preſſis, & ſpiritu ſupremos anhelitus reddente, etiamnum aurum, etiamnum voluptates ſomniant. Sic vivimus, ſic perimus.

Quan-

Quanto melius Socrates, qui nec ipso *Valer.*
quidem excessu vitæ, sui & honesti po- *l. 7.*
tuit oblivisci? Quanto sanctius ille Chri- *c. 2.*
stiani sanguinis, nec infimæ sortis famulus? Aulicum erat servitium Oeniponti *Anno*
graviter decumbens; jamque rationes *Chri-*
cum sacerdote putarat, cum usu venit *stiano*
ut siti levandæ frigidam posceret. Datur: *1614.*
& cum porrecto poculo, dicis caussa, jubetur ei, quem amicissimum haberet, propinare. Lectulum forte aulica turba coronabat. Tum ille circumferre oculos, & ex adverso Christi patientis iconem contemplari, atque: Christo, inquit, propino, charissimo meo, qui me ab inferis vindicavit. Cujus dicti suavitas omnium animos mire permulsit, at ille postridie ad amicissimum feliciter
migravit. Non sic impii, non sic. *Ps. 1.*
Antiochus Rex Syriæ Iudæos imma- *v. 4.*
nissime vexavit: Maximinus vero Imperator crudelissimis edictis & atrocissimis cruciatibus funditus Christianos delere statuit; quorum uterque tandem divina se exerente justitia in morbum deterrimum lapsus, cum aliunde nulla se auxilii spes ostenderet, ille Iudæos, hic Christianos enixissime rogavit, ut pro salute ipsorum supplicarent Deo suo, simillimi plane corvo Æsopico, qui cum lethali morbo urgeretur, matrem assidentem monebat, ne ploraret sibi: quin potius sanitatem suam precibus commendaret Diis. Cui illa: O mi fili,

quem Deorum tibi propitium fore confidis, cum nullus sit, è cujus ara, victimæ partem non sis furatus.

Ergo quales vivimus, tales morimur, tales & judicamur, tales aut Orco afferimur, aut Cælo.

§. 18. *Bonæ mortis votum.*

Num. c.23 v.10. MOriatur anima mea morte justorum, & fiant novissima mea horum similia; Exclamat vates Balaam. Quanto rectius vovisset: Vivat anima mea vita justorum, ut & mori possit morte justorum. Ridiculum est, mortem bonam appetere, & bonam vitam fugere. Bene vivere laboris, bene mori felicitatis est, sed istud ab illo pendet. Qui recusat rubrum pelagus transire, non poterit manna comedere; qui Ægyptiam servitutem amat, terras beatas non continget. Pie hîc & eleganter Bernardus: *Serm. 52. in Cant med.* Vtinam, inquit, hac morte ego frequenter cadam, & evadam laqueos mortis, ut non sentiam vitæ luxuriantis mortifera blandimenta, ut non obstupescam ad sensum libidinis, ad æstum avaritiæ, ad iracundiæ & impatientiæ stimulos, & angores sollicitudinum & molestias curarum. Bona mors quæ vitam non aufert, sed transfert in melius.

Nimirum hæc illa mors est, quam sibi votis omnibus expectat, qui vitam ambit mortis ignaram. Ante mortem mori

mori vitiis, mors omnium optima est.

§. 19. *Somnus Mortis frater.*

REfert Pausanias, Olympiæ visam à se statuam, NOCTEM, figura habituque muliebri: hæc puerum album dormientem dextera tenebat, læva nigrum dormienti similem. horum primum appellari Somnum, alterum Letum, utrumque autem, Noctis esse filium. Hinc Maro consanguineum Leti soporem facit. *L.1. Eliac.* *L.6. Æneï.*

Gorgias Leontinus, jam senio confectus, & ad vitæ metam spectans, adversa valetudine correptus e[illegible] Ad hunc amicorum quidam revisit, reperitque optimum senem in somnum prolapsum; evigilantem interrogavit, qui haberet? Cui Gorgias respondit: Iam somnus incipit suo me fratri tradere. *Ælia. l.2. var. hist. c.35.*

Quisquis est Christiani sanguinis, nunquam se somno permittat, quin suam prius conscientiam conveniat, & noxas dolendo detergat. Multi dormire cœperunt & simul mori, qui prius vitam quam somnum finierunt. Itaque ipse etiam somnus Leti frater timendus, & quam fieri potest, non cautissime tantum, sed & castissime adeundus. Qui non caste dormit, vix caste vigilabit.

§. 20.

§. 20. *Mortis prodromi.*

Æternitatis prodromus mors, mortis prodromi notissimi, dolores & signa letalia. Letale signum, si Plinio credimus, in furoris ægritudine, risus est; in aliis vero morbis, inæquabilis & formicans venarum percussus, sed & oculi ac nares indubitata mortis signa exhibent. Cum Plinio experientia quoque loquitur, vicinæ mortis esse indicia, cum periculose ægroti itinera disponunt, & fugam moliuntur è lecto; cum stragulam vestem plicant, aut operimenti quasi floccos decerpunt. Præter hæc subinde quædam velut præsagia sunt quæ mortem approperantem non vane nuntiant. Augustus Imperator ante efflatam animam subito pavefactus, à quadraginta se juvenibus abripi questus est. Id quoque magis præsagium, inquit Suetonius, quam mentis alienatæ signum fuit. Siquidem totidem Prætoriani milites, eum mortuum in publicum extulerunt.

L. 7. nat. hist. c. 51. toto.

Cum Alexander Rex Macedo ad Babylonem navigaret, exortus ventus regium capitis ornamentum & alligatum ei diadema rapuit, ornamento in aquas delapso, palustri arundini adhæsit, diadema. Hoc è nautis quidam allatum iit, sed ne illud natando madefaceret, capiti imposuit, atque sic Alexandro retulit.

Plutarch. & Arrian.

retulit. Muneris loco talentum accepit nauta, sed mox Chaldæorum monitu capite plexus est. Sed nec Alexander mortem effugit, quam ei ablatum diadema proximam portendit.

Anno Christiano 1185. Cum ingens idque ultimum Andronico Comneno Imperatori exitium immineret, Constantinopoli in templo statua beati Pauli, quam ei Andronicus posuerat, ubertim flevit. Nec vanæ fuerunt lacrimæ quas Imperator sanguine suo diluit. *Baron. to. 12. Anno 1185. Vide cõsider. de Æternit. Consid. 5. §. 3. Cap. 1. §. 38.*

Præsagum somnium Guilielmi Ducis Bavari jam supra narravimus. Huic sanguinis cognati virginem adstituimus. Barbara Bavariæ princeps, quinquennis cœnobium virginum Monachii est ingressa. Hanc Rex Galliæ conjugem sibi petiit à duce Alberto, fratre germano Barbaræ. Hoc cum innotuisset puellæ, triduum petiit deliberationi. Et isto quidem tempore remotis à se arbitris, cum solo Deo egit, ardenter sæpius precata in templo, divinæ voluntati explorandæ. Elapso triduo respondit: Mei parentes me Deo donarunt, hoc ego donum non revocabo. Ita in cœnobio permansit. Inter alia sibi concessa habuit amaracum tam prodigiosæ magnitudinis, ut huic portandæ vix duo viri suffecerint. Grandem deinde caveam avibus plenam aluit. Sed & torquem aureum sub sacro velamine, nudo corpori applicitum gestavit. *supra. Chronicon Monasterii Monach. zum Anger.*

gestavit. Verum, quatuordecim diebus ante obitum Barbaræ, amaracus omnis exaruit; nocte altera omnes aves repertæ sunt mortuæ; tertia demum nocte medius torques rupit. Barbara præsagi animi virgo, Antistitam conveniens: Hæc omnia, inquit, me petunt. Et paucis post diebus, cum annum ageret decimum septimum, obiit, die divo Ioanni Baptistæ sacro, Anno 1472. Post illustrissimæ hujus virginis mortem decimo quarto die; alia è monialium numero defuncta est, hanc iterum aliæ atque aliæ secutæ sunt moriendo, dum viginti virgines, ex eadem sacra familia certis intervallis obierunt.

Habent subinde viri principes feminæque mortis suæ præsagia, insolitos latratus canum, rugitus leonum, intempestivos in horologiis sonitus, nocturnos in arcibus tumultus, aliaque propinquæ mortis indicia. Rectissime dixit Plinius: Cum innumerabilia sint mortis signa, salutis securitatisque nulla sunt. Quid vero illa omnia monent, nisi hoc ipsum: Memento te esse hominem, ô homo: Æternitatem cogita ad quam properas: Brevî est eundum, nam hospes es, quære viam: Age sis, para te, ad Dei tribunal reorum omnium scopulum vocaris. Qualis vixisti, talis judicaberis.

d. l.

§. 21. *Quid ad mortis nuntium respondendum.*

BEatus Ambrosius, accepto mortis nuntio, cum amici lugerent rogarentque ut longius vitæ spatium à Deo posceret: Non sic vixi, ait, ut me pudeat inter vos vivere: sed nec mori timeo, quia bonum Dominum habemus. *Paulinus in vita Ambrosii.*

Sapientissimum hoc responsum Augustinus plurimum suspexit, & apud suos tanquam elimata prorsus & librata verba maximopere commendavit. Ideo enim dixisse censemus, *Nec mori timeo, quia bonum Dominum habemus*, ne crederetur de purgatissimis suis moribus præfidentius sentire, qui magis Domini bonitati, quã suis meritis fidebat.

Ipse Augustinus, ad mortis nuntium nil turbatus: Non erit magnus, inquit, magnum putans quod cadunt ligna & lapides, & mortales moriuntur. *Possid. in vita Aug. c.27.*

Aurei oris orator Chrysostomus paulo ante mortem, exul ad Innocentium scripsit: Nos tertium jam annum in exilio versamur, expositi pestilentiæ, fami, bello, continuis incursionibus, solitudini inenarrabili, quotidianæ morti, Isauricis gladiis. Cum vero jam esset acturus animam, clare pronunciavit: Gloria tibi Domine de rebus omnibus. *Nicep. l.13. c.37.*

D. Cyprianus ob Christianam religionem capite damnatus, ingenti spiritu

dixit: *Deo gratias*, qui me à corporis vinculis dignatur absolvere.

Hos sanctissimos viros imitetur moriturus, dicatque hoc ipsum sæpius: *Deo gratias*; *Gloria tibi Domine de rebus omnibus*. Sat mihi vigilatum inter spinas, sat lusum inter feras, sat laboratum inter procellas. Nunc, quia vigiliarum, & lusus, & laboris finem video, *Deo gratias*; *Gloria tibi Domine de rebus omnibus*. Nimirum, quibus vita est tædio, mors est lucro.

§. 22. *Mors dulcissima, sed pessima.*

GEorgius Clarentiæ dux à fratre Eduardo IV. Angliæ Rege ob suspicionem affectati regni jussus est mori, data tamen mortis optione. Ille suavissimā mortē electurus, * labrum vino Cretico impleri præcepit, in hoc ipse se collocavit, atque ut alii per stillicidia emittunt animam, sic ille dulcissimum liquorem sorbendo, stillatim admisit mortem, submersus tandem in hoc tam suavi sed letali balneo.

Si mores spectemus, ah quanti sic moriuntur! Voluptatum melleam potionē tam intemperanter bibunt quam sitiunt, nec ullum faciunt aut sitiendi aut bibendi modum. Ita dum lambunt, dum sorbent, dum sugunt, dum tota anima in se trahunt voluptates vanas, bre-

*Badwann voll Malvasier.

breves, fœdas, pœnitendas, heu miseri guttatim exitium combibunt, ventris ac libidinis mancipia. Atque quo avidius melleam hanc mortem hauriunt, eo citius se submergunt. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. *Singula enim gutta jugulant. Iob. c. 21. v. 13.*

§. 23. *Melior mors quam vita amara.*

PRæstat semel mori, quam ad mortem sæpius accedere. Quotidie morimur, infantiam amisimus, deinde pueritiam, deinde adolescentiam: usque ad hesternum, quicquid transiit temporis, periit, nec sine labore ac ærumnis plurimis. Has Gregorius Nazianzenus compendio complexus: Nullum, inquit, inter homines bonum est, quod non aliquid habeat admixtum vitii: Opes, sunt insidiæ: paupertas, pedica est; dignitatum fastus, mera sunt insomnia. Imperare, periculosum; alterius imperio subesse, molestum: juventus, est temporis fervor; canities, tristis vitæ occasus. Gloria, est aër; nobilitas, vetus sanguis; matrimonium, est vinculum; liberi, sunt seges curarum: satietas petulantiam, egestas impatientiam suadet. Omnia denique mortalibus laboriosa sunt; omnia humana merus metus, risus, fluctus; merus flatus, fumus, volatus. Quicquid in Orbe cernitur, orbis *Greg. Naz. tract. de vitæ itineribus. extat sub finē operum illius.*

quidam est perpetua conversione similia omnia volvens, qui modo videtur stabilis, modo dubius est, modo labilis, diebus, noctibus, laboribus, morbis, mœroribus, voluptatibus, calamitatibus semper incertus ac varius. Et quid demum post illa tam incerta? Mors certissima. Eleganter prorsus Augustinus: Mors, sola, inquit, certa est; cetera sunt incerta omnia. Conceptus est puer, forte nascitur, forte non nascitur, sed abortu perit. Si natus sit, forte crescit, forte non crescit; forte senescit, forte non senescit; forte dives erit, forte pauper; forte honoratus erit, forte abjectus; forte uxorem ducet, forte non ducet; forte habebit filios, forte non habebit; forte ægrotabit, forte à bestia devorabitur, forte non devorabitur. Nunquid possumus dicere? forte morietur, forte non morietur.

1. *Machab.* c. 1. v. 6. Divinæ paginæ Regis Alexandri fatum ita depingunt: Et post hæc decidit in lectum, & cognovit quia moreretur. O quanta vis verbulo, *Post hæc*, & illi, *decidit*, sed & isti, *quia moreretur*. Orbem, imo Orbes plures victoriarum spe jam devoraverat Alexander; Æternis annalibus dignissima gessisse sibi visus est: Nihilominus post tot tantasque victorias, victus cecidit, non modo in lectum, sed & in tumulum, sarcophago contentus. Refert Petrus Alfonsus, Alexandro jam vita functo, complures philosophos con-

confluxiſſe,qui ſuper regio funere varia pronuntiarunt. Fuit,qui diceret:En,modo quatuor ulnarum ſpatium ei ſatis eſt, cui ſpatioſiſſimus terrarum Orbis non ſuffecerat. Subjunxit alter : Heri potuit Alexander quos voluit à morte liberare, hodie non poteſt ſeipſum. Aureum defuncti loculum contemplatus unus : Heri, ajebat , Alexander ex auro fecit theſaurum , jam mutatis vicibus theſaurum ex Alexandro facit aurum. Ita dictis erudite certatum eſt; omnium tamen una erat vox,quæ divini oraculi: *Poſt hæc decidit in lectum, & mortuus eſt.*

Vnus Pellæo Juveni non ſufficit Orbis. Iuvenal. ſat. 10. v. 168

En, in quantas ſæpe cogitationes , obliti conditionis noſtræ venimus ! Immortalia (utinam cæleſtia) volutamus animo , & in nepotes pronepoteſque diſponimus, cum interim longa conantes mors opprimit,& hoc quod ſenectus vocatur, pauci ſunt circuitus annorum. Eccur, obſecro,morti fidimus? Circumſpicite quam levibus cauſſis amittamus vitam : non cibus nobis , non humor, non vigilia , non ſomnus ſine menſura quadam ſalubria ſunt.Morti ad nos aditum pandunt pes leviter offenſus , auriculæ dolor , dens verminans, cibus ſtomacho parum obſequens , humoris corrupti guttula. Nunquid ut extinguamur, res magni molimenti eſt? Odor,ſapor,laſſitudo,nutrimentum ipſum,& ſine quibus vivere non poſſumus , mortifera ſunt. Humanum corpuſculum,

imbecille, fluidum, putre, morbidum, quocunque se movet, infirmitatis suæ statim conscium, non omne cælum fert, aquarum novitatibus, flatuque non familiaris auræ, & tenuissimis caussis læditur. Ergo Siracidæ credamus. Ergo melior mors est (ô mortales) quam vita amara: & requies æterna quam languor perseverans. Ergo, melior habitatio est in cælis, quam peregrinatio in terris.

Eccli. c. 30. v. 17. Greg. Naz. orat. 19.

§. 24. *Beatitudo mortis.*

Apoc. c. 14. v. 13.

SCribe: Beati mortui qui in Domino moriuntur: amodo jam dicit Spiritus ut requiescant à laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos. In Domino mori, idem est, quod mori servum Domini, uti de Mose sacræ paginæ loquuntur: Moses servus meus mortuus est. Quasi Dominus diceret, inquit Cajetanus, Licet quandoque peccaverit, & peccando non fuerit servus meus, attamen mortuus est servus meus; mortuus est in statu servitutis meæ; mortuus est sic, quod quicquid erat, & quicquid operabatur, meum erat; servus enim totum quod est domini est. Et talis servus Domini, illud Simeonis carmen in ipsa morte moduletur: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace. Omnino in pace, eaque æterna, ad cujus statim initium, omnium proborum hominum bella finiuntur,

Iosue. c. 1. v. 2.

æternum non resuscitanda. Tales etiam servi Dei in Domino moriuntur, qui in Domini sinu quasi morientes conquiescunt, & sic quiescendo suaviter in mortem obdormiscunt. Ita Stephanus *Act. c. 7. v. 60.* inter ipsos saxorum nimbos, in tanto lapidantium tumultu & fremitu, obdormivit in Domino. Ita & Lazarum amicum *Ioan. c. 11. v. 11.* suum Christus dormire dixit. Sic & Moses servus Domini mortuus est jubente Domino, vel ut alii exponunt, super os Iehovah, seu, ex osculo Iehovah; hoc sensu: Sicut mater infantulum brachiis suis indormientem deosculatur, & sic in lectulo blande reponit; ita Mosen, ceu dormientem infantem, Deus per osculum & amplexum in sinu Abrahæ quasi in lectulo collocavit. Nimirum, Cum dederit dilectis suis somnum, ecce *Psal. 126. v. 3.* hæreditas Domini. Beati ergo tales mortui & nimium beati, quia nunquam amplius futuri miseri. Bona, inquit Bernardus, mors justi propter requiem, melior propter novitatem, optima propter securitatem. Beati, iterumque beati tales, opera enim illorum sequuntur illos: sequuntur tanquam famuli suum dominum, tanquam filii suum patrem, discipuli suum præceptorem, milites suum ducem, nobiles suum Regem: sequuntur usque ad tribunal Dei; deducunt & comitantur usque ad supremam Dei curiam, quo hi soli nobiles famuli admittuntur. Atque uti quantum quisque

dives ſit ac nobilis, ex famulorum cum numero, tum ornatu cognoſcitur: ita qui ante Regem gloriæ digne apparere cupit, ſibi de tali familia provideat, curetque ut ea ſe ſtipet, ſitque quam numeroſiſſima & ornatiſſima. Et licet bona opera noſtra præcedant nos merito, ſequuntur tamē præmio; labor qui in illis, pręit; merces quę ab illis, ſubſequitur.

§. 25. *Valedictio morientis ad vivos eadem via ſecuturos.*

QVorum me pœniteat, multa ſunt; virtutis ſæpius neglectæ, & temporis male conſumpti. Quam potuiſſem, imo debuiſſem fuiſſe patientior, ſubmiſſior, & quotidianæ mortis ſtudioſior! quantillus in me divini amoris igniculus ſpiravit! Miſerere mei Deus, miſerere mei, ſecundum magnam miſericordiam tuam: parce peccanti, ô infinita bonitas, per filii tui ſanguinem & mortem te precor. Sed & vos quotquot offendi dictis vel factis, ignoſcite; fatentem habetis reum & dolentem: atq; hoc mihi abituro viaticum non negate, offenſionum mearum omnium veniam. Ne quæſo exemplo meo, quod ſæpe pravum fuit, veſtra decreſcat virtus. in oculis vobis ſunt ſanctiorum mores & vita, ad quam & veſtra ſeſe conformet: illorum patientiam, ſubmiſſionem, obedientiam accenſis ſtudiis æmulamini.

Sed

Sed & vobis gratias ago maximas, quotquot mihi benefeciſtis; quotquot me juviſtis ſeu manu & opere, ſeu cura, conſilio & amore. Deus, bonorum fons inexhauſtus, & amoris pelagus immenſum, vicem reddat amori veſtro. In eos certe bonus hic Deus liberaliſſimus eſſe ſolet, qui toto ſe ipſius ſanctiſſimæ providentiæ committunt. Præclariſſima quidem virtus eſt Obedientia, & ſine qua reliquæ in homine religioſo, nec virtutes quidem ſunt. Summe neceſſaria eſt Patientia. Excellentiſſima virtus eſt ſubmiſſio, ſuique ipſius contemptus. Chriſto chariſſima virtus eſt paupertas: Virtutum regina Charitas eſt. At vero præ ceteris virtutibus omnibus ſingulare quid & eximium habere mihi videtur *Fiducia* in Deum, & plena ſuimet in divinam providentiam *Reſignatio*, quam & ſacra pagina adeo commendat; quæ & regio vati continuo in ore eſt; quam demū Chriſtus tot argumentis, à floribus etiam & aviculis petitis perſuadere conatur. Hujus fiduciæ vires, & quæ illam animi tranquillitas ſequatur, nec noſſe, nec aliunde notas credere poteſt, qui nō ſemper atque in omni re, maxima, minima, perfectiſſime Deo fidit, divinæque Providentiæ ac voluntati ſe totum integerrime permittit. Neque hominum ullus eſt, puto, qui hac in Deum ſpe fiduciaque fuerit, & non ſæpius arcana in ſe miracula deprehēderit. Fidamus Deo,

nosque totos divinæ dispositioni, quam possumus plenissime, credamus: Ipse providebit; ipsi curæ est de nobis.

Ego quidem, quod cernitis, ad Dei tribunal citor, rationem redditurus de sexaginta annis. Omnia mea, facta, dicta, cogitata illi judici sunt apertissima; nihil latere poterit: omnes vitæ meæ actus sententiam decretoriam accipient. Heu horreo; nam vere horrendum est judici Deo sistere. Sed est quod me in tam arctis rebus soletur. Licet ergo servus sim improbus, bonus est tamen Dominus meus, & infinite bonus, qui servulum quantumvis malum, suum tamen fuisse agnoscet. Non parum etiam præsidii pono in Divis illis quos ad mortem meam & ultimum certamen invitavi, cum diebus ipsorum honori festis cælestem mensam hoc fine accumberem, ut mihi Divos illos Divasque propitiarem volentesque redderem ad ferendum in morte auxilium. Sed & caussæ meæ, subsidii plurimum & patrocinii spero à sanctis Angelis, quos singulariter venerari, mihique demereri, licet officiis non dignis, quotidie conatus sum. Hos tutelares purissimos spiritus, cum omnibus Sanctis, jam judici sistendus, corde & ore invoco. Vos vero universi etiamnum superstites salvete, meque suo quisque ordine secuturi Valete.

§. 26.

§. 26. *Morientium extrema momta.*

VTi sol ad occasum tendens amœnior est, sic homo morti vicinus, plerunque sapientior. Hinc illæ morientium orationes à sapientia laudatissimæ. In specimen paucas dabimus.

Cyrus Rex moriturus: Corpus meum, inquit, ô filii, cum diem supremum clausero, nec in argento, nec in ullo alio metallo condite, sed rem suam terræ reddite. Postrema ejus vox fuit: Si in amicos benefici fueritis, etiam in hostes animadvertendi facultas non deerit. Valete filii charissimi, atque idem matri meis verbis renunciate. Vos itidem amici, qui adestis, salvete.

Xenophō in Cyro. Alii ajunt, acie victū à Tomyride Massagetarū regina, quæ mortui caput in utrē humano cruore plenum demiserit, his verbis insultans: Filii mei sanguinem hausisti, & meum sitisti, Cyre: at ego cruore te saturabo.

* Sapienter plane Theophrastus moriens dixit: Multa dulcia mentitur vita, obtentu gloriæ, cujus amore nihil est vanius. * Huc spectat Severi Imperatoris morientis dictum: Omnia fui, sed nihil prodest.

*Constantius Imperator Constantini Magni parens jam moriturus imperium filio transcribens, mira hilaritate animi: Nunc, inquit, mortem prope pluris quam ipsam immortalitatem æstimo: filium Imperatorem relinquo. Hic vir hic est, qui post ducentos septuaginta annos,

Chri-

* *Laertius.* * *Ælius Spartianus.*

* *Baronius tom. 2. Anno 306.*

Christianorum lacrimas absterfit, & tyrannorum crudelitatem vindicavit; Christus cum Constantino vere in armis fuit.

Robert. Gaguinus l.7. hist. Franc. Rex Galliarum Ludovicus in extremis filio hæc præcepit. Cave, mi fili, ne unquam letale peccatum admittas: potius omne tormenti genus perfer, quam talem culpam perpetres. Peccata crebro confitere, eosque tibi confessarios delige, qui agenda docere, cavenda sincere audeant monere, & vitia reprehendere. Parentibus obedientiam, amorem ac reverentiam exhibe.

Clotarius Rex in vili villa moriens: Quid putatis, inquit, quantus ille Rex est, qui tantos reges interficit?

Carolus V. Imperator augustissimus, morti jam vicinus, vocato ad se filio Philippo II. hirtum ei cilicium & cruētum flagellū, quibus in se usus, asservanda tradidit, non fine præclaris monitis.

Obiit Anno 1598. Vide Florimund. Raimundū l.5. de Ortu hæres. c.5. fine. Philippus II. Hispaniarum Rex vitam pariter clausurus, ubi ex arcano scrinio illud ipsum parentis cilicium & flagellum, quibus etiam ipse corpus domuit, Philippo III. filio munus protulisset, hæc insuper adjiciens monita: Magnam, inquit, gratiam tibi fecerit Deus, si te ad illud gloriæ fastigiū evexerit, quo me præeuntem habuisti. Sed ex animo te obtestor, cum id assecutus fueris hujus etiam lecti, in quo me jam vides, memineris; hîc, ut cernis, subsistit omnis mundi

mundi gloria. Dein tibi commendo Sedis Apostolicæ obedientiam, fidei Catholicæ protectionem, Religionis Christianæ zelum, Reipublicæ pacem, & in subditos justitiã. Si Deus his meis consiliis subscripserit, suum regem non amittet hoc regnũ, sed utiliter commutabit.

Ferdinandus Magnus Castellæ Rex mortem obiit memoratu dignissimam. Ægrotare cœpit ipso Christi natali die, jam fati sui è beati Isidori monitu certus; postridie cultu prorsus regio, præsulibus comitantibus, delatus est in templum. hîc singula regum ornamenta deponens, Deoque sua velut restituens, ad aram remisit, ipse cilicio indutus, & cinere aspersus, in terram se abjecit cum lacrimis, dixitque: *Domine, regnum quod à te accepi, tibi restituo: colloca me quæso in æterna luce.* Altero ab hoc die sacramentis munitus, in eodem templo vitam sanctissime finiit, ubi annis quadraginta regno præfuisset. *Henr. Spond. è Baro. Anno 1065. fine.*

Carolus Rex Siciliæ cum in ultimis esset, hæc locutus est: O vanas hominum cogitationes! Ah, miseri! honoribus delectamur, aurũ acervamus, & negligimus cælum. Beatam pauperum sortem, qui tenui salino contenti, somnos ducunt tranquillissimos. Quid me regnum, quid omnium obsequia jam juvant? miser esse potuissem sine tantis impendiis. Nondum cœpi vivere, & jã cogor vivendi finem facere. Vbi nunc vires *Lucius Marineus de rebus Hispan. l. 18. prope finem.*

imperii

imperii mei?eadem me necessitas involvit quæ vilissimum mendiculum. E tot millibus famulorum, clientum, adulatorum, ne quidem unicus est, qui comes ire velit aut possit ad Dei tribunal. Ite nunc mortales, & magnis cogitationibus pectora implete. Ite cauti & opes anxie captas per mille annos disponite, hodierna vel crastina morituri. Vale igitur terra: utinam dicere liceat, Salve cælum.

Sed ne silentio transeamus opulentissimum regum, & sanctissimum, solem Hebrææ gentis Davidem, qui è vita dis-
1.Par. cessurus: Ego, inquit, ingredior viam
c.28. universæ terræ. Et ad filium conversus:
v.9. Tu autem Salomon fili mi, ait, scito Deum patris tui, & servi ei corde perfecto, & animo voluntario. Omnia enim corda scrutatur Dominus, & universas mentium cogitationes intellgit. Si quæsieris eum, invenies: si autem dereliqueris eum, projiciet te in æternum. Terribilis exhortatio, & quæ vel adamantinum pectus penetret. Hac ultima concione sua David, optimæ vitæ capita exactissime complexus est, scilicet, Dei præsentiam ubique cogitandam; Deo fidelissime serviendum; Obedienti præmium fore ipsum Deum; Prævaricatori æternum imminere suppliciũ.

Ita mors devorat omnes, ducit reges, trahit populos, impellit gentes; non precibus flecti, non divitiis placari, non

lacrimis

lacrimis persuaderi, neque ullis unquam viribus superari potest. Sed æquo animo sapiens, stultus iniquo vitā deserit.

§. 27. *Christus invitatur.*

MAne mecum Domine, quoniam advesperascit, & inclinata est jam dies. Dies vitæ meæ in noctem præceps vergit, nec ullus est Iosue, qui properantem hunc solem sistat, & diem extendat: lux mea jam jam occasura in terræ sinum festinat. Sed uti sol quotidie terra sepelitur, & ipse suas it exequias, & tamen quotidie velut redivivus è suo illo tumulo emergit: sic & ego, sic & omnes quotquot vivimus, in terram quidem abibimus, illius gremio condendi: sed redibimus è terra, sole ipso clariores. *Luc. c. 24. v. 29.*

Ergo, ô Christe, ô mi amantissime Servator, mane mecum: en, advesperascit: oculi, aures, sensus omnes à me deficiunt & abeunt in singulas pæne horas; nec abeuntes morari possum aut retinere. Tu solus, oro, ne me deseras, IESV benignissime, & cetera libens dimittam. Abite omnia alia; missionem do, & veniam. Meus creator mecum est, satis est; omnia bona mecum sunt. Sed ut mecum in ipsam usque noctem, in ipsam usque mortem permaneat, identidem clamo: Mane mecum Domine, quoniam advesperascit. Sed & cum vox mihi

mihi omnis hæſerit, cum omnis ſenſus defecerit, & ſolus iſque tenuis in me halitus vixerit, volo ut ſingulæ reſpirationes meæ ad uſque ultimam, pro voce ſint, illudque juſſu hoc meo ſignificent & flagitent: Mane mecum Domine, Domine mane mecum.

§. 28. *Moribundus animatur.*

CVm non lubet multa legere, en tibi paucos verſiculos, levando faſtidio, & animo firmando non parum utiles. Cogita Cyprianum hæc tibi velut in aurem inſuſurrare: Cum morimur ad immortalitatem tranſgredimur; nec poteſt vita æterna ſuccedere, niſi hinc contigerit exire: non eſt exitus iſte, ſed tranſitus, & temporali itinere decurſo ad æterna transgreſſus. Quam præpoſterum eſt, quamque perverſum, ut cum Dei voluntatem fieri poſtulemus, quando evocat nos & accerſit de hoc mundo Deus, non ſtatim voluntatis ejus imperio pareamus? Nitimur, reluctamur, & pervicacium more ſervorum ad conſpectum Domini cum triſtitia & mœrore perducimur, exeuntes iſtinc neceſſitatis vinculo, non obſequio voluntatis. Et volumus ab eo præmiis cæleſtibus honorari, ad quem venimus inviti? Quid rogamus & petimus, ut adveniat regnum cælorum, ſi captivitas terrena delectat? Quid pre-

cibus

ctibus frequenter iteratis rogamus & poscimus, ut acceleret dies regni, si majora desideria & vota potiora sunt, servire istic diabolo, quam regnare illic cum Christo? *Hoc invite morientibus occinendum. Cypr. serm. de mortalitate.*

Tunc est pax Dei servis, tunc libera & tranquilla quies, quando de istis mundi turbinibus extracti, sedis & securitatis æternæ portum petimus, quando expuncta hac morte ad immortalitatem venimus. Cum videre Christum, gaudere sit, nec possit esse gaudium nostrum, nisi cum viderimus Christum, quæ cæcitas animi, quæve dementia est, amare pressuras, pœnas, & lacrimas mundi, & non festinare potius ad gaudium, quod nunquam possit auferri?

Mors ergo mortalium omnium portus est. Felix littus, securus portus! in quo nemo, nisi volens, naufragatur.

§. 29. *Resurrectionis Fides.*

CAro hæc nostra jam vivit, brevi reditura ad argillam suam, ad vagum pulverem; etiam in sterquilinii bestias, in quibus & venena ruminet; etiam post naufragia in aliquem piscium censum; in culices, tineas, locustas & formicas; in subterranea, in subaquanea, in vespertugines & noctuas; demum in quas non refingitur bestias? Et post hæc omnia eadem caro surget: quæque ante per tormenta laniata, quæ per ignes

 abierat

abierat in favillas, coronabitur. Nec tu mihi hîc cogita aliam carnem à priore, nisi Deum velis injustum, qui aliam mercede donet, quam quæ vicerit: aliam confidere secum faciat in cælestibus, quam quæ sudaverit: quasi alterius sint præmia, quam cujus fuerint agones & certamina. Eadem per omnia anima quæ in hac carne pugnavit, stetit, Deum didicit, Christum induit, salutis spem seminavit, fructum metet. Eadem omnino caro quæ omnem hunc vitæ ordinem cum anima decurrit, alsit, æstuavit, sanguinem fudit, cum eadem socia anima præmium accipiet. Idem fuit Lazarus post quatriduanum sepulchrum, & ante. Idem filius post siccatas matris lacrimas, & ante: Idem Christus post monumentum, qui ante. Nec ullum sepulturæ senium, Deo aut potestatem adimit, aut bonitatem tardat. Eadem est divitis lingua quæ delitiis pascitur, & quæ flammis punitur, ac de digito animæ felicioris expectat solatium roris: ita eadem per omnia caro, quæ sæculo gaudente luxit, sæculo lugente gaudebit; ut nulla jam sit de scelere fortunata, de probitate misera, cum singulæ restituantur, ut pro meritis demeritisve in hac vita, suppliciis vindicentur aut præmiis donentur in futura. Inspice figulum; argillam vario ignis temperamento, in robustiorem laxioremve recoquit materiam, aliamque ex alia fin-

git formam. Non poterit Deus, eandem argillam, eadem qua quondam ſpiritus ſui aura, erigere in vitam? aut qui olim muſculos ut glebas, oſſa ut ſaxa, papillas ut calculos, venarum ramoſos diſcurſus, nervorum traduces, medullarum theſauros, ex illa ipſa argilla formaverat, non poterit eadem ex eâdem effingere? aut major fuit divini vis Numinis in virgine adhuc argilla, minor in vidua, poſt reſciſſum ſemel animæ connubium? cur eâdem qua ante formata manu, non eodem animetur quo ante afflatu? An quia quod periit ſemel, ſemper perire neceſſum ſit? qua id lege? Intuere, ne te ad ſublimiora deducam, univerſum hunc revolubilem rerum ordinem; teſtatio is eſt redeuntis hominis. Intuere, omnia redeunt cum abſceſſerint, hinc redornantur lunæ ſpecula quæ menſtruus numerus attriverat: revolvuntur hiemes & æſtates, verna & autumna cum ſuis vicibus: reducuntur ſolis & ſtellarum radii, quos matutina repreſſerat claritas, aut nocturnæ texerant tenebræ. Vites juraveris mortuas, & non niſi lignum ignibus aptum: ſed has denuo animari videmus, & poſt ſpolia denſius etiam veſtiri: & fere quæ frigus exterminaverat, ea reſtituit æſtas cultiora, fœnerario quodam interitu. Etiam in alite nobili documētum. Phœnix de ſingularitate miraculum, natali fine decedens, ſuccedit, iterum Phœnix. Non

Nō diſputo, quid de hac ave ſentiēdum.

Non quod hæc per omnia exprimant humanæ vicis reparationem, sed quod nos manu quasi ducant ad illam. Vis signatius documentum? Habemus pignus in Christo, in quo usurpamus cælum & Dei regnum. Vis in homine? Caro prope computruit in LAZARO, caro surrexit: sane sine anima jacuit, surrexit cum illa. Et in illo dominici montis secessu, Moses & Elias Apostolis agnoscibiles facti, alter in imagine carnis nondum receptæ, alter in veritate nondum defunctæ, eandem tamen valetudinem corporis etiam in gloria perseverare docuerunt. Imo & ipsæ animæ iam solitariæ, licet è gurgustio corporis eruperint in apertum, ad meram puramque suam lucem, tamen nihil aliud, suæ felicitatis jam securæ suspirant, quam superindui hoc pulvere, continuare cum hac connubiali socia, carne, vitam nulla pugna solvendam: ut qui simul pugnarunt, finiant in præmii & gloriæ parilitate, cum hic pulvis immortalitatem induet nobili demutatione, Christo duce, qui vexit in cælum carnem & ossa, pignus & documentum futuræ integritatis.

Non igitur tristemur, cum vetusta domus corruit, resurget longe pulchrior. Non solum sine caussa credidit, sed & sine caussa vixit, qui se ad hoc solum natum credidit, ut periret.

§. 30. *Spes Resurrectionis, solatium maximum.*

JObus innumeris ærumnis pæne jam sepultus, ingenti tamen alacritate animi cantans: Scio, inquit, quod redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum. Et rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum Salvatorē meum. Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo. Christus velut per dialogismum respondens Iobo: Ego sum, inquit, Resurrectio & Vita, qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet. *Iob. c. 19. à v. 25. ad 28.* *Ioan. c. 11. v. 25.*

Veniet iterum, veniet qui nos in lucem reponat dies (nil certius) & ideo æquo animo debemus exire redituri.

In ulteriore India volucrem esse narrant, cui nomen Semenda, ortu simillimam Phœnici, trifido rostro, sentireque se morituram, eam igitur deferre tigna in nidum, cantillare suaviter, alarum percussu struem congestam incendere, ipsam eo igne consumi, indeque vermiculum gigni qui postea in avem crescat. Luculentum Resurrectionis Symbolum, si omnia ex fide narrentur. *Nicol. Caussinus l. 6. symbol. Sap. Symb. 103.*

Romanus Orator Minucius, rei Christianæ magnus propugnator, tam pulchre quam breviter: Vide adeo, inquit, *Minucius Felix in suo Octav.*

 quam

quam in solatium nostri, Resurrectionem futuram, omnis Natura meditetur. Sol demergit & nascitur: astra labuntur & redeunt: flores occidunt & reviviscunt: post senium arbusta frondescunt: semina non nisi corrupta reviviscunt: ita corpus in sæculo, ut arbores in hiberno, occultant virorem ariditate mentita. Quid festinas ut cruda adhuc hieme reviviscat & redeat? Expectandum nobis etiam *corporis ver est*. Scio quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum.

§. 31. *Spes cæli.*

QVid vis? quid optas? quid desideras? Vivere vis? & mori non vis? Sic ergo vive, ut aliquando beate vivas. Nam vivere, & non beate vivere, genus est mortis, vel via ad mortem. In cælo vives non moriturus: illic beate vives: nam nec mala patieris, nec pati poteris, quia illic nulla sunt. Ibi quod optabis, possidebis, & possidere desiderabis; pelli possessione non poteris: & hoc te satiabit. Comedite amici, ait Rex cæli, & bibite, & inebriamini charissimi. (Cant. c.5. v.2.) Convivium hoc finem non habet, nihil illi triste succedet: quod hodie est, æternum erit. Augustinus exclamat: O vita sempiterna, & sempiterne beata, ubi gaudium sine mœrore, requies sine labore, dignitas sine timore, opes sine amissione,

sione, sanitas sine languore, abundantia sine defectione, vita sine morte, beatitudo sine calamitate, ubi omnia bona in charitate perfecta, ubi species & visio facie ad faciem. Portæ Ierusalem ex sap- *Tob. c. 13. v. 21.*
phiro & smaragdo ædificabuntur & ex lapide pretioso omnis circuitus murorum ejus. Et platea civitatis, aurū mundum, tanquam vitrum perlucidum. Et *& Apoc. c. 21. v. 21.*
per vicos ejus Alleluja cantabitur.

Quocirca, Beati qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te. Credo videre bona Domini in terra viventium. *Ps. 83. v. 5. & Ps. 26. v. 13.*

§. 32. *Suspiria ad cælum.*

O Stende mihi gloriam tuam, ostende mihi omne bonum. *Ex. c. 33. v. 18. & 19.*

O quando dabitur lugentibus, corona pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris? *Isaia c. 61. v. 3.*

Quis det ut veniat petitio mea; & quod expecto, tribuat mihi Deus? Et qui cœpit, ipse me conterat: solvat manum & succidat me. Et hæc mihi sit consolatio, ut affligens me dolore, non parcat, nec contradicam sermonibus Sancti. *Iob. c. 6. v. 8. 9. & 10.*

Sicut servus desiderat umbram, & sicut mercenarius præstolatur finem operis sui. *Iob. c. 7. v. 2.*

Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo. *Ps. 14. v. 2.*

Ps.26. v.4. & 5. Vnam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini, omnibus diebus vitæ meæ. Vt videam voluptatem Domini; & visitem templum ejus.

Ps.41. v.1. & 2. Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam, quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei.

Ps.54. v.6. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam.

Ps 59. v.10. Quis deducet me in civitatem munitam?

Ps.64. v.4. Beatus quem elegisti & assumpsisti, inhabitabit in atriis tuis.

Ps.72. v.1. 25.& 26. Quam bonus Israel Deus his qui recto sunt corde. Quid mihi est in cælo, & à te quid volui super terram? Defecit caro mea & cor meum: Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.

Ps.83. v.1. & 10. Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum! concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Melior est dies una in atriis tuis super millia.

Psal. 114. v.9. Placebo Domino in regione vivorum.

Psal. 119. v.5. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est! multum incola fuit anima mea.

P. 121 v.1. Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi

mihi, in domum Domini ibimus.

Super flumina Babylonis illic sedimus Ps. 36.
& flevimus, dum recordaremur tui v. 1. 4.
Sion. Quomodo cantabimus canticum & 5.
Domini in terra aliena? Si oblitus fuero tui Hierusalem, oblivioni detur dextera mea.

Educ de custodia animam meam, ad Psal.
confitendum nomini tuo: me expectant 141.
justi, donec retribuas mihi. v. 8.

Cupio dissolvi & esse cum Christo. Philip. c. 1. v. 23.

§. 33. *Solatia adversus mortem, compendio dantur.*

PRimum. Mors familiarem nostrum hostem occidit, *Corpus*. Nulla pestis ad nocendum efficacior hoste inquilino, uti nullus fur domestico fure pernicio-
sior. Scimus: Caro concupiscit adver- Gal.
sus spiritum, & spiritus adversus car- c. 5.
nem, hæc sibi invicem adversantur. v. 15.

Alterum. Mors ostium effringit in carcere, quo includimur. At nos veteres inquilinos carceris, sæpe consuetudo loci, etiam inter compedes & injurias non invitos detinet. Aliter optarat Regum maximus, qui solvi cupiebat & educi de custodia.

Tertium. Mors ingens onus detra-
hit. Corpus quod corrumpitur, aggra- Sap.
vat animam, & terrena inhabitatio de- c. 9.
primit sensum multa cogitantem. One- v. 13
re hoc detracto, meliora restant hinc

emissis. Nemo enatat cum hac sarcina.

Quartum. Mors peregrinationi nostræ finem imponit. Quid est, inquit Gregorius, vita mortalis nisi via? Perpendite fratres mei, quale sit in via lassari, & viam nolle finiri. Vita præsens laboribus plena est, & cum luctu agitur, nec tamen sine lacrimis dimittitur.

Quintum. Mors periculis nos omnibus subducit. Nemo tam beatus vivit, quin plurimis obnoxius vivat periculis; & raro periculum sine periculo vitatur. Ille solus pericula omnia evasit, qui vivere desiit.

Sen. l.6. nat. q. c.2. Sextum. Mortis necessitas. Præclare dixit Romanus sapiens: Nullum est majus solatium mortis, quam ipsa mortalitas. Vivere noluit, qui mori non vult. Mors necessitatem habet æquam & invictam. Quis queri potest in ea conditione se esse in qua nemo non est? Prima pars æquitatis, est æqualitas.

Hebr. c.12. v.1. & 2. Septimum. Mors Christi. ad hanc contemplandam hortatus Paulus: per patientiam, inquit, curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei & consummatorem IESVM, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem. Membris ab hoc capite maximum est solatium; nam ne mortem timerent membra, gravissimos mortis impetus sustinuit caput. Auctor vitæ moriendo cælum reseravit; quid mori timemus?

Octa-

Octavum. Spes Resurrectionis. Quid expostulamus cum morte? non eripit hæc vitam sed intermittit. Illucescet æternus dies qui nos sepulchris evocet; resurgemus omnes. Hoc natura nobis varie commonstrat. Æstas abit, sed alter annus illam reducit. Hiems cedit; referunt illam sui menses: solem nox obruit, sed hanc dies abigit. Plurima quæ videntur perire, mutantur: sic & nos morimur, æternum victuri.

Nonum. Ipsa immortalitas. Mors & finis est, & transitus est: finis calamitatum, transitus ad immortalitatem. Hinc in Sacris nostris mors proborũ, dies Natalis appellatur. Hinc ille ausus dicere: *Prud. hymn. in S. Vincẽt.*

Mors Christianis ludus est.

Et ne ullus hunc ludum expavesceret, idem præclare cecinit:

Non est, credite, pœna quam videtis, *Hendecasyllabi ejusdē.*
Quæ puncto tenui citata transit,
Nec vitam rapit illa, sed reformat.

Sic optimo cuique idem felicitatis principium est, qui finis mortalitatis.

§. 34. *Contra invite morientes.*

ITa passim vivimus; mortem metuimus, vitam negligimus, inviti morimur. Quis non recusans, quis non gemens exit? Atqui hoc ingrati est, non esse contentum concesso tempore. Semper, inquit Seneca, pauci dies erunt, si illos numeraveris. Cogita non esse summum bonum *L. 5. de benef. c. 17.*

bonum in tempore. quantumcunque est, boni consule. Vt prorogetur tibi dies mortis, nihil proficit ad felicitatem: quoniam mora non fit beatior vita, sed longior. Quanto satius est, non aliorum annos computare, sed suos benigne æstimare, & in lucro ponere? Hoc me vitæ tempore dignum judicavit Deus? hoc satis est. Potuit plus; sed hoc quoque beneficium est. Opportune hîc vates Venusinus monet

Horat. l. 1. sat. 1.

——Exacto contentus tempore vitæ
Cedat, uti conviva satur——

Quis ferat convivam illum, qui ad lauti convivii epilogum dicat: *Nondum comedi satis.* Quis illum hominem laudet, qui è vita discedens queratur: *Non vixi satis*, lugeatque tanquā vita medio actu rerum abrupta sit. Non turpis solum sed vana est ejuscemodi querela. Fixus est terminus; seu longa fuerit vita, seu brevis, finienda est. ita placet auctori vitæ.

Lusisti satis, edisti satis, atque bibisti,
Tempus abire tibi est——

L. 3. differt. c. 26. post. med.

Insigniter Epictetus: Celebritas, inquit, finita est. Exi: discede ut gratus, ut verecundus, da locum aliis: oportet alios nasci, ut & tu natus es; & natos habere locum, & habitationes, & victum. Si vero primi non discesserint, quid relinquitur? Cur insatiabilis es? Cur satisfieri tibi non potest? Quid angis & coarctas Mundum? Sed insignius Epicteto Augustinus: Vndecunque, ait,

In ps. 148. p. med.

voluerit

voluerit Deus, ut exeas hinc, paratum te inveniat. Inquilinus enim es, non possessor domus. Locata est enim tibi domus. Domus ista tibi locata est, non donata, & si nolis, migrabis: & non eam tali conditione accepisti, ut quasi tempora certa tibi sint. Quid dixit Dominus Deus tuus? Quando voluero, cum dixero, migra, paratus esto. Expello te de hospitio, sed dabo domum. Inquilinus es in terra, possessor eris in cælo.

Delitias cælestes avidius expectat, firmius sperat, qui terræ delitiis seipse privat. Certe

Cui durior vita est, minus mortem timet. *Vet. Iamb.*

§. 35. *Moribundi scopulus, dilatio.*

MOnuimus sanos, monuimus ægrotos; moribundi etiam monendi nobis sunt, ut caveant hoc scopulum, DIFFERRE. Quot hominum millia vel hanc unam ob caussam male finierunt, quia distulerunt minime differenda. Quid crastinum, quid perendinum, mi moribunde, saluti tuæ destinas? crastinus dies, tuus non est, hodiernus est. Hodie quæso, hac hora, jam age quod agendũ est. cras aut perendie ubi tu eris?

Narrant Æmylius & Plutarchus, Thebanorum exulum cum exercitu adventum optimatibus Thebanis nuntiatum fuisse, at illos vino epulisque deditos id despexisse: quin etiam ad eum qui sum-

mum

mum magistratum Thebis gerebat litteras delatas, quibus omnia exulum consilia detegebantur, & jam in convivio accubanti esse redditas, quas ille ut erant signatæ, pulvino subjiciens: *In crastinum* ajebat, *res severas differo*. Sed hic ipse dilator cum suis eadem nocte interfectus est. Ita Mors cunctatores solet obruere; dum deliberant, dum moliuntur, dum differunt, adest illa & spiculo ferit improviso. Augustinus, monitor fidelissimus, dicentem, *Cras bene vivam*, sic instruit: Indulgentiam tibi promisit Deus, crastinum diem tibi nemo promisit. Si male vixisti, bene vive jam hodie. Stulte hac nocte auferetur à te anima tua. Non dico, quæ præparasti cujus erunt: sed secundum quod vixisti, ubi eris? Vocat te nunc Deus, exhortatur te nunc, expectat donec resipiscas, & tu tardas? Non enim modo sic longanimis in sustinēdo, ut nunquam justus in vindicando. Distribuit tempora. Noli ergo dicere, Cras me convertam, cras Deo placebo; & omnia hodierna & crastina dimittuntur mihi. Verum quidē dicis, quia Deus conversioni tuæ indulgentiā promisit, sed dilationi tuæ diem crastinum non promisit. Non tardes converti ad Dominum; subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Præveniendus est dies qui prævenire consuevit.

In Ps. 101. serm. 1. post. med. & in Ps. 144. circa med.

Eccli. c. 5. v. 8. & 9.

§. 36.

§. 36. *Moribundi dolores & terrores.*

VAlde ferium negotium eft Mori, & raro fine doloribus aut angoribus peragitur. De his diferte Tertullianus: Evenit fæpe, inquit, animam in ipfo divortio potentius agitari, follicitiore obtutu, extraordinaria loquacitate, dum ex majore fuggeftu, jam in libero conftituta, per fuperfluum quod adhuc cunctatur in corpore, annuntiat, quæ videt, quæ audit, quæ incipit noffe. *L. de de anima c. 53.*

Narrant Cunonem Malburchienfis oppidi dominum annis quadraginta, moribus parum probatis vixiffe; dein mutata mente religioni ultimum vitæ triennium impendiffe, & pie prorfus obiiffe. Eo tempore cacodæmon qui feminam infederat, faffus eft, quindecim millia diabolorum in Cunonis morituri cubiculum conveniffe: tantum autem abfuiffe ut nocuerint moribundo, ut ne quidem accedere propius potuerint, validis clamoribus tonfuratorum repulfi, ita ludibrio religiofos viros precantes defcripfit. Queftus infuper eft; Cunonem fibi fuifque ereptum iniquiffime, ut qui Deo non nifi triennium folum, vitiis & inferorum dominis, ipfos quadraginta annos ferviiffet. *Platus l. 1. de ftatu Relig. c. 31. med.*

Deus bone, tot millia hoftium ex Erebo convenerint, ad unici hominis obfidendum exitum! Qui terreri non

vult

vult moriturus, mori mature discat. Mortem nemo amicam habet, nisi qui cogitat præsentem dum abest; sed dictis fidem astruent sequentia.

Grad. 6. post. med. De anachoreta in Choreb habitante. Ioanne Climaco teste, Homo religiosus ac solitarius, sed vitæ remissioris, ad extrema perductus, horam unam jacuit jam omnium judicio defunctus. Vbi ad se rediit, præsentes, quotquot aderant, enixius rogavit, loco cederent. Egressis omnibus, mox tugurii aditum lapidibus obstruxit, arcto solum foramine relicto, per quod cum pane hydria transmitteretur. Hîc ille à seipso in hunc carcerem damnatus, totis duodecim annis cum nemine loqui, assidue suspirare, altum gemere, uberius lacrimare, præter panem & aquam nihil degustare. Sic attonitus vultuque fere immoto sedebat, & ea quæ sub excessum viderat, fixissimo cogitatu, altissimaque mente apud se identidem volutabat, tacitis interea lacrimarum rivulis continenter per genas defluentibus. Hoc vitæ tenore annis duodecim exactis, cum morti esset proximus, religiosi accolæ rupto pariete, vi aditum sunt emoliti, jamque moribundum circumstantes impensissime rogarunt, aliquod sui monimentum, admonitiunculam virtutis stimulum relinqueret, nec tamen aliud impetrarunt, quam has solummodo voces: *Nemo qui revera mortis memoriam agnoverit, peccare unquam poterit.*

Con-

Consideret Lector, ait Robertus Bellarminus, hanc historiam esse, non fabulam, & ab illo scriptam, qui & vir sanctus erat, & scripsit quæ propriis oculis vidit, & propriis auribus audivit. Hoc Bellarmini de narratione illa judicium. *Doctissimus sanctissimaq; vita Cardinalis l.2.de arte mor. c. 1. fine.*

Ex his non difficile est conjectare, quos dolores & terrores mors afferat, iis præsertim, qui remissius aut lascivius vixerunt. Sane si quis mortem, & ab hac æternitatem seriis cogitationibus in animum admitteret, si non totos dies & annos, creberrime profecto attonitus sederet, & ad unum hoc sese disponeret quod hominum nemo non potest non experiri.

Bernardus jure commonet: Moriendi vocatio, tua sit emendatio. Non tibi oberit efferri sine præcone, humari sine pompa, putrescere sine fama, abjici sine titulo, modo non sepeliaris in inferno. *De modo bene vivendi serm. 27. med.*

§. 37. *Moribundi promptus animus.*

Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo. Calix iste amarior quidem est, illum tamen bibit ipse meus Servator, & ex cruenra trabe eundem mihi exhauriendum propinavit. Calix iste fatale Mortis poculum est, quod Christus, quod Christo amicissimi, quod omnes omnino homines *Psal. 115. v. 4.*

perhauriunt, inevitabili necessitate; cur ego hoc solus recusem ? quisquis cœpit vivere, desinere debet, ut denuo incipiat, & quidem vitam illam quam nunquam desinat. Bona & mala, vita & mors, paupertas & honest[a]s à Deo sunt. Quid ergo tibi vis vane timor, quid revocas damnosa mœstitia? Calicē quem dedit mihi Pater, quem Christus mihi miscuit, non vis ut bibam illum ? Mortalis ego sim & mori me mirer ?

Eccli. c. 11. v. 14.

Cum apud Regem Alexandrum Macedonem gravius decumbentem, aliquot male anxii amici Philippum medicum de veneno porrigendo insimulassent, Rex Philippum cum parata potione ad se venientem sic excepit : Altera manu amicorum litteras ei porrexit, altera pharmacum ab illo accepit : dumque medicam potionem ori admoveret, oculos in Philippi vultu defixit, si quas forte in illo conscientiæ notas deprehenderet. Cum egregiam in se medici fidem è facie disceret, intrepidus porrectum poculum perhausit. Ita & ego faciam. Poculum quod me in quietem & longiorem somnum dabit, IESVS meus, medicus & Servator meus mihi temperavit, porrexitque ebibendum: ego, dum illud exhaurio, oculos ab hoc meo medico non dimittam; vultum meum firmabo in crucifixi Domini mei vultu, in quo summum in me amorem inscriptum legam, simulque constans, & intre-

Curtius l. 3. c. 10.

intrepidus hunc calicem perhauriam, qui tanto plus habet salutis, quanto plus amoris.

§. 38. *Moriturus Fide, Spe, Charitate se armat.*

VT istud cuivis promptum sit ac facile, præimus verba, ad fidem, spem, charitatem exercendam.

Ad Fidem.

Protestor coram Deo, sanctis Angelis, omnique Ecclesia triumphante & militante, nominatim coram Angelo meo custode, me firmiter credere, quicquid credit sancta, Romana, universalis Ecclesia: me etiam vivere velle & mori in fide, quam hæc eadem Catholica & Apostolica Ecclesia profitetur, in unione & sub capite, Domino nostro IESV Christo, ejusque in terris Vicario. Quod si quid his dissentaneum mihi excideret, protestor illud non à me, non meum esse.

Ad Spem.

Providebam Dominum in conspectu meo semper: quoniam à dextris est mihi ne commovear. Propter hoc lætatum est cor meum, & exultavit lingua mea, insuper & caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum *Ps. 15. à v. 8. ad finē.*

 tuum

tuum videre corruptionem. Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo: delectationes in dextra tua usque in finem.

Ad Charitatem.

Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem mortis de manu Dei accipiam, & nomen Domini invocabo: laudans invocabo Dominum & ab inimicis meis salvus ero. In manus tuas Domine commendo spiritum meum. Tu me creasti Deus, tu me redemisti, tu sanctificasti me; tuus ego sum, vivus, mortuus. Ego me tibi offero in omne beneplacitum tuum. IESV fili David miserere mei.

§. 39. *Ægro & Moribundo quid semper corde ac ore versandum.*

IN morbo, mi Christiane, interrogatus qui valeas, quomodo res tuæ se habeant &c. Cave unquam aliud respondeas quam hoc solum unicum: *Prout Deus vult: Sicut Domino placuit, sic factum est: Secundum Dei beneplacitum: Ad Dei voluntatem: Bene; Optime: Sic Deo placet: Fiat voluntas ejus, sicut in cælo & in terra.* Vt autem hoc possis, & ægroto tibi, & moribundo perpetuo in ore sit & in corde, triplex hæc precatiuncula.

1. *Benedictus Deus in æternum.*
2. *Miserere mei Deus secundum magnam mise-*

misericordiã tuam; etsi Domine minor sum cunctis miserationibus tuis.

3. *O Dominus meus, & Deus meus, ego me tibi offero in omne beneplacitum tuum. Fiat voluntas tua.*

Fuit qui triplicem hanc precatiunculam grandiori charactere scriptam ad lectum, proxime oculos affigi voluerit, ut assidue moneretur quid perdius & pernox ore animoque volutare deberet.

Nostræ precationes nostri ad Deum præcursores sunt. Discemus tandem à prodromis nostris & ipsi viam, sequemurque felici pede quo nos vocaverit beata æternitas.

§. 40. *Moribundo singulariter observanda.*

PRimum. Non suis nitatur meritis, sed seipsum cum universis peccatis & negligentiis in immensum divinæ misericordiæ pelagus demittat & immergat.

Alterum. Sanctæ Catholicæ Ecclesiæ fidei firmiter & simpliciter inhæreat: Ecclesiæ sacramenta cum perfecto proposito Deum non amplius offendendi, tempestive petat & suscipiat.

Tertium. A caducis & fluxis rebus omnibus se avertat, ut toto affectu cælesti Patri se uniat; terram promissionis suspiret, ut illic Deo pro immensa bonitate gratias agere & perenne laudis

sacrificium offerre possit. Ipsam etiam matrem misericordiæ & beatos spiritus, omnemque cælestem exercitum, maxime patronos suos deprecabitur, ut sibi in hac necessitate assistant, & ab exilio hoc ad jucundissimam suam societatem perducant.

Quartum. Seipsum, hostiam vivam, ad gloriam Dei, pro acceptissima illius voluntate offerat, ad sufferendam, ex vero amore, omnem languoris acerbitatem, & ipsam mortis amaritudinem; omnem denique pœnam in tempore & æternitate sustinendam, ita ut si mille insuper annis, omni voluptate affluens, pro voto posset vivere, pro Dei tamen honore & amore mortem subire mallet.

Quintum. Amarissimam passionem & mortem Christi Domini sibi proponat, corpus suum & animam cum ingenti spiritu, saucio corpori & afflictæ animæ Christi uniat, & tanquam simul cum Christo in cruce moriturus, spiritum suum in cælestis patris manus commendet. Cor suum in patulum Salvatoris cor, membra sua morientia in ejusdem vulnera deponat.

Ceterum, tutissimum est, ut quicquid in extremo decessu, se quisque vellet fecisse, id modo sanus facere incipiat.

§. 41. *Moribundo quid faciendum; è Blosio.*

LVdovicus Blosius abbas Lætiensis, Sancto Ignatio Lojolæ per litteras familiaris, & quod Aubertus Myræus testatur, vir vitæ innocentissimæ, qui Cameracensem Archiepiscopatū à Carolo V. Cæsare oblatum constanter repudiavit, quique vitam in libris exigens plurima scripsit ævo longiore dignissima: inter quæ moribundum instructurus, ad verbum hæc habet. *In Belgicis elogiis.*

Quidam Dei amicus interrogatus, quidnam morti proximus facere vellet, si multo tempore in gravibus peccatis vixisset, respondit: Si quadraginta annis semper in peccatis vixissem, & tempore resolutionis meæ instante peccata mea pure cōfessus essem, atque cum perfecto amore, ex fundo cordis mei, saltem spatio unius salutationis Angelicæ, meipsum in Deum ita recipere possem, ut revera totus ad ipsum conversus, & ab omni peccato aversus invenirer, tunc nimirum sicut purus & innocens ex hac luce migrarem. Si vero non nisi unum peccatum admisissem, & contritus, dolens mœrensque post confessionem rite factam hinc exirem, tunc utique sicut pœnitens morerer. Addit in moribundi gratiam. *Blos. Monil. spirit. c. 12. fine mihi pag. 98.*

Dominus quibusdam amicis suis re-

velare dignatus est, quod verba illa, quæ mox subjiciemus, morientium auribus ingesta, & coram eis recitata, vel ab eis pie prolata, sive cogitata tantæ virtutis sint, ut non facile perire possit, qui ea sub vitæ finem, vero & integro corde humiliter pronuntiarit. Sunt autem ista:

Domine Deus, ego sum miser ille, quem tu pro paterna bonitate tua creasti, & per ignominiosissimam mortem Vnigeniti tui de potestate inimici redemisti: tu solus imperium & dominium in me habes, meque salvare potes secundum immensam misericordiam tuam, in qua spero & confido.

Nimirum hæc ad artem moriendi compendia sunt. Multum in hac arte promovit, qui scit compendio mori.

§. 42. *Moribundum refrigerantia.*

Is. c.26. v.20. VAde populus meus, intra in cubicula tua, claude ostia super te, abscondere modicum, ad momentum, donec pertranseat indignatio.

Is. c.54. v.8. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui: dixit redemptor tuus Dominus.

Ps.42. v.6. & 7. Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, salutare vultus mei, & Deus meus.

Tob. c.2. v.18. Filii Sanctorum sumus, & vitam il-

lam

iam expectamus, quam Deus daturus est his qui fidem suam nunquam mutant ab eo.

Non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in cælis est, ut pereat unus de pusillis istis. *Matt. c. 18. v. 14.*

Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. *Ioan. 3 v. 16.*

Sed & si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, IESVM Christum justum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris : non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. *1. Io. c. 2. v. 1.*

Amen, amen dico vobis, quia qui verbum audit & credit ei qui misit me, habet vitam æternam, & in judicium non venit, sed transiet à morte in vitam. *Ioan. c. 5. v. 24.*

Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet, & eum qui venit ad me, non ejiciam foras. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam. *Ioan. c. 6. v. 37. & 47.*

Ego sum Resurrectio & vita, qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet, & omnis qui vivit & credit in me non morietur in æternum. *Ioan. c. 11. v. 25. & 26.*

In domo Patris mei mansiones multæ sunt. *Ioan. c. 14. v. 2.*

Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum; quomodo non etiam cum illo omnia nobis *Rom. c. 8. v. 31. usque ad 35.*

nobis donavit? Quis accusabit adversus electos Dei? Deus qui justificat. Quis est qui condemnet? Christus IESVS qui mortuus est, imo qui & resurrexit, qui est ad dextram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

Ad Rom. c. 14. v. 7. & 8. Nemo nostrûm sibi vivit, & nemo sibi moritur. Sive enim vivimus, Domino vivimus: sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus.

2. Cor. c. 5. v. 1. 2. & 3. Scimus, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manu factam, æternam in cælis. Nam & in hoc ingemiscimus habitationem nostram quæ de cælo est, superindui cupientes, si tamen vestiti, non nudi inveniamur.

Ad Philip. c. 1. v. 20. 21. & 23. Nunc magnificabitur Christus in corpore meo sive per vitam, sive per mortem. Mihi enim vivere Christus est, & mori lucrum. Esse cum Christo multo magis melius.

Ad Philip. c. 3. v. 20. & 21. Nostra conversatio in cælis est, unde etiam Salvatorē expectamus, Dominum nostrum IESVM Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.

1. Tim. c. 1. v. 15. Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quod Christus IESVS venit in hunc Mundum, peccatores salvos facere, quorum primus ego sum.

Matt. c. 24. v. 13. Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

Esto

Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. *Apoc. c. 2. v. 10.*

Hi fontes præfervidas Mortis thermas refrigerant. Feliciter enatabit, quisquis in his fontibus submergitur.

§. 43. *Moribundi ad Deum suspiria & preces.*

BEatus Eligius Noviomensis Antistes, in extremis suos cum lacrimis complexus: Valete, inquit, & deinceps quiescere me permittite. Terra in terram redeat. Spiritus ad Dominũ iturus, iter suum reperiet. Ita oculis manibusque in cælum elatis, diu precabatur immotis labiis. Deinde in has voces erumpens: Nunc dimittis, inquit, servum tuum Domine, secundum verbũ tuum in pace. Memento quæso, quod sicut lutum feceris me: & non intres in judicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Memento mei, qui solus sine peccato es, Christe Mundi redemptor, & educens me de morte corporis hujus, transfer in regnum tuum. Scio me conspectum tuum non mereri: tu tamen scis, quia spes mea semper fuit in misericordia tua. Et nunc quoque in confessione sancti nominis tui moriens, extremum, Christe, anhelitum efflabo. Suscipe ergo me secundum magnam misericordiam tuam, & non confundas me ab expe-

expectatione mea. Aperi mihi properanti januā vitæ, & principes tenebrarum non occurrant mihi. Tua me manus deducat in locum refrigerii, & vel in ultimam mansionem ex iis quas præparasti servis tuis timentibus te.

Sub his verbis efflavit animam. Eligium voce præeuntem sequamur, & hac etiam ratione Christum Dominum compellemus.

Ps. 12. v. 4. Illumina, ô bone IESV, oculos meos, ne unquam obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus meus, prævalui adversus eum.

Domine IESV Christe, fili Dei vivi, pone passionem, crucem & mortem tuam, inter judicium tuum & animam meam.

Ps. 78. v. 8. Ne memineris, bone IESV, iniquitatum mearum, cito anticipent me misericordiæ tuæ, quia pauper factus sum nimis.

Dulcissime Domine IESV Christe, ob honorem & virtutem tuæ benedictæ passionis, jube me adscribi in numerum electorum tuorum.

Psal. 142. v. 2. Non intres in judicium cum servo tuo, misericordissime IESV, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

Christi de cruce pendentis, alias manibus, alias perfosso lateri, alias pedibus crebra piaque imprimet oscula; & modo crucifixum, modo crucifixi vulnera sic compellabit.

Adoro

Adoro te, IESV Christe, & benedico tibi, quia per crucem tuam redemisti mundum : Salvator Mundi salva me, qui per crucem & sanguinem tuum redemisti me.

Trahe me ad te, ô bone IESV, qui dixisti, cum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.

O clementissime IESV te deprecor per pretiosum sanguinem tuum, quem pro peccatore effundere voluisti, ut abluas omnes iniquitates meas. O sanguis Christi purifica me, corpus Christi salva me, aqua lateris Christi lava me, passio Christi conforta me. O bone IESV exaudi me, intra vulnera tua absconde me, ne permittas, ô bone IESV, me separari à te, in hora mortis meæ voca me, jube me venire ad te, ut cum Sanctis tuis laudem te in sæcula. O Creator & Redemptor meus, IESV Christe, totum me tibi dedo, non me rejicias: Ad te venio, non me repellas. Ne projicias me à facie tua, & spiritum sanctum tuũ ne auferas à me. Ne perdat me iniquitas mea, quẽ creavit omnipotẽs bonitas tua.

Cum quis morti vicinior, sic orandum :

Nunc Domine secundum voluntatem tuam, fac mecum misericordiam tuam, & præcipe in pace recipi spiritũ meum. Sonet in mentis meæ auribus vox illa dulcis : Hodie mecum eris in paradiso. Nunc dimittis servum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace, quia

quia viderunt oculi mei salutare tuum.

O clementissime IESV recognosce quod tuum est, & absterge quod alienum est. O IESV, IESV, ô IESV permitte me intrare in numerum electorum tuorum. O IESV fili David miserere mei: Deus in adjutorium meum intende: ô Domine IESV ad adjuvandum me festina: ô Domine IESV suscipe spiritum meum.

§. 44. *Moribundi vera in Deum fiducia.*

Serm. 9. in Psal. Qui habitat. Hic ego cum Bernardo fidenter proclamo: Prætendat alter meritum; sustinere se jactet pondus diei & æstus; mihi adhærere Deo bonum est, & ponere in Domino Deo spem meam.

Et quamvis conscius mihi sim, eam fuisse vitæ meæ anteactæ pravitatem, ut plane merear à Deo deseri, tamen non desinam in ejus immensa bonitate semper confidere, optimeque sperare, quod quemadmodum hactenus sanctissima ejus gratia vires mihi ad omnia subministravit, sic eadem illud mihi robur sit collatura, ut omnia patienter & libenter feram. Hæc mea etiam exigua patientia cum meritis dominicæ Passionis conjuncta (quæ quidem meam omnem tolerantiam infinitis modis excedit) debitas mihi pœnas mitigabit, & mercedi in cælo recipiendæ augmentũ

adjiciet,

adjiciet. Vnicum hoc à te, mi Deus, peto, ne permittas ut unquam de bonitate tua diffidam, quantumcunque debilem me ac miserum esse cognovero. Imo si in eo me terrore ac consternatione cernerem, ut jam jam lapsurus viderer, meminero tamen Petrum Apostolum unico venti flatu, ex modica fide submergi cœpisse; faciamque quod ille fecit; Christum compellabo: *Domine salvum me fac.* Vtique manum suam, ita spero, extendet, nec submergi me patietur. Quod si vero Petri partes ulterius me agere, planeque præcipitem ruere permitteret Deus (quod pro sua misericordia benignissime avertat) spero nihilominus fore, ut oculo misericordiæ pleno me respiciat, uti respexit Petrum, meque denuo in novam spem vitæ erigat. Illud compertissimum habeo, quod absque mea culpa Deus me non deseret. Verissimum agnosco dictum Augustini: Potest Deus aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est; non potest quemquam sine malis meritis damnare, quia justus est. Itaque omni spe ac fiducia me illi totum committo. Si propter peccata mea me sinat perire, saltem justitia ejus in me laudabitur. Spero tamen & certissimo spero futurum ut clementissima ejus bonitas animam meam fideliter custodiat, quo misericordia illius potius, quam justitia in me commendetur. Nihil mihi cõtingere

L. 3. contra Iulian. c. 18.

potest,

poteſt, quod Deus non velit. Quicquid autem ille vult, cuicunque malum videatur, eſt tamen revera optimum. Quæcunque tu vis, ô mi Deus, hæc ego volo omnia, volo, volo.

§. 45. *Moribundi cereus.*

Lucæ c. 12. v. 35. 36. & 37. Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris: & vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum quando revertatur à nuptiis: ut cum venerit & pulſaverit, confeſtim aperiant ei. Beati ſervi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes. Iſtud moribundi teſtamur vel ipſis adſtantium oculis, cum prehenſo ardente cereo adventum Domini opperimur, & vitæ lampadem velut alteri tradimus.

Virum religioſum fuiſſe commemini tam pacatæ ac ſerenæ conſcientiæ, ut ei etiam in morte ridere ſit conceſſum. Cum enim moribundo fatalis cereus in manus traderetur, ille obverſis in ſuum præſidem oculis: Tot, inquit, circumſtant hic robuſti viri, cur obſecro, mi Pater, ego tam exhauſtis viribus cereum tenere cogor? Quam læta mors,

Horat. l. 1. epiſt. 1. ad Mæcen. *Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.*

Quid vetat talem ridendo mori? Carcerem ſuum nemo, niſi inſanus amat. Hic ſuum deſeruit ridens. Serium eſt quod addo, & omnibus imitabile.

Conſal-

Consalvus Mederius, ea virtute polle- bat, ut in severissimo vitæ instituto æ- quabilis perpetuaque illius constantia emineret. Quippe annis compluribus, præter aliorum sacerdotum pensum, sex quotidie horas precationi meditationi- que impendit. Atque hanc precandi con- suetudinem ne in itinere quidem omi- sit: magna quin etiam ex parte retinuit supremis vitæ diebus, cùm pessime affe- ctum corpus pæne spiritus defecisset. Paullo ante excessum aliquot sociorum accitis, sacrum cereum jussit accendi; tum symbolo Apostolorum prolato: In hac, inquit, fide institutus sum, in hac vixi, in hac morior; testorque si quid forte in extremo agone excidat mihi, jam nunc indictum & irritum velle: ac protinus brachio porrecto, cereoque manu prehenso: Vt lumen hoc, inquit, oculos illuminat corporis, sic ego cre- do Dominum IESVM illuminare om- nem hominem venientem in hunc mun- dum; quia ipse lumen verum & æter- num est. Quæ magno sensu cum pro- tulisset, continuans inde sancta cum Deo colloquia, Ecclesiæ mysteriis omni- bus præmunitus, evolavit è corpore, pridie nonas Aprilis, Anno 1552.

Histor. Societ. tom. 1. l. 12. n. 66.

Et tu, quisquis es, etsi sanus sis, ap- prehende cereum, fortassis hac luce lux tua extinguetur. Vigilantem te mors inveniet, & præcinctum, & cum ac- censa face, si labores tuos fortiter,

errores aliorum cordate, vitæ procellas patienter sustinueris.

§. 46. *Moribundi verba ultima.*

Suet. in Augusto c.99. AVgustus Imperator moriens in hac voce defecit: Livia, nostri conjugii memor vive, ac vale. Quanto sanctius Christiani, qui ultima, cum moriuntur, verba dirigunt ad sui principium & omnium Conditorem.

Segerus in Chron. Vir ille divinus, Dionysius Areopagita capitis jam damnatus, feralem sententiam Christiana generositate amplexus, & adstantium probra contemnens: Vltimum, loquiebat, verbum Domini mei in cruce, sit & mihi ultimum in hac luce; Pater in manus tuas commendo spiritum meum.

Greg. Naz. orat. 20. Basilius Magnus, extremam vitæ clausulam appositurus, cum suos præclaris monitis imbuisset, illud Christi, ad Christum pariter adjunxit: In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum. Et una cum verbis animam lætus effudit.

Ruffin. Aquil. n.162. & Io. Subdiac. libell. 3. c.6. Sisojus abbas, vir sanctissimus jam ultimæ lineæ admotus, plurimos habuit sui exitus spectatores, ad quos ille radiante vultu: En, inquit, abbas Antonius venit ad nos. Et paullo post: En, ait, agmen prophetarum huc adest. Mox: Cœtus etiã Apostolorum, inquit, ad nos visit. Et quia cum his adventoribus

bus loqui videbatur, interrogatus eſt, quibus cum loqueretur? At ille: Angeli, ait, venerunt, animam meam alio ducturi; hos rogavi, liberalius mihi pœnitentiæ ſpatium concederent. Ad quem amici: Pater, ajunt, non eges pœnitentia. Quibus ille: Nondum, ait, vel initium feci pœnitentiæ. Hanc viri ſubmiſſionem largiter probavit vultus magis ac magis irradians. Exclamat tandem Siſojus hilari voce: Videte, videte; Dominus venit. Atque verba ſimul & vitam finiit. Felix mors quam æternitatis triumphus excipit. Et licet morientis lectulum non cingant reges, ſatis eſt tamen regum Regem adeſſe, in quo moribundi vox ultima quieſcat.

Bernardus, tanquam ſi morituro Chriſtum commonſtret manu: O tu Chriſtiane, inquit, ne de hac infirmitate deſperes, docuit te Chriſtus quid in omnibus periculis mortis debeas dicere, ad quem confugere, quem invocare, in quem ſperare: in Patrem Deum, qui non poteſt deſpicere ſperantes in ſe, cum atteſtatione bonorum operum. Bonorum dico, quia ſine meritis aliquid ſperare, non ſpes, ſed præſumptio debet dici. Tu itaque talia fac opera, ut ei in hora mortis in veritate dicere poſſis: In te Domine ſperavi, non confundar in æternum.

Serm. I. in cœna Dom. mihi pag. 1346.

Ergo ultima morientis verba dirigantur ad Deum; in illum preces in illum

vota, in illum spes ultimæ ferantur, in illius nomen extrema desinant suspiria. Dicat moribundus ex imo pectore: Ad te, Domine, faciem meam converto, ad te oculos meos dirigo.

Tob. c. 3. v. 14.

§. 47. *Humanæ voluntatis ad divinam conformatio, summi momenti est, præcipue sub vitæ finem.*

Consol. pusill. mihi pag. 328.

LVdovicus Blosius, quem supra laudavimus, de nostræ voluntatis cum divina consensu, hæc pronuntiat his omnino verbis:

Nullum igitur exercitium in extremis utilius esse potest, quam ut quis seipsum ex integro divinæ voluntati resignet: humiliter, amorose, pleneque confidens in immensa Dei misericordia, ac bonitate. Fieri enim nequit, quin is qui in hujusmodi vera perfectaque resignatione, cum sancta erga Deum fiducia ex hac luce exit, confestim ad regna cælestia evolet. Nam sicut nihil omnino pœnæ, nihil ignis purgatorii in Deum cadere potest, ita nec in hominem, qui eo modo per voluntatis conformitatem amoremque Deo unitus est. Hoc animo justus ille latro moriebatur in cruce, qui non salutem corporis à Domino postulavit, nec oravit ut à pœnis purgatorii servaretur, sed libenter pro peccatis suis proque Dei gloria moriens se totum in divinam resignavit voluntatem, se

totum

totum Christo obtulit, ut ille secum ageret, quicquid vellet. Quod si morte imminente, infirmitas naturæ mœret, aut trepidat, hujusmodi etiam mœstitia & formido in Deum per resignationem projicienda, ac certa spes erga eum concipienda est. Mors Christi mortem tuam soletur. Ille præcessit: præcesserunt & innumeri electi ejus: non igitur pigeat te sequi.

§. 48. *Moribundus alterum in Golgotha latronem æmuletur.*

Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum. Felix latro qui in schola Christi, plus in virtute profecisti tribus horis, quam infelix Iscariotes tribus annis. Verba mihi præis, & precandi formulam, qui Christo patronus fueras & advocatus in extrema necessitate. Deus! Quæ judiciorum tuorum abyssus est? Amici & cognati silent; discipuli deserunt; Angeli non comparent, nec mater filii innocentiam tueri sinitur. Et ubinam illa undecim & plura millia, panibus ab hoc crucifixo Domino saturata? quis è tanta multitudine vel verbulo mutit pro tanto benefactore? Ergo ad latronem Christi patrocinium devolvitur. Latro contra latronem socium, Christo caussidicus fit, innocentiam illius asserit, impia probra diluit, omnem affusam multitudinem

arguit parricidii. Ergone Dei Filius suã caussam à latrone perorari non erubuit? tantum abest ut hunc oratorem suum erubuerit, ut etiam publice collaudarit. Nec rhetor iste dominicæ caussæ defuit:
Luc. c.23. v.41. *Et nos quidem juste*, inquit, *nam digna factis recipimus; hic vero nihil mali gessit.*

O quam vere idem de me dicam? Et ego quidem juste jam morior, nam digna factis recipio: hic vero Deus meus, & Dominus meus nihil gessit, propter quod moreretur, & in tantis tormentis moreretur. Sed & illa precandi formula recte jam utor: *Domine memento mei, quia venisti jam in regnum tuum.* Et quia jam es in regno tuo, me in hoc exilio gementem aspice, & hinc abeuntē in regnum tuum admitte. Hoc ego te rogo, Christe IESV, per flagella, per spinas, per crucē; per tormenta omnia & mortem tuam.

Ergo, quid jam reliquum est, nisi ut in ejus sinum conjiciam hanc meam animam; cujus unus ipse laborē doloremque considerat. Novit ipse quid animarum saluti conducat, & apud illum est jam ab æterno decretum, quo tandem nobis ad eum sit itinere revertendum.
Gen. c.49. v.18. *Salutare tuum expectabo Domine.*

§. 49. *Heliotropium contra omnes morbos, & mortem, pharmacum.*

HEliotropium herba seu flos, uti quotidiano experimento constat, cum sole

sole se circumagit, abeuntem intuetur semper, omnibusque horis cum eo vertitur, etiam die nubilo, tantus est amor floris in hoc sidus. Noctu, velut desiderio solis contrahit sese flos iste. Voluntas humana ita semper divinam intueatur, ut horis omnibus, ad illius nutum se vertat ac circumagat quaquaversus, quantumcunque nubilus sit dies. Enimvero diem magis nubilum non habet humana vita quam diem mortis. Hoc maxime die moribundus, velut verum heliotropium, ad suum se solem vertat fixissimis & plane immotis oculis. Id nos Servatoris verba doceant.

Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Ad hunc prorsus modum, mi moribunde, loquere. In omnibus omnino rebus faciendis, & fugiendis, patiendis ac perferendis, exemplo Domini, dic semper: Ita Pater, Ita Pater, Ita mi Pater: etsi uno die millies, ter millies id ingeminandum. Atque tunc magis hoc dicendum & repetendum, cum magis premunt adversa; in omnibus tuam ipsius sanctissimæ voluntati subjiciendo. Hæc vigilans & dormiens, hæc sanus & æger, hæc moriens assidue pronuntia, velut si dicas: *Domine, nil possum tibi negare, tu scis.* Ego autem in te speravi, Domine: dixi, Deus meus es tu, in manibus tuis sortes meæ. Valetudo mea, morbus meus, prospera & adversa mea, vita & mors mea sunt in

Matt. c. 11. v. 26.

Ps. 39. v. 16.

manu tua Domine. Sicut vis, ita fiat. Domine ſecundum voluntatem tuam & *vivere* & *mori*, jucundum mihi erit, quia Deus, & pater meus es tu. Sicut ergo vis, ſicut diſponis, ordinas, permittis omnia fieri, ita fiant, ita Pater; ita & in me fiant, & nihil fiat in me, aut à me, quod voluntati tuæ rectiſſimæ, optimæ vel minimum adverſetur. Ita Pater, ita fiat, & nunc, & ſemper, & in omnem æternitatem.

Turianus Cerveral. l. 2. c. 9. de Phil. ſucceſſu. Philippus II. Hiſpaniarum Rex, ab omnigena quidem virtute multo laudatiſſimus princeps, hac tamen ad Dei voluntatem Conformitate jam pæne divinus homo caſit, etiam dum inter homines ageret: nam in fatali morbo, divinæ voluntati devotiſſimus, illa Servatoris verba pæne infinities repetiit: Pater, non mea, ſed tua voluntas fiat: Cumque è Matthæo Evangeliſta, Chriſti Domini PASSIO, ad apoſtema ferro ſecandum, prælegeretur, juſſit rex, ad illa ipſa Domini verba: Pater, non mea, ſed tua voluntas fiat, lectorem nonnihil ſubſiſtere. Tanti regum iſte maximus hoc Heliotropium, tam ſanus, quam æger ac moribundus æſtimavit.

Vide libros quinq; Heliotropii mei. Hoc certe Heliotropium morbis, morti, malis omnibus medetur. Procul eſt ab omni exitio, qui voluntate tam propinquus eſt Deo.

§. 50:

§. 50. *A moribundo dicenda, aut moribundo prælegenda*

I. ORATIO.

B. HIERONYMI IN AGONE *mortis, ut scribit Eusebius.*

PIE IESV, virtus mea, refrigerium meũ, susceptor meus, & liberator meus, in quem speravi, cui credidi, quem dilexi. Summa dulcedo, turris fortitudinis, & spes mea à juventute mea. Voca me dux vitæ meæ, & ego respondebo tibi. Operi manuum tuarum, quod de limo terræ Creator omnium formasti, quod ossibus & nervis compegisti, cui vitam moriens tribuisti, clementiæ tuæ porrige dexteram. Tempus est, ut pulvis in pulverem revertatur, & spiritus redeat ad te Salvatorem, qui huc illum misisti. Aperi ei Domine januam vitæ, nam pro me in ligno crucis tanquam latro pependisti, suscipe me misericors Deus, secundum multitudinem miserationum tuarum. nam latro-

nem ad te currentem in cruce moriens ſuſcepiſti. Ægrotus ſum, infirmata eſt in paupertate vita mea, & ideo ad te, Domine, curro medicum. Sana me, Domine, & ſanabor: & quoniam in te confido, non erubeſcam. In te Domine ſperavi, non confundar in æternum. At quis ego ſum, piiſſime Deus, ut tam audacter loquar ad te? peccator ſum & in peccatis enutritus; cadaver putridum, vas fœtidum, eſca vermium. Parce mihi Domine. Quæ enim victoria eſt, ſi pugnando mecum, me viceris, qui minus ſum ante te quam ſtipula ante faciem venti. dimitte omnia peccata mea, & erige de ſtercore pauperem. Exurge & adjuva me Domine, exurge & ne repellas in finem. Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo, Domine, & fiat manus tua ut ſalvum me faciat. Ecce hominem, qui diſcedens ab Hiericho, captus à latronibus & vulneratus, ſemivivus relictus ſum: Tu pie

Sama-

Samaritane recipe me. Peccavi nimis in vita mea, & malum coram te feci : à planta pedis usque ad verticem capitis non est in me sanitas. Certe nisi in ligno crucis moriens me adjuvisses, digna erat habitare in inferno anima mea. Ego, pie IESV, sum pars tanti pretii : pro me fudisti sanguinem tuum pretiosissimum, non me repellas à te. Ego sum ovis quæ erravi, require eam bone pastor & appone illam ovili tuo, ut justificeris in sermonibus tuis, nam promisisti mihi, quod quacunque hora peccator ingemuerit, salvus erit. Dolens sum; iniquitates meas ego cognosco, & delicta mea coram me sunt. Vere non sum dignus vocari filius tuus, quia peccavi in cælum & coram te. Sed auditui meo dabis gaudium & lætitiam. Averte faciem tuam à peccatis meis, dele iniquitates meas secundum magnam misericordiam tuam. Ne projicias me à facie tua, neque

secun-

ſecundum peccata mea facias mihi, neque ſecundum iniquitates meas retribuas mihi, ſed adjuva me Deus ſalutaris meus, & propter honorem nominis tui libera me. Benigne fac in bona voluntate tua, ut inhabitem in domo tua omnibus diebus vitæ meæ, ut cum habitantibus in ea laudem te in æternum.

II. Oratio.

AD IESVM CHRISTVM Mundi Salvatorem.

IESV Chriſte, fons miſericordiæ, oſtende mihi pauperculæ creaturæ tuæ miſericordiam tuam: adjuva me in hac extrema neceſſitate. Creator & Redemptor meus, IESV Chriſte, pone paſſionem, Crucem & mortem tuam, inter judicium tuum & animã meam. Totum me tibi dedo, non me rejicias; ad te venio, non me repellas. Nunc Domine ſecundum voluntatem tuam fac mecum miſericordiã & præcipe in pace recipi ſpiri-

ſpiritum meum. redemiſti me Domine Deus veritatis. Sonet in mentis meæ auribus vox illa dulcis, Domine IESV: Hodie mecum eris in paradiſo.

Suſcipe me, IESV crucifixe, inter amoroſa tua brachia, quæ pro me in cruce extenſa cerno & complector; ſuſcipe me inter deſiderabiles amplexus tuos, & trahe ad te animam meam; ſuſcipe me bone IESV, in miſericordia tua; ſuſcipe in pace ſpiritum meum, Amen.

III. ORATIO.
AD AGENDAS GRATIAS
in extremis, S. Iſidori martyris.

GLoria tibi, Domine Ieſu Chriſte, qui me vocare ad gratiam veræ fidei dignatus es. Gloria tibi, quod tam miſericors & benignus in me tot ac tantis peccatis obnoxium ſemper exſtitiſti, tantiſque per omnem vitam beneficiis affeciſti. Mi amantiſſime Deus benedico te, quod bene-

placito

placito & voluntate tua nunc vocor ex hoc mundo ad te, tibi enim Domine, gratias agens, libenter ad te venio, & humiliter tibi me committo. Sed oro te Domine Deus meus, ſuſcipe me in miſericordia tua, & animã meam in ſanctas manus tuas accipe, tibi enim ſoli, Domine, commendo ſpiritum meum, qui eum mihi dediſti, & invoco te ſolum verum Deum, ut accipiam bonam partem inter electos tuos, & facias mecum divitem tuam miſericordiam, liberans me ab inimicorum meorum inſultibus, & ab omni afflictione & anguſtia, quoniam tu es Deus ſolus, qui ab omni neceſſitate redimis eos, qui te invocant, in te ſperant: Te decet laus & gloria in ſæculorum ſæcula. Amen.

Has precationes, maxime duas ſequentes, cupimus à ſanis ſæpius legi, ut eo attentius & majore ſenſu cogitent extremam illam neceſſitatem, & moribundi abitum ad tribunal divinum. Quo tempore homo vivus vix ſentit amplius ſe vivere, &

velut medius hæret inter hujus & alterius Orbis terminos.

IV. Oratio.

A CIRCVMSTANTIBVS dicenda, pro animam agentibus.

CHriſte Iesv crucifixe, in unione ferventiſſimi amoris, qui te vitam omnium viventium in Cruce mori coëgit, pulſamus ad medullam benigniſſimi cordis tui, & rogamus, ut animæ famuli tui, fratris noſtri N. peccata omnia dimittas, & tua ſanctiſſima converſatione, & tuæ acerbiſſimæ paſſionis merito, omiſſa ejus ſuppleas, eumque ſuperabundantiſſimâ miſerationum tuarum multitudinem facias experiri, noſque omnes, & ſingulariter hunc fratrem noſtrum N. quem proxime vocare diſponis, placito tibi modo præpares, eique præſtes ut cum vera patientia, perfecta reſignatione, plena peccatorum remiſſione, validiſſima fide, ſpe firma, & integra Chari-

Charitate, in perfectissimo statu, in dulcissimum amplexum, & suavissimum osculum tuum, feliciter ad tuam æternam laudem expiret.

Eja dulcissime Redemptor, Domine Iesu, per illas lacrimabiles voces, quas in cruce moriturus edidisti, & passionis doloribus consumptus dixisti, Deus meus, Deus meus, ut quid me dereliquisti, ne quæso longe facias à famulo tuo fratre nostro N. tuæ miserationis auxilium, nam ille in hac hora & momento, extremæ afflictionis, præ defectione animæ & consumptione spiritus te invocare non valet. Per triumphum sanctæ crucis & per mortis passionisque tuæ infinitum meritum, cogita, Domine, de eo cogitationes pacis & non afflictionis, sed misericordiæ & consolationis. Libera eum de omnibus angustiis, tuisque sanctissimis manibus, quas pro eo nobisque omnibus in cruce clavis affigi permisisti, IESV bone & amantissime

Pater,

Pater, erue eum à tormentis illi debitis, & perduc illum in requiem æternam. Amen.

V. ORATIO.

B. DIONYSII CARTHVSIANI, in colloquio de particulari judicio animarum, pro animam agentibus.

Ad DEVM Patrem.

OMnipotens æterne Deus, Pater misericordiarum & Deus totius consolationis, quã deprecamur immẽsam bonitatem, per ineffabilem illam charitatem, qua humanum genus dilexisti, quando Vnigenitum Filium tuum pro nostra redemptione in hunc mundum misisti, ut pro nobis acerbissimam & ignominiosissimã mortem subiret. Ostende, ô Domine, in hac hora, pietatis tuæ abyssum, & effunde charitatis tuæ dulcedinem in hanc rationabilem creaturam tuam, quæ nunc ad te Patrem spirituum redit. Ostende illi lucem miserationum tuarum, conforta mentem illius in te, intellectum

illumina, voluntatē accende. Clementissime Deus, hunc hominem in te uno, omnium ultimato, incommutabili, infinito ac summo bono conserva. Protege eum ab omni potestate adversaria, à Satanæ tentationibus, ab omni occursu contrario. Non secundum peccata ejus judices eum, sed secundum benignissimæ bonitatis tuæ immensitatem, secundum charitatem tuam affluentissimam, secundum multitudinem miserationum tuarum miserere illius, indulge illi & parce: suscipe spiritū illius in sanctissimæ dilectionis tuæ brachia. Hoc te rogamus per Vnigenitum filium tuum, Dominum nostrum IESVM Christum, per universa ejus beneficia & merita, per omnia redemptionis nostræ mysteria, per quicquid in seipso pro nostra salute assumpsit, fecit ac passus est, per omnem denique bonitatem tuam, ô Pater, qui cum Vnigenito tuo, & sancto Spiritu unus es verus, solus, ac summus Deus.

Ad

Ad Devm Filium.

OBſecramus te Domine Iesv Chriſte per charitatis tuæ ardorem, quo teipſum pro noſtra redemptione tradidiſti in mortē, mortē autem crucis acerbiſſimam atque turpiſſimam, & per tui pretioſiſſimi pro nobis liberaliſſime fuſi ſanguinis pretium, per tuæ quoque amariſſimæ paſſionis indeficientiſſimū ac copioſiſſimum meritum, atque per tuam dilectiſſimam Matrem, perque maternæ compaſſionis illius acerbitatem, cum tibi uſque ad tuum in cruce exceſſum aſſiſteret, mirifica pietatis tuæ abyſſum in hoc tuo famulo, à vitæ præſentis luce ad te omnium Iudicem metuendum tranſeunte. Præpara animam ejus, ô Domine, ad occurrendum tibi, & ſine vera contritione ac filiali ad te converſione ne eum à corpore ſeparari permitte. Viſita & illuſtra mentem ejus viſitatione tua ſecreta & paterna, qua in ictu

oculi juſtificas impium, & ex immundo mundum efficis. Mitte ei, ô Domine & Salvator, auxilium gratiæ tuæ, à throno gloriæ tuæ, & ea pietate, qua latroni ſero pœnitenti indulgentiſſime promiſiſti: Hodie mecũ eris in paradiſo, etiã in hoc homine, pietatis & charitatis tuæ viſcera oſtende. Iube eum ad tuam miſericordiam pervenire, ô Salvator Mundi, Rex gloriæ, Princeps virtutum, Iudex ſupreme, Deus altiſſime, qui cum Patre & ſancto Spiritu vivis & regnas benedictus per infinita ſæcula.

Ad DEVM Spiritum ſanctum.

SPiritus ſancte Deus, adorande paraclete, bonitatis, pacis, charitatis & omnis dulcedinis fons immenſe, obſecramus te per tuam æternam ex Patre & Filio proceſſionem, infunde nunc radium tuæ propitiationis, in animã iſtam undique anguſtatã: omnes malignorum ſpirituum impugnationes ab ea remove: effunde in illam divitias

divitias gratiæ tuæ, eamque conforta & erige contra universam vitiorum ac dæmonum metuendam aciem; fac eam plene contritam ad suum Creatorẽ fervide adspirare, & ad fontem totius puritatis ac sanctitatis purificatam venire. Imple illam ea largitate, qua in die Pentecostes igneis linguis super Christi discipulos descendisti. Dignare, ô divine Spiritus, hunc hominẽ illuminare & accendere atque ad te totius salutis ac gratiæ fontalem originem perducere, qui cum Patre & Filio vivis & regnas æqualis Deus, per infinita sæculorum sæcula. Amen.

VI. ORATIO

SÆPIUS DICENDA, CONtritionis, Fidei, Spei, Charitatis &c. actus continens

DOmine Iesu Christe, credo quod Deus meus & Redemptor meus es. Credo quod pro mea salute de Virgine Maria nasci, & in cruce mori dignatus es.

Credo quicquid per sanctam Catholicam Ecclesiam mihi credendum proponis, & in hac fide protestor me vivere velle, & mori. Domine Iesu, doleo quod summam bonitatem tuam offenderim, & doleo quod non magis doleam de tot offensis contra te creatorem & redemptorem meum ingratissime perpetratis. Peto humiliter peccata omnia mihi condonari per sanguinem tuum; firmiter ab eis abstinere, & vitam emendare propono, si vixero. Atq; si quid oblitus sim, vel non cognoscam, quo tuam Majestatem offendi, de eo illuminari cupio & pœnitere; interim de omnibus veniam peto.

Omnibus qui me unquam offenderunt, libenter & ex animo, propter te, mi Deus, offensas omnes dimitto, & si quem offendi ego, precor etiam mihi veniam dari. Si quid alienorum bonorum est apud me, quantum teneor, & facultates meæ se extendunt, volo

satis-

ſatisfieri omnibus. Spero in divina tua miſericordia, & in ſanguine cum tanta charitate pro me fuſo, quod me licet indignum ſalvum facies, & adimplebis me lætitia cum vultu tuo, quod ut facias, per ſanctam paſſionem & mortem tuam te precor. Corrobora me, Domine Ieſu, contra omnes Satanæ inſultus, & ſcuto miſericordiæ tua protege me, quoniam in bonitatis tuæ præſidio tota eſt repoſita ſpes & fiducia mea. Nihil quidem meritorum habeo, quod allegem apud te; malorum heu nimis multum video, ſed per tuam miſericordiam confido me ſalvandum. Ita in pace in idipſum dormiam & requieſcam, quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me. Tibi laus & gloria in ſæculorum ſæcula, Amen.

EPILOGVS ET MOnitum Lectori.

HAs precationes, mi Lector, pro animam agentibus di-

cendas, tu ipſe pro teipſo, dum ſanus es, pauculis mutatis, ſæpius dices, ſi ſapis. Putem ego ad vitam ſanctius inſtituendam vix efficacius quidquam cogitari, quam lacrimabilem illum hominis moribundi ſtatum. Tunc illud Domini
Luc. vaticinium etiam in moribundos
c.19.
v.43. pronunciatum luculente ſe prodit:
& 44. Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique & ad terram proſternent te, & non relinquent in te lapidem ſuper lapidem. Hæc certe, oculis teſtibus, in homine moribundo fiunt. Circumdant illum anguſtiæ, fatigant ſollicitudines diverſæ, vallant dolores, tentant cacodæmones, peccata præterita in terram proſternunt, ſupplicia futura perterrefaciunt, creata omnia deſerunt. Et licet morientis lectulum peritiſſimi medicorum cingant, nullus juvare poteſt, niſi medicus è cælo. Æterna lex à principio dicta omni huic Mundo, naſci, denaſci;

denaſci; oriri, aboriri: nec quidquam ſtabile aut firmum arbiter ille rerũ eſſe voluit præter ſeipſum. Abeunt omnia in hunc naſcendi pereundique fatalem gyrum, & longævum ſit aliquid in hac machina, æternum nihil. Per tuã ergo ipſius, mi Lector, ſalutem te rogo, memento æternitatis. Momentum eſt vita; eheu momentum eſt! ſed pendet ab hoc momento ſive perenne bonum, ſive perenne malum. brevis eſt labor; voluptas omnis evaneſcit; ſola ignorat finem æternitas: Memento æternitatis.

FINIS.

APROBATIO R.P. PROVINCIALIS.

PRODROMVM ÆTERNITATIS, *quem P. Hieremias Drexelius Societatis noſtræ Preſbyter ſcripſit, aliquot ejuſdem ſocietatis Theologis cenſum probatumque; Ego Gualterus Mundbrot, Societ.* IESV *per ſuperiorem Germaniam Præpoſitus Provincialis, facta mihi poteſtate ab admodum R. P. N. Generali Mutio Vitelleſco, in lucem dari permitto.*

In cujus rei fidem auctori chirographum hoc dedi, officii mei ſigillo munitum. Monachij 27. *Iulii, Anno* 1627.

GVALTERVS MVNDBROT.

SYLLABVS
IN
PRODROMVM ÆTERNITATIS.

CAPVT I.
MORTIS *memoria proponitur* SANIS.

§. 21.

§. 45.

CAPVT II.

MORTIS *memoria commendatur* ÆGROTIS.

§. 38.

CAPVT III.

MORTIS *memoria repræſentatur* MORIBVNDIS.

FINIS.

